

Університет митної справи та фінансів
Міністерство освіти і науки України

Державний вищий навчальний заклад
«Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КОТКО ОЛЬГА КОСТЯНТИНІВНА

УДК 330.322:330.34

ДИСЕРТАЦІЯ

**ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело



О.К.Котко

Науковий керівник: Чириченко Юрій Вікторович, доктор економічних наук
професор

Дніпро-2018

АНОТАЦІЯ

Котко О.К. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Університет митної справи та фінансів, Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», Міністерство освіти і науки України, Дніпро, 2018.

Дисертація присвячена науково-теоретичному обґрунтуванню методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

У першому розділі «Теоретичні аспекти інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки» опрацьовано понятійно-категоріальний апарат дослідження; визначено зміст поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку»; розкрито принципи та запропоновано послідовність удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Опрацювання термінологічно-понятійного апарату предметної галузі дослідження дозволило встановити, що інвестиційне забезпечення – це одна з дієвих форм фінансування розроблення та впровадження інновацій, яке здійснюється у вигляді вкладання всіх видів цінностей в господарський комплекс країни з метою одержання доходу, нагромадження капіталу і забезпечення на його основі інноваційного розвитку.

Удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки потребує вивчення категорії «інноваційний розвиток», тож у ході дослідження встановлено, що цю категорію доцільно розглядати в контексті прогресу, оскільки основну мету впровадження інновацій становить досягнення позитивного впливу нововведень у сфері застосування, в результаті чого формується якісно новий рівень збалансованого розвитку господарського комплексу завдяки упровадженню інноваційних програм, що забезпечують

оновлення та нарощення його інноваційного потенціалу.

У роботі запропоновано тлумачення сутності поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» як сукупності скоординованих дій щодо використання інструментів із залучення інвестиційних ресурсів для впровадження інновацій за умови системної єдності процесів формування та використання інноваційного потенціалу для створення умов прогресивного розвитку національної економіки.

Визначено та систематизовано принципи інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, які включають загальноприйняті (цілеорієнтація; адаптивність і гнучкість; комплексність; множинність, диверсифікація та оптимізація джерел і форм інвестування; широта охоплення; ефективність; пріоритетність) та доповнений принцип – узгодженості формування та використання інноваційного потенціалу, що передбачає системну єдність процесів формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки. Дотримання вищезазначених принципів сприятиме побудові дієвого механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Показано, що основу інноваційного розвитку економіки становить наявність та використання інноваційного потенціалу. Відповідно, удосконалюючи інвестиційне забезпечення, необхідно передбачати пошук відповідних інвестиційних ресурсів для належного формування і використання інноваційного потенціалу. Враховуючи це, а також сукупність теоретико-методичних результатів дослідження, запропоновано послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

У другому розділі «Аналіз стану та тенденцій інноваційного розвитку національної економіки» проаналізовано стан інвестиційної діяльності та інноваційного розвитку в Україні, запропоновано методичний підхід та проведено оцінку рівня інноваційного потенціалу національної економіки, встановлено найбільш значимі показники оцінки інноваційного потенціалу з урахуванням підтримки інноваційного розвитку національної економіки.

У ході дослідження проаналізовано дані Державної служби статистики та міжнародних організацій за період з 2000 по 2016 рр. Виділено основні показники, що характеризують динаміку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні, визначено тенденції їх змін.

Проведені дослідження дозволили запропонувати як показник оцінювання інноваційного розвитку національної економіки показник віддачі інновацій, який розраховується відношенням величини ВВП до обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт, динаміка якого підтвердила нестабільність інноваційного розвитку України. Запропонований показник став основою відбору найбільш значимих показників для оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки за відповідними значеннями коефіцієнтів кореляції.

Установлено, що рівень розвитку економіки пов'язаний як із наявністю інноваційного потенціалу, так і з умовами його втілення. Проблеми формування та використання інноваційного потенціалу актуальні для України, тому що недооцінення інноваційного потенціалу, його недостатнє використання ускладнюють побудову національної інноваційної системи та стримують процес розвитку конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Показано, що одну із складових, яка впливає на рівень інноваційного потенціалу країни, становить інноваційна культура, саме тому в основі стратегічного інноваційного розвитку має лежати низка заходів, направлених на підвищення рівня інноваційної культури як основного компонента національної інноваційної системи. Вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку з урахуванням інноваційної культури передбачає здійснення активної державної політики в розробленні інноваційної ідеології, інноваційної місії, управлінні інтелектуальною моделлю, а також у створенні та виведенні інноваційних продуктів з їх подальшою адаптацією на ринку. Для оцінювання інноваційної культури в роботі запропоновано розраховувати її індикатор, який враховує показник щільності бізнесу (реєстрація нових підприємств на тисячу осіб віком від 15 до 64 років) та витрати, пов'язані із запуском стартапів на тисячу населення України, який показує готовність населення створювати інновації та їх

комерціалізувати у вигляді стартапів. Урахування вищезазначеного індикатора дасть можливість комплексно оцінити інноваційний потенціал в аспекті його формування та обрати дії, спрямовані на вдосконалення інноваційного розвитку національної економіки.

У роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки, який включає показники, котрі мають найтісніший зв'язок із рівнем інноваційного розвитку, що дозволяє встановити релевантний рівень інноваційного потенціалу національної економіки. На основі запропонованого методичного підходу проведено оцінювання рівня інноваційного потенціалу національної економіки, яке свідчить, що він також характеризується невизначеною динамікою та за значеннями інтегрального індикатора перебуває на середньому рівні.

За результатами оцінювання інноваційного потенціалу виявлено найбільш значимі показники, що мають тісний зв'язок з інноваційною віддачею, а саме: питома вага підприємств, які займалися інноваціями; індикатор інноваційної культури; питома вага підприємств, що впроваджували інновації; витрати на дослідження та розробки; витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Відповідно, інвестиційне забезпечення має спрямовуватися саме на ці напрямки фінансування інноваційного потенціалу та підтримки інноваційного розвитку національної економіки.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки» вдосконалено механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, проведено прогнозування та розроблено заходи до імплементації світового досвіду до формування і створення інноваційних екосистем в Україні, сформовано стратегічні напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Установлено, що механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, що відповідатиме вимогам ринкової економіки і забезпечить достатнє фінансування формування та використання інноваційного потенціалу, має

складатися з упорядкованої, узгодженої системи взаємопов'язаних елементів – суб'єктів, об'єктів, принципів, функцій, методів, важелів впливу, форм та інструментів інвестування, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку. Доцільність упровадження цього механізму зумовлена необхідністю впорядкування та координації такої роботи як запоруки збалансованої та комплексної реалізації інноваційних проектів, більш ефективного розподілу ресурсів, поступового досягнення якісно нового рівня інноваційного розвитку національної економіки.

У ході дослідження виявлено, що у світовій практиці одним з інструментів інвестиційного забезпечення розроблення інноваційних продуктів стало створення інноваційних екосистем, які являють собою систему учасників, комплекс засобів, методів та інструментів, що утворюють сприятливе середовище для ефективної колаборації учасників екосистеми та досягнення синергетичного ефекту в процесах формування та використання інноваційного потенціалу з метою трансформації та комерціалізації інноваційних ідей у продукти чи послуги на ринку.

Для ефективного функціонування механізму інвестиційного забезпечення в межах запропонованих інноваційних екосистем визначено необхідність застосування ієрархічного процесингу, що являє собою діяльність, спрямовану на збирання, обробку та зберігання всієї необхідної інформації, пов'язаної з інвестиційно-інноваційною діяльністю, яка надходить від учасників інноваційної системи, з подальшим її використанням для стратегічного розвитку та залучення інвестицій. Результатом застосування ієрархічного процесингу є створення процесингових центрів.

За результатами проведеного дослідження визначено напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки та встановлено, що застосування запропонованих заходів до вдосконалення інвестиційного забезпечення дозволить підвищити рівень інноваційного потенціалу національної економіки як у частині потенціалу у створенні інновацій, так і потенціалу в комерціалізації інновацій, що сприятиме

інноваційному розвитку національної економіки.

Ключові слова: національна економіка, інноваційний розвиток, забезпечення, інвестиційне забезпечення, принципи, оцінювання, інноваційний потенціал, механізм, екосистема.

SUMMARY

Kotko O.K. Investment support of innovation development of the national economy. – Manuscripts.

Thesis for Academic Degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.03 – economics and management the national economy. – University of customs and finance, State Higher Educational Institution «Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture», Dnipro, 2018.

The thesis research is devoted to the development theoretical and methodological approaches and the substantial of practical recommendations on improvement of investment support of innovation development of the national economy.

The first chapter «Theoretical aspects of investment support of innovation development of the national economy» explores the categorical apparatus of the research; defines the concept «investment support of innovation development»; the principles and offers a sequence of improvement of investment support for innovation development of the national economy.

Bounds researching of categories and concepts of the research subject has made it possible to establish that investment support is one of the effective forms of financing for the development and implementation of innovation, which is carried out in the form of investing all kinds of values in the national economy of country in order to receive income, accumulate capital and secure the innovation development.

Investment support improvement of innovation development the national economy needs to study the category «innovation development». In the process of research it was found that this category should be considered in the context of progress, since the main goal of innovation is the achievement of the positive impact of innovation in the using sphere, as a result, is formed a qualitatively new level of balanced national economy development through the introduction of innovation

programs which provide updating and enhancing the innovation capacity.

The thesis paper proposes the interpretation of the essence of «investment support of innovation development» as a set of coordinated actions direct to using of tools for attracting investment for implementation of innovations, upon condition the systematic unity of the processes of formation and using of the innovation capacity to create conditions for progressive development national economy.

The thesis work defines the principles of investment support of innovation development of the national economy. These principles include the general principles and the complementary principle. The general principles are consist of target orientation, adaptability and flexibility, complexity, plurality, diversification and optimization of sources and forms of investment; breadth of coverage; efficiency; priority. The complementary principle is the coherence of formation and using of innovative capacity, which implies systemic unity processes.

The basis of innovation development of the national economy is availability and using of the innovation potential. According to improvement of investment support, we need to foresee the search for the appropriate resources for the formation and using innovation potential. Given this, as well as a set of theoretical and methodological of the research results, the sequence of formation is proposed investment support for innovation development of the national economy.

The second chapter «State and trend analysis of innovation development of the national economy» reveals the investment situation and innovation development of Ukraine. The author proposes the methodical approach and estimate of the level of innovation potential of the national economy, defines the significant indicators of estimation, taking into account supporting of the innovation development of the national economy.

It was analyzed the data of the State Statistics Service and International organizations for the period from 2000 to 2016. The author defines the main indicators, which demonstrate the dynamic of investment-innovation situation in Ukraine and the changes tendencies.

The conducted research allowed to propose as an indicator of evaluation

innovation development of the national economy and indicator of returns of innovation, which is calculated by the GDP to the volume of performed scientific and research works, its dynamics was confirmed by instability innovation development of Ukraine. The proposed indicator became the basis of selection the significant indicators for assessment of innovation potential of the national economy by the corresponding values of the correlation coefficients.

It is established that the level of economy development is associated with the presence innovation potential, and with conditions for its implementation. Problems of formation and using of the innovation potential are relevant to Ukraine, because underestimation of innovation potential, its inadequate use complicate the construction of the national innovation system and constrain the process development of a competitive, socially oriented market economy.

The research demonstrates that one of the components that affect the level of the innovation potential of the country is the innovative culture. That is why the strategy of innovation development should include a series of activities aimed to raising the level of innovation culture as the main component of the national innovation system. Investment support improvement of innovation development taking into account the innovative culture involves the implementation of active state policy in the development of innovation ideology, innovation mission, management of the intellectual model, as well as in the creation and deduction innovative products with their further adaptation on the market.

For evaluation innovation culture proposed to count its indicator, which takes into account the density of business (registration of new enterprises per thousand people aged 15-64) and the costs associated with running up startups per thousand of Ukrainian population, which shows the readiness of the population to create innovations and theirs commercialized in the form of startups. Consider the above indicator will enable an integrated assessment of the innovation potential in its aspect formation and selection of actions directed on improvement of innovative development of the national economy. The thesis paper proposes a methodical approach to the evaluation of the innovation potential of the national economy, which includes indicators that have the

closest connection with the level of innovation development that allows us to establish the relevant level of innovation potential of the national economy.

Based on the proposed methodological approach evaluates the level of the innovation potential of the national economy, which indicates that it is also characterized undetermined dynamics and according to the values of the integral indicator is on average level.

According to the research results of evaluation of the innovation potential, the most significant indicators, which have a high correlation between innovative returns, namely: the share of enterprises engaged in innovations; innovation culture indicator; the share of enterprises that introduced innovations; costs for research and development; the cost of purchasing machinery, equipment and software. According to abovementioned the investment support has to direct to these areas of financing of the innovation potential and supporting the innovation development of the national economy.

The third chapter «Measures to improve investment support of innovation development of the national economy» explores the improve mechanism of investment support for innovation development of the national economy. Forecasting has been carried out and measures the implementation of the world's experience and creation of innovative ecosystems in Ukraine and formation of the strategic directions of the improvement of the investment support of the national economy.

It is established that the investment support mechanism of the innovation development will conform the requirements of the market economy and provide sufficient financing of formation and innovation potential using, it must consist of an ordered, coherent system of interconnected elements - subjects, objects, principles, functions, methods, influence levers, forms and investment tools aimed to achieving the goals of innovation development. The feasibility of introducing this mechanism is due to the needs ordering and coordinating such work as a guarantee of balanced and complex implementation of innovative projects, more efficient distribution resources, gradual achievement of a qualitatively new level of innovation development of the national economy.

The research defines that in worlds practice one of the investment support tools of the developing innovation products and creation of innovation ecosystems, which represent a system of participants, a complex of tools, methods and tools that create a favorable environment

for the effective co-operation of ecosystem members and reaching synergistic effect in the processes of formation and using of the innovative potential.

For efficient operating of the mechanism of investment provision the author proposes to create innovation ecosystems. Determined the needsto use the hierarchical processing, which is an activity aimed to collect, process and store all necessary information related with investment-innovation activity, which coming from the members of the innovation systems, followed by its using strategic development and engagement investment The result of applying hierarchical processing is creation processing centers.

According to the research results, determined the directions of investment support improvement of innovation development of the national economy and established that the implementation of the proposed measures to improvement of the investment support will increase the innovation potentiallevel of the national economy as part of the innovations creation, and their commercialization.

Key words: national economy, innovation development, provision, investment support, principles, evaluation, innovation potential, mechanism, ecosystem.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

В яких опубліковані основні наукові результати:

1. Котко О. К. Прямі іноземні інвестиції у галузевому розрізі / Ю. В. Чириченко, О. К. Котко // Економічний простір. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – №84. – С. 46-55. (Збірник включено до міжнародної наукометричної бази даних *Index Copernicus*).

Особистий внесок: здійснено аналіз інвестиційної діяльності України та визначено низку заходів, які зможуть поліпшити ситуацію із залученням іноземних інвестицій в національну економіку.

2. Котко О. К. Проблеми створення та функціонування індустриальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду / Ю. В. Чириченко, О. К. Котко // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2014. – №1 (51). – С.74-82.

Особистий внесок: розглянуто вплив на інноваційний розвиток створення та функціонування індустриальних парків.

3. Kotko O. K. The international investment activities: systematic analysis of categorical apparatus / Yu. V. Chyrychenko, O. K. Kotko // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2014. – № 2 (52). – С.60-65.

Особистий внесок: проаналізовано економічну природу інвестицій та розглянуто основні підходи до вивчення даного поняття.

4. Котко О. К. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку, як динамічного процесу якісних змін економіки / О. К. Котко, Н. В. Осадча. // Управління розвитком. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – № 2 (180). – С. 49–59.

Особистий внесок: розглянуто підходи до визначення поняття «інноваційний розвиток».

5. Котко О. К. Сутність та природа поняття «інвестиційний процес» / О. К. Котко // Економічний простір. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2015. – № 94. – С. 162-170.(Збірник включено до міжнародної наукометричної бази даних *Index Copernicus*).

6. Котко О. К. Інноваційна політика в умовах модернізації промисловості України / О. К. Котко, Н. В. Осадча // Економічний вісник Донбасу. – № 1 (39). – 2015. – С. 138-142. (Збірник включено до міжнародної наукометричної бази даних *Index Copernicus*).

Особистий внесок: проаналізовано основні засади формування інноваційної політики в Україні та визначено інструменти її зміни при модернізації національної економіки.

7. Котко О. К. Інноваційна культура як компонент національної

інноваційної системи / О. К. Котко // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2015. – № 2 (54). – С. 167-174.

8. Котко О. К. Державна інвестиційна політика: інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О. К. Котко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 9. – С. 151-156. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016>.

9. Котко О. К. Інноваційна екосистема як нова парадигма інноваційного розвитку економіки / О. К. Котко // Вісник Одеського національного університету. – Одеса: ФОП Головка О.А., 2016.– Вип. 7-1 (49), Т. 21. – С. 52-56.

10. Котко О. К. Иерархический процессинг, как социально-экономическая категория в системе функционирования инновационной экосистемы / О. К. Котко // News of science and Education. – 2017. – № 2(50). – С. 5-10.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Котко О. К. Вплив транснаціональних корпорацій на економіку України / О. К. Котко, Ю. В. Чириченко // Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 28 листопада 2014 р.). – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. – С. 104-106.

Особистий внесок: проаналізовано інвестиційну діяльність та запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення.

12. Котко О. К. Інноваційна діяльність в забезпеченні економічної безпеки регіону / О. К. Котко // Принципи нової економіки України та формування її фінансово-інвестиційної основи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 10-11 квітня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 34-37.

13. Котко О. К. Тенденції розвитку України у світових індексах і залучення іноземних інвестицій / О. К. Котко // Фінансова політика та фінансово-економічні

механізми забезпечення прогресивного суспільного розвитку та економічної безпеки: науковий погляд молоді: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Дніпропетровськ, 24 квітня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. – С.13-15.

14. Котко О. К. Інноваційні екосистеми в інноваційній політиці регіону / О. К. Котко // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 липня 2015 р.). – Одеса.: ЦЕДР, 2015. – С. 36-38.

15. Котко О. К. Інноваційна культура як інструмент управління підприємством / О. К. Котко // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 22-25 жовтня 2015 р.). – Харків, 2015. – С. 167-170.

16. Котко О. К. Механізми здійснення державної інвестиційної політики / О. К. Котко // Світова торгівля і захист національних інтересів в умовах глобалізації: правове, соціально-економічне та інформаційно-технічне забезпечення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 22 квітня 2016 р.): у 2 т. – Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2016. – Т. 1. – С. 85-86.

17. Котко О. К. Удосконалення методів державного регулювання інвестиційних процесів в умовах інноваційного розвитку / О. К. Котко, Ю. В. Чириченко // Лібералізація та безпековий механізм зовнішньоекономічної діяльності: економічні та гуманітарно-технічні аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 25 листопада 2016 р.). – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2016. – С.86-88.

Особистий внесок: запропоновано заходи щодо вдосконалення методів державного регулювання інвестиційних процесів.

18. Котко О. К. Стандарти залучення інвесторів у зовнішньоекономічній політиці держави / О. К. Котко // Митна політика та актуальні проблеми

економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти): матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Дніпро, 20 квітня 2017 р.). – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. – С.74-76.

ЗМІСТ

ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	25
1.1. Категоріальний аналіз суміжних категорій інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку	25
1.2. Інноваційний потенціал як основа інноваційного розвитку національної економіки	45
1.3. Інституційні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки	58
Висновки до розділу 1	74
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	77
2.1. Сучасні тенденції інноваційного розвитку національної економіки	77
2.2. Підходи до оцінки інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки	98
2.3. Оцінка інноваційного потенціалу як основи інноваційного розвитку національної економіки	117
Висновки до розділу 2	134
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	139
3.1. Механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки	139
3.2. Світовий досвід створення та функціонування інноваційних екосистем як інструменту залучення інвестицій	157
3.3. Напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки	173
Висновки до розділу 3	186
ВИСНОВКИ	189

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

191

ДОДАТКИ

222

ВСТУП

Актуальність теми. Адаптація національної економіки до моделі інноваційного розвитку у відповідності зі Стратегією інноваційного розвитку України до 2020 року передбачає здійснення заходів, пов'язаних зі зміною концептуальних основ, які визначають місце і роль держави в умовах ринкової економіки, структурну перебудову національної економіки, а також підвищення конкурентоспроможності за рахунок упровадження інновацій. В умовах стрімкого технологічного розвитку з'являються нові можливості для залучення інвестицій, процеси економічної глобалізації формують нове середовище для інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Основну проблему наразі становить наявність слабозвинутого ринку інвестиційних ресурсів на національному рівні, недостатньо розвинутого інституційного, нормативно-правового та інформаційного забезпечення, що мають створювати підтримку механізму інвестиційного забезпечення, яке здатне впливати на інноваційний розвиток національної економіки.

Інвестиційне забезпечення формує динаміку інноваційного розвитку, саме тому актуальність роботи визначається необхідністю його дослідження в сучасних умовах та удосконаленням існуючого механізму інвестиційного забезпечення із застосуванням інноваційних підходів.

Значний вклад у дослідження проблем інноваційного розвитку та його інвестиційного забезпечення здійснили такі вчені як О. Амоша, І. Бузько, І. Вахович, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Денисенко, А. Касич, О. Колодізев, А. Корбутяк, А. Кузнєцова, О. Кузьмін, І. Макаренко, І. Манаєнко, С. Онишко, В. Отецький, М. Пашута, А. Поручник, Т. Товт, Л. Федулова, К. Шапошніков, Д. Черваньов та інші. Проблеми інвестування досліджували Дж. Бейлі, М. Варламова, Н. Верхоглядова, Л. Гітман, О. Губський, А. Дука, Т. Орехова, А. Пересада, О. Каховська, А. Кредісов, Д. Левчинський, Ю. Орловська, М. Цебенко, Д. Лім, П. Майорова та інші. Але існуючі праці не повною мірою вирішують проблеми формування та управління інвестиційним забезпеченням

інноваційного розвитку національної економіки. Проведений аналіз наявних наукових праць у сфері інвестиційної та інноваційної політики, що формують інвестиційне забезпечення, виявив необхідність у пошуку нових та вдосконаленні існуючих механізмів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, вдосконалення оцінювання інноваційного потенціалу (його формування та використання) національної економіки як основи розвитку, розроблення заходів щодо активізації інноваційної діяльності на основі ефективного формування та максимального використання інноваційного потенціалу.

Потреба подальшого вдосконалення інвестиційного забезпечення з урахуванням стрімкого інноваційного розвитку зумовила вибір зазначеної теми дисертаційної роботи, визначила її структуру та логіку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідницької теми Університету митної справи та фінансів Міністерства освіти і науки України «Розвиток зовнішньоекономічних відносин в умовах інтеграції держави у світове господарство» (номер державної реєстрації 0115U007054). У межах теми автором узагальнено концептуальні засади інвестиційного забезпечення національної економіки з урахуванням інноваційного розвитку, проведено аналіз інвестиційної та інноваційної діяльності, встановлено зв'язки між інноваційним розвитком та інвестиційними процесами.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – науково-теоретичне обґрунтування методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки в сучасних умовах.

Для досягнення вказаної мети поставлено та виконано такі **завдання**:

- уточнено понятійно-категоріальний апарат предмета дослідження, зокрема тлумачення сутності поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку»;
- досліджено та систематизовано принципи інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки;

- запропоновано послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки;
- удосконалено методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки з урахуванням взаємозв'язку з рівнем інноваційного розвитку;
- удосконалено механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки з урахуванням оцінювання інноваційного потенціалу;
- запропоновано напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку та підхід до формування механізму інвестиційного забезпечення шляхом упровадження інноваційних екосистем.

Об'єктом дослідження є інноваційний розвиток національної економіки.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних явищ і механізмів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку. Основні наукові результати дисертаційного дослідження були отримані на основі застосування таких методів: змістовного та логічного аналізу – для вивчення сутності понять «інвестиційне забезпечення», «інвестиційний процес», «інноваційний розвиток», «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку»; системно-структурний – для визначення поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку»; логічного узагальнення та абстрагування – для побудови послідовності формування та удосконалення механізму інвестиційного забезпечення; кореляційний метод – для визначення тісноти зв'язку між рівнем інноваційного розвитку і показниками інноваційного потенціалу; індукції та дедукції – для обґрунтування напрямів удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку; метод порівняльного аналізу – під час дослідження світового досвіду формування механізмів інвестиційного забезпечення; формування інноваційних підходів щодо вдосконалення

інвестиційного забезпечення в Україні; графічні методи – для наочного відображення результатів досліджень.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, нормативно-правова база України, статистичні матеріали Державного комітету статистики України та світових організацій, статистичні матеріали та економічні дослідження рейтингових агентств, власні розрахунки автора.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в розробленні та обґрунтуванні низки теоретичних, методичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, що дало можливість отримати теоретичні та практичні результати, які характеризуються науковою новизною:

удосконалено:

- послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, яка, на відміну від існуючих, передбачає оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки як основи розвитку, що базується на принципах узгодженості та дозволяє передбачити у відповідному механізмі заходи щодо інвестиційного забезпечення потенціалу у створенні та комерціалізації інновацій;

- методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки, який, на відміну від існуючих, включає показники, котрі мають найтісніший зв'язок із рівнем інноваційного розвитку, що дозволяє встановити релевантний рівень інноваційного потенціалу національної економіки;

- механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, який, на відміну від існуючих, передбачає створення умов для достатнього фінансування інноваційного потенціалу в процесах його формування та використання, що дозволяє забезпечити активізацію інноваційної діяльності на основі ефективного формування та максимального використання інноваційного потенціалу;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат інноваційного розвитку, зокрема, визначення поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку», що, на відміну від існуючих, розглядається як сукупність скоординованих дій щодо використання інструментів із залучення інвестиційних ресурсів для впровадження інновацій за умови системної єдності процесів формування та використання інноваційного потенціалу для створення умов прогресивного розвитку національної економіки, що дозволяє обґрунтовано підійти до розроблення механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку;

- систематизація принципів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, перелік яких доповнено принципом узгодженості формування та використання інноваційного потенціалу (потенціалу у створенні та комерціалізації інновацій), дотримання якого сприятиме побудові дієвого механізму забезпечення;

- оцінювання рівня інноваційного розвитку національної економіки, яке, на відміну від існуючих, проводиться на основі показника віддачі інновацій, що дозволяє встановити внесок вартості виконаних наукових та науково-технічних робіт у зростання ВВП та відібрати найбільш значимі показники для оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки;

- підхід до формування механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки шляхом упровадження інноваційних екосистем, який, на відміну від існуючих, передбачає застосування ієрархічного процесингу, що дозволяє створити сприятливе середовище для колаборації учасників процесів формування та використання інноваційного потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові висновки, що містяться в дисертаційній роботі, сформульовані у вигляді пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Одержані результати дозволяють поглибити розуміння сутності поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку», виокремити напрями та розробити заходи, які становлять науково-

практичну цінність для підвищення рівня інноваційного розвитку держави.

Запропоновані в роботі пропозиції щодо напрямів покращення інноваційної політики Дніпропетровської області впроваджуються в практичну діяльність структурними підрозділами Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації під час розроблення концепції розвитку області (довідка №1446/0/31-15 від 21.09.2015 р.). Механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, який передбачає створення умов для достатнього фінансування інноваційного потенціалу в процесах його формування та використання, що дозволяє забезпечити активізацію інноваційної діяльності та стати підґрунтям для створення Стратегії інвестиційного розвитку Дніпропетровської області, прийнято до впровадження Державним підприємством «Інвестиційно-інноваційний центр» Дніпропетровської обласної державної адміністрації (довідка №407/01 від 09 листопада 2017 р.).

Окремі положення дисертації застосовуються у процесі підготовки навчально-методичних комплексів та викладання дисциплін «Основи наукових досліджень», «Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств» та «Міжнародні стратегії економічного розвитку» на факультеті економіки, бізнесу та міжнародних відносин Університету митної справи та фінансів (довідка № 1/1263 від 20.11.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Результати дисертаційного дослідження отримані здобувачем самостійно та відображені в опублікованих працях. У роботах, опублікованих у співавторстві, використано результати, які належать автору особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження апробовано на науково-практичних конференціях різних рівнів, а саме на: Міжнародній науково-практичній конференції «Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспекти» (м. Дніпропетровськ, 28 листопада 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Принципи нової економіки України та формування її фінансово-

інвестиційної основи» (м. Дніпропетровськ, 10-11 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Фінансова політика та фінансово-економічні механізми забезпечення прогресивного суспільного розвитку та економічної безпеки: науковий погляд молоді» (м. Дніпропетровськ, 24 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії» (м. Одеса, 17-18 липня 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку» (м. Харків, 22-25 жовтня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Світова торгівля і захист національних інтересів в умовах глобалізації: правове, соціально-економічне та інформаційно-технічне забезпечення» (м. Дніпропетровськ, 22 квітня 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Лібералізація та безпековий механізм зовнішньоекономічної діяльності: економічні та гуманітарно-технічні аспекти» (м. Дніпро, 25 листопада 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти)» (м. Дніпро, 20 квітня 2017 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 18 наукових праць, у тому числі 9 статей у фахових виданнях України (з яких три включено до наукометричних баз даних), 8 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 4,2 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,8 друк.арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи 236 сторінок друкованого тексту. Основна частина дисертації викладена на 173 сторінках. Дисертація містить 17 таблиць, 35 рисунків, список використаних джерел із 272 найменувань на 33 сторінках. Робота містить 8 додатків, розміщених на 15 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Категоріальний аналіз суміжних категорій інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку

В умовах сучасного розвитку світу ми все частіше чуємо про інновації, науково-технічний прогрес, новітні технології тощо. Все говорить про те що, світ не стоїть на місці, а стрімко розвивається. Адже людство прагне максимально спростити виробничі процеси, досягти найбільшого економічного ефекту від ведення торгівлі, вирішити екологічні та економічні проблеми з метою задоволення своїх потреб. Максимальне спрощення всіх вищезазначених процесів можливе за рахунок впровадження інновацій та вдалої інвестиційної політики держави направленої на створення привабливого інвестиційного забезпечення підтримку інноваційного розвитку національної економіки та створення сприятливих умов для формування та реалізації інноваційного потенціалу.

Досліджуючи понятійно-категоріальний апарат інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, виникає питання, що є першочерговим та важливішим інвестиції чи інновації, і який зв'язок між ними.

Асоціативно поряд з поняттям «інновації» виникає поняття «інвестиції» і цьому передують логічне пояснення. Ці дві категорії досить тісно пов'язані між собою і можливо без інвестицій не було б інновацій. Все більшої популярності набувають галузі, які впроваджують останні новачки в сфері виробництва, прийняття рішень та управління. Для того, щоб краще зрозуміти генезу поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» скористаємось методом індукції. В процесі логічного висновку від значення окремих категорій, що утворюють поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» сформулюємо визначення поняття, що дозволяє більш точно і повно зрозуміти та встановити сутність поняття, зміст та принципи.

Значний вклад у дослідження проблем інноваційного розвитку та його інвестиційного забезпечення здійснили такі вчені як О. Амоша, І. Бузько, І. Вахович, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Денисенко, А. Касич, О. Колодізев, А. Корбутяк, А. Кузнєцова, О. Кузьмін, І. Макаренко, І. Манасенко, С. Онишко, В. Отецький, М. Пашута, А. Поручник, Т. Товт, Л. Федулова, К. Шапошніков, Д. Черваньов та інші. Проблеми інвестування досліджували Дж. Бейлі, М. Варламова, Н. Верхоглядова, Л. Гітман, О. Губський, А. Дука, Т. Орехова, А. Пересада, О. Каховська, А. Кредісов, Д. Левчинський, Ю. Орловська, М. Цебенко, Д. Лім, П. Майорова та інші.

Враховуючи сучасні тенденції присутності інновацій в усіх суспільно важливих сферах життя, відсутній науково-методичний підхід до формування та розуміння природи поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку», що дозволяє стверджувати, що тема дисертаційної роботи є актуальною та потребує дослідження теоретичних та практичних аспектів поняття. Характерною відмінністю вдосконалення категорії «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» від інноваційно-інвестиційного розвитку є те що: по перше, відсутнє конкретне визначення поняття «інноваційно-інвестиційний розвиток», що говорить про доцільність дослідження категорії в сучасних умовах формування національної економіки, а по-друге, інноваційно-інвестиційний розвиток розкривається через порівняння понять «інноваційна діяльність» і «інвестиційна діяльність» та встановлення причинно-наслідкових і функціональних зв'язків між ними [1], що викривляє сутність категорії з урахуванням процесу розвитку. Тож, категоріальний аналіз складових категорії «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» допоможе краще зрозуміти природу поняття та сформулювати визначення.

Категорію «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» можна умовно розділити на дві складові: інвестиційне забезпечення та інноваційний розвиток, що виникають за рахунок інвестиційної активності учасників. Результати узагальнення визначень поняття «інвестиційне забезпечення» наведені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Узагальнення визначення поняття «інвестиційне забезпечення»

Автор, джерело	Сутність поняття	Ключова ознака поняття
1	2	3
А.І. Бутенко [2]	процес реалізації заходів щодо створення сукупності організаційно-економічних умов для здійснення інвестиційної діяльності, формування та використання інвестиційних ресурсів та оцінювання рівня інвестиційного забезпечення з метою обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного рішення	процес заходів спрямований на реалізацію інвестиційного рішення
О.І. Гуторов, А.О. Калашніков [3]	сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, які забезпечують заданий перебіг інвестиційних процесів та у довготривалій перспективі призводять до зміни кількісних і структурних характеристик підприємства, його переходу у новий якісний стан та здатності протидіяти негативному впливу зовнішнього середовища	результат дії внутрішніх (розміри, виробничий напрям та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств) та зовнішніх факторів (ринкова кон'юнктура, обсяги державної підтримки)
І.М. Вахович [4]	сукупні дії підприємницьких структур й органів самоврядування із залучення реальних та потенційних можливостей внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів за стратегічними напрямками економічної діяльності господарського комплексу для забезпечення інноваційного розвитку регіону	комплекс дій спрямований на залучення інвестиційних ресурсів
М.І. Кісіль [5]	формування джерел фінансування інвестицій, а сукупність різноманітних умов, ресурсів, економічних механізмів, важелів і заходів, необхідних для забезпечення нормального (заданого) перебігу інвестиційних процесів	джерела фінансування інвестиційних процесів

Продовження табл. 1.1

1	2	3
В.М. Кошельник [6]	комплекс заходів та умов для формування власних джерел інвестування, забезпечення довгострокової кредитної підтримки інвестиційних проектів та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання	умова вирішення стратегічних і значної частини поточних завдань розвитку й забезпечення ефективної діяльності підприємств
А.М. Ткаченко, Д.М. Тимошенко [7]	основне джерело формування інвестиційних ресурсів і фінансування всіх сфер діяльності підприємства	Інструмент розширеного відтворення основного капіталу господарського комплексу підприємства. Формування інвестиційних ресурсів
Н.І. Верхоглядова [8]	органічна єдність інвестиційних ресурсів з внутрішніх та зовнішніх джерел інвестування, які можуть бути використанні для досягнення поставлених цілей відповідно критеріям розвитку з врахуванням факторів ризику та інтересів зацікавлених сторін	система заходів направлена на структурні та кількісні зміни
Ю.О. Капітанець [9]	сукупність умов, ресурсів і заходів, необхідних для здійснення інвестиційного процесу	
Я.А. Шевцова [10]	заходи щодо концентрації та реалізації інвестицій, вибору раціональних методів управління у сфері інвестування	
О.Ю. Шилова [11]	підсистема організаційно-економічного забезпечення, призначена для покриття витрат виробничого характеру і накопичення з метою нарощування обсягів виробництва і реалізації продукції, ресурси якої формуються з дотриманням принципів довгостроковості, оптимальності, альтернативності	

Джерело: систематизовано автором

У більшості наукових праць під інвестиційним забезпеченням

інноваційного розвитку розуміється форми та методи фінансування інноваційних процесів. Проте як предмет дослідження «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» має свої принципи та послідовність формування, на яких ми зупинимось детально. В.В. Краплина ототожнює поняття інвестиційне забезпечення з інвестиційними ресурсами [12], зазначаючи, що забезпечення інноваційних процесів необхідними фінансовими ресурсами належить до основної функції інвестиційного механізму, а ефективність інвестиційного забезпечення реалізується через регулятивну функцію інвестиційного механізму.

З метою визначення конкретних інструментів та заходів державної підтримки інновацій важливого значення мають критерії міжнародного поділу праці (спеціалізації економіки) та належності до технологічних укладів [13]. В.П.Приходько зазначає, що держава повинна підтримувати інновації у таких видах економічної діяльності, що дозволяють економіці України підтримувати високу конкурентоздатність та підвищувати її рівень на світовому ринку шляхом реалізації своїх гео економічних та соціально-економічних особливостей.

Забезпечити інноваційний розвиток національної економіки можна за допомогою вдалої інвестиційної політики, направленої на удосконалення складових інвестиційного забезпечення, які стають рушійною силою в процесах інноваційного розвитку. Оскільки за рахунок інвестування зростає економічний потенціал держави, інноваційність національної економіки створює умови для підвищення конкурентоспроможності послуг та товарів на зовнішніх та внутрішніх ринках.

Формування інноваційного напрямку розвитку національної економіки стає передумовою до розширення інвестиційної бази ресурсів. Досліджуючи інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку Г.Л. Денисюк [15] наголошує на тому, що інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку має враховувати пріоритетність сфер діяльності, різноманітність форм і методів інвестування, відповідати вимогам динамічності, ефективності та захищеності інвестицій. Екстраполюючи зазначене твердження до масштабів, можна стверджувати, що форми інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної

економіки визначаються за рахунок джерел інвестування. До переліку таких джерел входять: бюджетні кошти, власні кошти підприємств, кредити та позики, іноземні та вітчизняні інвестиції. Види інвестування зазначаються в ст. 2. Закону України «Про інвестиційну діяльність» [16].

Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку має передбачати форми, методи, важелі та інструменти формування інвестиційних ресурсів, їх розподіл та контроль за використанням. Інструментами інвестиційного забезпечення є: інструменти інвестиційного прогнозування (оцінка, прогнози, плани, стандарти), інструменти залучення та розподілу інвестицій (асигнування з бюджетів усіх рівнів, кредити, інвестиції), інструменти регулювання інвестування (ліцензії, податки, збори) [15].

Основним завданням інвестиційного забезпечення є створення портфелю інвестиційних ресурсів, спроможних забезпечити реалізацію інноваційних програм на національному рівні шляхом розширення та відтворення основного капіталу господарського комплексу держави. Формування інвестиційних ресурсів відбувається в межах здійснення інвестиційної політики, яка враховує потреби національної економіки при визначенні джерел фінансування інноваційної діяльності.

Узагальнюючи погляди науковців, пропонуємо наступне визначення поняттю «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» – сукупність скоординованих дій щодо використання інструментів із залучення інвестиційних ресурсів для впровадження інновацій за умови системної єдності процесів формування та використання інноваційного потенціалу для створення умов прогресивного розвитку національної економіки. Структурно-логічна схема розуміння поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» зображена на рис.1.1.

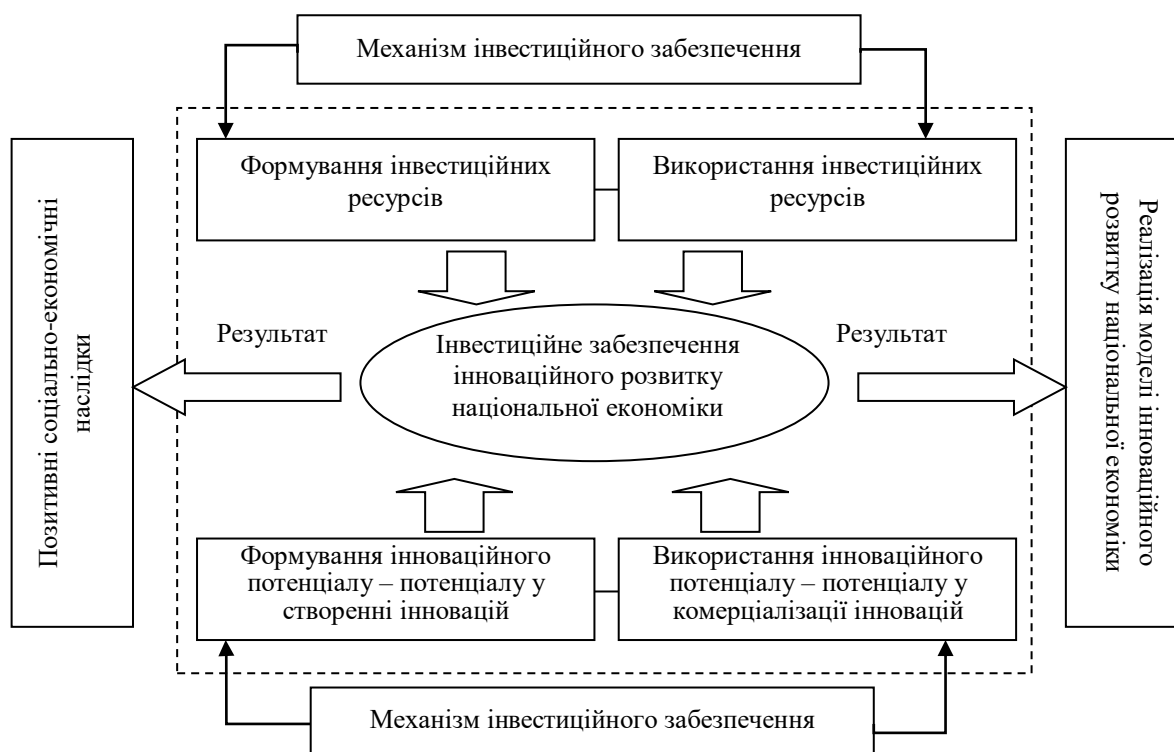


Рис. 1.1. Структурно-логічна схема розуміння поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку» (складено автором)

Дослідження сучасних зарубіжних та вітчизняних наукових джерел дозволяє систематизувати та доповнити принципи інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Основними принципами [17] інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки є:

1. Принцип системності. Оскільки інвестиційне забезпечення більшістю науковців [3, 9, 10, 11] розглядається як системна єдність процесів формування та використання інвестиційних ресурсів, що зумовлена моделлю інвестиційної поведінки і спрямована на соціально-економічний розвиток [2] національної економіки, процес реалізації проекту утворює складну систему, що включає ряд підсистем і елементів.

2. Принцип адаптаційних витрат. Під адаптаційними витратами розуміються витрати учасників інвестиційного процесу до змін в інвестиційному середовищі.

3. Принцип фінансового співвідношення. В залежності від термінів

освоєння інвестицій та строків окупності інвестиційних проектів обираються ті джерела фінансування, які є максимально вигідними для учасників інвестиційного процесу.

4. Принцип обмеженості ресурсів. Під час реалізації інвестиційного проекту враховується наявність всіх ресурсів та можливостей, які впливатимуть на результати проекту, саме тому звертається особлива увага на кількість відтворювальних та не відтворювальних ресурсів, а також передумови зниження витрат.

5. Принцип комплексності. Складові, які утворюють механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку повинні бути взаємодоповнюючими та забезпечувати стабільне функціонування галузей національної економіки.

6. Принцип децентралізації. Принцип децентралізації дозволяє оперативно приймати інвестиційні рішення спрямовані на вирішення проблем інвестора на місці реалізації інвестиційного проекту.

7. Принцип інформативності. Принцип інформативності базується на наявності можливості максимально швидко отримувати та поширювати інформацію пов'язану зі змінами інвестиційного середовища та інноваційним розвитком національної економіки.

Введення інвестиційної політики з урахуванням зазначених принципів сприятиме побудові ефективного механізму забезпечення, що враховуватиме загальноприйняті та доповнений принципи. До загальноприйнятих можна віднести: цілеспрямованість, гнучкість; комплексність; множинність, диверсифікацію та оптимізацію джерел і форм інвестування; широту охоплення; ефективність; пріоритетність. Доповнений принцип, з урахуванням авторського бачення, це принцип узгодженості формування та використання інноваційного потенціалу, що передбачає системну єдність процесів формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки.

Вивчаючи категорію «інвестиційне забезпечення» виникає, потреба у розумінні інвестиційних процесів та інвестиційної діяльності, оскільки ці

категорії мають тісний зв'язок, а іноді можуть навіть ототожнювати науковцями. Більшість науковців інвестиційний процес пояснюють як інвестиційну діяльність. Під процесом розуміється сукупність послідовних дій, спрямованих на досягнення результату. Інвестиційним процесам присвячується досить велика кількість наукових публікацій, але, на нашу думку, невирішеним все ж таки залишається питання, щодо економічної природи «інвестиційного процесу», а саме визначення характерних ознак, функцій та етапів впровадження. Інвестиційний процес досить часто ототожнюють з інвестуванням, інвестиційною діяльністю та інвестиційним циклом. Дослідженням інвестиційного процесу займалися такі вчені: У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейлі, Н. Навроцька, А. Пересада, Н. Татаренко, А. Поручник, Г. Іванов, Д. Черваньова, Р. Рубан, Д. Левчинський, Н. Маренков та ін.

Інвестиційний процес є важливим компонентом інвестиційної політики. Як вже зазначалось, у працях вчених відсутній універсальний підхід до надання визначення поняттю «інвестиційний процес». Проаналізуємо більш детально підходи до трактування та розуміння поняття «інвестиційний процес». У працях У. Шарпа, Г. Александера, Дж. Бейлі, інвестиційний процес є набором процедур за допомогою яких інвестор вирішує: в які ринкові папери інвестувати, наскільки великі повинні бути інвестиції, в який момент їх необхідно здійснювати, що складається з основних п'яти етапів: вибір інвестиційної політики, аналіз ринку цінних паперів, формування портфеля цінних паперів, перегляд портфеля цінних паперів, оцінка ефективності [19].

Н. О. Татаренко, А. М. Поручник тлумачать дане поняття як послідовну, цілеспрямовану діяльність, що полягає у капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має за мету одержання прибутку чи певного соціального ефекту [20].

Г. Іванов вважає, що під поняттям «інвестиційний процес» слід розуміти діяльність з формування, розміщення, вкладення, трансформації і відшкодування

інвестицій, включаючи управління ними і всією системою інвестиційних відносин [21]. Д. М. Черваньова вбачає в інвестиційному процесі комплекс заходів і практичних дій юридичних та фізичних осіб (українських або іноземних), а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [22].

А. А. Пересада «інвестиційний процес» ототожнює з поняттями «інвестиційна діяльність», «інвестиційні цикли» і зазначає, що інвестиційний процес виходить із додержання таких принципів:

- 1) об'єктивна необхідність визнання довго- і середньо термінових циклів інвестиційної активності;
- 2) взаємодія локальних, галузевих, регіональних і народногосподарських циклів інвестиційної активності;
- 3) формування ринкових важелів в інвестиційній сфері одночасно з аналогічними процесами в інших галузях народного господарства;
- 4) логічність і цілісність інвестиційного циклу;
- 5) спадкоємність у реалізації конкретних заходів, пріоритетність спрямування коштів для реалізації інвестиційного процесу [23].

Р.І. Рубан визначає інвестиційний процес як «...сукупність дій, які у певний період часу охоплюють процес створення інвестиційного товару на основі кругообороту капіталу» [24]. Цікавим є підхід до надання визначення Д.Л. Левчинського, який розкриває сутність поняття через категорію «інвестиції», та вважає, що інвестиційний процес є суб'єктом економічного управління як на мікро-, так і на макрорівні будь-яких економічних систем [25], і зазначає, що метою здійснення інвестиційного процесу є досягнення конкретного бажаного ефекту, який може носити як економічний, так і позаекономічний характер (соціальний, екологічний та інші види ефекту) [25]. Н. Л. Маренков вважає, що «інвестиційний процес має всі ознаки системи із властивою їй сукупністю елементів: суб'єкт (інвестор), об'єкт (об'єкт інвестицій), зв'язок між ними (інвестування з метою інвестиційного доходу), який виступає системоутворюючим чинником, оскільки об'єднує всі елементи в одне ціле, та

інвестиційне середовище (що представлене політичною і правовою, демографічною та екологічною, техніко-економічною і соціально-культурною складовими), у якому вони існують» [26].

У вузькому значенні, досить вдалим, на нашу думку, є визначення Т.В. Голобородька, а саме: інвестиційний процес – сукупність ряду послідовних дій щодо залучення, розміщення та використання інвестиційних ресурсів для отримання економічного та/або соціального ефекту [27]. Н.А. Навроцька, інвестиційний процес розглядає як відтворювальний процес формування та практичного використання в економіці інвестиційних ресурсів, а також систему відносин між суб'єктами господарської діяльності, що виникає із цього приводу [28].

Отже, на нашу думку, під інвестиційним процесом варто розуміти комплекс заходів, пов'язаних із вкладенням коштів, матеріальних і нематеріальних активів в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою задоволення потреб інвестора та інших учасників, а також досягнення максимально позитивного результату. Охарактеризувати сутність інвестиційного процесу можна за такими ознаками (рис. 1.2) [29]:

1. Системність. Інвестиційний процес має ознаки системи, тому що в ньому наявні об'єкт, суб'єкт, причинно-наслідковий зв'язок, а також середовище, що в кінцевому результаті складає цілісність, в якій елементи перебувають у відношенні та зв'язку між собою. Н.В. Ковтун застосовує системний підхід до надання визначенню інвестиційний процес і розглядає такий процес, як цілісну, надзвичайно складну і динамічну економічну систему, яка складається з множини взаємозалежних і взаємодіючих підсистем різних рівнів з розгалуженою мережею прямих і обернених зв'язків. За кількістю компонент інвестиційний процес являє собою багатокомпонентну систему; за складом компонент це динамічні системи, що розвиваються; за структурою компонент – складні детерміновані системи з елементами випадковості [30].

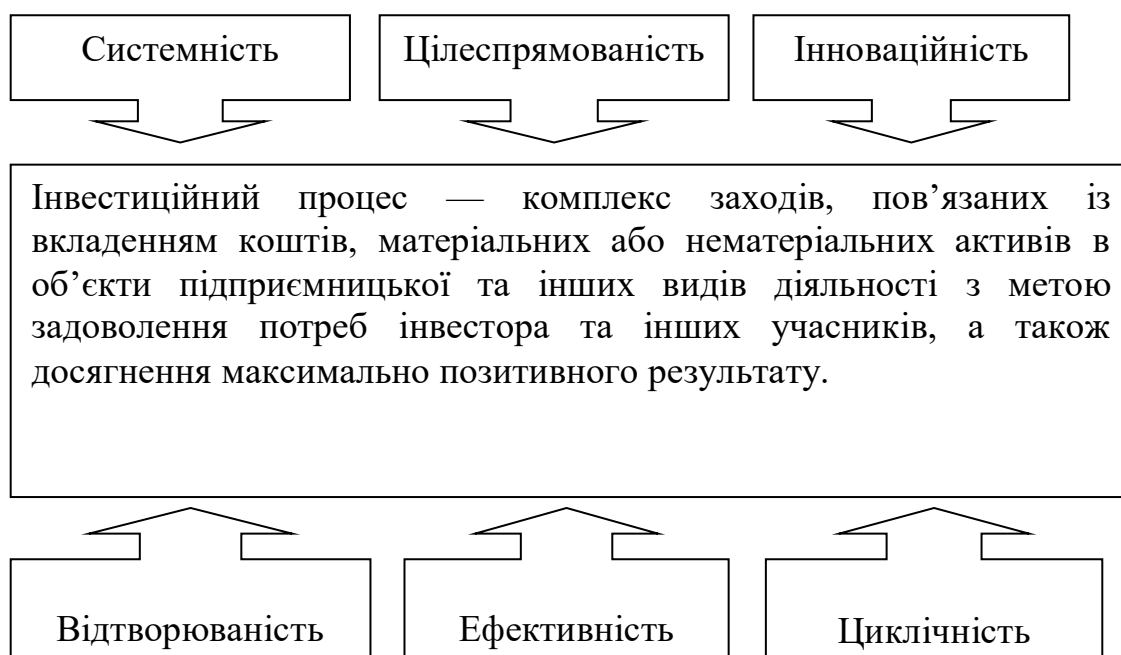


Рис. 1.2. Ознаки інвестиційного процесу (складено автором)

2. Цілеспрямованість. Основною метою процесу залучення інвестицій є задоволення потреб інвестора та інших учасників, які приймають участь в такому процесі, а також вирішення соціально-економічних проблем економіки, які створюють передумови до залучення інвестицій. Тому заходи, пов'язані з будь-якою інвестиційною активністю, відбуваються відповідно до стратегії та поставленої мети.

3. Ефективність. Про рівень досягнення цілей інвестиційним процесом говорить ефективність. Під ефективністю також розуміють: певний конкретний результат; відповідність результату або процесу, максимально можливого, ідеальному або плановому; функціональну різноманітність системи; числову характеристику функціонування; відношення реального ефекту до ефекту, що вимагається (нормативного) та інше [31]. В залежності від того наскільки результат процесу залучення інвестицій задовольнив потреби учасників інвестиційного процесу, можна говорити про рівень ефективності процесу залучення інвестицій.

4. Циклічність. Інвестиційний процес може характеризуватися циклічністю, оскільки в часовому вимірі для інвестиційного процесу притаманна завершена послідовність дій. Виходячи із факторів впливу формування

інвестиційного процесу, процес залучення інвестицій складається з таких складових: цикл формування інфраструктури та належних інвестиційних умов, соціальний, екологічний, економіко-політичний, технологічний, виробничий тощо. Кожен із зазначених циклів впливає на соціально-економічне життя населення, стан навколишнього середовища, інвестиційну привабливість, розвиток регіону.

5. Відтворюваність. За цією ознакою А.А. Пересада поділяє інвестиції на дві групи [23]. Пасивні інвестиції, тобто ті, які в найкращому випадку забезпечують просте відтворення суспільного продукту. Активні інвестиції, які забезпечують розширене відтворення і підвищення ефективності функціонування економіки в цілому завдяки впровадженню нових технологій. На нашу думку, про відтворюваність інвестиційного процесу говорить мета, якою керується інвестор.

6. Інноваційність. Інновації досить тісно пов'язані з інвестиціями, оскільки покращити науково-технічну базу підприємства, впровадити інновації в сферу виробництва, управління, потребує вкладення ресурсів. Тому, щоб вийти на якісно новий інноваційний рівень розвитку економіки, країні потрібно здійснювати заходи у сфері стимулювання інноваційної активності, за рахунок залучення інвестицій та створення належних умов для ведення інвестиційної діяльності.

В розрізі масштабності впливу інвестицій на економіку, можна виділити макро і мікро підходи до розуміння природи інвестицій. Досліджуючи інвестиційний процес на макрорівні, характерними ознаками є процеси, які відбуваються на національному рівні із залученням інвестицій. Такі процеси впливатимуть на зовнішньоекономічну діяльність, а саме експортоорієнтованість держави, на розвиток галузевої структури економіки, створення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників, покращення стану науково-технічного оснащення підприємств, з метою підвищення продуктивності виробництва, збалансованість економічного розвитку регіонів країни, задоволення соціальних потреб населення.

На мікрорівні інвестиційний процес має вужчу природу і характеризується

процесами, які впливають на підприємства, як одиничний елемент національної економіки. Інвестиційний процес для підприємства має таке значення: зменшення собівартості за рахунок технічного оснащення чи ефективного управління, розширення ринків збуту продукції, удосконалення продукції та створення можливості диверсифікувати виробництво, підвищення рівня якості управління підприємством. Звичайно суттєві зміни на мікрорівні породжують зміни на макрорівні, створюючи умови для розвитку економіки в цілому та окремих її галузей.

Інвестиційні процеси у кожній країні здійснюються завдяки впливу зовнішнього й внутрішнього інвестиційного середовища. Внутрішній вплив визначається умовами функціонування економіки держави, якщо ці умови сприятливі, то інвестиційний процес буде ефективним. В іншому випадку він буде неефективним, що означає наявність перешкод для внутрішніх інвесторів, тому вагоме значення має наявність привабливих умов, насамперед для внутрішніх інвесторів [32].

Тож можна стверджувати, що інвестиційний процес є тимчасовим процесом, який передбачає реалізацію інвестиційного проекту на мікро- та макрорівнях, створюючи сприятливий інвестиційний клімат і формуючи умови для залучення інвестицій. Здійснення інвестиційного процесу визначається об'єктами вкладень і видами вкладень. Під видами вкладень варто розуміти реальні (капітальні вкладення в основні фонди, матеріальні та нематеріальні активи, а також в оборотні засоби) і фінансові інвестиції в цінні папери. Суть інвестиційного процесу полягає в тому, що інвестування капіталу пов'язане з довгостроковим вкладенням ресурсів з метою отримання в майбутньому певної вигоди. До основних стадій інвестиційного процесу можна віднести три стадії [33, 34].

1. Попередня стадія – стадія прийняття рішення про вкладення інвестицій. На цьому етапі інвестор повинен визначитись з метою вкладення, напрямом, вибором об'єкта та укладенням контракту, з визначенням прав та обов'язків сторін, строку реалізації проекту, використання об'єкту вкладення та отримання

прибутку або іншої вигоди. На передінвестиційній стадії інвестор може здійснити аналіз інвестиційного ринку, оцінку ризиків і вже після цього прийняти рішення про вкладення своїх ресурсів. Тобто, відбувається свого роду планування та часткова організація інвестиційного процесу його учасниками.

2. Реалізація інвестиційного проекту через виконання укладеного контракту та створення об'єкта інвестиційної діяльності. Для цього етапу характерне безпосереднє використання коштів, які призводять до отримання перших результатів, досить важливо, щоб з боку інвестора відбувався моніторинг інвестиційного процесу з метою прийняття рішень, які можуть призвести до очікуваного результату.

3. Операційна стадія характеризується обслуговуванням створеного об'єкта інвестиційної діяльності. На цій стадії відбувається виробництво товарів, виконання послуг, робіт, реалізація продукції і отримання очікуваного доходу. Іноді, цю стадію називають ліквідаційною, за умови що після отримання доходу відбувається закінчення інвестиційного процесу, за такої ситуації перед інвестором може стояти вибір або шукати нові цікаві проекти або реінвестувати свої кошти в існуючий проект.

Існування інвестиційного процесу є доцільним при наявності умов, які можуть створити сприятливе середовище для реалізації такого процесу. До таких умов можна віднести: достатній рівень мотивації інвестора; наявність необхідних ресурсів, економічних суб'єктів, які можуть створити належні умови для реалізації інвестиційного процесу; механізму трансформації інвестиційних ресурсів на результати інвестиційної діяльності.

Основними функціональними особливостями інвестиційного процесу є [35, 36, 37]:

1. Дослідження зовнішнього інвестиційного середовища, яке включає: вивчення правового поля, в рамках здійснення інвестиційної діяльності; аналізу факторів та кон'юнктури інвестиційного ринку; розрахунок прогнозних значень щодо поточної кон'юнктури інвестиційного ринку за сегментами тощо.

2. Створення інвестиційної стратегії відповідно до якої будуть

здійснюватися динамічні зміни щодо залучення інвестицій та ведення основної діяльності, а також враховуватимуться напрями формування та раціональне використання інвестиційних ресурсів, виходячи з наявних потреб в ресурсах.

3. Оцінювання ефективності, доцільності й привабливості інвестиційного проекту з подальшим відбором найбільш перспективного.

4. Планування та управління впровадженням обраних інвестиційних проектів із забезпеченням сприятливих умов та середовища.

5. Моніторинг процесу реалізації інвестиційного проекту з урахуванням наявності системи контролю показників, аналізу, виявлення причин відхилень фактичних значень від запланованих.

6. Підготовка рішення про вихід з інвестиційних проектів та реінвестування капіталу за умови зниження очікуваної ефективності проектів, зміни фінансового стану підприємства; кон'юнктури інвестиційного ринку тощо.

Категорія «інноваційний розвиток» поєднує в собі дві категорії – інновації та розвиток. Поряд з категорією «інновації» можуть існувати такі поняття, як «нововведення», «новація», «ноу-хау». Всі ці поняття з'явилися в нашому житті не так давно, і в практичному значенні мають вагомий вплив на розвиток економіки. Досить багато вчених поняття «інновація» визначають через поняття «нововведення», про те відсутній єдиний підхід у розумінні поняття «інновація». Дослідимо дану категорію і визначимо на скільки вдалим є таке ототожнення і яке місце займають зазначені категорії в системі інноваційного розвитку. Охарактеризувати поняття «інновація» можна за допомогою двох підходів: статистичного та динамічного. Кожен з підходів розкриватиме сутність поняття, виходячи із наявних ознак.

В статистичному аспекті, інновацію можна визначити як систему, новий продукт, технологію або ж процес, тобто безпосередній об'єкт нововведення. В динамічному аспекті, інновація являє собою процес, систему заходів, які характеризуються певними видами діяльності, а саме: появою ідеї, дослідженням, проектуванням, виробництвом, організацією та комерціалізацією. З правової точки зору, визначеної в Законі України «Про інноваційну діяльність», інновації –

це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [19, 38].

Вважається, що першим, хто ввів в науковий оборот поняття «інновація», був Йозеф Шумпетер. В своїй роботі «Теорія економічного розвитку» Й. Шумпетер [39] зазначає, що нововведенням є нові виробничі комбінації, які визначають динамічні зміни в економіці; винаходами є новинки в техніці та технології, а інноваціями є винаходи за участю бізнесу. Й. Шумпетер виділяє декілька видів принципово нових комбінацій факторів виробництва, які виражаються у впровадженні інновацій: створенні нового продукту, використанні нових технологій виробництва та їх організацій, відкритті нових ринків збуту тощо.

Рушійною силою в інноваційній активності є підприємець, який виступає новатором та ініціатором створення та впровадження інновацій в свою діяльність з метою отримання прибутку [40]. Г. Г. Азгальдов і А. В. Костін відносять до інновацій «не всяке нововведення, а тільки таке, яке серйозно підвищує ефективність діючої системи» [41]. С.М. Мазуренко вважає, що інновація – це таке нововведення, яке «...включає в себе розробку нової технології і в результаті – створення нового продукту, конкурентоспроможного на ринку» [42]. На думку М.А. Федотової і А.М. Камалова «в інноваціях (нововведеннях) створюються радикально нові технології та продукти, які покликані зробити революцію на ринку» [43].

Підсумовуючи вищенаведене визначення, вважаємо, що інновацією можна назвати об'єкт нововведення, який в кінцевому результаті покликаний принести прибуток або ж призвести до кардинальних змін в діяльності підприємства або країни. Процес становлення інновацій починається з ідеї, яка через інтенцію перетворюється на нововведення та винаходи, які під впливом факторів бізнес-середовища та процесу комерціалізації стають інноваціями (рис. 1.3). Для категорії «розвиток» характерна двояка природа: з одного боку, це процес

розвитку, що призводить до прогресу, а з іншого боку, низхідний характер процесу в кінцевому результаті призводить до регресу.

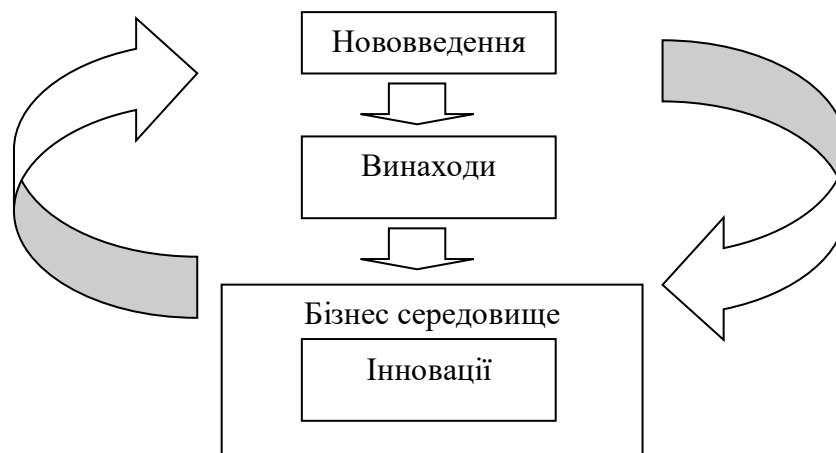


Рис. 1.3. Процес становлення інновацій (систематизовано автором)

На нашу думку, досліджуючи поняття «інноваційний розвиток» його доцільно розглядати в контексті прогресу, так як основною метою впровадження інновацій є досягнення максимально позитивного ефекту [44]. Якщо розглядати інноваційний розвиток як систему, варто визначити місце таких понять, як «нововведення», «винахід», «ноу-хау», «новація».

В економічному словнику поняття «нововведення» описується як цілеспрямована зміна, що вносить в середовище впровадження нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи з одного стану в інший [45]. С. В. Романченко надає поняттю «нововведення» таке визначення: «нововведення – це процес (а точніше, сукупність різних процесів), що забезпечує «проходження» нововведення від стану ідеї до отримання результатів практичного втілення цієї ідеї» [46]. Нововведення можна охарактеризувати як втілення ідеї, характерною ознакою якої повинна бути новизна, що призведе до якісно нових змін в середовищі впровадження. Щодо поняття «новація», то в перекладі з латинської новація є відновлення, зміни; може зустрічатись, як синонім поняття «нововведення». П. Лелон відзначає, що новація – це «новий вид продукції, метод, технологія», а нововведення – це «впровадження новації в економічний виробничий цикл» [47]. О. Сергєєва вважає, що новації – це «будь-яке відкриття, що здійснюється на індивідуально-особистісному рівні, але надалі

досягає деякого рівня прийняття соціумом, конкретним суспільством» [48].

Т. І. Бегова поняттю «ноу-хау» надає таке визначення «...це специфічний, нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, який виступає результатом інтелектуальної діяльності у сфері техніки та технологій у вигляді сукупності технічних знань, інформації, практичних навичок (досвіду), що є секретною, істотною, ідентифікованою, практично застосовують і конфіденційність якої забезпечується її законним власником [49]. Поняття «ноу-хау» зустрічається переважно в правовій сфері, і в нормативно-правових актах трактується як конфіденційна інформація технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру. Все частіше поняття «ноу-хау» ототожнюють з комерційною таємницею. Проте в ноу-хау включають ліцензії та патенти, а також конфіденційну інформацію, яка може створити умови для отримання першості в будь-якій сфері, переважно в бізнесі та економіці. В економічному ж сенсі, ноу-хау являє собою оригінальні знання, вміння, технології, які є предметом купівлі-продажу і використовуються переважно з метою отримання конкурентних переваг. Поняття «ноу-хау» може набувати значення винаходу і ставати синонімом інновацій. Якщо розглядати інноваційний розвиток, як систему заходів, щодо впровадження, організації процесу виробництва, позиціонування, управління, комерціалізації проміжні категорії інновацій будуть призводити до таких результатів (рис. 1.4).

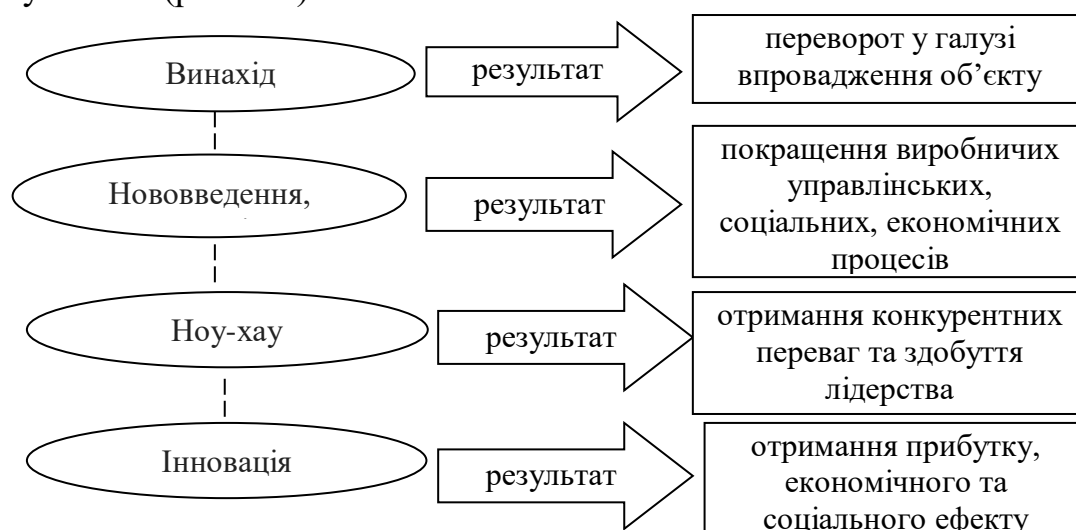


Рис. 1.4. Система інноваційного розвитку (систематизовано автором)

Кожна із вище зазначених категорій, виходячи із характерних ознак, призводить до певного результату. За великим рахунком винахід, нововведення, новації, ноу-хау можуть стати інновацією, якщо комерціалізуються на ринку і зроблять свого роду революційний переворот в діяльності підприємства або держави.

Інноваційний розвиток є динамічним процесом в часі, який призводить до якісних змін предметів або явищ через впровадження інновацій та ведення інноваційної діяльності. А. М. Турило, О. А. Зінченко розглядають поняття «інноваційний розвиток», як абстрактне «...оскільки воно втілює в собі певні узагальнюючі властивості, притаманні різним формам прояву даної категорії в просторі і часі». Інноваційний розвиток є невід'ємною частиною об'єктивного природно-історичного процесу розвитку суспільства і тому сам є об'єктивним процесом і об'єктивною категорією [50].

Я.М. Безрукова визначає інноваційний розвиток як один із напрямів реалізації інноваційної політики, який відбувається шляхом перенесення зарубіжних науково-технічних і виробничо-технологічних досягнень в національну економіку через придбання ліцензій і використання патентів на виробництво сучасного устаткування та конкурентоздатних промислових товарів [51]. Л.І.Федулова вважає, що інноваційний розвиток економіки – це зростання її показників, забезпечений за рахунок реалізації інноваційних проектів, впровадження різноманітних нововведень [52].

Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що інноваційний розвиток інвестиційних процесів – це комплексні якісні зміни спрямовані на впровадження новацій, винаходів, нових технологій в сфері реалізації та створенні умов для отримання ефективних результатів від вкладення коштів, матеріальних та нематеріальних активів в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності. Для інноваційного розвитку є характерним комплексність, яка для отримання прогресивних результатів повинна стосуватися всіх аспектів впровадження новацій. Інноваційний розвиток відображається не лише на створенні інноваційного продукту або послуги, але й поширюється на управлінську

систему, методи та підходи вирішення проблем та прийняття рішень. Інноваційний розвиток інвестиційних процесів базується на принципах. Основними принципами інноваційного розвитку є: інтегрованість, конвергентність, радикальність, гнучкість без втрати результативності, динамічність, швидке реагування на зміни (оперативність), комерціалізація, врахування особливостей учасників інвестиційного процесу. Застосування вищезазначених принципів впливає на динаміку розвитку національної економіки.

Інвестиційне забезпечення виступає головною рушійною силою забезпечення інноваційного розвитку регіону. Адже завдяки вкладанню інвестицій відбувається зростання економічного потенціалу національної економіки, а інноваційний напрям розвитку підвищує конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках товарів та послуг [15].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням ролі інновацій як важливого чинника забезпечення економічного зростання, формування та підтримки тривалих конкурентних переваг країни в системі міжнародного поділу праці, а також підвищення рівня та якості життя населення [53]. Можливості національної економіки в сфері генерування, розповсюдження та використання інновацій визначаються його інноваційним потенціалом. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання, пов'язані з визначенням сутності інноваційного потенціалу на ряду з питаннями пов'язаними із вдосконаленням інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

1.2. Інноваційний потенціал як основа інноваційного розвитку національної економіки

Інноваційна ідеологія як система ідей щодо інноваційного розвитку національної економіки та функціонування суспільства базується на цінностях та постулатах. Одним із яких є нове мислення, орієнтація на потреби суспільства

спрямованих на створення нових знань та контролю, що базується на науковому та творчому потенціалі [54].

Іншим важливим постулатом є престижність та цінність знань, отриманих та застосованих з урахуванням інноваційної культури та новаторського мислення [55]. Інноваційна ідеологія направлена на інноваційний розвиток національної економіки з урахуванням зазначених постулатів в комплексі формує сприятливе середовище для підвищення рівня конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості національної економіки.

Одним із чинників інноваційного розвитку національної економіки є інноваційний потенціал, який представляє собою показник, котрий формує високий рівень ефективності господарської діяльності національної економіки на шляху реалізації стратегії інноваційного розвитку держави. Інноваційний потенціал за своєю суттю об'єднує ряд інноваційних можливостей суб'єктів господарювання та населення країни.

Відсутність єдиного універсального поняття «інноваційний потенціал» призводить до низько ефективної політики держави спрямованої на формування та ефективне використання інноваційного потенціалу країни.

Під потенціалом варто розуміти спроможність суб'єкта максимально ефективно використовувати власні або залучені ресурси, спрямовані на ефективну реалізацію наявних завдань. С. В. Чоботар [56.] зазначає, що під інноваційним потенціалом прийнято розуміти економічні можливості по ефективному залученню нових технологій у господарський оборот. Важливою складовою будь-якої інновації є інноваційний потенціал, тому кожному суб'єкту господарювання необхідно знати теоретичні основи, закономірності процесу формування, структуру, джерела зростання, методи оцінки й напрями ефективного використання такого потенціалу. До таких можливостей можна віднести інтелектуальні, матеріальні, фінансові, кадрові та інфраструктурні ресурси. І. Т. Балабанов стверджує, що інноваційний потенціал – це сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності [57].

В. М. Гунін інноваційним потенціалом називає міру готовності виконати завдання, які забезпечують досягнення поставленої інноваційної цілі, тобто міра готовності до реалізації інноваційного проекту або програми інноваційних перетворень і впровадження інновації [58]. На думку В. А. Верби та І. В. Новікової інноваційний потенціал являє собою сукупність інноваційних ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та умов забезпечуючих чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності [60].

На нашу думку, інноваційний потенціал – це рушійна сила інноваційного розвитку держави за умови формування та використання можливостей у сфері створення наукомісткої продукції, що здатна задовольнити попит на внутрішньому та зовнішньому ринках та підвищити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість економіки. Головною складовою інноваційного потенціалу можна назвати населення, кваліфікацію та компетентність, новаторство.

На думку С. М. Ілляшенка та С. М. Козьменко, інноваційний потенціал складається з інтелектуальної складової, інформаційної, інтерфейсної та науково-дослідної.

Інтелектуальна складова визначає можливості генерації і сприйняття ідей і задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних і управлінських рішень. Інформаційна складова відображає інформаційну оснащеність, ступінь повноти, точності і суперечливості інформації необхідної для прийняття ефективних інноваційних рішень. Інтерфейсна – характеризує можливість приведення у відповідність і узгодження різноспрямованих інтересів суб'єктів інноваційного процесу: розробників інновацій; виробників нових товарів; інвесторів, постачальників вихідних сировини, матеріалів і комплектуючих; торгових і збутових посередників; споживачів; суспільство у цілому тощо. Науково-дослідна складова характеризує наявність результатів науково-дослідних робіт, достатнього для генерації нових

знань, здатність проведення досліджень з метою перевірки ідей новацій і можливості використання новацій у виробництві нової продукції [60].

Рівень інноваційного потенціалу впливає на вибір стратегії інноваційного розвитку. Вибираючи стратегію інноваційного розвитку країна враховує ще такий показник як наявність необхідних ресурсів, саме від цього залежить курс національної економіки, орієнтований на стратегії лідера чи послідовника. Інноваційний потенціал може утворювати сукупність ресурсів, такі як: інтелектуальні, фінансові, адміністративні, технічні, які можуть забезпечити можливості у створенні та реалізації інновацій в компаніях [61, 62, 63]. Високий рівень інноваційного потенціалу вимагає залучення представників наукової та освітньої спільноти до інноваційної діяльності компаній [64].

Одним із чинників, що впливає на рівень інноваційного потенціалу, є інноваційна культура, саме тому в основі стратегічного інноваційного розвитку лежить ряд заходів, направлених на підвищення рівня інноваційної культури як основного компоненту національної інноваційної системи. Вдосконалення інноваційної культури передбачає здійснення активної державної політики в розробці інноваційної ідеології, інноваційної місії, управлінні інтелектуальною моделлю, а також створенні та виведенні інноваційних продуктів з їх подальшою адаптацією на ринку.

Проблемам формування інноваційної культури присвячено багато робіт переважно зарубіжних вчених. В Україні поняття інноваційна культура є відносно новим і потребує детального вивчення та дослідження.

Одним із шляхів ефективного економічного зростання є формування та розвиток національної інноваційної системи, як складової інноваційної політики держави. Така система, на меті, має стимулювання перебігу інноваційних процесів, забезпечення технологічного та наукового розвитку національної економіки, створення конкурентних переваг. Згідно Концепції розвитку національної інноваційної системи, національна інноваційна система – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та

технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу [65]. Основні її елементи наведені на рис.1.5.



Рис. 1.5. Національна інноваційна система (складено автором за [65])

Як видно з рис. 1.5, національна інноваційна система являє собою поєднання таких елементів та процесів, як: державне регулювання, виробництво, інноваційна інфраструктура, освіта, генерація знань й інноваційна культура. Кожна із складових національної інноваційної системи являє собою окрему підсистему.

Державне регулювання поєднує в собі інституції, які забезпечують належне виконання законодавчих норм, правил, вимог, що дають змогу ефективно функціонувати в інноваційній сфері. Виробництво включає в себе підприємства, організації, пов'язані з виробництвом, споживанням чи наданням послуг в інноваційній сфері. Інноваційна інфраструктура включає в себе такі складові: фінансову, інформаційно-аналітичну, експертно-консалтингову, виробничо-технологічну. Складові інноваційної інфраструктури: технологічні, наукові парки, технополіси, бізнес інкубатори, інноваційні центри, інноваційні екосистеми, центри трансферу технологій, інформаційні мережі тощо. Наукові установи, організації різної форми власності, які займаються науково-дослідною діяльністю, розробкою нових технологій утворюють підсистему генерації знань. Важливе місце в національній інноваційній системі, на нашу думку, займає інноваційна

культура.

Тож, варто відзначити, що собою являє поняття «інноваційна культура» і яким чином вона впливає на економічний та інноваційний розвиток країни. Оскільки суспільство є соціальною структурою, і регулювання відносин між людьми та характер взаємодії визначається наявністю культури, то інноваційна культура є вужчим за значенням поняттям, яке характеризує систему цінностей, життєвих уявлень, норм, сукупність способів та прийомів людської діяльності, сфокусованих на створенні, впровадженні та використанні інновацій в суспільстві. Наявність інноваційної культури є однією із вимог повноцінного існування суспільства. Передумовою соціального розвитку та прогресу є інноваційність людської діяльності, яка призводить до прийняття ефективних рішень, підвищення продуктивності праці та вирішення проблем з використанням нестандартних підходів та методик [66].

Згідно Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», інноваційна культура розглядається як складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної та соціально-психологічної підготовки особистості і суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах [67].

С. Казмірчук вважає, що інноваційна культура є основою розвитку творчого мислення і підходу до вирішення управлінських проблем, що характеризується сукупністю методів пошуку і реалізації управлінських рішень у процесі здійснення інноваційної діяльності [68]. Інноваційна культура формується на двох рівнях: макро- та мікро-. Ю. С. Шипуліна розглядає інноваційну культуру на рівні організацій та установ і вважає, що інноваційна культура – накопичені знання, досвід, переконання, особливості поведінки і взаємовідносин персоналу (менеджерів, інженерно-технічних працівників, робітників), систему його мотивації, порядки в організації тощо, які характеризують ступінь сприятливості окремих працівників, груп працівників (підрозділів) і організації у цілому до нововведень, готовність втілити їх у нові продукти, технології, управлінські

рішення тощо [69].

В. Балабанов наголошує на тому, що інноваційна культура є різновидом загальнолюдської культури, що становить нову історичну реальність, яка виникла завдяки прагненню суспільства до духовного та матеріального самооновлення і яка є передумовою якісних змін життєдіяльності людей, найважливішим соціально-психологічним фактором суспільного розвитку [70].

В умовах сучасного суспільства, Ж. Ю. Кузьміна визначає інноваційну культуру як об'єктивну необхідність та безпосередню реалізацію свободи людства, зразок поведінки, виробництва і відносин. Культура формує людину як носія традицій, мови, духовності, світобачення. Інновації в сфері культури збагачують розум, розвивають конструктивно-творчі сили і прагнення, пробуджують в людині жагу до творчості та самореалізації [71].

Інноваційна культура визначається симбіозом таких компонентів [70, 71, 73]: інноваційне середовище, політикою держави, інноваційним менеджментом, психологічним кліматом та наявними ресурсами. Інноваційне середовище – це соціально-економічне, політично-організаційне середовище, в якому створюються умови, здатні забезпечувати розвиток інноваційної діяльності. Інноваційне середовище, в свою чергу, поділяється на зовнішнє та внутрішнє. Зовнішнє середовище формується за рахунок суб'єктів та факторів, які впливають на формування інноваційного середовища через макроекономічні показники. Для внутрішнього середовища є характерним сукупність суб'єктів, активно діючих в напрямі співпраці з споживачами, визначенням основних потреб, які в подальшому можуть стати передумовою для створення інноваційних продуктів.

Роль державної політики у формуванні інноваційної культури визначається в забезпеченні сприятливих умов та середовища. Держава, як основний учасник, забезпечує співпрацю з іншими країнами в рамках розробки чи впровадження інновацій, вивчення світового досвіду з подальшою його імплементацією при необхідності. Внутрішня політика держави полягає в забезпеченні виконання інноваційної стратегії розвитку, співпраці з учасниками інноваційного середовища, розкритті інноваційного потенціалу населення.

В інноваційній культурі інноваційний менеджмент є системою підготовки та прийняття рішень, які спрямовані на формування, розвиток, підтримку інноваційного потенціалу в установах, підприємствах та в країні. Інноваційне управління здійснюється орієнтуючись на виконання таких функцій [74]: створення інноваційної інфраструктури, використання інноваційних підходів та методик щодо управління інноваційними процесами, а також забезпечення ефективного функціонування системи взаємодії суб'єктів інвестиційних процесів. Інноваційні процеси здійснюються за рахунок наявного ресурсного забезпечення, що включає висококваліфікований персонал, матеріально-технічну базу та інформацію, яка впливає на формування інноваційних процесів.

Платформою для формування інноваційної культури є психологічний клімат учасників інноваційних процесів. Адже, від характеру взаємодії, співпраці учасників залежить розкриття творчого потенціалу особистостей, процеси розвитку, пізнання та процеси інтенції, пов'язані з впровадженням і сприйняттям інноваційних ідей. Основними функціями інноваційної культури є [75]:

1. Трансляційна – передача з минулого і сьогодення у майбутнє стійких типів інноваційної поведінки, які пройшли тривалу апробацію і ввійшли до системи цінностей суспільства.

2. Селекційна – відбір новостворених чи запозичених інноваційних моделей поведінки, що відповідають потребам суспільства на певному етапі його розвитку.

3. Інноваційна – розроблення нових типів інноваційної поведінки на основі зразків інноваційної діяльності, що виникли всередині певної суспільної культури чи привнесені ззовні [76]. Враховуючи загальносвітову практику. державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється за трьома моделями:

- 1) Модель інноваційного розвитку. спрямована на лідерство в науці, виконання цільових масштабних проєктів, що складаються зі стадій, утворюючих науково-виробничі цикли. До країн, що здійснюють державне регулювання за такою моделлю. відносяться Великобританія, Франція, США. Ці країни спрямовують свої зусилля на розкриття потенціалу в оборонній сфері.

2) Модель інноваційного розвитку, спрямована на використання інновацій в рамках реалізації проектів в економічній сфері, через створення сприятливого клімату та середовища. Прикладами таких країн є Швейцарія, Німеччина, Швеція.

3) Модель інноваційного розвитку, спрямована на комплексний розвиток науки і техніки, створення та використання інноваційної інфраструктури, ми можемо спостерігати в Сінгапурі, Японії, Південній Кореї [77].

Інноваційна культура базується на цінностях, традиціях формальних та неформальних нормах поведінки суспільства. Значний вплив на суб'єктів інноваційної культури здійснює інноваційний процес, який формується за рахунок економічних та технічних викликів, що забезпечуються створенням стратегії та тактики. Як вже зазначалося, однією із складових інноваційної культури є інноваційний потенціал. Інноваційний потенціал поєднує в собі індивідуалізм, відкритість до сприйняття нової інформації, орієнтацію на довготерміновий результат, готовність до ризиків, готовність до сприйняття змін, позитивне відношення до науки та цінність освіти в суспільстві. Великий вплив на формування інноваційної культури має регіональна належність. Тобто, регіональні культурні відмінності впливають на економічну активність. Вивчаючи зв'язок регіональної культури з інноваційною, важливо приділити увагу вивченню взаємозв'язку і залежності таких рівнів: міжнародного, національного, регіонального, бізнесу та системи управління. Ключовими визначаючими факторами для країн Західної Європи є рівень економічного розвитку, пов'язаний з відмінностями в системі цінностей країн.

Система цінностей являє собою розподіл індивідуальних пріоритетів, які визначаються кожною особистістю окремо в залежності від важливості, надання цінності певним речам, таким, наприклад, як: задоволення, свобода, самоповага, чесність, рівність тощо. Система цінностей має свою класифікацію і поділяється на два класи: кінцеві цінності та інструментальні цінності. Кінцеві цінності відносяться до життєвих цілей, які людина ставить перед собою і намагається досягти протягом свого життя. Інструментальні цінності включають в себе набір інструментів, а саме способи поведінки, засоби та методи досягнення поставлених

цілей [78].

Одним із найвідоміших підходів до аналізу культурних відмінностей був підхід Гірта Хофстеда [79, 80, 81], запропонований в кінці 1970-х років. Хофстед на основі опитування запропонував модель, яка характеризується такими складовими: дистанція влади – ступінь, за якою населення вважає, що влада в установах та організаціях розподіляється без врахування принципу рівності; індивідуалізм/колективізм – індивідуалізм полягає в тому, що потреби особистості в даному випадку мають пріоритет над потребами держави та суспільства. Поява ідеї призводить до задоволення потреби людини, а вже потім суспільства та держави. З економічної точки зору, індивідуалізм або індивідуальні особливості людини пояснюються існуючим принципом опори на власні сили, що призводить до виникнення свободи підприємництва з мінімальним втручанням держави. Особисті досягнення/турбота про близьких характеризуються вибором суспільства між отриманням матеріальних благ, розвитку конкурентної боротьби на рівні отримання лідерських позицій та вибором у напрямі створення хороших відносин, прояві турботи тощо. Неприйняття невизначеності – сприйняття людиною переважно структурованих ситуацій, для країн з високим рівнем неприйняття невизначеності є характерним більш високий рівень занепокоєння, агресивність, стрес. Орієнтація на довготерміновий період/орієнтація на короткотерміновий період – представники культур, орієнтованих на короткотерміновий період, намагаються цінувати традиції і виконувати соціальні зобов'язання на відміну від культур, орієнтованих на довготерміновий період, націлених на завзятість, розважливність, турботу за майбутнє. За результатами дослідження Хофстеда було встановлено, що Китай і країни Західної Африки орієнтовані на велику дистанцію влади, США і Нідерланди – малу орієнтацію. Для багатьох азіатських країн є характерним висока ступінь колективізму і низький рівень схильності до індивідуалізму. Для Німеччини та Гонконгу характерний високий рівень схильності населення до особистих досягнень, в Росії та Нідерландах цей показник є нижчим [82].

В Нідерландах культурним відмінностям притаманний регіональний

характер. В основі інноваційної культури лежить: пост-матеріалізм, протестантський консерватизм, класичний індивідуалізм, егалітарний антиконсерватизм і неприйняття невизначеності. Однією з основних наявних проблем у відношеннях між регіональною економікою, інноваціями та культурою є формальні жорсткі інститути, які виконують підтримуючу функцію, і для яких в пріоритеті є отримання конкурентних переваг та наявність економічної відповідальності. Звісно висока інноваційна культура впливає на рівень економічної відповідальності та на імідж країни. Оскільки, передумовою для формування інноваційної культури є національна культура, за Джеймсом культура США, наприклад, має таку ієрархію: а) індивідуальна корпоративна культура; б) регіональна індивідуальна культура; с) основна регіональна культура. Головною особливістю регіональної культури є наявність високого інноваційного потенціалу. В своєму дослідженні Джеймс вивчає особливості культури високотехнологічного промислового населеного пункту Солт-Лейк Сіті. Основним визначаючим фактором, на його думку, є релігія даного регіону, а саме мормонська регіональна культура. З основних релігійних постулатів, він визначає інноваційну культуру в регіоні, яка формується в рамках таких особливостей: єдність і взаємодовіра встановлює ділові контакти та довіру; самодостатність та автономність призводить до функціонування аутсорсингу та використання інших можливостей фірм залучати ресурси; уникнення боргових зобов'язань призводить до пошуку венчурного капіталу [83]. Регіональні відмінності в інноваційній культурі Німеччини відрізняються історичним, політичним та економічним розвитком, маючи вплив на розвиток специфічної регіональної культури. Термін «регіональні відмінності» можна охарактеризувати відмінностями в таких культурних сферах: в промисловій культурі (відповідно до вторинного використання матеріалу чи застосування технологій), в професійній, освітній, соціальній сферах, корпоративній культурі тощо.

В Німеччині інноваційний потенціал в регіоні залежить від підприємств, які своєю діяльністю безпосередньо впливають на рівень розвитку регіону. Регіональна культура є складовою національної культури та може як зміцнювати,

так і перешкоджати виходу інновацій. Саме тому регіональні культурні відмінності можуть виконувати стимулюючу функцію для інновацій, бути не лише необхідною, але й достатньою умовою для забезпечення виходу інновацій. Для німців є характерними інноваційно-ворожий настрій, широко розповсюджене болісне сприйняття змін, наявність скептицизму в рамках впровадження нових технологій з високим ризиком. Регіональні відмінності в економічній структурі Німеччини залежать, з одного боку, від особистісних характеристик підприємців, а з іншого, від економічних та структурних факторів в регіонах і країні. Основними тенденціями розвитку інноваційної сфери в XXI ст., на думку В. П. Соловйова, є:

- зростання значення та відповідальності науки й освіти;
- зростання частки вкладень в освіту та розвиток особистості у структурі ВВП;
- зміни в структурі бюджетних витрат на користь наук про людину та суспільство та наук про життя;
- підйом винахідницької активності, розширення ринку продуктів інтелектуальної діяльності;
- нарощування підприємницького потенціалу інноваційної активності;
- збільшення інвестицій в інноваційне відновлення основного капіталу [84].

Одним із елементів самопозиціонування України на світовому ринку є створення інноваційної стратегії розвитку, яка б визначала конкретні дії у сфері розвитку всіх сфер національного господарства. Так, з метою перетворення Великобританії у провідну країну світу, було прийнято стратегію «Інноваційна нація». Основними напрямками, в яких уряд намагався виконати свої зобов'язання, були:

- створення нового фонду, призначеного сприяти розвитку професійної підготовки кадрів у сфері взаємозв'язку з бізнесом;
- розробка планів державних закупок, орієнтованих на інновації;
- розвиток регіональних ініціатив інноваційних ваучерів для

налагодження контактів між бізнесом та дослідницькими установами;

- створення нових мереж і лабораторій для інновацій в державному секторі;
- організація на базі університетського сектору Центра досліджень інновацій для вимірювання і аналізу інноваційних процесів.

Основною ідеєю стратегії Великобританії була реалізація двох ідей: розширити інтерпретацію поняття «інновація» та створити форми державного стимулювання інноваційної діяльності [85].

Отже, інновації на сьогоднішній день відкривають нові можливості для реалізації основних цілей національної економіки. Визначальне місце в процесах перетворення займає інноваційна культура, оскільки рівень інноваційної культури є передумовою для ефективної взаємодії різних інститутів. Основними проблемами в державній політиці є невизначеність основних засад національної інноваційної системи. Кожний елемент національної інноваційної системи повинен у комплексі забезпечувати досягнення стратегічних цілей, стійкого розвитку національної економіки та стимулювати вихід суб'єктів системи на міжнародний рівень.

Так як одним із основних елементів національної інноваційної системи є інноваційна культура, існує необхідність встановити сутність та природу інноваційної культури з метою визначення політики держави щодо підвищення рівня культури інновацій та досліджень. Інноваційна культура має тісний зв'язок з національною та регіональною культурами, тому враховує менталітет, історично сформовану систему норм, правил, методів, систему цінностей притаманну населенню певного регіону. Наявність інноваційної культури є однією із вимог повноцінного існування суспільства і державна політика в сфері інноваційної культури повинна бути направлена на удосконалення інноваційного середовища, управлінських процесів, психологічного клімату, творчої атмосфери серед населення з наданням можливостей для формування та використання інноваційного потенціалу.

1.3. Інституційні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки

Вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки потребує дослідження категорії інноваційний розвиток, тож, в ході дослідження, встановлено, що категорію «інноваційний розвиток» доцільно розглядати в контексті прогресу, так як основною метою впровадження інновацій є досягнення позитивного впливу нововведень в сфері застосування, в результаті чого формується якісно новий рівень збалансованого розвитку національної економіки за рахунок впровадження інноваційних програм, що забезпечують оновлення та нарощення економічного потенціалу.

Показано, що основою інноваційного розвитку економіки є наявність та використання інноваційного потенціалу. Відповідно, удосконалюючи інвестиційне забезпечення, необхідно передбачати пошук відповідних інвестиційних ресурсів для належного формування і використання інноваційного потенціалу. Враховуючи це, а також сукупність теоретико-методичних результатів дослідження, запропоновано послідовність удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Процес удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку складається з певного алгоритму дій. Основною метою процесу вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку є формування інвестиційного забезпечення з урахуванням наявних ресурсів, цілей держави та потреб міжнародного ринку. Запропонована послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки враховує та дозволяє оцінити інноваційний потенціал з позиції основного фактора інноваційного розвитку національної економіки (рис. 1.6).

Наступним етапом є оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки. Якісна оцінка інноваційного потенціалу національної економіки здійснюється з метою визначення міри впливу інновацій на економічне зростання. Вплив інновацій можна визначити за двома векторами: за першим інновації

призводять до появи нових або вдосконалення існуючих товарів та послуг, головною відмінністю яких стає висока додана вартість.

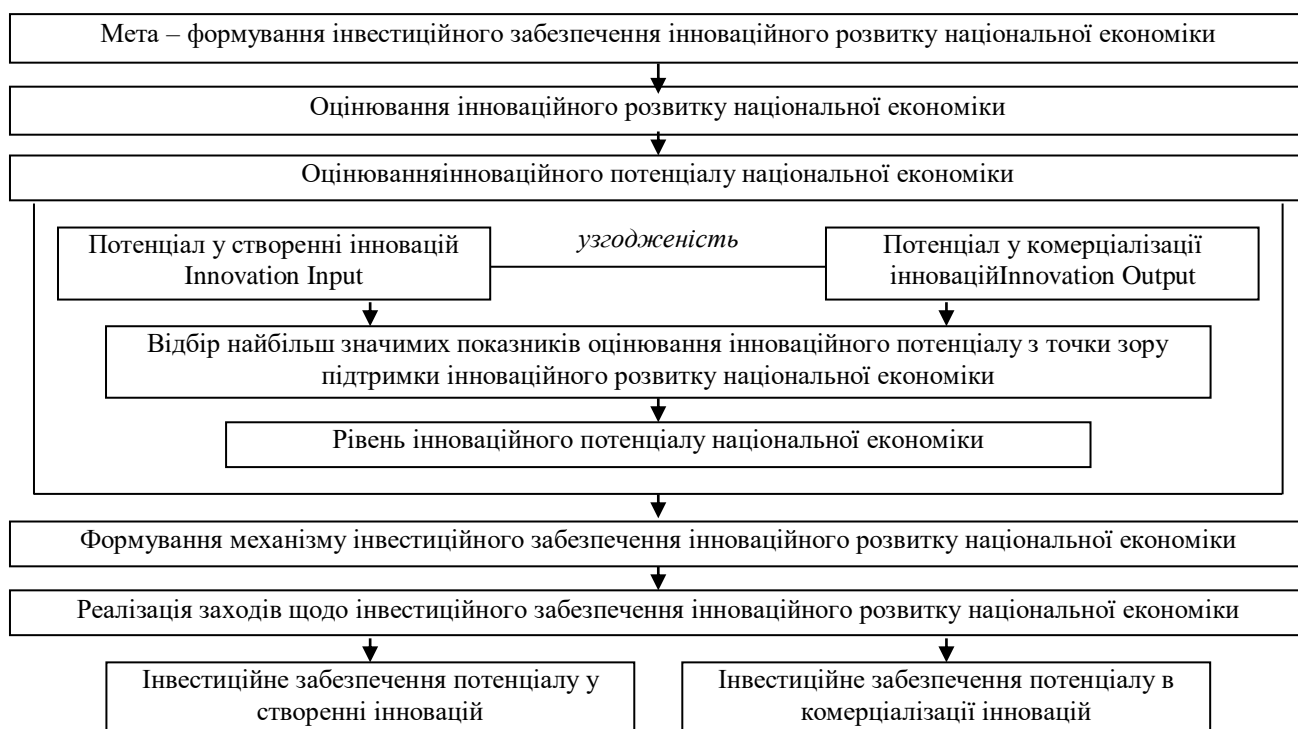


Рис. 1.6. Послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (запропоновано автором)

Висока додана вартість може збільшити ВВП та розширити можливості національної економіки в напрямку зростання; за другим вектором інновації призводять до інтенсивного зростання результатів господарської діяльності національної економіки. Ларс Хандріх [88] рекомендує оцінювати інноваційний потенціал в часовому розрізі, приділяючи особливу увагу динаміці інноваційної діяльності в галузях національної економіки, які мають стратегічне значення для держави та інноваційного зростання, а також здійснювати оцінку існуючої внутрішньої спроможності України щодо інноваційного зростання. Інноваційний потенціал узагальнює п'ять складових: інституції; людський капітал та дослідження; інфраструктура; ринкова досконалість; рівень розвитку бізнесу. Кожна із названих складових узагальнює певні показники, які її формують [89].

Інноваційний потенціал – це динамічний інформаційний масив результатів науково-технологічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок,

зразків нової техніки та продукції, що охоплює всі основні стадії науково-технологічного циклу. Інноваційний потенціал формується за допомогою двох складових: 1) матеріальної складової – інноваційного потенціалу матеріальних ресурсів; 2) нематеріальної складової – інтелектуального потенціалу. Кожна складова інноваційного потенціалу має специфічні цілі використання та розвитку, перебуває під впливом різних чинників та може бути зарахованою як до сильних, так і до слабких ознак підприємства [90].

Формування інноваційного потенціалу шляхом визначення пріоритетів інтелектуального капіталу в галузях національної економіки може призвести до ефективного функціонування суб'єктів господарської діяльності та вплинути на розвиток інфраструктури. Окрім оцінки рівня інноваційного потенціалу, запропонована послідовність передбачає оцінку інвестиційного забезпечення, факторів впливають на формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, а також здійснення прогнозування з урахуванням результатів оцінювання.

Внаслідок прогнозування пропонується здійснювати оптимізацію інвестиційного забезпечення. Оптимізація інвестиційного забезпечення передбачатиме усесторонній аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища національної економіки, зокрема особливостей інноваційної діяльності підприємств. Оптимізація безпосередньо пов'язана з оцінкою, вибором, ухваленням рішень та проектуванням. У загальному випадку оптимальність являє собою оптимальний спосіб економічної поведінки при наперед заданих критеріях, де оптимум Парето [91] відображає стан економічної системи, за якого поліпшення економічного стану одного суб'єкта можливе тільки при погіршенні положення інших. Отже, оптимальність у процесі інвестування розвитку конкурентоспроможності має відображати ефективність, раціональність та соціально-економічну міжгалузеву рівновагу [92].

Стрімкий інноваційний розвиток світових інвестиційних процесів вимагає від держави прийняття інноваційних рішень при здійсненні інвестиційної політики. Великого значення набуває система економічної безпеки держави, в

межах якої відбуваються інноваційні та інвестиційні процеси.

Особливу увагу, на нашу думку, варто приділити державній інвестиційній та інноваційній політиці, проаналізувавши національне законодавство та визначити основні колізії інституційних засад інвестиційної діяльності в Україні та напрями вдосконалення правової бази. Державна інвестиційна та інноваційна політики є важливими інструментами макроекономічного регулювання національної економіки. Від того наскільки вдалою є поєднання інвестиційної та інноваційної політики, залежить добробут та імідж держави. З метою отримання максимально позитивного ефекту від реалізації інвестиційно-інноваційної політики, в сучасних умовах держава повинна діяти відповідно до стратегії, чітко визначивши план дій та наслідків від ведення інвестиційно-інноваційної політики. Регулювання державної інвестиційної політики здійснюється відповідно до нормативно-правових актів, що являють собою законодавчу базу, яка є вагомим інструментом у створенні сприятливого інвестиційного середовища.

Державна інвестиційна політика є складовою економічної політики і перш за все формування основних функцій держави здійснюється на базі існуючих проблем та встановлення шляхів їх вирішення. До основних функцій держави можна віднести: визначення пріоритетних напрямів розвитку національної економіки, створення позитивного іміджу країни, створення сприятливого інвестиційного клімату, сприяння інвестиційній та інноваційній активності, оцінка та експертиза інвестиційних проєктів, регулювання інвестиційної діяльності, захист прав учасників інвестиційного процесу тощо. Виконання зазначених функцій здійснюється відповідно до встановлених стратегій, цілей та завдань держави в інвестиційному аспекті. Попри наявні дослідження інвестиційної політики та державного механізму забезпечення інвестиційних процесів, залишилися питання, які викликають дискусії та потребують ретельного вивчення. Вітчизняні вчені визначають інвестиційну політику через ряд заходів, здійснюваних державою, виходячи із основних цілей та результатів.

Л. Л. Гриценко інвестиційну політику розглядає як комплекс заходів щодо підвищення рівня залучення наявного інвестиційного потенціалу до процесу

відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни на основі використання перспектив здійснення спільної інвестиційної діяльності держави та приватних суб'єктів підприємницької діяльності [93]. О.І. Васильєва найважливішим аспектом державної інвестиційної політики визначає розвиток системи захисту інвестиційних капіталів інвесторів. З урахуванням вищезазначеного, збільшення обсягу інвестицій залежить від покращення макроекономічної ситуації в Україні та від розробки центральними, регіональними та органами місцевого самоврядування дієвих механізмів удосконалення нормативно-правового, економічного, інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності як потужного стимулятора розвитку ринкових відносин [94].

М. Ю. Порвін, основними механізмами здійснення державної інвестиційної політики в умовах функціонування ринкової моделі економіки визначає: нарощування інвестиційного капіталу, диверсифікованого за формами і видами джерел походження, з перевагою приватного інвестиційного капіталу над державним, збільшення кількості суб'єктів і об'єктів інвестування, розвиток інвестиційного ринку і його інституцій, які забезпечують реалізацію інвестиційного попиту та пропозиції, мобілізацію вільних коштів та їх подальше інвестування у реальний сектор економіки [95].

Інвестиційна політика являє собою систему заходів, які здійснюються державою чи суб'єктами господарської діяльності, в межах використання капітальних вкладень у галузі економіки. С.В. Мочерний інвестиційну політику визначає як комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Інвестиційна політика визначається станом економіки, головними завданнями у виробництві, науково-технічному й соціальному розвитку країни [96].

К. С. Шапошников [97] відзначає, що інституційне середовище має сприяти зростанню креативності регіонів та сприяти діяльності консультантів органів регіонального управління, спрямована на вивчення потреб і устремлінь місцевих жителів, пристосування економічного розвитку до потреб регіону,

розвитку соціального капіталу, використанню творчого потенціалу жителів у вирішенні економічних, соціальних і культурних проблем.

Досить великий вклад здійснений вченими, про те продовжують залишатися питання, підґрунтям яких є виникнення практичних проблем, з якими стикаються інвестори та держава, де основною причиною є саме колізії в законодавстві. І саме проблеми, пов'язані з недосконалістю законодавства, є невизначеними до кінця і потребують вивчення та надання рекомендацій щодо їх усунення. В умовах стрімкого розвитку світового господарства, науки та техніки, існує коло проблем, пов'язаних з якісними змінами в усіх сферах життя суспільства, які постають перед державою. Попри наявність стратегій на державному та регіональному рівнях, в Україні досить важко досягти позитивного результату в сучасних умовах, тож в рамках дослідження ми проаналізуємо проблеми практичного характеру, пов'язані з діями уряду в межах забезпечення ефективної державної інвестиційної політики.

На законодавчому рівні відсутнє трактування поняття «державна інвестиційна політика». Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» [16] існує поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності», проте без визначення. В статті 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначаються цілі державного регулювання інвестиційної діяльності, які полягають в реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності. Тобто, можна стверджувати, що державна інвестиційна політика являє собою комплекс заходів та дій у сфері регулювання інвестиційної діяльності.

Державна інвестиційна політика, в першу чергу, спрямована на залучення інвестицій, але ефективність інвестиційної політики залежить від того, наскільки гармонійно поєднані інтереси всіх учасників інвестиційного процесу. На жаль, в період з 2014 по 2015 роки суттєво зменшився потік іноземних інвестицій в Україну, про що говорить зменшення рівня довіри з боку інвесторів та наявність

ризиків, що негативно впливають на імідж країни. Станом на початок 2015 року прямі іноземні інвестиції в Україну надійшли в розмірі 45916 млн. дол. США, що на 19,52% менше ніж попереднього року. Таке різке зниження можна пояснити відсутністю реформ, політичною нестабільністю, високим рівнем корупції тощо. Основними країнами донорами для України були Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Великобританія тощо (рис. 1.7).

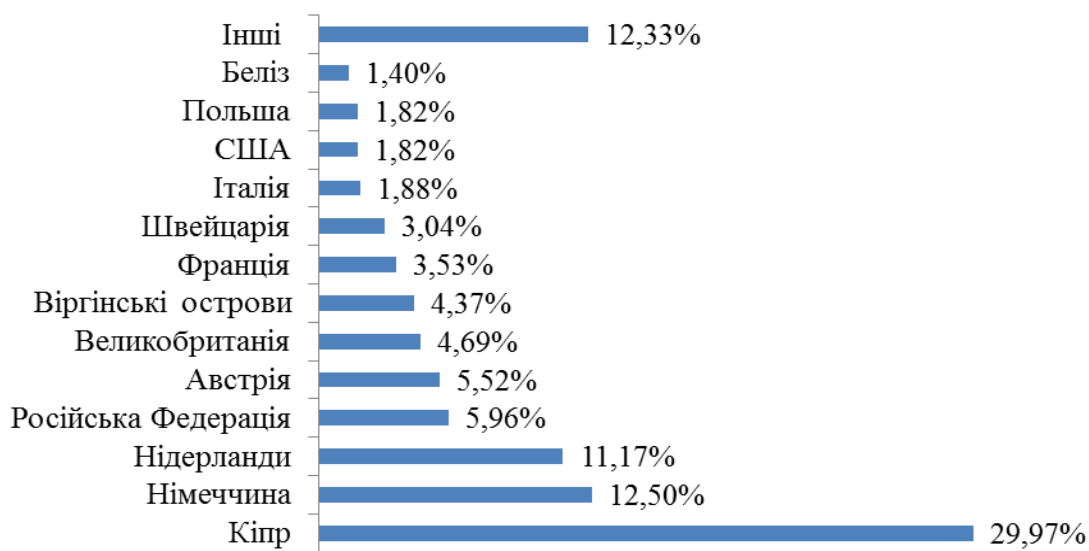


Рис. 1.7. Частка країн донорів в залученні прямих іноземних інвестицій 2016 рік (складено автором за [99])

За останні роки частка прямих іноземних інвестицій в банки та страхові компанії скоротилась на 25%, в промисловість на 17%, але варто відмітити, що починає набирати популярності інвестування в електронну комерцію та ІТ-технології. Ще 5 років тому найбільшу кількість прямих іноземних інвестицій отримала банківська система (34% всіх прямих іноземних інвестицій). Структура залучених прямих іноземних інвестицій за 2016 рік виглядає наступним чином: левову частку займає фінансова та страхова діяльність, на другому місці металургія, і на третьому – оптова та роздрібна торгівля (табл. 1.2).

Інвестиції в фінансову діяльність являють собою переважно поповнення капіталу українських фінансових структур, які мають материнські зарубіжні компанії. Перевагами від капіталовкладень в фінансові структури є їх перебудова, покращення технічного забезпечення, впровадження нових продуктів,

підвищення якості банківських послуг, через імплементацію зарубіжного досвіду, підвищення довіри з боку населення.

Таблиця 1.2

Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності 2016 рік

Види економічної діяльності	%
Фінансова та страхова діяльність	25,7%
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	16,4%
Оптова та роздрібна торгівля	11,1%
Операції з нерухомим майном	6,4%
Професійна, наукова та технічна діяльність	5,1%
Виробництво харчових продуктів	4,8%
Інформація та телекомунікації	3,1%
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2,9%
Добувна промисловість	3,3%
Інші	21,2%

Джерело: складено автором на основі [100]

Як відомо, основна частина іноземного капіталу надходить із офшорних зон, проте, ці кошти важко назвати повноцінними інвестиціями, оскільки вони являють собою повернення капіталу. Якщо ж розглядати залучені портфельні інвестиції, то ситуація виглядає наступним чином (рис. 1.8).

Приток іноземного капіталу на український фондовий ринок продовжує залишатися мізерним, попри значне підвищення в 2013 році. Основною причиною неспішного вкладання портфельних інвестицій є те, що в докризовий період багато фондів постраждали від банкрутства місцевих компаній. Популярним інвестиційним інструментом серед іноземних інвесторів є державні боргові цінні папери. Проте в Україні інвестори зіткнулися з такими проблемами: наявністю валютних ризиків при виводі капіталу з України, слабо розвинутих свопах на вітчизняну валюту. Небажання іноземних інвесторів вкладати кошти в Україну також можна пояснити наявністю більш привабливих пропозицій щодо недооцінених активів в країнах, які мають кращу інфраструктуру фондового ринку.

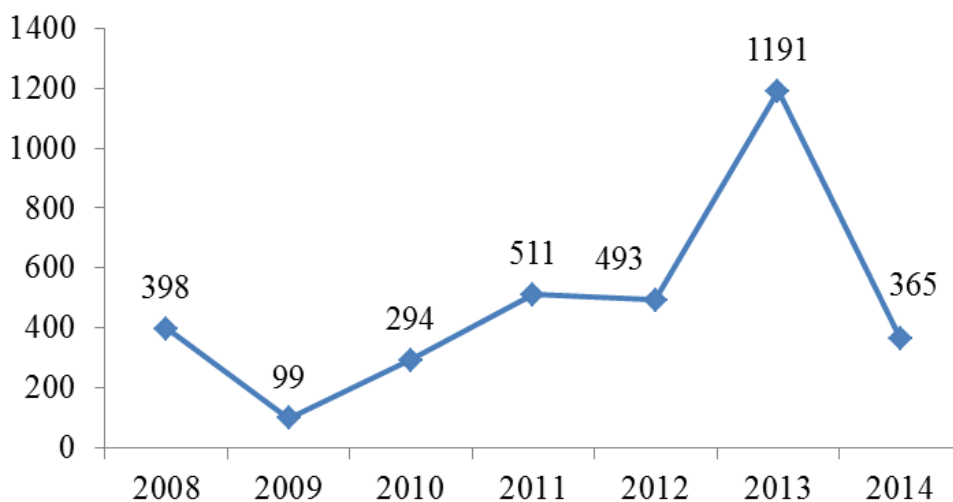


Рис. 1.8. Динаміка залучення портфельних інвестицій в період з 2008 по 2014 рр., млн.дол. США (складено автором за [101])

Також не менш важливим поясненням є місце України в міжнародних рейтингах, які викликають до України та до репутації українського бізнесу низький рівень довіри з боку іноземних інвесторів. Варто відмітити, що в Україні існує досить високе співвідношення ризику до прибутку у порівнянні з наявними можливостями в інших країнах.

Одними із найбільших інституційних інвесторів, що продовжують інвестувати в Україну, є Міжнародний Європейський банк реконструкції та розвитку та Світовий банк. Робота з такими міжнародними організаціями має як ряд переваг, так і недоліків. До переваг можна віднести те, що надані кошти є досить великими, довгостроковими та вигідними з позиції стимулювання держави до здійснення структурних змін в національній економіці. Щодо недоліків, то ці супер інституції, надаючи кошти, виставляють ряд вимог, що змушують країну-реципієнта вести активну політику реформування, а також робота повинна здійснюватися з державними підприємствами.

Портфель проектів Міжнародного банку реконструкції та розвитку складається з 15 інвестиційних та 2 системних проектів на загальну суму близько 3,3 млрд. дол. США, з яких 12 інвестиційних проектів на суму 1,72 млрд. дол. США перебувають на стадії реалізації, а 3 інвестиційні проекти на суму 0,76 млрд. дол. США та 2 системні проекти на суму 0,85 млрд. дол. США перебувають

на стадії підготовки [102].

Портфель Світового банку переважно включає в себе проекти в сфері розвитку енергетичної та муніципальної та транспортної інфраструктури, що становлять стратегічні напрямки розвитку країни. Проекти з ЄБРР реалізуються в сферах модернізації енергетичного сектору, транспортної та міської інфраструктури, фінансування Програми модернізації заходів безпеки на українських АЕС. Станом на кінець 2014 року завершено реалізацію сімох спільних з ЄБРР проектів в державному секторі економіки України, суми позик ЄБРР в яких складають 121,88 млн. дол. США та 400,75 млн. євро відповідно. На стадії реалізації знаходиться п'ять проектів ЄБРР в державному секторі економіки України на загальну суму 2070 млн. євро, з них сума позики ЄБРР складає 1905 млн. євро, на стадії підготовки та ініціювання знаходиться ще 6 проектів, опрацьовується 7 нових проектів [102]. ЄБРР з початку 2015 року інвестував близько 50 млн. дол. Станом на 1 березня 2015 року банк на себе зобов'язання щодо надання сукупної суми в розмірі 10.9 млрд. євро для 344 проектів в країні. В 2013 році ЄБРР інвестував в українські проекти 800 млн. дол., а в 2014 році 1,2 млрд. дол.. США. Основною умовою ЄБРР щодо фінансової підтримки України є реформування в таких сферах: банківській, енергетичній і насамперед інвестиційній. За оцінками Українського інституту стратегій глобального розвитку та адаптації об'єм прямих іноземних інвестицій в Україну в 2014 році у порівнянні з 2013 роком знизився на 12,2 млрд. дол.. США. Зазначені супер інституції фінансують переважно державні проекти і відповідно вимагають проведення ряду реформ та змін в системі управління. Щодо приватного сектору, то в даному випадку інституційним базисом інвестиційної діяльності є ряд законів, які ми намагатимемося проаналізувати, визначивши переваги та недоліки як для держави, так і для інвесторів.

До інвестиційного законодавства України відносяться: закони, кодекси України, постанови та розпорядження Кабінету міністрів України, укази Президента, накази Міністерств.

Інвестиційне законодавство можна розділити за локальною ознакою на:

міжнародне, національне, регіональне, місцеве. Інвестиційне законодавство почало формуватися із набранням Україною незалежності. Першими законодавчими актами були Закони України «Про інвестиційну діяльність» [98] та «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [104]. Переважна кількість законодавчих актів регулює загальні засади інвестиційної діяльності, а саме: державне регулювання, форми стимулювання інвесторів, надання державних гарантій тощо. Загальні засади інвестиційної діяльності визначаються в: Конституції України, Господарському Кодексі України, Законах України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», «Про інноваційну діяльність», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України», Постановах Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні, Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету шляхом здешевлення довгострокових кредитів, Про утворення Державної інноваційної небанківської фінансово-кредитної установи «Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу», Про Концепцію державної регіональної політики, Про Концепцію державної промислової політики, Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року «Про стан науково-технічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України», Розпорядженнях Про Концепцію проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року, Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року [105-123] тощо. Вище зазначені законодавчі акти не є вичерпним переліком. Тож, вже можна стверджувати про те, що за рахунок

наявності та дії величезної кількості нормативно-правових актів між усіма законами, постановами, указами, кодексами повинні бути відсутні розбіжності в трактуваннях та загалом в змісті.

Проаналізуємо інвестиційне законодавство за такими напрямками державного регулювання інвестиційної діяльності: процес іноземного інвестування, податкове регулювання, інвестиційний розвиток регіонів, фінансове забезпечення. Основними недоліками за напрямом процес іноземного інвестування є:

- не визначена чітка методологія надання державної підтримки інвестиційним проектам;
- згідно ст.12-13 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [97] державна підтримка не надається за наявності хоча б одного негативного експертного висновку за результатами проведення оцінки інвестиційного проекту;
- відсутність гарантій з боку держави після державної реєстрації проекту;
- складний механізм отримання дозволів для інвестора щодо здійснення інвестиційної діяльності;
- невизначеність процесу страхування інвестицій;
- відсутня прозора схема щодо встановлення пільгового режиму іноземного інвестування;
- не визначені умови участі інституційних інвесторів в приватизаційних процесах;
- не передбачені можливості злиття і об'єднання корпоративних та пайових фондів, а також наявні обмеження щодо участі таких фондів у великих проектах;
- компанії з управління активами обмежені у виборі інструментів інвестування;
- відсутність переліку конкретних дій у програмі розвитку інвестиційної діяльності.

Щодо податкового регулювання інвестиційної діяльності, то можна

виділити такі розбіжності:

- в межах надання фінансової підтримки, обмеженість бюджетних ресурсів, призводить до мінімальної підтримки;
- відсутність гарантій з боку держави щодо отримання державної допомоги;
- в межах обкладення ввізним митом наукового, лабораторного і дослідницького обладнання, комплектуючих та матеріалів для виконання проектів наукових парків, не встановлено обмежень щодо суб'єктів-виконавців проектів наукового парку;
- не встановлено обмежень щодо відкриття науковим парком рахунків в національній та іноземній валютах у банківських та інших фінансових установах;
- наявність суперечностей в законодавстві, щодо погодження з Фондом державного майна бізнес-плану проекту наукового парку та безпосередньої оренди за проектами наукового парку;
- державну підтримку можуть отримати лише проекти, які пройшли державну реєстрацію;
- державна підтримка проектів наукового парку обмежується лише державним замовленням, звільненням від оподаткування ввізним митом обладнання необхідного для виконання проектів, та наданням приміщень в оренду;
- не визначено відповідальний орган за виконання Державної цільової програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики;
- втрата актуальності, за рахунок закінчення терміну дії нормативно-правових актів;
- зниження фінансування вузівської та галузевої науки;
- велике податкове навантаження, що не стимулює інвесторів вкладати кошти за наявних ризиків;
- нестабільність податкового законодавства в період фінансового року;
- запропоновані дії щодо сприяння розвитку та вдосконалення правової

бази науково-технічної та інноваційної сфери не є захищеними статтями, тому висока ймовірність не отримання коштів державного бюджету на їх виконання.

На рівні інвестиційного розвитку регіонів, до недоліків в законодавстві можна віднести:

- не визначені гарантії держави щодо непорушності умов діяльності інвесторів;
- ускладнюють розуміння нормативних актів такі формулювання: «якщо інше не передбачене законодавством», «може встановлюватись...» тощо;
- державою запроваджуються заходи щодо підтримки трансферу технологій лише якщо їх можна віднести до пріоритетного напрямку інноваційної діяльності;
- відбувається збалансування економік регіонів за рахунок сильних регіонів, які мають більший потенціал;
- основними джерелами фінансування розвитку регіонів є частково місцеві та державний бюджети;
- обмежена участь недержавних організацій та об'єднань громадськості в заходах націлених на стимулювання розвитку регіонів;
- субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються з державного бюджету із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів;
- не встановлено відповідальний орган за виконання основних напрямів розвитку інформаційного суспільства;
- не кожен регіон має програму інвестиційного та/або інноваційного розвитку;
- визначені заходи прямого субсидування регіонів із державного бюджету, встановлені пільгові режими є неефективними;
- відсутній конкретний перелік джерел фінансового забезпечення реалізації Стратегії, а також механізм використання коштів місцевих та державних бюджетів;
- відсутній прогноз та/або розрахунки соціально-економічних перетворень регіонів в рамках здійснення заходів Стратегії.

В напрямку фінансового забезпечення інвестиційної діяльності можна виділити такі недоліки:

- надмірна централізація податкової системи;
- через низький рівень надходжень до бюджету відсутність можливості фінансування в повному обсязі інвестиційних проектів на регіональному рівні;
- наявність адміністративних бар'єрів на вхідних процедурах реєстрації проектів і супроводі;
- можливість отримання державної підтримки різного роду одним і тим же зареєстрованим проектом;
- так як фінансова підтримка реалізації інноваційних проектів Державною інноваційною фінансово-кредитною установою у формі послідовних траншів, існує ймовірність призупинення реалізації проекту за відсутності коштів у бюджеті;
- поетапне підвищення ставки податку на прибуток до 16%;
- припинення застосування податкових пільг (зниження податкової ставки на прибуток, прискорена амортизація) при досягненні суми наданих пільг обсягу інвестицій;
- складний механізм отримання пільг на митне оподаткування від Кабінету Міністрів, існування суб'єктивного фактору;
- необґрунтовано строк відстрочення сплати по податковому векселю;
- за рахунок значного дефіциту бюджету України відсутні можливості повноцінної державної підтримки інвестиційних проектів та інноваційної діяльності.

Інвестиційну діяльність характеризує процес обґрунтування і реалізації найефективніших форм вкладення інвестицій, спрямованих на розширення економічного потенціалу підприємств, зростання економіки регіону. Важелю впливу на підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання і економіку регіону є інвестиційна політика, до основних функцій, завдань якої відносяться: зростання ресурсів основного капіталу, управління процесами розбудови ресурсів основного капіталу у виробництві товарів і послуг в економіці; вибір і підтримка

розвитку окремих галузей господарства; реалізація житлового будівництва в Україні; створення нових місць праці [103]. Реалізувати державну інвестиційну політику з максимально позитивним результатом можна враховуючи інтереси інвесторів та населення.

В сучасних умовах втрати довіри інвесторів до національної економіки, наявності високих ризиків уряд намагається створити сприятливі умови для надходження інвестицій, через створення інституційних засад державної підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності. Але попри змоги створити законодавство, яке б створювало умови для ефективного симбіозу держави та бізнесу, існує ряд колізій та недоліків в нормативно-правових актах, що призводить до виникнення непорозумінь та проблем. До основних проблем правового поля можна віднести наявність великої кількості законодавчих актів, які дублюють один одного, мають нечіткі формулювання, не визначають конкретні заходи, що призводить, до ухилення від правомірного ведення господарської діяльності. Також, варто наголосити на складному процесі отримання державної підтримки, який попри процедури реєстрації, експертизи, не дає гарантій щодо отримання фінансової допомоги у повному обсязі, через брак коштів державного та місцевих бюджетів. Ускладнює процес розуміння інвестором переваг та недоліків від ведення інвестиційної діяльності в Україні розпорошеність та суперечливість законодавчих норм.

Досягти значних зрушень в межах реалізації державної інвестиційної політики можна, якщо одним із першочергових завдань держави стане структурне реформування національної економіки, вивчення та імплементація світового досвіду щодо сприяння інвестиційній діяльності шляхом створення інноваційної інфраструктури та вдосконалення інвестиційного забезпечення; збалансованості економічних показників на регіональному рівні, через стимулювання розвитку депресивних територій, дії спрямовані на пошук внутрішніх ресурсів.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного дослідження теоретичних аспектів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку було опрацьовано понятійно-категоріальний

апарат дослідження, визначено зміст поняття «інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку», розкрито принципи та запропоновано послідовність удосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Із проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

Інноваційний розвиток є невід'ємною частиною успішного ведення національного господарства на макро- та мікрорівнях. Інноваціями можуть бути винаходи, нововведення, ноу-хау, новації, які носять комерційний характер і впровадження яких призводить до отримання прибутку. Застосування інновацій в кінцевому результаті, повинно призвести до кардинальних позитивних змін, що принесе лідерство в галузі впровадження. За останній час, Україна намагається активізувати інноваційні процеси через ведення активної інноваційної політики: створення інноваційної інфраструктури, надання пільг підприємствам, співпраця з науково-дослідними установами, вищими навчальними закладами, проте існує ряд проблем, які гальмують і заважають досягти кінцевого результату.

Встановлено, що інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку являє собою сукупність скоординованих дій щодо використання інструментів із залучення інвестиційних ресурсів для впровадження інновацій за умови системної єдності процесів формування та використання інноваційного потенціалу для створення умов прогресивного розвитку національної економіки.

Дослідження сучасних зарубіжних та вітчизняних наукових джерел дозволило визначити принципи інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (дотримання яких сприятиме побудові дієвого механізму забезпечення), перелік яких включає загальноприйняті (цілеорієнтація; адаптивність і гнучкість; комплексність; множинність, диверсифікація та оптимізація джерел і форм інвестування; широта охоплення; ефективність; пріоритетність) та доповнені, з урахуванням авторського бачення, принципом узгодженості формування та використання інноваційного потенціалу, що передбачає системну єдність процесів формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки.

Основними проблемами правового поля є наявність великої кількості законодавчих актів, які дублюють один одного, мають нечіткі формулювання, не визначають конкретні заходи, що призводить до ухилення від правомірного ведення господарської діяльності. Складний процес отримання державної підтримки не дає гарантій на отримання фінансової допомоги у повному обсязі через брак коштів місцевого та державного бюджетів, що призводить до ускладнення процесів розуміння переваг та недоліків від ведення інвестиційної діяльності в Україні.

Досягти значних зрушень в межах реалізації державної інвестиційної політики можна, якщо одним із першочергових завдань держави стане структурне реформування національної економік, вивчення та імплементація світового досвіду щодо сприяння інвестиційної діяльності, збалансованість економічних показників на регіональному рівні через стимулювання розвитку депресивних територій, дії, спрямовані на пошук внутрішніх ресурсів.

Одним із важливих стратегічних напрямів інноваційного розвитку є формування та ефективне використання інноваційного потенціалу, підвищення рівня інноваційної культури в країні. Оскільки потреби суспільства визначаються світовими тенденціями та глобалізаційними викликами, які в результаті формують попит на продукцію або послугу. Наразі високий рівень інноваційної культури держави можна оцінити як вдале застосування інновацій у всіх сферах життя, а також позитивне сприйняття нововведень суспільством.

Встановлено, що інноваційний потенціал – це рушійна сила інноваційного розвитку країни за умови формування та використання можливостей у сфері створення наукомісткої продукції, що здатна задовольнити попит на внутрішньому та зовнішньому ринках та підвищити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість економіки.

Досліджено інноваційну культуру як один із основних елементів національної інноваційної системи, оскільки вона враховує менталітет, історично сформовану систему, норми, правила, методи, цінності, притаманні населенню певного регіону. Інноваційна культура включає в себе аспекти розробки та

використання інновацій, сприйняття інновацій суспільством, інноваційний розвиток на всіх структурних рівнях, появу та імплементацію ідей, адаптацію суспільства до технологічних змін.

Показано, що основу інноваційного розвитку економіки становить наявність та використання інноваційного потенціалу. Відповідно, вдосконалюючи інвестиційне забезпечення, необхідно передбачати пошук відповідних інвестиційних ресурсів для належного формування і використання інноваційного потенціалу. Враховуючи це, а також сукупність теоретико-методичних результатів дослідження, запропоновано послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки

Отримані у першому розділі дисертації результати опубліковані в працях автора [29, 44, 66, 98, 123, 124].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Сучасні тенденції інноваційного розвитку національної економіки

На шляху до стимулювання інноваційного потенціалу Україна зробила низку кроків, спрямованих на визначення стратегічних секторальних та регіональних пріоритетів розвитку національної економіки України. Основні кроки висвітлені в Стратегії розвитку України в період до 2020 року [114], а також в Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 роки [133].

Відповідно до Стратегії розвитку України в період до 2020 року, урядом було обрано євроінтеграційний напрям розвитку за векторами: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості. В межах вектору розвитку та безпеки виникає потреба в інноваційному розвитку національного господарства України: створенні умов для підвищення рівня інноваційної культури, інвестиційної активності, забезпечення безпеки держави, бізнесу, населення. Однією із складових інноваційного розвитку інвестиційних процесів є формування інноваційної інфраструктури, як фактору впливу на інвестиційні процеси, спрощення бізнес процесів, розвитку регіонів та економічного зростання держави. Шкалою оцінювання інноваційного розвитку країн ЄС є рейтинг інноваційності (Innovation Union Scoreboard) [125], який складається щороку, демонструючи зміни індикаторів в країнах, що формують свою інноваційну політику. Інноваційне табло розділяє держави-члени ЄС на чотири групи:

1. Лідери інновацій: Швеція, Німеччина, Данія і Фінляндія. Це країни, що домоглися результатів значно вищих середнього показника по ЄС.

2. Країни, які наздоганяють лідерів: Нідерланди, Люксембург, Бельгія, Великобританія, Австрія, Ірландія, Франція, Словенія, Кіпр та Естонія – це всі країни, які мають результати вищі середнього показника по ЄС.

3. Помірні новатори: Італія, Іспанія, Португалія, Чехія, Греція, Словаччина, Угорщина, Мальта, Литва – результат нижчий середнього показника по ЄС.

4. Новатори зі скромними результатами: Польща, Латвія, Румунія і Болгарія, мають набагато нижчі результати, ніж у середньому по ЄС [126].

Динаміка річного темпу росту інноваційного індексу за період з 2007-2014 роки наведена на рис. 2.1.

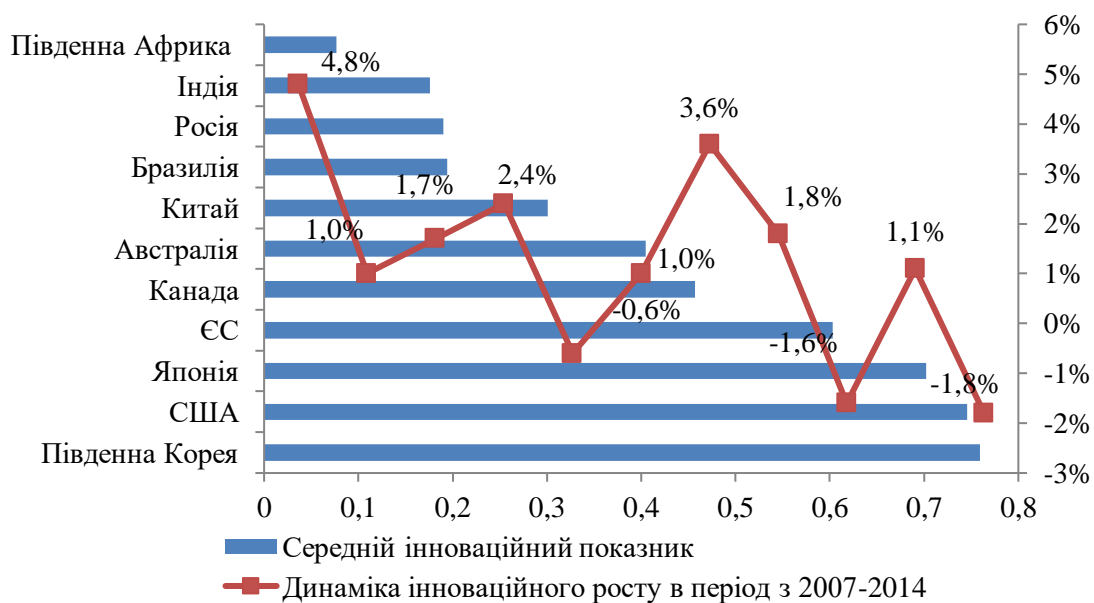


Рис. 2.1. Динаміка глобального інноваційного розвитку країн світу
(складено за [132])

За 8 років для кожної з чотирьох груп були характерні певні зміни, пов'язані із зовнішніми та внутрішніми факторами. Для країн лідерів відбувалося зростання інноваційних показників до 2012 року, для Швеції, Фінляндії відбулося зниження в 2013 році, для Німеччини в 2014 році. Лише Данія змогла стабілізувати та підвищити свій інноваційний розвиток впродовж 8 років, наздогнавши Швецію.

Інноваційне табло (рис. 2.2) надає можливість проаналізувати за комбінованим показником, а саме Зведеним інноваційним індексом, коливання ряду показників.

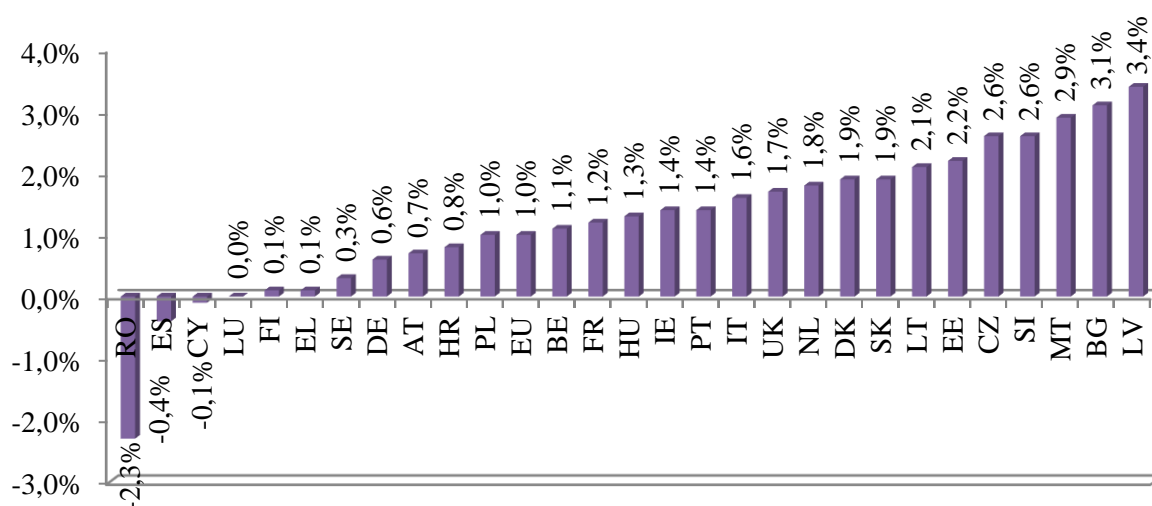


Рис. 2.2. Динаміка щорічного темпу росту інноваційного індексу в період з 2009–2016 роки (складено за матеріалами [125])

Серед країн, які наздоганяють лідерів, покращення інноваційних показників спостерігається у Словенії (2,6%), Нідерландів (1,8%) та Великобританії (1,7%). Серед помірних новаторів найкраща динаміка за останні роки у Мальти (2,9%), Чеської Республіки (2,6%) та Естонії (2,2%). До лідерів новаторів зі скромними результатами можна віднести Болгарію (3,1%), Латвію (3,4%).

Зведений індекс інновацій складається з трьох груп, які мають характерні для кожної групи показники:

1. Інструменти реалізації, сприяння: людські ресурси, відкрита та прогресивна дослідницька система, фінансування та підтримка.
2. Діяльність підприємств: інвестиції, комунікації та підприємництво, інтелектуальні активи.
3. Продукт: економічний ефект, новатори [125].

Кожна із зазначених груп має тісний зв'язок між собою, і показники однієї сфери впливають на розвиток іншої. Створення інноваційної інфраструктури та результативність від функціонування структурних елементів інноваційної інфраструктури може визначати інноваційний розвиток регіонів та країни, а також сприяти залученню інвестицій.

Згідно державної цільової економічної програми «Створення в Україні

інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки, визначалися такі варіанти розвитку інноваційної інфраструктури:

- збереження існуючого підходу до розвитку інноваційної інфраструктури;
- розвиток фінансово-економічної підсистеми інноваційної інфраструктури як недостатньо розвиненої;
- розвиток виробничо-технологічної підсистеми інноваційної інфраструктури з поступовим впровадженням окремих елементів фінансово-економічної підсистеми [127].

Під інноваційною інфраструктурою варто розуміти важливий елемент інноваційної системи, який служить інтегратором інноваційно-інвестиційної діяльності, забезпечуючи взаємодію і розвиток всіх учасників на різних етапах інноваційного процесу. Інноваційну інфраструктуру формують такі елементи: організації різних організаційно-правових форм, приватні особи (технопарки, бізнес-інкубатори, інвестиційні та венчурні фонди, об'єднання бізнес-ангелів, центри трансферу технологій, консалтингові агентства тощо)) діяльність яких сприяє реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності і розвитку інноваційного потенціалу території [128].

Інфраструктура інноваційного розвитку України перебуває на початковому етапі формування. У ній представлено лише окремі типи інноваційних структур: технопарки, наукові центри, бізнес-інкубатори, науково-технічні підприємства, фонди. Причому діяльність лише незначної їх частини відповідає завданням, які мають вирішуватися ними, виходячи із світового досвіду інноваційних структур. В Україні не тільки обмежена чисельність інноваційних структур, але склалася їх структурна неповнота, а також функціональна невизначеність діяльності [129].

Згідно статті 1 закону України «Про інноваційну діяльність» [109], інноваційна інфраструктура — сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

В. Нежиборець вважає, що інноваційна інфраструктура являє собою сукупність взаємозв'язаних, взаємодоповнюючих виробничо-технічних систем, організацій, фірм і відповідних організаційно-керуючих систем, необхідних і достатніх для ефективного здійснення інноваційної діяльності і реалізації інновацій [130].

Під інноваційною інфраструктурою розуміють увесь спектр структур як державної, так і приватної форм власності, що необхідні для забезпечення розвитку і підтримки всіх стадій інноваційного процесу. О. Є. Кузьмін та Т. М. Шотік до інноваційної інфраструктури відносять: об'єкти виробничо-технологічної структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні, інжинірингові фірми та ін.); об'єкти інформаційної системи (аналітично-статистичні центри, інформаційні бази, мережі); організації з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР; фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність тощо); систему експертизи, сертифікації, стандартизації та акредитації; систему патентування, ліцензування і консалтингу з питань захисту, оцінки вартості і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів [132].

Інноваційні структури різного типу, сприяють стрімкому економічному розвитку регіону, підвищенню інвестиційної активності, створенню нових можливостей для населення та країни. Інвестиційні процеси мають досить тісний зв'язок з інноваційною інфраструктурою, оскільки створення інноваційних структур стає передумовою до залучення інвестицій і зростання кількісних та якісних показників інвестиційних процесів; дослідження сутності інноваційної інфраструктури та наслідків від створення її функціональних елементів створять умови для кращого розуміння інноваційних процесів в розрізі прогресивного розвитку суспільства.

Згідно Державної цільової економічної програми щодо створення в Україні інноваційної інфраструктури основними завданнями були (табл. 2.1).

Основні завдання державної цільової програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури 2009-2013 рр.»

Завдання програми	Заходи щодо виконання завдань
1. Розвиток інноваційної інфраструктури для підтримки малого інноваційного бізнесу	Визначення великих промислових підприємств, технопарків, наукових парків, за участю яких можуть бути утворені базові передачі технологій, утворення таких центрів та бізнес-інкубаторів
2. Створення на основі існуючої системи науково-технічної та економічної державної системи інформаційно-консультаційної підтримки інноваційної діяльності	Утворення демонстраційних центрів з пріоритетними напрямками науково-технічної та інноваційної діяльності та забезпечення їх функціонування
3. Утворення у ВНЗ інфраструктури забезпечення інноваційної діяльності	Утворення інноваційно-інвестиційних комплексів, структурних підрозділів, що надають допомогу з підготовки та впровадження інновацій та забезпечення їх функціонування
4. Створення розгалуженої інноваційної інфраструктури за участю наукових установ	Створення центрів трансферу технологій, спеціальних структурних підрозділів, призначених для проведення моніторингу результатів наукових досліджень, реалізації їх на ринку, сприяння пошуку інвесторів тощо
5. Створення інфраструктури фінансового забезпечення інноваційної діяльності	Утворення небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ, створення венчурних фондів інвестування інноваційної діяльності
6. Створення системи забезпечення інноваційної діяльності в регіонах	Створення інноваційно-технологічних кластерів, утворення громадських колегій та громадських рад сприяння науково-технічній та інноваційній діяльності та забезпечення їх функціонування
7. Забезпечення систематичного навчання та підвищення кваліфікації працівників сфери інтелектуальної власності, трансферу технологій та інноваційної діяльності	Дослідження в сфері визначення потреб висококваліфікованих кадрів, організація курсів, програм, утворення спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації, проведення семінарів тощо
8. Створення нормативно - правової та науково-методичної бази для підтримки і розвитку підприємств та організацій інноваційної інфраструктури	Розроблення методичних рекомендацій щодо утворення та функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури тощо

Джерело: систематизовано автором на основі [127]

Основними джерелами фінансування програми створення інноваційної інфраструктури були: державний бюджет - 103,92 млн. грн. місцевий бюджет -

79,4 млн. грн., інші джерела - 73,68 млн. грн.. Всього урядом було передбачено профінансувати інноваційну інфраструктуру в розмірі 257 млн. грн. [134]. Але очікуваних результатів від проведених заходів не вдалось отримати. З прийняттям Бюджету 2016 року скоротилася частка видатків на розвиток порівняно з 2015 роком, так у 2015 році частка становила 7,8%, а у 2016 році - 6,3% (рис. 2.3).



Рис. 2.3. Видатки розвитку Державного бюджету України 2007-2016 рр. [134]

За вищезазначеними даними, спостерігається тенденція до зниження ролі держави в процесах розвитку. Тож, з метою розвитку регіонів та залучення інвестицій важлива роль покладається саме на бізнес та його результативну діяльність. Створення структурних одиниць інноваційної інфраструктури зможе позитивно вплинути на інвестиційну активність та процеси. Основною місією суб'єктів інноваційної інфраструктури є реалізація інвестиційних процесів, комерціалізація результатів НДДКР, створення сприятливих умов для інноваційної діяльності та економічного зростання. Інноваційну інфраструктуру утворюють такі складові: правова, інформаційна, фінансова інфраструктура та спеціалізовані інноваційні центри.

До правової інфраструктури відносять нормативно-правову базу в сфері регулювання інноваційної діяльності, охорону об'єктів інтелектуальної власності, стимулювання НДДКР, правове забезпечення діяльності малого та середнього підприємництва, регулювання умов створення та функціонування інноваційних

структур тощо. Інформаційна інфраструктура включає інформацію в різних сферах діяльності, що сприяє ефективному функціонуванню суб'єктів інноваційної діяльності. Фінансова інфраструктура передбачає фінансування інноваційної діяльності. До фінансових інститутів відносяться інвестиційні фонди, агентства, банки, венчурні підприємства - структури, які виступають джерелами фінансування інноваційної діяльності та приймають активну участь в інвестиційних процесах. Інноваційний розвиток інвестиційних процесів призводить до підвищення інвестиційної, економічної збалансованості регіональної та національної економіки.

Одним із наслідків інноваційного розвитку є така структура як інноваційна екосистема. Дане поняття є відносно новим для української економіки і потребує детального вивчення та розгляду щодо доцільності створення таких систем в регіонах України. Передумовою появи першої інноваційної екосистеми було створення наукового парку «Київська політехніка» в 2006 році, а з підписанням закону України «Про науковий парк «Київська політехніка» починається активна робота парку.

З 2014 року на базі Київського політехнічного університету було створено інноваційну екосистему «Sikorsky Challenge», структура інноваційної екосистеми «Sikorsky Challenge» виглядає як об'єднання таких елементів: стартап школа, фестиваль інноваційних проєктів, бізнес-інкубатор; інноваційне технологічне середовище; центр інтелектуальної власності; венчурний та інші фонди. Підвищити якість функціонування інноваційної екосистеми можна за рахунок розширення структурних елементів та обрання специфіки для реалізації інноваційних ідей.

В умовах інтенсивного розвитку суспільства, науки та техніки з'являються нові можливості для розвитку національної економіки, підвищення рівня конкурентоспроможності та здобуття світового лідерства. З метою збільшення продуктивності праці, зменшення собівартості, розширення ринків збуту та отримання максимального прибутку підприємства намагаються впроваджувати інновації в своїй діяльності.

Термін «екосистема» був введений в науку в 1935 році англійським геоботаником А. Г. Тенслі, який вважав, що екосистема - являє собою відносно стійку систему динамічної рівноваги, в якій організми та неорганічні фактори є повноправними компонентами [135]. За Ю. Одуму, екосистемами можуть бути названі тільки ті об'єднання життя і навколишнього середовища, які характеризуються певною стабільністю і володіють чітко функціонуючим внутрішнім кругообігом речовин [136].

В сучасних дефініціях, в понятті «екосистема» наголошується на наявності функціонального характеру системи та матеріально-енергетичній залежності між живими організмами. В результаті пристосування живі організми утворюють біологічну систему, функціонування якої призводить до обміну між ними енергією та речовинами в процесі симбіозу, утворюючи єдине ціле.

Поняття «екосистема» в економічному контексті уособлює еволюційний характер ведення інноваційної діяльності в межах тісної співпраці між учасниками та із зовнішнім середовищем. Мережеві екосистеми, побудовані на колаборації, вважаються інноваційними екосистемами. Префікс «еко» вказує на те, що в сучасних умовах інновації зароджуються колективно, в певній мережі, яка заснована на ієрархічних зв'язках юридичних незалежних учасників [137-140].

В стратегії Вашингтонської Комісії по економічному розвитку 2009 р. інноваційні екосистеми визначаються, як територіальні співтовариства, націлені на колективні дії в сфері створення потоків знань, підтримки технологічного розвитку і комерціалізації інновацій [141]. Підходи до трактування поняття «інноваційна екосистема» наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Трактування поняття «інноваційна екосистема»

Автор	Визначення «інноваційна екосистема»
1	2
Р.Аднер [143]	Це такі форми співпраці, в рамках яких компанії об'єднують свої індивідуальні пропозиції в інтегровані рішення, що готові задовольнити потреби споживача на ринку

Продовження табл. 2.2

1	2
Б.Меркан, Д. Гоктаз [144]	Інноваційну екосистему утворюють економічні агенти, економічні відносини між ними, а також середовище створене інститутами, технологіями, соціальною інфраструктурою та культурою
П. Ванг [145]	ІЕС представляє собою сукупність інновацій, об'єднань (громад), виробників, розробників та взаємодію між ними
Дж. Папаіноу [146]	Для ІЕС є характерним тісний зв'язок ринкових механізмів, в той час, як з позиції традиційних підходів наголошується на неринкових підходах та історично склавшихся відносинах
Міждержавна програма інноваційної співпраці держав на період до 2020 року [147]	Інноваційна екосистема - сукупність взаємовідносин всіх елементів сфери інноваційної діяльності, що характеризують сприйняття державою та суспільством інновацій, що визначають ефективність процесу створення та використання інновацій

Джерело: систематизовано автором

Інноваційна екосистема є своєрідною платформою для використання інноваційних технологій, що призводить до раціонального використання ресурсів, зменшення собівартості, а також збільшення продуктивності виробництва.

Як вже зазначалося, поняття «інноваційна екосистема» є відносно новим та пройшло певні еволюційні зміни, пов'язані зі сприйняттям ефективності роботи інноваційної інфраструктури. Еволюційними етапами становлення екосистеми, що вплинули на формування різновидів екосистем в залежності від основного їх призначення. Так, в 1989 р. Фрош і Галлопулос виділяють поняття промислова екосистема [148], пояснюючи промислову екосистему через виробничі процеси, які в індустріальній екосистемі перетворюють оборотні активи в матеріали з однієї форми в іншу; зменшення оборотних активів призводить до вичерпування матеріалів та задоволення потреб населення. Враховуючи виробничі процеси та процеси утилізації, витрати енергії неминуче призводять до утворення відходів та шкідливих побічних продуктів, але на нижчому рівні, ніж за межами роботи індустріальної екосистеми. Тобто за ідеальних умов в промисловій екосистемі відбувається циклічне виробництво з мінімальною кількістю відходів та шкідливих речовин.

В 1993 році Джеймс Мур запропонував термін бізнес екосистеми – це економічне об'єднання, що базується на взаємодії учасників світу бізнесу. За

Муром, бізнес екосистема включає споживачів, керуючу компанію-виробника, акціонерів та конкурентне середовище. Ключовою фігурою в такій екосистемі є керуюча компанія, яка впливає на ко-еволюційні процеси. Бізнес екосистема – розширена система взаємодоповнюючих організацій; об'єднань споживачів, постачальників, головних виробників та інших акціонерів, фінансових, торгових асоціацій, трудових союзів, органів стандартизації, державних та квазідержавних інститутів, а також інших зацікавлених сторін. Життєвий цикл бізнес екосистеми Д. Мур розділяє на чотири етапи. На першому етапі задовольняються потреби споживачів. На другому етапі, за рахунок збільшення потенціалу, досліджуються бізнес концепції. На третьому етапі бізнес екосистема досягає стабільності і стає високоприбутковою. На фінальному етапі відбувається або самооновлення, або смерть, що є причинною появу загроз або ростом нової екосистеми [149].

Іясієві та Левін вважають, що трьома визначаючими факторами успіху бізнес екосистеми є: продуктивність, надійність, можливість створювати нові ніші [150]. Продуктивність, як базовий фактор екосистеми визначає успіх будь-якого бізнесу, оскільки заздалегідь, підприємці орієнтовані на високу ефективність свого виробництва. Під надійністю екосистеми варто розуміти спроможність до виживання підприємства, коли потрясіння зсередини чи ззовні загрожують знищенням системи. Не менш важливим фактором для бізнес екосистеми є гнучкість: учасники такої екосистеми повинні бути конкурентоспроможними та вміти пристосовуватися до змін ендогенних та екзогенних факторів. Серед учасників бізнес екосистеми повинні бути компанії-учасники, які забезпечують, інших учасників супровідними, послугами.

Левін та Регін пояснюють термін бізнес екосистема як систему компаній, кожна з яких займає своє місце відповідно до власних ресурсів. В бізнес екосистемі можливості кожного учасника поєднані між собою: конкуренти, співробітники та компанії, які виготовляють комплементарні товари. Через взаємозв'язок між учасниками екосистеми зміни в діяльності однієї компанії призводять до змін в діяльності інших учасників системи [151]. Соціальна екосистема відповідно до Мітлетона-Келлі утворена компаніями-учасниками, на

які впливають та, які здійснюють свій вплив на соціальну екосистему, створену пов'язаними між собою підприємствами, споживачами, постачальниками, а також економічними, культурними та правовими інститутами [152]. Визначальним феноменом для поняття соціальна екосистема є ко-еволюція, яка не може відбуватися в умовах ізоляції.

Одним із видів екосистем є електронна бізнес екосистема, робота учасників такої системи базується на е-комерції та управлінських процесах, що здійснюються електронним способом. Основною ціллю функціонування електронної бізнес системи є розширення можливостей малих та середніх підприємств до масштабів конкуренції з великими компаніями програмного забезпечення.

Характерною рисою електронної екосистеми є те, що робота підприємств, які утворюють таку екосистему базується на інтернет-технологіях на такому рівні, що бізнес-послуги та компоненти програмування підтримуються все проникаючим програмним забезпеченням, яке вказує на еволюційну поведінку та самоорганізацію [153].

Якщо розглядати електронну бізнес екосистему, то цифрове середовище утворюють компоненти програмного забезпечення, аплікації, послуги, знання, бізнес моделі, навчальні модулі, нормативно-правова база тощо. Похідними електронної бізнес екосистеми є галузева екосистема та локальна бізнес екосистема. Галузева екосистема виникає коли особлива галузь бізнесу, виникла неочікувано. Передумовою появи галузевої екосистеми є використання компонентів електронної екосистеми та програмного забезпечення на всіх рівнях. В основі компонентів галузевої екосистеми лежить набір специфічних (конкретних) вимог на галузевому, функціональному та локальному рівнях в межах розширення і спрощення та легкості ведення бізнесу на локальному рівні.

Локальна бізнес екосистема є ширшим за своїм значенням поняттям, ніж галузева, така система виступає в ролі керуючої ланки для малого бізнесу та реорганізаційних процесів уряду, особливо в процесах підтримки місцевими органами влади мережових організацій та забезпечення згуртованості локальних

об'єднань. Такі електронні екосистеми сприяють економічному розвитку на місцевому рівні, створенню інноваційних вузлів місцевого підприємництва електронних екосистем в різних галузях та спрощення їх взаємодії з місцевими органами влади, інноваційному трансфері та дослідженнях.

Порівнюючи механізм функціонування економічної бізнес екосистеми та електронної суттєвими відмінностями буде наявність таких елементів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Порівняння складових економічної та електронної бізнес екосистем

Показник	Економічна екосистема	Електронна бізнес екосистема	Приклад застосування елементів системи
Основні засади	Нормативно-правова база	Основні протоколи, мережева інфраструктура	Набори мережевих протоколів передачі даних (TCP/IP, HTML, XML, EbxXML)
Елементи системи	Малі підприємства, університети, урядові організації тощо	Компоненти програмного забезпечення, бізнес моделі, основні електронні послуги	Операційні системи, відкрите програмне забезпечення (ISVs, VARs, OEMs), AIS, CRCW(програмне забезпечення спільної роботи)
Симбіоз	Спеціальні збутові ланки, мережеві організації	Сукупні послуги	CRM, ERP, профілі користувачів
Локальні системи	Регіональна економіка, міжрегіональна економіка, кластери	Локальна електронна екосистема, мережа локальної електронної екосистеми	Електронне середовище + сервіси
Екосистема	Світовий бізнес	Мережа електронного бізнесу екосистеми	Мережа локальної електронної екосистеми сприяють інноваційній та інвестиційній діяльності

Джерело: складено автором за [154-157]

Еволюційні зміни інноваційної екосистеми виражаються через впровадження інструментів інформаційно-комунікативних технологій, що призводить до отримання конкурентних переваг, зростання рівня організаційних змін, унікальності ведення бізнесу тощо (рис. 2.4).



Рис. 2.4. Еволюційні зміни інформаційно-комунікативних технологій у формуванні інноваційної екосистеми (складено автором)

Прийняття технологій, які базуються на Інтернет сервісах для електронного бізнесу, є безперервним процесом з послідовним кроком еволюції. Інноваційний розвиток бізнес процесів можна поділити на 7 етапів. Для кожного з етапів є характерним впровадження інновацій, що призводять до збільшення ефективності та продуктивності роботи підприємства. В наш час, зайняти нішу лідера на будь-якому ринку можна застосовуючи інноваційні підходи до виробничих процесів, в процесах прийняття рішень, тому що застосування новітніх технологій призводить до оптимізації процесів та прогресивних змін всередині організації. В еволюційному ланцюзі інноваційних змін інформаційно-комунікативних технологій було створення та використання електронної пошти, яка змогла підвищити ефективність внутрішніх та зовнішніх комунікаційних процесів.

На другому етапі є поява веб-сайтів. Створення власних сайтів для компаній змогли вивести власників бізнесу на новий рівень, створюючи умови для просування бізнесу на міжнародному ринку, що призводить до поширення інформації, збільшення обізнаності серед потенційних споживачів та партнерів, а також отриманні змоги збирати потрібну інформацію.

На наступному етапі з'являється така технологія, як е-комерція. Е-комерція має ряд переваг, до яких можна віднести: доступність нових ринків збуту, зменшення витрат на трансакційні операції, можливість замовляти і оплачувати онлайн, зручність та легкість у використанні послуг для споживачів, відсутність прив'язки до часу.

Перевагами формування е-бізнесу для підприємців є: економічність у вартості каналів інтеграції продукції чи послуг, ефективний та економічний маркетинг, скорочення витрат, збільшення ефективності у вирішенні питань пов'язаних з внутрішніми процесами підприємства. Мережеві організації, як віртуальні компанії, використовують бізнес моделі, що базуються на мережевій взаємодії. Як правило, такі компанії активно використовують останні технологічні новинки в своїй діяльності для спрощення процесів ведення бізнесу та завоювання довіри серед споживачів.

Електронні екосистеми характеризуються: наявністю власної платформи, навчанням та передачею знань, динамічною агрегацією пропозицій, природним відбором в сфері послуг, а також наявністю еволюційного середовища. Сучасні інноваційні екосистеми включають переважно всі вищезазначені інструменти інформаційно-комунікативних технологій.

Таким чином, існує декілька видів екосистем, для кожної з яких характерні певні особливості. Проте інноваційна екосистема може поєднувати в собі функціональні особливості декількох екосистем в залежності від території розташування, наявної ресурсної бази та потенціалу.

Основною відмінністю інноваційної екосистеми від інших різновидів є наявність інноваційної складової, інноваційної культури, електронного середовища та інформаційної інфраструктури. Ядром функціонування інноваційної екосистеми є інноваційні ідеї, впровадження яких призводить до появи чи вдосконалення продукту, послуги. Інноваційні ідеї розвиваються та реалізуються в середовищі, створеному завдяки взаємодії учасників системи.

На ефективність функціонування інноваційної екосистеми впливає доступність ресурсів, їх розподіл з урахуванням ієрархічного процесингу та

безпосередньо процеси управління. Не менш важливим є наявність екзогенних та ендогенних факторів впливу. Тісний зв'язок суб'єктів інноваційної екосистеми породжує основні функції інноваційної екосистеми, які полягають в самоорганізації, саморегулюванні, ко-еволюції, адаптації, унікальності. Джон Бенг Андерсон наголошує на понятті «агломерація» [158] вважаючи, що інноваційна екосистема базується на успішній агломерації, пов'язаною з географією розташування підприємств, наявністю інвесторів, новаторів, університетів тощо. Ключовими стратегічними сферами партнерства та становлення інноваційної екосистеми є: лідерство та партнерство; технологія визначення та блокування ризиків, репутація брендів, стратегічний аналіз екосистем.

Функціонування інноваційної екосистеми базується на еволюційних змінах в будь-якій сфері життя та галузях національної економіки з використанням послуг, компонентів програмного забезпечення та електронного середовища. Для поняття інноваційна екосистема характерна нова парадигма та концепція сучасності з еволюційною природою та інноваційними поглядами на вирішення існуючих проблем. Саме тому, враховуючи сучасні підходи до управління ми пропонуємо таке поняття як «ієрархічний процесинг».

Інноваційний розвиток суспільства за умов глобалізаційних процесів є досить динамічним і прогресивним явищем. Інноваційність в підходах управління, виробничій діяльності призводить до позитивних результатів і дозволяє отримати лідерські позиції. Створення інноваційного середовища є не тільки стратегічним завданням держави, але і набуває значення платформи залучення інвестицій. Відсутність універсального механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами в межах інноваційної екосистеми призводить до потреби у вивченні механізму функціонування інноваційних екосистем з урахуванням соціально-економічної категорії «ієрархічний процесинг».

На сьогоднішній день, питання, пов'язані зі створенням інноваційних екосистем, є дуже актуальними. Час від часу створюються окремі структурні

елементи інноваційних екосистем, але основною проблемою їх діяльності є відсутність системного підходу при їх створенні. Вивченням проблем управління і функціонування інноваційних екосистем (далі ІЕС) займалися С. Шапошнікова, М. Матвєєва, А. Самойлов, Е. Монастирний, Я. Піка, А. Янішевський, С. Захарін, В. Омеляненко та інші.

Інноваційна система – це сукупність взаємопов'язаних елементів інноваційної діяльності, а також інноваційної інфраструктури, функціонування яких спрямоване на здійснення принципово нових проектів і програм, отримання науково-технічного, економічного, соціального, політичного або іншого ефекту при забезпеченні інноваційного розвитку економічної системи [159]. Забезпечення інноваційного розвитку економічної системи здійснюється через відповідні механізми управління ІЕС.

Серед механізмів управління ІЕС виділяють таке поняття, як «управління інноваціями». Оскільки в рамках діяльності ІЕС здійснюються інвестиційні та інноваційні процеси важливо розуміти, що ці процеси формують різні підходи до управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в рамках системи. На думку М. А. Матвєєвої [160], управління інноваціями пов'язано з адаптацією інноваційних процесів, діяльністю і змінами. Управління інноваціями, як процес включає комплекс заходів щодо стимулювання інноваційних ідей і реалізації їх в межах виробничих, сервісних та інших процесів на підприємстві. Об'єктом управління в даному випадку є інноваційні ідеї, розробки, нові продукти, персонал, його потенціал і т.д.

А. В. Самойлова [161] зазначає, що механізм управління інноваційною діяльністю в умовах ринкових перетворень є цілісною системою, що включає в себе сукупність різних взаємопов'язаних важелів управління, які координують і регулюють функціонування і розвиток економіки в умовах формування і розвитку інноваційного потенціалу. Застосовуючи механізм управління ІЕС, слід враховувати структуру ІЕС, функціональні особливості кожного з елементів в системі і очікувані результати. На прикладі країн Європейського Союзу, Ян Піка, А. Янішевський [162] пропонують застосовувати підхід «інтелектуальна

спеціалізація». Підхід полягає в ідентифікації унікальних характеристик і активів кожної країни і регіону з метою розвитку конкурентних переваг або концентрації ресурсів навколо ідеї, конструктивної реалізації цілей. Застосовуючи механізм управління ІЕС, ми пропонуємо використовувати таку соціально-економічну категорію, як «ієрархічний процесинг». Сукупність бізнес процесів в ІЕС утворює процесний блок, який представляє собою паралельно-послідовні інноваційно-інвестиційні процеси - від появи інноваційної ідеї до впровадження інновацій, залучення інвестицій, задоволення потреб споживачів, отримання прибутку, соціального ефекту. Ієрархічний процесинг в процесному блоці набуває важливого значення, так як враховує ієрархічний розподіл структурних елементів ІЕС і допомагає підвищити ефективність управління системою. За своєю суттю ієрархічний процесинг являє собою комплекс дій, пов'язаних з отриманням інформації, наступним її обміном, обробкою, застосуванням в діяльності структурних елементів системи з урахуванням їх ієрархічного розподілу. В рамках ІЕС функціонують чотири потужні підсистеми.

До підсистеми ІЕС відносяться: держава, наукові та освітні центри, фінансова інфраструктура і середовище, яке вони утворюють. Оскільки на кожному з етапів процесного блоку здійснюється робота з інформацією різного роду, то в межах ієрархічного процесинг відбувається отримання інформації кожної зі структур в залежності від потреб з подальшою її обробкою, обміном та використанням в діяльності кожного з елементів. Етапи ієрархічного процесингу для кожної з підсистем можуть носити суміжний характер або повністю відрізнятися.

Найвищий рівень в системі ієрархічного розподілу займає держава, оскільки виступає контролюючим органом, який регламентує діяльність елементів системи. Через застосування правових інструментів і створення середовища для функціонування інфраструктури, держава виконує організаційно-правову функцію, забезпечуючи розвиток ІЕС, надаючи ресурсну підтримку. Дослідимо роль структурних елементів ІЕС (рис. 2.5), застосовуючи нову категорію ієрархічний процесинг.

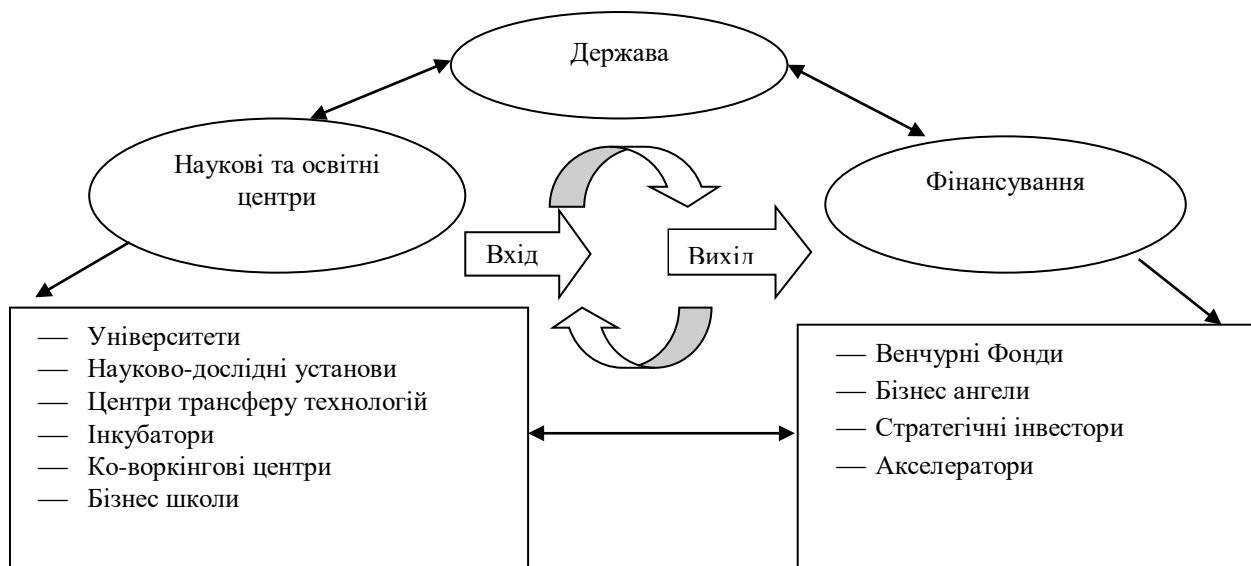


Рис. 2.5. Структура інноваційної екосистеми (складено автором)

В рамках здійснення інвестиційно-інноваційних процесів в ІЕС, для держави будуть характерні наступні функції в ієрархічному процесингу:

1. Збір та отримання інформації про стан функціонування ІЕС, вивчення позитивного світового досвіду діяльності ІЕС з подальшою можливістю його імплементації в країні, з урахуванням наявного середовища та ресурсів.

2. Обробка й обмін інформацією між державними органами влади та органами місцевого самоврядування. На зазначеному етапі відбувається аналіз отриманої інформації, залучення експертів з різних державних відомств з метою подальшої координації інвестиційно-інноваційної діяльності на всіх рівнях.

3. Після аналізу інформації, в межах державних пріоритетів з інноваційного розвитку держава може виступати в ролі замовника по створенню нововведень з подальшою їх комерціалізацією.

4. Створення сприятливого середовища для розвитку ІЕС з урахуванням отриманої інформації і аналізом умов. Стимулювання розвитку ІЕС державою може відбуватися через застосування наступних інструментів: надання фінансової, матеріальної, експертної підтримки, пільг, преференцій тощо.

5. Сприяння розвитку ІЕС і інтеграція в глобальну екосистему. На даному етапі держава є ключовою фігурою в налагодженні діалогу міжнародного співробітництва. Основною функцією держави на зазначеному етапі є залучення інвестицій, отримання менторської підтримки, укладення договорів про

міжнародне співробітництво, проведення інноваційно-інвестиційних форумів, презентаційних заходів, створення позитивного іміджу держави.

Наукова складова ІЕС, включаючи науково-дослідні установи, університети, освітні центри, бізнес школи є платформою ідей і розробкою інновацій. Першочерговим завданням для університетів є підготовка висококваліфікованих кадрів, які можуть стати потужним ресурсом для ІЕС.

Щодо практичних аспектів появи інноваційних проектів для університетів і НДУ схема роботи виглядає наступним чином:

1. Поява ідей, трансформування в інновації, технологічні розробки. Е. А. Монастирний [163] відзначає, що знання в університетах і наукових установах можуть формуватися у вигляді об'єктів інтелектуальної власності (інформаційного ресурсу). З точки зору ресурсного підходу інтелектуальна власність, створена на першому етапі інноваційного процесу, є базовим ресурсом. На її основі в подальшому розробляються і виготовляються матеріальні ресурси, розвиваються і доповнюються інформаційні та готуються людські ресурси, які є похідними.

2. Дослідження, виробництво прототипів. Створення концепції продукту або бізнесу. На цьому етапі може відбуватися процес матеріалізації ідей, з подальшим серійним виробництвом, пошуком інвесторів.

3. Комерціалізація наукових розробок, на основі ефективного застосування наукового потенціалу. Комерціалізація інновацій та наукових розробок повинна бути визначена як процес, який спрямований на комерційну реалізацію інновацій та наукових розробок в сферу реального виробництва з метою отримання соціально-економічних ефектів. Окремими складовими процесу комерціалізації можуть бути: сертифікація інноваційного продукту або наукової розробки з метою подальшого продажу; маркетинговий супровід інноваційного продукту або наукової розробки (в тому числі з використанням послуг, що надаються установами регіональної інноваційної інфраструктури); продаж інноваційного продукту або наукової розробки (в тому числі з використанням послуг, що надаються установами регіональної інноваційної інфраструктури) [164].

4. Створення умов для використання сучасних методів в сфері управління процесами, пов'язаних із захистом інтелектуальної власності, в залежності від життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності. Координаційні дії інноваційної діяльності університетів, науково-дослідних установ та інших освітніх елементів ІЕС.

5. Розвиток співпраці на рівні освіти і науки щодо здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності. Проведення форумів, круглих столів із залученням представників влади, бізнесу та науки з метою виявлення поточних проблем, перспектив розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності та налагодження конструктивного діалогу.

Суб'єктами фінансового сектору є венчурні фонди, бізнес ангели, стратегічні інвестори, акселератори. Фінансуванням інноваційних проєктів займається переважно приватний сектор, хоча не виключена і роль держави в наданні фінансової допомоги. Ієрархічний процесинг для приватного сектору буде виглядати наступним чином: аналіз кон'юнктури інвестиційного ринку, пошук інвестиційних проєктів, стартапів; менторська і експертна підтримка; організація заходів з інтенсивного розвитку стартапів; стандартні етапи розвитку проєкту будуть містити перевірку, валідацію, seed- інвестування з подальшою трансформацією в зрілий бізнес. Кожен з вищенаведених підсистемних елементів має важливе значення для повноцінного функціонування ІЕС.

Таким чином, застосування соціально-економічної категорії «ієрархічний процесинг» в управлінні інноваційною екосистемою дає можливість використовувати ефективні інструменти в управлінні і розумінні процесів, що відбуваються в межах інноваційної екосистеми і вирішення різних проблем, що виникають на ієрархічних рівнях. Перевагою використання ієрархічного процесингу є: краще розуміння процесингової активності в межах системи; поліпшення системи управління, з огляду на особливості діяльності структурних елементів ІЕС; вивчення особливостей і тенденцій розвитку підсистем, а також створення стратегії ІЕС.

2.2. Підходи до оцінки інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки

В епоху інноваційного розвитку та глобалізаційних змін в міжнародному просторі зростає необхідність в задоволенні потреб населення та створенні умов для безпечної та продуктивної взаємодії країн. Зростає роль інвестиційних процесів та інноваційної активності в межах економічного розвитку держави. Від того на скільки суб'єкти є активними в впровадженні та використанні інновацій в своїй діяльності залежить рівень їх продуктивності, прибутковості та іміджу. Проте, варто відмітити, що далеко не всі мають інноваційний потенціал та прагнуть його розвивати, реінвестуючи чи залучаючи кошти із зовнішніх джерел. Тому виникає потреба у створенні привабливих умов для інноваційного розвитку суб'єктів господарської діяльності та сприянні реалізації наявного потенціалу.

Визначаючи інноваційний потенціал як сукупність всіх ресурсів країни необхідних для наукових відкриттів, технологічних новацій, а також вирішення національних та міжнародних проблем у сферах науки та техніки [165] важливого значення набуває вибір методики оцінки інноваційного потенціалу, який, на наш погляд, повинен полягати в ідентифікації рівня інноваційного потенціалу за складовими та в цілому.

С.М. Козьменко [166] визначає інноваційний потенціал як спроможність до сприйняття інноваційних ідей з подальшою можливістю їх просування на ринку інновацій та деяка критична маса ресурсів необхідна для генерації інновацій та їх імплементація в конкретні конкурентоздатні товари, технології, управлінські та організаційні рішення. В ході дослідження було проаналізовано методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу підприємств [167-172].

В.О. Мясников виділяє оцінки інноваційного потенціалу у три групи виходячи із інтерпретації категорії: системно-структурні, діагностичні, результативні підходи (рис. 2.6) [167].

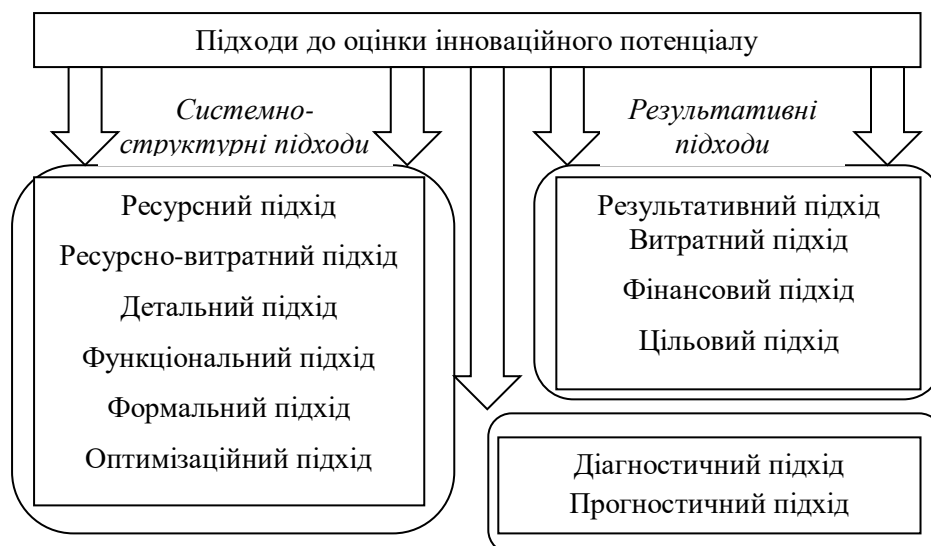


Рис. 2.6. Підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства [167]

Відповідно до (ОЕСД, 2007) на зростання рівня інноваційного потенціалу у розрізі зростання рівня витрат на НДДКР впливають наступні фактори [171]:

- ринкова конкуренція, а саме правила, що стимулюють появу та впровадження інновацій, у поєднанні з достатнім рівнем інвестицій (під достатнім рівнем інвестицій розуміється той рівень інвестицій, якого буде достатньо для стимулювання процесів з передачі та впровадження новітніх технологій);
- наявність стабільного економічного клімату та низьких реальних процентних ставок для здійснення інноваційної діяльності шляхом створення стабільного середовища для інвестицій у сектори, що підтримують розвиток технологій;
- доступність до внутрішнього та зовнішнього фінансування;
- державна підтримка дослідницької діяльності приватного сектору, який потребуватиме людських ресурсів, надання податкових стимулів компаніям, в яких основним предметом діяльності є дослідження та розробки;
- участь іноземного капіталу для НДДКР, що пов'язано з більш високим рівнем продуктивності праці [Andreea Maria Pese].

У сучасній світовій практиці існує значна кількість різних показників, що визначають рівень розвитку інноваційного потенціалу. Існуючі індекси інноваційної спроможності країн світу включають, як правило, до 100 кількісних

та якісних змінних з певними «шкалами», які включають освіту, науку, технології, людський капітал, політичний та інноваційний клімат в країні тощо [172].

Міжнародними організаціями розроблені системи показників, що відображають рівень інноваційного потенціалу країни:

– Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI). Під час обчислення ІГК всі аналізовані показники розбиваються на 12 блоків, що відображають основні вимоги до економічних систем країн, чинники підвищення ефективності, фактори підвищення економіки та інновацій.

– Загальний індекс інновацій (Summary Innovation Index – SII) розраховується за методологією та методикою порівняння результатів інноваційної діяльності 27 країн ЄС з іншими країнами, за витратами на дослідження та розробки. За вищенаведеною методикою країни поділяються на групи: «лідери інновацій», «послідовники інновацій», «помірні новатори», «новатори, які наздоганяють» [142].

– Індекс економіки знань (Knowledge Economy Index, KEI) розраховується Світовим Банком. KEI оцінює стан показників економічних знань: економічних стимулів, інституційного режиму, інноваційної активності країни, рівня освіченості населення та розвитку інформаційних технологій, готовність країни до переходу до економіки знань. Основна мета KEI визначити готовність країни до переходу до економіки знань [173].

– Індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI). У 1990 році Програма розвитку ООН (ПРООН) випустила перший звіт про розвиток людини, який містив Індекс людського розвитку, розрахований на основі трьох показників: довголіття, рівня освіти та рівня життя [174].

– Індекс науково-технічного потенціалу як складової інтегрованого показника оцінки рівня конкурентоспроможності країни. Цей показник розраховується на основі таких даних, як: кількість патентів на 1 млн. населення; позиція країни на рівні розвитку технологій - внесок іноземних інвестицій в інноваційну діяльність місцевих фірм; кількість користувачів Інтернету по 10 000 чоловік тощо [175].

– Показники, що щорічно публікуються Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), характеризують рівень та динаміку розвитку інноваційної економіки в розвинених країнах та окремих країнах, що розвиваються. У системі показників ОЕСР надаються наступні показники: питома вага високотехнологічного сектору економіки у продуктах переробної промисловості та послуг; розробка та випуск інформаційно-комунікаційного обладнання, програмного продукту та послуг; інноваційна діяльність; обсяг інвестицій у сектор знань (державних та приватних), включаючи витрати на вищу освіту, дослідження та розробки, а також у розробці програмного забезпечення; кількість зайнятих у сфері науки та високих технологій тощо[172].

В ході дослідження виявлено, що більшість науковців вивчають інноваційний потенціал на двох рівнях: підприємства [167] та регіону [177].

Велика кількість наукових трактувань поняття інноваційний потенціал призводить до аналогічної кількості різних методик оцінки інноваційного потенціалу, наведених в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Підходи до методик оцінки інноваційного потенціалу

Автор 1	Підхід 2
Біловодська О.А., Грищенко О.Ф. [176]	Використання комплексних індексів, що враховують зв'язок між їх компонентами. За даного підходу інноваційний потенціал визначають, як функцію, на яку впливають коефіцієнт інноваційної результативності та коефіцієнт інноваційної сприйнятності
Амосенко Е.П., Бажанов В.А. [177]	Використання методу головних компонент, який базується на причинно-наслідкових зв'язках між інтегральними показниками окремих частин інноваційного потенціалу регіону
Шляхто І.В. [178]	Використання системного підходу – з використанням системи індивідуальних показників
Штецер Т.А. [179]	Використання регресійного аналізу, який допомагає визначити вплив факторів на інноваційну діяльність територій
Москвіна О.С. [180]	Використання ресурсної та результативної складової, а також графічного методу

1	2
Євтушенко Є.І., Ряпухіна В.М. [181]	Використання індивідуальних компонентів, що дозволяють оцінити ефективність інноваційної політики та ступінь інноваційного потенціалу регіону
Козьменко С.М. [182]	Використання інтегральної оцінки з урахуванням складових інноваційного потенціалу та застосуванням графоаналітичного підходу

Джерело: систематизовано автором

Як зазначає Н.В. Буняк [53], переважна більшість методик, які оцінюють інноваційний потенціал, мають наступні особливості: наявність великої кількості одиничних показників, які оцінюються експертним методом, що призводить до відсутності кореляційних залежностей; оцінка ресурсної складової; складність розрахунків; фрагментарна оцінка регіону; недостатньо обґрунтовані принципи групування одиничних показників, на основі яких здійснюється оцінка. Наявність зв'язку між інноваційним розвитком та інвестиційними процесами обумовлює перехід до інноваційної моделі управління та використання інновацій в економічній діяльності. Інноваційна активність підприємств стає передумовою до залучення інвестицій у будь-якій формі. Введення в свою діяльність останніх технологій, неординарних підходів до вирішення проблем та прийняття рішень слугують «ричагом» змін та перетворень. Одним із факторів, що може вплинути на інвестиційні процеси є створення інноваційної інфраструктури за умови, якщо така інфраструктура створить сприятливе середовище, для ведення бізнесу та задоволення потреб населення. В сучасних умовах економічного розвитку основними учасниками економічних процесів є держава, бізнес, громади та інші реципієнти ідей.

Держава виступає регулятором і гарантом безпечного ведення господарської діяльності, створюючи умови для розкриття інтелектуального потенціалу та забезпечуючи підтримкою втілення перспективних проектів, спрямованих на покращення благоустрою населення. Бізнес же зацікавлений в якомога швидкому отриманні доходу з мінімальними витратами. Стосовно

реципієнтів ідей, то сьогодні існує велика кількість проектів, бізнес-ідей, проте, за наявності великих ризиків та браку вітчизняних коштів, частина таких стартапів отримує підтримку зарубіжних інвесторів на території іноземних держав. Це говорить про те, що в Україні є величезний потенціал, але за відсутності певних можливостей до його розкриття, учасники інвестиційних процесів, намагаються запуснути ідеї особисто всіма можливими шляхами. Прикладами платформ реалізації бізнес ідей є бізнес-інкубатори, акселераторські центри, інноваційні екосистеми тощо. Поштовхом буму-ідей став інноваційний розвиток суспільства з головною передумовою змінити життя на краще та оптимізувати інвестиційні процеси на всіх рівнях. Аналізуючи існуючі підходи до оцінювання інноваційного розвитку національної економіки, статистична база показників інноваційного розвитку можна сформувати з урахуванням кількісних та якісних показників.

Кількісними показниками інноваційного розвитку галузей національної економіки є: кількість підприємств (рис. 2.7.), функціонуючих в галузі; кількість новацій, запущених на підприємствах, що можна оцінити через витрати на впровадження та результат, що полягає в новій продукції чи послугі, якість якої визначається «інноваційністю».

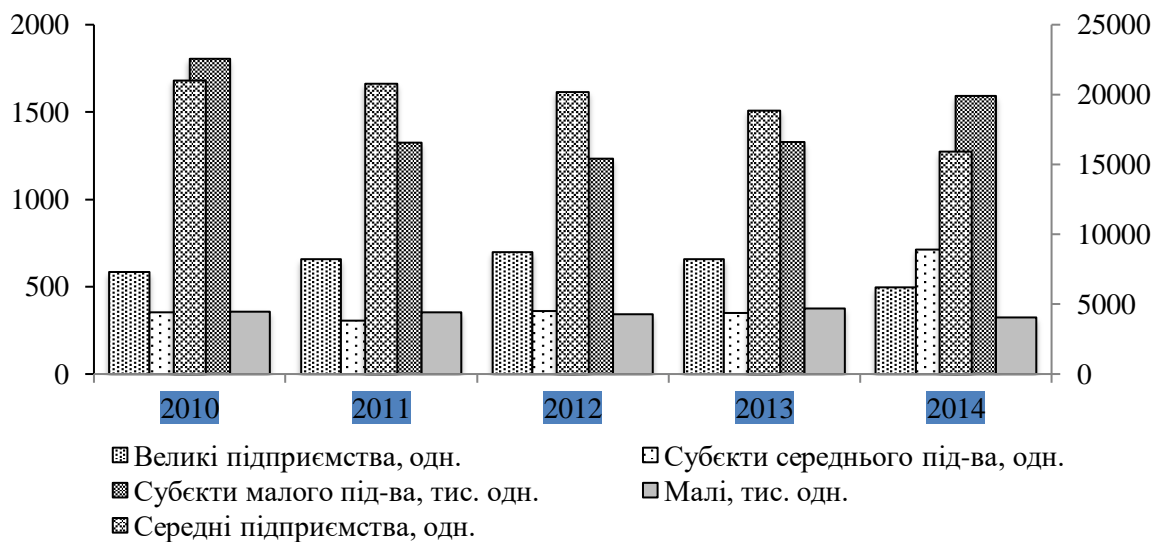


Рис. 2.7. Кількість суб'єктів господарювання (складено за [99])

На рис. 2.7. представлена загальна кількість суб'єктів господарювання за розмірами та особливостями ведення діяльності, впродовж останніх п'яти років

скоротилося число підприємств з 378810 одиниць (2010 рік) до 341001 одиниць (2014 рік). Серед фізичних осіб-підприємців спостерігається позитивна динаміка зростання кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва в період з 2012 року. Починаючи з 2012 року функціонувало 1235192 одиниць фізичних осіб підприємців, а в 2014 році - 1591160 одиниць. В два рази збільшилась кількість суб'єктів середнього підприємництва. Зростання кількості фізичних осіб-підприємців обумовлене більш сприятливою системою оподаткування, ніж для підприємств. За результатами господарської діяльності суб'єктів значні зміни відбулися лише в результатах економічної діяльності суб'єктів середнього підприємництва (рис. 2.8).

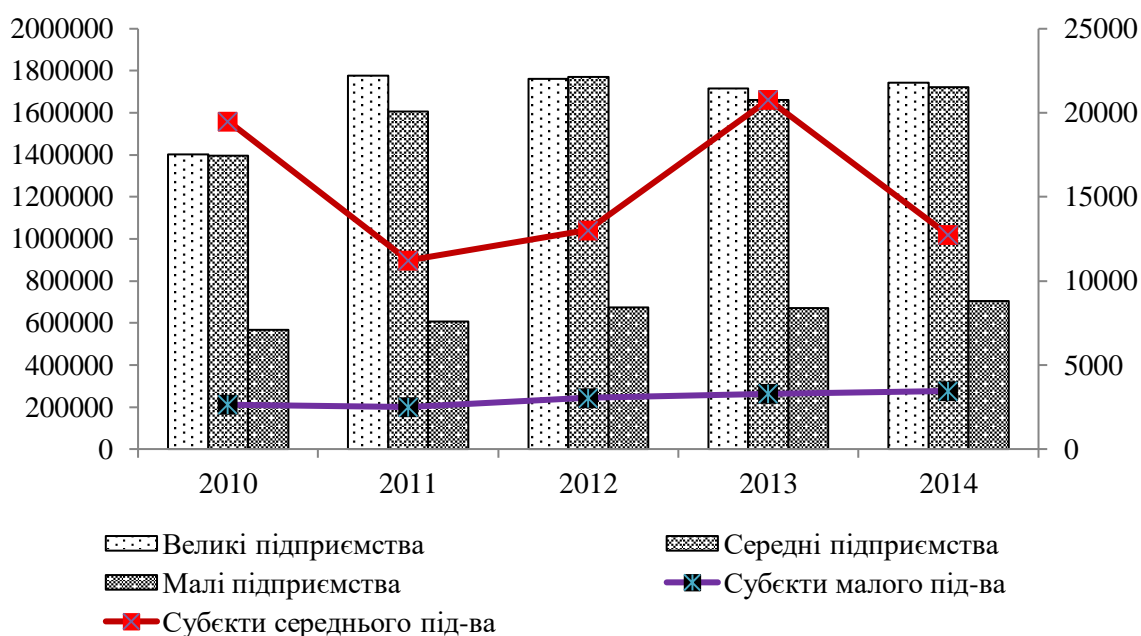


Рис. 2.8. Обсяги реалізованої продукції, товарів, послуг, млн. грн. (складено за [99])

Позитивна динаміка в обсягах реалізованої продукції, товарів та послуг спостерігається відносно кількості суб'єктів господарської діяльності. В період з 2010 по 2014 роки обсяги реалізованої продукції серед великих підприємств збільшилися на 24,32%, середніх підприємств - 23,40%, малих підприємств - 24,06%, суб'єктів малого підприємництва - 31%, і лише обсяги реалізованої продукції суб'єктів середнього підприємництва в 2014 році в порівнянні з 2010 роком зменшилися на 34,61 %, враховуючи той факт, що кількість таких суб'єктів

зросла в 2 рази.

Обернену залежність між зменшенням суб'єктів господарської діяльності та збільшенням кількості обсягів реалізованої продукції, товарів, послуг в деяких періодах можна пояснити через інфляційні процеси, зменшення собівартості за рахунок реалізації продукції в період знецінення гривні та зростання ціни за долар. На рис. 2.9 зображені темпи приросту кількості підприємств за видами економічної діяльності.



Рис. 2.9. Темпи приросту кількості підприємств за видами економічної активності в період з 2010-2014 роки (складено за [99])

За останні п'ять років підприємці віддали перевагу розвитку своєї діяльності в таких галузях: промисловість, будівництво, сільське, лісове та рибне господарство. Найприбутковішими виявилися галузі: інформація та телекомунікації, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок та сільське господарство.

Починаючи з 2014 року Україна щорічно збільшує обсяги залучених прямих іноземних інвестицій (рис. 2.10) [183]. Основними країнами інвесторами для України є Кіпр, Німеччина, Нідерланди.



Рис. 2.10. Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в період з 2006-2015 рр. [183]

Основними аспектами інноваційного розвитку, що породжують проблематику повноцінного розвитку, є продукт НДДКР, тобто науково-технологічний об'єкт та сам процес знаходження коштів для впровадження наукових розробок в життя, тому, науково-технологічний об'єкт повинен бути конкурентоспроможним та перспективним. За підсумками 2014 року 1609 промислових підприємств були інноваційно-активними (рис. 2.11).



Рис. 2.11. Динаміка інноваційної активності підприємств (складено за [99])

Серед інноваційноактивних підприємств найпривабливішим напрямом були: розробка зовнішніх та внутрішніх НДР, що складає 17,6% від загальної

кількості інновацій; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення здійснювали 61,7%; придбання зовнішніх знань – 5,2%; навчання та підготовку персоналу – 19,8%; ринкові запровадження інновацій – 4,9%; інші роботи – 8,7% [99].

В 2014 році на промислових підприємствах було впроваджено 1743 нових технологічних процесів, що на 38,5 % більше, ніж попереднього року, збільшилась кількість впроваджених у виробництво інноваційних видів продукції на 24,45 % (рис. 2.12).

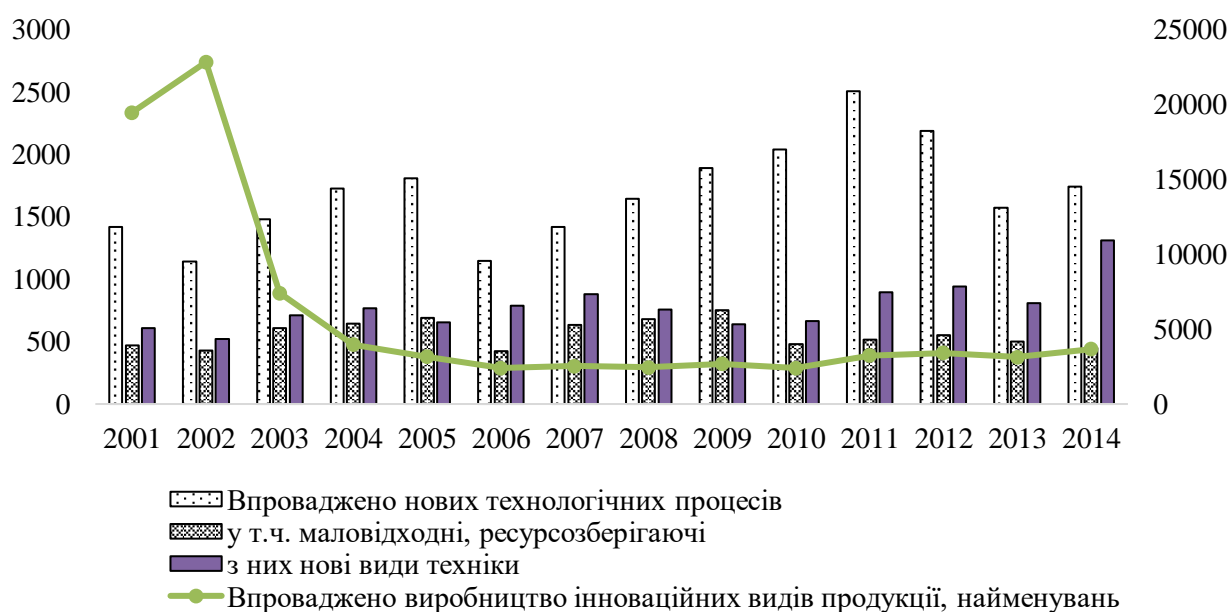


Рис. 2.12. Впроваджено інновацій на промислових підприємствах
(складено за [99])

Варто відмітити про спадаючу динаміку обсягів фінансування інноваційної діяльності до ВВП з 2011 року. Державою приділяється не досить велика увага інноваційному розвитку національної економіки – це і є однією з проблем економічного розвитку країни. Серед джерел фінансування інноваційної діяльності, питома вага участі держави продовжує залишатися мізерною. Інвестування в інновації здійснюється підприємствами переважно за власні кошти, в період з 2011 по 2014 роки можна відмітити позитивну динаміку. Капітальні інвестицій за видами активів в період з 2004-2015 рр. розподіляються наступним чином (рис.2.13).

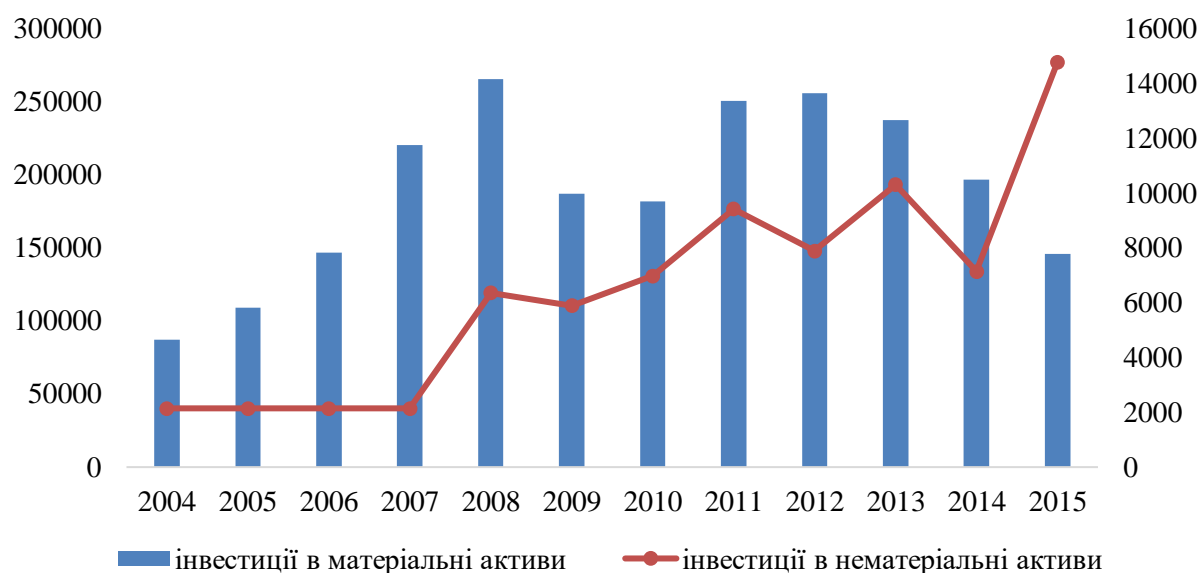


Рис. 2.13. Капітальні інвестиції за видами активів, млн.грн. (складено за [99])

Актуальності набуває інвестування в нематеріальні активи, а саме: програмне забезпечення та права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо. За період з січня-вересня 2015 року відносно січня-вересня 2014 року частка інвестування в нематеріальні активи збільшились майже в 3 рази.

Переорієнтація підприємств щодо об'єктів вкладення капітальних інвестицій говорить про те, що суб'єкти господарської діяльності з кожним роком все більше стають зацікавленими в оптимізації та збільшенні ефективності своєї діяльності, впроваджуючи програмне забезпечення та бази даних. Проте продовжують залишатися проблеми пов'язані з діяльністю промислових підприємств, а саме зниження кількості підприємств, що впроваджують маловідходні та ресурсозберігаючі технології призводять до екологічних викликів, переростаючи в екологічні та економічні проблеми. Динаміка впровадження маловідходних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах представлена на рис. 2.14.

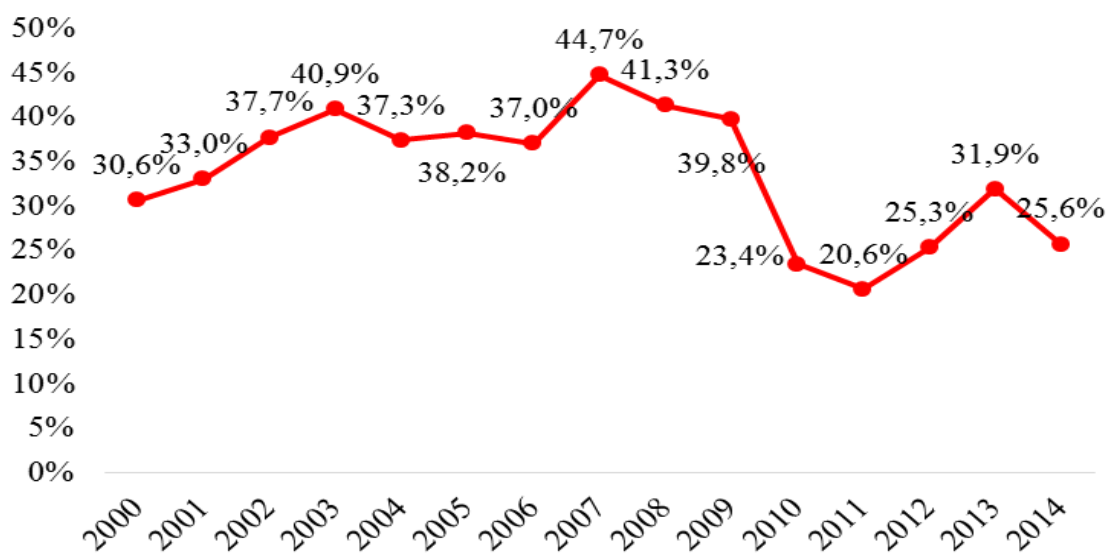


Рис. 2.14. Динаміка впровадження маловідходних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах (складено за [99])

Аналізуючи динаміку інноваційної активності підприємств, можна спрогнозувати всі зазначені показники на 5 років. Виходячи із наявних даних, прослідковується тенденція до збільшення загальних витрат підприємств, зниження питомої ваги підприємств, що займаються інноваціями, та питомої ваги інновацій у ВВП (Додаток Д). Рівняння ліній трендів динаміки інноваційної активності підприємств виглядають наступним чином (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Тенденції інноваційних та інвестиційних процесів національної економіки

Показник	Рівняння тренду	Тенденція
Загальна сума витрат, млн. грн	$Y=905,9t+387,56$	росту
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	$Y=0,1142t+11,431$	росту
Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %	$Y=-0,035t+1,3891$	спаду
Упроваджено інновацій на промислових підприємствах	$Y=53,719t+1293,1$	росту
Упроваджено виробництво інноваційних видів продукції	$Y=-838,96t+13750$	спаду
Капітальні інвестиції, тис. грн.	$Y=17828t+53398$	росту
Упровадження маловідходних та ресурсозберігаючих технологій	$Y=3,4191t+526,05$	росту
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	$Y=-0,315t+8,0934$	спаду
Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки	$Y=-34,194t+1628,7$	спаду

Виходячи з отриманих результатів, прослідковується тенденція до збільшення суми капітальних інвестицій, загальних витрат підприємств на інноваційні розробки, питомої ваги підприємств, що займаються інноваціями (з 18,0 до 18,9 %), питомої ваги підприємств, які впроваджували інновації (з 14,8 до 16,6 %), кількості впроваджених маловідходних та ресурсозберігаючих технологічних процесів (із 430 до 748). Водночас відмічається тенденція до зниження питомої ваги обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП (з 1,36 до 0,64 %) та питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової (з 9,4 до 1,4), зменшення кількості організацій, які виконують наукові дослідження й розробки (з 1490 до 978), кількості найменувань освоєних виробництв інноваційних видів продукції (з 15323 до 4139 найменувань), Установлені позитивні тенденції мають переважно тимчасовий характер і змінювалися негативними зрушеннями в економіці.

З огляду на вищезазначене спостерігається наступна ситуація: на наступні 5 років, в період з 2015 по 2020 рр., збільшуватимуться витрати підприємств в межах інноваційної активності, кількість впроваджених інновацій на промислових підприємствах та кількість капітальних інвестицій.

Основними проблемами, на які варто звернути увагу, є зменшення частки інноваційних підприємств, інновації у ВВП, зменшення кількості інноваційних видів продукції та впровадження маловідходних та ресурсозберігаючих технологій.

Таким чином, можна відмітити прямий зв'язок між впровадженням інновацій та інвестуванням в підприємства. Наслідками від впровадження інновацій С. Шкарлет [184] визначає наступне: виготовлення нової продукції або створення нової якості продукції внаслідок зміни вимог і потреб споживачів; провадження на підставі наукового відкриття нового (раніше невідомого) методу виробництва, здатного започаткувати новий спосіб комерційного використання продукту; освоєння нового ринку, де галузь або вид діяльності не були представлені; одержання нового джерела матеріальних ресурсів незалежно від первинної можливості існування, доступності або фізичного створення джерела;

реорганізація підприємства у зовнішньому середовищі, впровадження заходів щодо зміни стану і статусу конкурентів.

Інноваційний розвиток в сучасних умовах відбувається відповідно до існуючих еволюційних парадигм, держава формує економічне середовище в якому застосовуються інновації. В результаті технологічних змін, держава є ключовою стратегічною фігурою, яка може сприяти прискоренню чи гальмуванню інноваційного розвитку національної економіки.

Виділяють декілька парадигм інноваційного розвитку, до яких відносять: технологічну, техніко-економічну, інформаційно-технологічну, техно-соціо-економічні. Центральне місце на всіх еволюційних рівнях займає людина. Людина в процесах інноваційного розвитку є уособленням творчого та інтелектуального потенціалу і вдалий механізм заохочення, підтримки та стимулювання може призвести до покращення якості життя та раціональної реалізації ідей. Мобільність підприємства за умов, де працюють працівники із високим інтелектуальним рівнем – підвищується, підприємство може якісно задовольняти потреби споживачів та пристосовуватися до змін зовнішнього середовища.

Стратегічним завданням для держави, в даному випадку, є створення умов для заохочення інноваційного пошуку підприємців із залученням інвестицій. Менш в своїй роботі «Технологічний пат» [185] виділяє 3 типи інновацій: базові інновації, інновації удосконалення, вдавані інновації. Базові інновації є основним технологічним нововведенням з промисловою реалізацією. Наслідками базових інновацій є створення нових сфер діяльності, робочих місць тощо. Нові знання використовуються не лише у виробничих процесах, а й у процесах виходу на ринок. Інновації удосконалення спрямовані на процеси удосконалення та розвитку. Результатами впровадження удосконалюючих інновацій є вдосконалені товари, послуги, процеси, що набули якісних змін та призводять до отримання більших можливостей та ефективності від використання чи виробництва. Вдавані інновації не несуть економічної корисності та не призводять до масштабних змін. Впровадження інновацій в життя суспільства має циклічний характер. Масова поява базових інновацій призводить до подолання кризи та виводить на ринок

нові підприємства. Такі динамічні процеси виходу на ринок інновацій характерні в першу чергу для малого та середнього бізнесу. Інновації безпосередньо впливають на інвестиційні процеси, стимулюючи процеси капіталовкладення. Інвестиційні процеси разом з інноваційним розвитком є динамічними процесами, для яких характерна мінливість, циклічність та наявність ризиків.

В якості показника оцінювання інноваційного розвитку національної економіки запропоновано використовувати показник віддачі інновацій, який розраховується відношенням величини ВВП до обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт, динаміка якого підтвердила нестабільність інноваційного розвитку України (рис. 2.15). Запропонований показник став основою відбору найбільш значимих показників для оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки за відповідними значеннями коефіцієнтів кореляції.

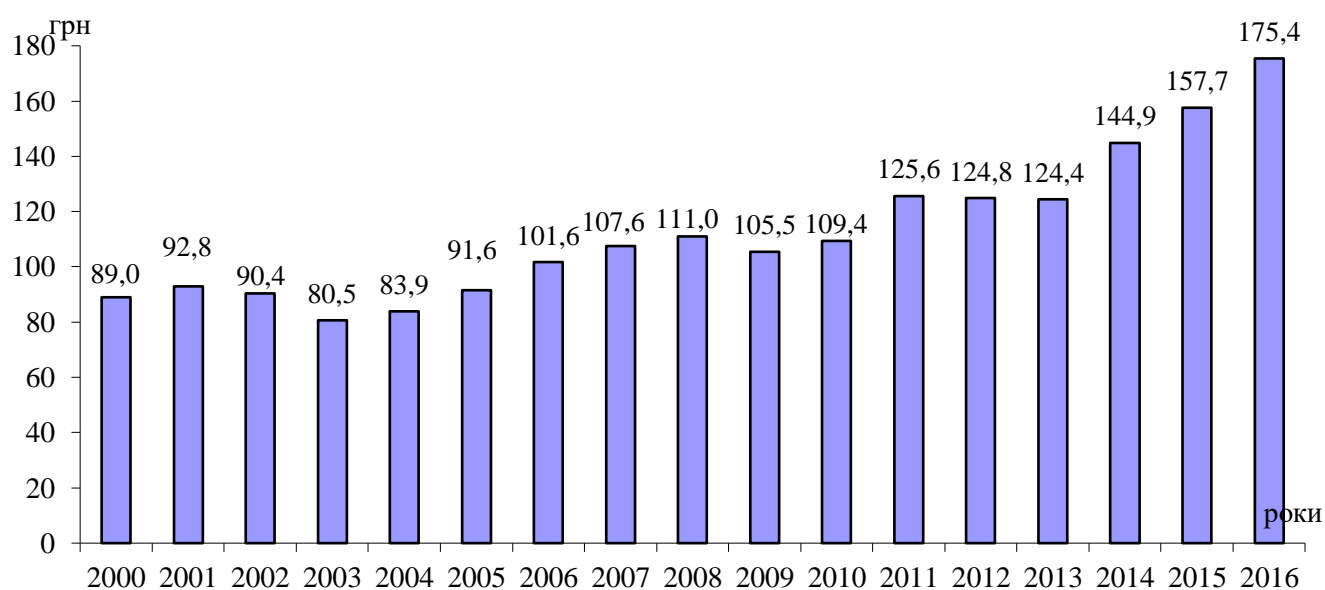


Рис. 2.15. Динаміка показника віддачі інновацій (розраховано автором за [99])

Оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки пропонується здійснювати за методичним підходом (рис. 2.16), який включає показники, які мають найтісніший зв'язок з рівнем інноваційного розвитку, що дозволяє встановити релевантний рівень інноваційного потенціалу національної економіки.

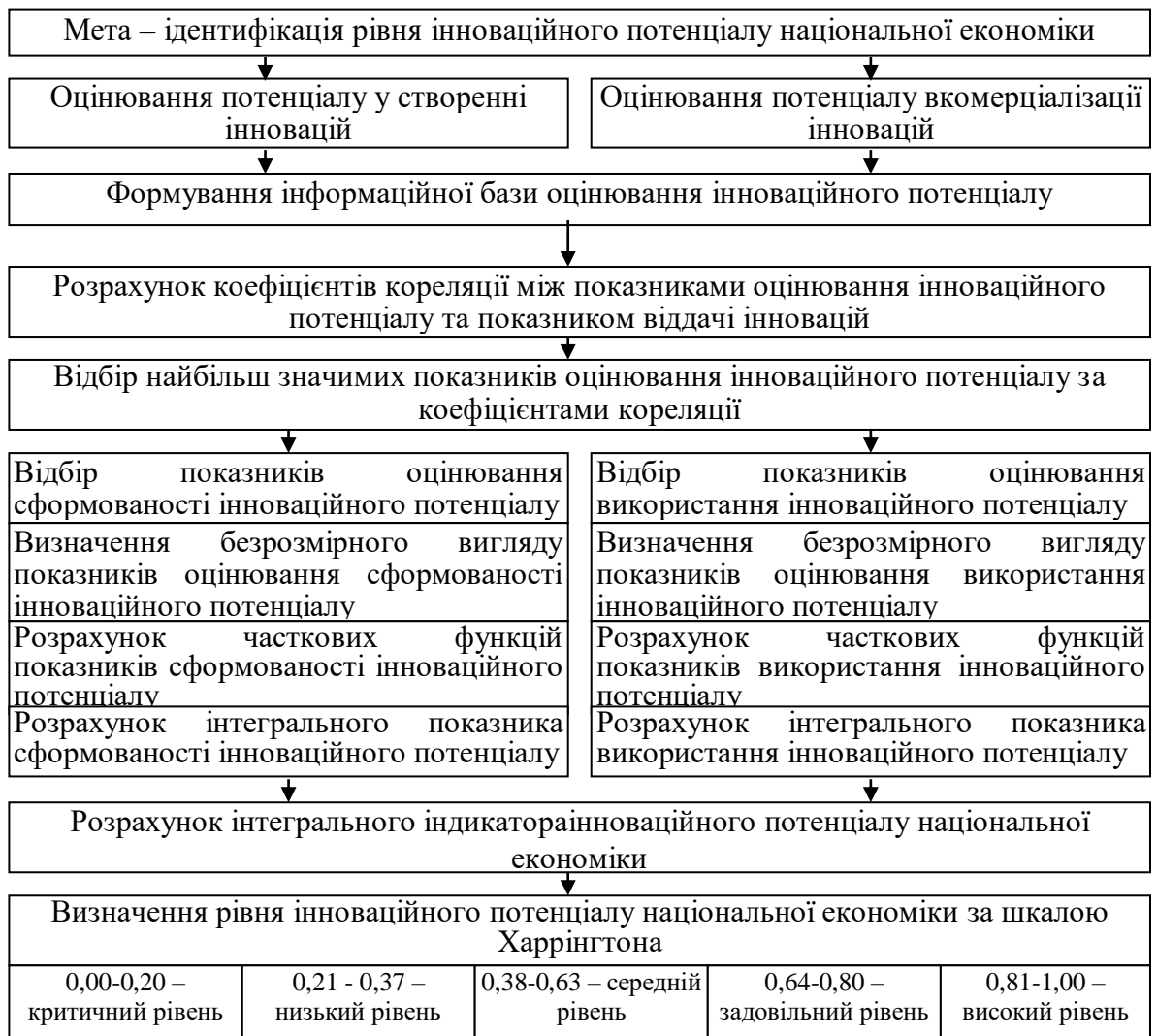


Рис. 2.16. Методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного потенціалу національної економіки (запропоновано автором)

Як вже зазначалося, з метою ідентифікації рівня інноваційного потенціалу національної економіки, оцінювався потенціал у створення інновацій (Input) та оцінювався потенціал в комерціалізації інновацій (Output). Інформаційна база оцінювання інноваційного потенціалу включала такі показники (Додаток Б): підготовлено та випущено кваліфікованих робітників (x_1); кількість осіб, випущених з навчальних закладів (x_2); кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (x_3); загальна кількість поданих резидентами заявок на винаходи і корисні моделі (x_4); питома вага підприємств, що займалися інноваціями (x_5); індикатор інноваційної культури (x_8); питома вага підприємств, що впроваджували інновації (x_9); питома вага реалізованої

інноваційної продукції в обсязі промислової (x_{11}); витрати на дослідження і розробки (x_{12}); придбання інших зовнішніх знань (x_{13}); придбання машин обладнання та програмного забезпечення (x_{14}); частка витрат на виконання науково-дослідної роботи у ВВП (x_{15}).

Проаналізуємо залежність між показником віддачі інновацій (y) та показниками формування та використання інноваційного потенціалу (x_n). Тісноту зв'язку визначаємо за допомогою розрахунку лінійного коефіцієнта кореляції (r):

$$r = \frac{\overline{XY} - \bar{X} * \bar{Y}}{\sigma_x \sigma_y} = \frac{n \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{(n \sum X^2 - \sum X \sum X)(n \sum Y^2 - \sum Y \sum Y)}} \quad (2.1)$$

Значення коефіцієнта кореляції r знаходиться в межах від -1 до +1. При $r > 0$ зв'язок між показниками прямий, а при $r < 0$ – обернений. Якщо: $|r| < 0,3$ вважається, що зв'язок між X та Y практично відсутній; $0,3 < |r| < 0,5$ зв'язок слабкий; $0,5 < |r| < 0,7$ – зв'язок середній; $0,7 < |r| < 0,9$ – зв'язок сильний; $0,9 < |r| < 1$ – зв'язок дуже сильний.

Матриця коефіцієнтів кореляції інноваційного потенціалу розрахованих за формулою (2.1) наведена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Матриця коефіцієнтів кореляції показників оцінювання інноваційного потенціалу (Innovation Input) та віддачею інновацій

	y	$x1$	$x2$	$x3$	$x4$	$x5$	$x8$
y	1	-0,93	-0,85	-0,83	-0,35	0,85	0,96
$x1$	-0,93	1	0,71	0,66	0,39	-0,85	-0,81
$x2$	-0,85	0,71	1	0,98	0,63	-0,54	-0,84
$x3$	-0,83	0,66	0,98	1	0,57	-0,54	-0,85
$x4$	-0,35	0,39	0,63	0,57	1	-0,04	-0,21
$x5$	0,85	-0,85	-0,54	-0,54	-0,04	1	0,83
$x6$	0,96	-0,81	-0,84	-0,85	-0,21	0,83	1

Джерело: розраховано автором за [99]

Як видно з розрахунків, найсильніший зв'язок з віддачею інновацій (y) має питома вага підприємств, що займалися інноваціями ($x5$) та індикатор інноваційної культури ($x8$).

Для оцінки інноваційної культури в роботі запропоновано розрахувати індикатор інноваційної культури (табл.2.7.), який враховує показник щільності бізнесу (реєстрація нових підприємств на тисячу осіб віком від 15 до 64 років) та витрати, пов'язані із запуском стартапів на тисячу населення України, який показує готовність населення створювати інновації та комерціалізувати їх у вигляді стартапів.

Таблиця 2.7

Показники розрахунку індикатора інноваційної культури

Рік	Щільність бізнесу x_6	Витрати на запуск стартапів x_7	Нормоване значення x_6	Нормоване значення x_7	Індикатор інноваційної культури x_8
2006	0,949	0,298	0,898	0,612	0,755
2007	1,174	0,388	1,111	0,796	0,953
2008	0,969	0,385	0,917	0,789	0,853
2009	0,667	0,388	0,631	0,796	0,714
2010	0,975	0,407	0,922	0,836	0,879
2011	1,071	0,452	1,013	0,926	0,969
2012	0,921	0,492	0,872	1,009	0,940
2013	1,098	0,476	1,039	0,977	1,008
2014	1,046	0,608	0,989	1,247	1,118
2015	1,209	0,642	1,144	1,317	1,230
2016	1,544	0,826	1,461	1,694	1,578

Джерело: розраховано автором за [173]

В наступній таблиці наведені результати тісноти зв'язку показників оцінки потенціалу в комерціалізації інновацій (InnovationOutput) (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Матриця коефіцієнтів кореляції показників оцінювання інноваційного потенціалу (Innovation Output) та віддачею інновацій

	Y	x_9	x_{10}	x_{11}	x_{12}	x_{13}	x_{14}
Y	1	0,89	-0,79	0,95	-0,51	0,77	-0,77
x_9	0,89	1	-0,73	0,85	-0,52	0,81	-0,75
x_{10}	-0,79	-0,73	1	-0,71	0,77	-0,35	0,95
x_{11}	0,95	0,85	-0,71	1	-0,48	0,70	-0,65
x_{12}	-0,51	-0,52	0,77	-0,48	1	-0,09	0,76
x_{13}	0,77	0,81	-0,35	0,70	-0,09	1	-0,45
x_{14}	-0,77	-0,75	0,95	-0,65	0,76	-0,45	1

Джерело: розраховано автором за [99]

За підсумками кореляційного аналізу найсильніший зв'язок віддача інновацій має з питомою вагою підприємств, що впроваджували інновації, % (x_9), витратами на дослідження та розробки (x_{11}), витратами на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (x_{13}).

Таким чином, із дослідження можна зробити такі висновки: конструктивний вплив інвестиційних процесів на інноваційний розвиток характеризується такими факторами: сприянням держави через створення можливостей для залучення інвестицій, доступності необхідної інформації з цілях визначення стану інноваційного розвитку галузі, зацікавленості суб'єктів господарської діяльності в інноваційному розвитку тощо. Факторами деструктивного впливу інноваційного розвитку на інвестиційні процеси є: нестабільне законодавство, відсутність гарантій з боку держави, податкове навантаження, велика вартість нових технологій, ризики та загрози від впровадження інновацій, дефіцит коштів на інноваційний розвиток.

Для проведення комплексної оцінки рівня інноваційного потенціалу, на нашу думку, актуальним є використання методики розрахунку Міжнародної бізнес-школи INSEAD Корнельського університету та Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Методика обчислення базується на поєднанні чинників, що формують інноваційний потенціал та створюють умови для використання інноваційного потенціалу. Алгебраїчно зазначена методика застосовується через усереднення субіндексів, які виражаються через агреговану результативність інноваційного потенціалу. Змінні, які формують Глобальний індекс (Додаток А), детально характеризують інноваційний розвиток країн.

Економічна ситуація в країні, на нашу думку, безпосередньо залежить від наявності інноваційного потенціалу та сформованого середовище, де інноваційний потенціал може втілюватися в інноваційні рішення та продукти.

Ідентифікувати інноваційний розвиток національної економіки потрібно з урахуванням показників оцінювання сформованості інноваційного потенціалу та використання інноваційного потенціалу. Індекс інноваційного розвитку розраховується з урахуванням наявних ресурсів та умов для формування

інновацій (Innovation Input) та використання інноваційного потенціалу, що характеризується наявними практичними результатами (Innovation Output). Оцінювання сформованості інноваційного потенціалу здійснюється через врахування інститутів, інфраструктури, людського капіталу та досліджень, розвитку внутрішнього ринку та розвитку бізнесу. Результати інноваційного розвитку виявляються в розвитку технологій, творчої діяльності, а також активності країни в онлайн-сервісах. Таким чином, індекс інноваційного потенціалу дозволяє оцінити ефективність витрат ресурсів в країні на інноваційний розвиток національної економіки.

На сьогоднішній день вітчизняні суб'єкти господарської діяльності, на відміну від іноземних компаній, не готові здійснювати свою діяльність відповідно до теорії інноваційного розвитку «відкриті інновації», тому що «відкритість інновацій» передбачає можливість тісної інноваційної співпраці не лише між суб'єктами господарської діяльності, а й іншими інститутами в межах досліджень та розробки інновацій та визначення заходів щодо попередження потенційних загроз.

2.3. Оцінка інноваційного потенціалу як основи інноваційного розвитку національної економіки

Одним із факторів економічного та технологічного розвитку національного господарства є процес інвестування. Провідні країни світу намагаються вкладати кошти в розробки та дослідження, завойовуючи пальму першості в пріоритетних галузях. В межах інноваційних трансформацій діяльності суспільства виникає потреба в інструментах та показниках якісної та кількісної оцінки інновацій. Оцінювати можна як ефективність, так і ефекти від впровадження інновацій. Основною відмінністю між цими категоріями є те, що ефект є конкретним результатом від впровадження, він може бути: економічним, фінансовим, науково-технічним, екологічним, соціальним, ресурсним, в залежності від того якою є основна мета застосування інновацій в діяльності суб'єкта господарської

діяльності. Оцінюючи економічну ефективність інновацій, використовується система показників: індекс рентабельності, норма рентабельності, період окупності та інтегральний ефект. Початковим етапом інвестування в об'єкти інноваційного розвитку є економічне оцінювання та обґрунтування наслідків від впровадження інновацій, витрат та визначення ризиків. Здійснюючи економічний аналіз інновацій варто оцінити всі наявні інноваційні пропозиції, що в перспективі призводять до отримання очікуваних ефектів.

Одним із шляхів активізації інноваційних та інвестиційних процесів є створення інноваційної інфраструктури, яка передбачає отримання корисного ефекту в результаті ефективної взаємодії учасників, з використанням всіх можливих ресурсів. Перш ніж прийняти рішення про створення інноваційної інфраструктури, варто оцінити переваги та недоліки від створення та спрогнозувати очікувані результати від функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури.

Завданням такого оцінювання є формування підґрунтя для вибору напрямів забезпечення та підвищення інноваційного потенціалу регіону, визначення узагальнених індикаторів для кількісного оцінювання динаміки й основних тенденцій інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів. Така оцінка необхідна різним учасникам інноваційного процесу, а саме: винахідникам, менеджерам, підприємцям, інвесторам, органам влади [186].

Більшість високорозвинених країн світу досягли економічних успіхів за рахунок інноваційного розвитку – вдосконалення існуючих технологій, техніки та послідовного використання принципово нових наукових знань та технологій у таких сферах діяльності, де вони зуміли забезпечити собі довготривалі лідируючі позиції на ринку. Перед українською економікою сьогодні стоять такі завдання: формування внутрішнього ринку, створення надійної фінансової системи та розвиток потужного інноваційного сектору економіки з його інфраструктурою, спроможною поєднати інноваційну пропозицію та попит на інновації. Реалізація цих завдань зможе забезпечити економіці України стабільний розвиток на багато років, однак основну увагу необхідно зосередити на реалізації останнього:

створити конкурентоспроможну економіку та посісти належне місце в міжнародному розподілі праці можна лише шляхом ефективного використання інтелектуального капіталу країни [187]. Одним із напрямів ефективного використання інтелектуального капіталу є розвиток інноваційного підприємництва, що уособлює поєднання консалтингового, інформаційного, матеріального забезпечення.

Згідно «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [188], Україна бере курс на інноваційно-інвестиційну модель розвитку економіки, що передбачає виявлення слабких сторін і перепон, що гальмують такий розвиток, а також наявні переваги і потенційні можливості щодо здійснення узгоджених системних змін.

В межах передбачуваних системних змін виникає необхідність в ефективному управлінні інвестиційними процесами через створення інноваційних структур різного типу. Про те виникає потреба в оцінці впливу інноваційної інфраструктури на економічні процеси, де одне з важливих місць займають інвестиційні процеси. Тож, оцінюючи ефективність та ефекти від функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури, можна використовувати різні методики, але варто наголосити на відсутності єдиного підходу до оцінювання інноваційної інфраструктури. Якщо визначати інноваційну інфраструктуру, як складну просторову систему Е. Ванг [189] та Н. Рудь [186] пропонує для її дослідження застосовувати загальнонаукові методи аналізу: семантичний, морфологічний, функціональний (причинно-наслідковий), системний і еволюційний (динамічний, часовий). Кожний з цих методів розглядає систему з певної позиції, тобто вивчає перетин (деякий зріз) складної системи. Морфологічний аналіз розкриває її склад і будову. Функціональний аналіз встановлює характер причинно-наслідкових зв'язків і взаємодію елементів системи, основні закономірності процесів, обумовлених цією взаємодією. Системний аналіз виявляє результативні характеристики зв'язків і взаємодії елементів, властиві системі інноваційної інфраструктури. Еволюційний аналіз визначає закономірності процесу розвитку системи в часі, його динаміку, напрям розвитку і визначальні його чинники,

необхідні регіональним органам влади для здійснення функцій управління. Від стану інноваційної інфраструктури залежать управлінські рішення з вибору і реалізації інноваційної стратегії регіону.

Враховуючи формотворчу природу інноваційної інфраструктури, через впровадження інновацій, як елементів такої системи, можна здійснити економічний аналіз інноваційної інфраструктури за двома напрямками: економічної ефективності та видами ефектів. Економічний ефект полягає в розрахунках показників, що враховують у вартісному вираженні всі види результатів і витрат, обумовлених впровадженням інновацій; науково-технічний характеризується новизною, простотою, корисністю, естетичністю тощо; ресурсний – показники відображають вплив інновацій на об'єми виробництва і споживання того чи іншого виду ресурсу; соціальний ефект враховує соціальні результати реалізації інновацій; екологічний – враховує вплив інновацій на зовнішнє середовище.

Оскільки функціонування інноваційної інфраструктури передбачає активну інноваційно-інвестиційну діяльність, то аналізуючи діяльність елементів інфраструктури можна використовувати підходи щодо оцінки ефектів саме від інноваційно-інвестиційної діяльності. В. В. Зянько і С. В. Крива [190] визначають економічний ефект інноваційної діяльності через оцінку величини прибутку від: реалізації інноваційної продукції; впровадження нового технологічного процесу; покращення використання виробничих потужностей; впровадження винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій тощо; ліцензійної діяльності. Економічний ефект дає змогу оцінити сумарний ефект від діяльності всіх складових, об'єкту аналізу, з подальшим визначенням стратегічних напрямів розвитку та прогнозуванням ресурсних витрат.

О. В. Донець [191] зміст економічних категорій «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності ефект від реалізації й впровадження інновацій визначає через збільшення обсягів продажу та розмірів прибутку, покращення асортименту та якості продукції, підвищення ефективності використання ресурсів та вдосконалення системи управління й організації виробництвом.

Науково-технічний ефект інноваційної діяльності можна оцінити шляхом оцінки наступних показників [192]: підвищення науково-технічного рівня виробництва; підвищення організаційного рівня праці; кількість зареєстрованих авторських свідоцтв, патентів, ліцензій, тощо; збільшення частки використання нових інформаційних технологій; зростання кількості науково-технічних публікацій; підвищення конкурентоспроможності підприємства та його товарів.

Соціальний ефект сприяє розвитку суспільства і проявляється у досягненні нового рівня життя населення, підвищенні рівня освіти та створенні нових нематеріальних цінностей й оцінюється в основному якісними показниками. Екологічний ефект є результатом впливу інноваційної діяльності на суб'єктів національної економіки, оцінюється за допомогою системи показників, які характеризують збільшення обсягів виробництва екологічної продукції та зменшення забруднення навколишнього середовища.

Ресурсний ефект визначає вплив інноваційних технологій на обсяги споживання певного ресурсу і подолання проблем його обмеженості або великою вартістю. Ресурсний ефект від впровадження інноваційного проекту полягає у зміні обсягів матеріальних, технічних, інвестиційних, трудових, енергозберігаючих ресурсів. Тобто, ресурсний ефект засновано на розробці та впровадженні нових ресурсозберігаючих технологіях. Даний ефект може бути визначено, наприклад, зростанням продуктивності праці, зростанням фондівіддачі, зменшенням собівартості послуг (продукції, товарів) тощо [192].

Фінансовий ефект інноваційної діяльності виступає узагальнюючим показником рівня та виду впливу інноваційної діяльності на зміну фінансового результату діяльності підприємства. В контексті розгляду фінансового ефекту виділяють, як його окрему складову, податковий інноваційний ефект, значення якого полягає у тому, що спостерігається процес певного розміру економії готівкових коштів господарюючого суб'єкта за рахунок сукупності податкових та іншого виду пільг, що надаються державою, згідно із нормами чинного законодавства України, підприємствам, які займаються реалізацією інноваційних програм та проектів. Тобто, завдяки впливу податкового ефекту спостерігається й

відповідне зростання розміру фінансового результату від інноваційної діяльності промислового підприємства [193].

Дослідженням методів оцінювання інноваційної інфраструктури займалися: С. О. Ракицька, Т. М. Шотік, Н. Т. Рудь, Т. Н. Кашицина. Т. Н. Кашицина [197] виділяє компонентний метод оцінки розвитку інноваційної інфраструктури, що базується на таких показниках: фінансовий, правовий, виробничо-технологічний, інформаційний, експертно-консалтинговий, кадровий. Сауле Єгембердієва [198] також виділяє комплексний метод оцінки інфраструктури, враховуючи основні показники, що характеризують діяльність інноваційної інфраструктури: фінансові: внутрішні витрати на дослідження і розробки, об'єм науково-технічних робіт, витрати на технологічні інновації; інформаційно-консалтингові: число створених передових технологій, загальна кількість заявок на виданих охоронних документів, об'єм експортованої інноваційної продукції; виробничо-технологічні: кількість організацій, що виконують дослідження, основні засоби для досліджень та розробок, об'єм принципово нової продукції, внутрішні витрати на обладнання; кадрові: кількість дослідників, середня заробітна плата дослідників, кількість дослідників з науковими ступенями. С. Ракицька [194] пропонує два інтегральних показника стану інноваційної інфраструктури, які визначає як базові при оцінці інноваційної інфраструктури: 1) забезпечення її джерелами розвитку; 2) рівень здійснення функцій інноваційної інфраструктури (ступінь впливу обсягів послуг і ресурсів на інноваційний процес). Т. Шотік [195] визначає, що серед оптимальних методів оцінювання варто застосувати послідовність прийомів та способів, що базуються на принципах поступової конкретизації об'єкту вивчення з подальшим розширенням меж досліджуваного об'єкту. Н. Рудь [196] пропонує свій авторський підхід до оцінки інноваційної інфраструктури, що базується на врахуванні «схильності» території до інноваційного розвитку за рахунок науково-освітнього комплексу та інноваційно-активного сектору промисловості, що формує основний приріст ВРП. Оцінка інноваційної інфраструктури здійснюється відповідно до цілей організацій інноваційної інфраструктури: показниками

комерціалізації організації можуть бути: кількість звернень за різними послугами, необхідними для комерціалізації, кількість заявок підприємств, що реалізуються протягом року, кількість укладених ліцензійних угод, кількість проектів, що реалізуються протягом року, вартість укладених договорів на надання прав за патентами; створення малого інноваційного підприємництва: кількість створених малих підприємств у стінах бізнес-інкубатора, темп зростання обсягів продажу малих підприємств за останні три роки, кількість створених робочих місць, економія витрат за рахунок отримання послуг за цінами нижче ринкових, відношення кількості створених робочих місць до кількості створених підприємств, кількість малих підприємств, створених із залученням інвестицій бізнес-компаній; надання послуг інноваційному бізнесу: середній темп зростання продажу підприємства за рахунок отримання послуги залежно від стадії життєвого циклу, економія витрат за рахунок отримання послуг за цінами нижче ринкових, фінансовий результат діяльності (доходи за вирахуванням витрат), частка підприємств, задоволених якістю обслуговування у загальному обсязі підприємств, що користуються послугами. Досить важко оцінити комплексно інноваційну інфраструктуру, якщо вона відсутня як певна система, що включає універсальні елементи (вищі навчальні заклади, дослідні установи, венчурні фонди або інші фінансові структури, інфраструктуру, що забезпечує повноцінне функціонування всіх структурних елементів, державу, бізнес інкубатори, акселераторські центри, інноваційні підприємства тощо). Оцінюючи інноваційний розвиток глобально, можна використовувати методики Європейського Союзу, Міжнародної бізнес школи INSEAD і Всесвітньої організації інтелектуальної власності WIPO, Bloomberg Rankings (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Індикатори інноваційного розвитку

Методики	Показники	Характеристика показника
1	2	3
Європейське інноваційне табло (European Innovation Scoreboard (EIS) [199])	Рушійні сили інновацій	стан та структуру інноваційного потенціалу.
	Створення нових знань	фінансування науково-дослідних і конструкторських робіт

Продовження табл. 2.9

1	2	3
	Інновації та підприємництво	інноваційна активність підприємств
	Застосування інновацій	зайнятість та комерційна діяльність в інноваційних секторах
	Інтелектуальна власність	патентна активність
Міжнародна бізнес-школа INSEAD і Всесвітня організація інтелектуальної власності WIPO [200]	Innovation Input	наявність ресурсів та умов для інноваційної діяльності
	Innovation Output	економічні ефекти, що включають результати інноваційної діяльності
	Підсумковий Індекс	співвідношення витрат до ефекту, оцінка ефективності інноваційного розвитку країни
Bloomberg Rankings [201]	Інтенсивність в області досліджень і розробок	наукові дослідження та розробки - процентне співвідношення в зростанні ВВП
	Продуктивність	ВВП на одну працевлаштовану людину, за годину роботи
	High-tech щільність	Державні компанії в high-tech сферах - аерокосмічні, оборонні, біотехнологічні, виробники обладнання, програмного забезпечення, Інтернет-програм і сервісів, відновлюваних джерел енергії - відсоток у загальній кількості державних компаній
	Концентрація дослідників	Концентрація дослідників і розробників на мільйон чоловік
	Технологічні можливості	Відсоток виробництва у ВВП, частка високотехнологічних продуктів на експорт
	Терціальна ефективність	Коефіцієнт охоплення з усіх предметів для випускників навчальних закладів 2, 3, 4 рівнів акредитації; частка студентів високотехнологічних спеціальностей; щорічна частка випускників, які отримали ступінь у високотехнологічних дисциплінах
	Патентна активність	Частка патентних заявок на мільйон населення і на 1 млн. доларів в галузі досліджень і розробки

Джерело: систематизовано автором

Визначаючи інноваційний розвиток на макрорівні, можна враховувати такі показники: обсяги залучених інвестицій, ВВП, результати діяльності підприємств за різними галузями, частку інновацій у ВВП, витрати на НДДКР, кількість

підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, експорт високотехнологічної продукції, кількість отриманих патентів, торгових марок, промислових зразків тощо.

Проблемними аспектами оцінювання інноваційного розвитку є наявність того факту, що інноваційна діяльність не є об'єктом фінансової оцінки з боку підприємств, але впливає на фінансові показники підприємства та дає можливість уникнути ризиків. Оцінюючи інноваційний розвиток, можна скористатися методами: структурного та динамічного аналізу, суперпозиції, статистичного аналізу. Як зазначає Волощук [202], здійснення динамічного аналізу потребує виконання умов порівнянності статистичних даних, а структурного та структурно-динамічного – наявності стійких статистичних класифікацій. Втім, проблемою статистичного аналізу є важкість порівняння даних у тривалому періоді. Так, квартальні та річні статистичні звіти (як комплексні, так й тематичні) наводять порівняння показників звітного та попереднього (аналогічного) періодів, а ключовим статистичним показником є ланцюгові індекси динаміки.

Оскільки процес розвитку є тривалим, то оцінюються економічні показники, що є результатом діяльності підприємства за той період часу, який може максимально точно продемонструвати ефект від розвитку. Якщо ефект можна ототожнити з результатом, то ефективність поєднує в собі не лише ефект, як результат від застосування інновацій, а й певні умови, за яких було досягнуто результат. На нашу думку, оцінювати ефективність варто за такими принципами:

1. Цілеспрямованості. Мета створення об'єкту інноваційної інфраструктури повинна мати зв'язок з кінцевим результатом.

2. Оптимальності. При оцінці повинні враховуватися критерії оптимальності наскільки рішення про створення або впровадження інновацій є раціональним за наявних умов.

3. Стратегічності. Створення об'єкту інноваційної інфраструктури повинно відповідати стратегічним напрямкам розвитку регіону.

4. Співставлення. Оцінка зв'язку та впливу життєвого циклу товару чи послуги на показники підприємницької діяльності.

При визначенні економічного ефекту від впровадження інновацій у виробництво [191] пропонує врахувати:

1. Фінансові критерії: витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи; витрати виробництва; витрати на маркетингові дослідження.

2. Показники доходності: чистий дисконтований дохід (для ранжування інноваційних проектів та вибору пріоритетних напрямків діяльності); внутрішня норма доходності (для визначення рівня беззбитковості проекту); індекс доходності (для визначення рівня накопиченого чистого прибутку відносно вкладених у проект коштів).

3. Термін окупності інвестицій у реалізацію проектів, що дають можливість зробити висновок про рівень ризикованості проекту у зв'язку зі змінами і відносній ліквідності інвестицій.

4. Перспективність інновацій - показник, що показує ступінь важливості та корисності інновацій, їх відповідність тактиці та стратегії підприємства.

5. Унікальність нововведення, його патентну чистоту як основні умови комерційного успіху реалізації інновацій.

Повноцінно оцінити ефективність від створення, наприклад, інноваційної екосистеми є доволі важко на початковому етапі. Оскільки оцінка здійснюється переважно динамічних показників учасників інноваційної екосистеми. Але приймаючи рішення про створення інноваційної екосистеми на початковому етапі можна спрогнозувати очікувані ефекти від функціонування такої організаційної структури, визначити доцільність, необхідність та перспективи від створення її в регіоні.

При оцінці перспектив від створення інноваційної екосистеми потрібно враховувати ряд факторів, що базуватимуться на цілісній оцінці різних сфер екосистеми, збір первинних даних (опитування компаній та зацікавлених сторін у створенні екосистеми), вторинні джерела (влада, галузеві асоціації, наукові дослідження). Співставлення зібраних даних (вивчення проблематики) та вивчення можливостей, інвестиційної привабливості регіону

(конкурентоспроможності регіону та галузей) з метою оцінки прогресу від функціонування інноваційної екосистеми. Створити можливість залучення експертів, які в процесі моніторингу можуть вплинути на вирішення проблем.

Переважає більшість науковців пропонують оцінювати кількісні показники, що згруповані за відповідними підсистемами інноваційної інфраструктури, розраховуючи інтегральні показники та проранжовувати результати відповідно до поставлених цілей інвестора. Але відсутність універсальної методики до оцінки та брак статистичної інформації щодо діяльності інноваційної інфраструктури та інноваційного підприємств призводить до низької результативності такої оцінки та проблем, пов'язаних з її збором. Тож, ми пропонуємо при оцінці ефективності функціонування інноваційних екосистем здійснювати аналіз за якісними показником, що базуватиметься на SWOT-аналізі та враховуватиме інноваційний потенціал країни. Створення ІЕС передбачає симбіоз науки та бізнесу, особливо з урахування інтересів країни.

На початковому етапі створення ІЕС варто зрозуміти, який тип ІЕС доцільно створювати. Також ми можемо оцінити очікувані якісні показники інноваційного розвитку, використовуючи SWOT-аналіз (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

SWOT-аналіз інноваційного розвитку

S	W
Підвищення іміджу країни Створення інноваційної екосистеми, як інфраструктури підтримки залучення інвестицій Створення нових робочих місць Надходження до бюджету Оптимізація виробничих процесів Поява унікальних інновацій Організаційна синергія Наявність потенціалу та ресурсного блоку	Відсутність серйозних мотивів та стимулів Застарілі стандарти та норми Відсутність потрібного досвід у створенні інноваційної інфраструктури Екологічний стан Монопрофільність економік країни Значні диспропорції між районами за економічним розвитком

О	Т
Потреби споживачів та поведінка ринку Співпраця з міжнародними компаніями Приплив інвестицій Впровадження об'єктів альтернативної енергетики Створення платформи для просування розробок науковців Поява умов для комерціалізації інновацій	Взаємозалежність Інтеграційні процеси Недосконалість законодавства Наявність політичних циклів Конкуренція Низька довіра до держави Неналежний механізм державної підтримки

Джерело: розроблено автором

Сильні сторони створення інноваційної екосистеми в результаті інноваційного розвитку. В результаті інноваційного розвитку регіону підвищується імідж держави не лише на фоні країни, а й в міжнародному середовищі. Створення ІЕС як інфраструктури підтримки залучення інвестицій є одним із наслідків інноваційного розвитку, що забезпечує зниження рівня безробіття, підвищення попиту на висококваліфікованих працівників та розкриттю інтелектуального потенціалу населення. Функціонування ІЕС, як однієї із структур інноваційної інфраструктури, призводить до додаткових надходжень до бюджету, появі унікальних інновацій, що базуватимуться на використанні наявних та залучених ресурсів, виникненні організаційної синергії в межах налагодженої співпраці елементів системи, їх взаємодії та отриманні синергетичного ефекту. Узгодженість інтересів та діяльності внутрішніх та зовнішніх учасників ІЕС забезпечує ефективне функціонування всіх процесів системи.

Слабкі сторони. Намагаючись створити ІЕС, потрібно розуміти, з яких елементів вона буде складатися, а також визначитись з потребами споживачів та зацікавленими сторонами. Для учасників ІЕС повинні існувати стимули, хоча б на початковому етапі функціонування в системі, щоб мати змогу зацікавити потенційних учасників ІЕС залучатися до активної роботи. До слабких сторін

також можна віднести використання застарілих стандартів та норм, тому що більшість підприємств продовжує використовувати застаріле обладнання та працювати за старими нормами, переважно це стосується великих підприємств. Новостворені суб'єкти господарської діяльності не завжди використовують європейські стандарти якості, що в свою чергу призводить до виникнення кола проблем, пов'язаних із збутом таких товарів на світових ринках. Застосування інновацій в своїй діяльності є не однозначним гарантом успіху для учасників ІЕС, так як потребує значних капіталовкладень та певних ризикових дій.

Слабкою стороною також є екологічний стан. Економія представників бізнесу у виробничих процесах призводить до погіршення екологічного стану в регіонах, появи ряду проблем, пов'язаних із забрудненням середовища, шкідливим викидам, підвищенням рівня захворюваності тощо.

Монопрофільність національної економіки. Як правило, географічне розміщення, наявність природних ресурсів та економічний розвиток визначають профільність регіонів. Більшість регіонів є моно профільними, розвиваючи лише одну галузь, яка є найбільш прибутковою та потребує найменших витрат, тож спеціалізуючись на одному напрямку виникає певний дисбаланс в економічному розвитку інших галузей не лише в окремих регіонів.

Можливості. Потреби споживачів та поведінка ринку. Вдалиий аналіз кон'юнктури ринку та потреб споживачів, відкриває можливості для появи ідей та створенні інновацій, здатних викликати соціальний, економічний, науково-технічний ефекти. Вдосконалення рівня обслуговування споживачів та можливість створення конкурентоспроможних продуктів чи послуг з використанням останніх науково-технічних досягнень за правильної маркетингової політики може перетворитися в сильну сторону.

Співпраця з міжнародними компаніями передбачає використання теорії «відкритих інновацій», надаючи можливість не лише отримати, поділитися та обговорити ідеї, а й скористатися досвідом та залучитися підтримкою у запуску новацій, отриманні інвестицій, проведенні досліджень та розробок.

Приплив інвестицій. Створення ІЕС як об'єкту інноваційного розвитку

створює підґрунтя для виникнення платформи залучення інвестицій, де вестимуть свою діяльність інноваційні підприємства.

Впровадження об'єктів альтернативної енергетики. Одним із напрямків інноваційного розвитку є впровадження об'єктів альтернативної енергетики. Модернізація паливно-енергетичного комплексу дозволить розв'язати ряд екологічних проблем, підвищити конкурентоспроможність України впровадження та використання альтернативної енергетики веде до зменшення впливу на навколишнє середовище, рівномірного розподілу енергетичних ресурсів, децентралізації виробництва енергії, збільшення економічної свободи держав та тривалої моделі цивілізації, що є одними з головних умов стійкого розвитку [96].

Створення платформи для просування розробок науковців. Однією із можливостей інноваційного розвитку національної економіки є створення платформи, де зможуть налагоджувати співпрацю науковці як теоретики, так і бізнес. Така колаборація може пришвидшити процеси інноваційного розвитку та збільшити ефективність роботи наукової спільноти. Співпраця за спіральною моделлю «наука - бізнес - влада», зможе створити умови не лише для появи ідей, а й комерціалізувати їх на вигідних умовах для всіх учасників процесу. Поява умов для комерціалізації інновацій.

Загрози. Взаємозалежність. Знаходячись в одній системі, учасники взаємодіють і впливають один на одного, тож повинен існувати координаційний механізм, що включатиме співпрацю між розробниками, виробниками та підприємствами-партнерами, які надаватимуть супровідні послуги та забезпечуватимуть належне функціонування системи.

Інтеграційні процеси. До загроз інтеграційних процесів відносяться ризики, які пов'язані з процесом впровадження інновацій та їх комерціалізацією. Відсутність коштів підприємств на відтворення інновацій, низький рівень мотивації серед винахідників та сприяння керівництва підприємств активізації інноваційної діяльності.

Недосконалість законодавства та наявність політичних циклів призводить до зменшення довіри інвесторів та населення до держави. Як зазначає

Г. П. Суханова [203] при здійсненні інвестування іноземному інвестору, з метою вчасної розробки заходів управління інвестиційними ризиками, пропонується будувати карту суперпозиції політичних циклів та життєвого циклу інвестицій. Якщо у країні існують кілька політичних сил з різними поглядами на розвиток економіки, то для іноземного інвестора найменш ризиковано, щоб життєвий цикл інвестиційного проекту був у межах одного політичного циклу. У разі, коли життєвий цикл інвестицій відбувається протягом кількох політичних циклів, то більш прийнятною для іноземного інвестора буде ситуація, коли окупність інвестицій відбудеться до моменту зміни політичного циклу.

Не менш важливою загрозою з боку зовнішнього середовища є відсутність належного механізму державної підтримки, який зміг би створити сприятливі умови для розвитку науки та бізнесу, як цілісної системи. Наступною загрозою для національних інноваційних структур є світова конкуренція. Функціонування успішних інноваційних структур в світі спричиняє появу жорсткої конкуренції для України та вимагає створення сприятливих умов для економічного та інноваційного розвитку вітчизняних компаній, науки, а також залучення до співпраці міжнародних компаній, науково-дослідних установ та університетів.

Застосування SWOT-аналізу надає змогу побудувати стратегію поведінки, яка базуватиметься на оцінці якісних показників інноваційного розвитку, як еволюційного процесу, а саме: зрозуміти, які з сильних сторін надаватимуть максимум можливостей, яким чином сильні сторони можуть вплинути на загрози з метою зниження їх впливу; які з можливостей можна використати, щоб мінімізувати слабкі сторони та яким чином зменшити вплив зовнішніх загроз.

Оцінюючи рівень інноваційного потенціалу з урахуванням кількісних показників та наявної статистики, в ході дисертаційного дослідження застосовано метод багатовимірної регресії, а саме множинну регресію. Здійснено оцінку рівня інноваційного розвитку національної економіки з урахуванням формування та використання інноваційного потенціалу, а також проведено кореляційний аналіз. Для статистично-математичного аналізу було обрано наступні показники, які згруповано в два блоки (табл. 2.11).

Показники оцінювання інноваційного потенціалу

Показники інноваційного потенціалу у створенні інновацій (Innovation Input)	
1.1	Питома вага підготовлених (випущених) кваліфікованих робітників, тис. від населення країни
1.2	Питома вага кількості осіб, випущених з ВНЗ, тис. осіб від населення країни
1.3	Питома вага кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок за категоріям від населення країни
1.4	Питома вага загальної кількості поданих резидентами заявок на винаходи і корисні моделі
1.5	Питома вага публікацій в наукових журналах
1.6	Загальна кількість поданих резидентами заявок на винаходи і корисні моделі, шт.
1.7	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %
Показники інноваційного потенціалу в комерціалізації інновацій (Innovation Output)	
2.1	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %
2.2	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2.3	Витрати на досліджень та розробки, млн.грн.
2.4	Витрати на придбання інших зовнішніх знань, млн.грн.
2.5.	Витрати на придбання машин обладнання та програмного забезпечення, млн.грн.
2.6	Частка витрат на виконання НДР у ВВП

Джерело: складено автором

Застосування методу множинної регресії для побудови математичної моделі було обрано, тому що математична модель будується з урахуванням великої кількості факторів, виявленням кожного фактору окремо і в сукупності, а також дослідженням впливу кожного з факторів на моделюючий показник та їх взаємодію. Найуживанішою і найбільш простою з моделей множинної регресії є лінійна модель множинної регресії:

$$y = \alpha' + \beta_1' x_1 + \beta_2' x_2 + \dots + \beta_p' x_p + \varepsilon \quad (2.2)$$

З математичного змістом коефіцієнти β_j' в рівнянні (2.2) рівні приватним похідним результативної ознаки y за відповідними факторів:

Оскільки параметри $\alpha', \beta_1', \beta_2', \dots, \beta_p'$ є випадковими величинами, визначити їх дійсні значення по вибірці неможливо. Тому замість теоретичного рівняння регресії (2.3) оцінюється емпіричне рівняння регресії, яке можна представити у вигляді:

$$y = a + b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_p x_p + e \quad (2.3)$$

a, b_1, b_2, \dots, b_p - оцінки теоретичних значень $\alpha', \beta_1', \beta_2', \dots, \beta_p'$ або емпіричні коефіцієнти регресії, e - оцінка відхилення ε [204].

Обравши найбільш значимі показники оцінювання інноваційного потенціалу за коефіцієнтами кореляції, нами було застосовано функції бажаності Харрінгтона: значення відібраних показників були нормовані, після чого, у відповідності із запропонованим методичним підходом, були розраховані інтегральні показники потенціалу у створенні інновацій (Innovation Input) та потенціалу у комерціалізації інновацій (Innovation Output).

$$d_{r_i} = \exp(-\exp(I_{1,2,3})) \quad (2.5)$$

$$I_{\text{инн.р.}} = \sqrt[r]{\prod_{i=1}^r d_{r_i}} \quad (2.6)$$

де $I_{\text{инн.р.}}$ – рівень інноваційного потенціалу національної економіки;

d_{r_i} – часткові функції показників.

Розрахунок інтегрального показника інноваційного потенціалу із застосуванням функції бажаності Харрінгтона наведено в табл. 2.12., (Додаток В). Шкала бажаності утворюється діапазоном від 0 до 1. Параметри порівнюючих систем розподіляються в масштабі, відповідно до п'яти піддіапазонів: $[0; 0,2]$ – «критичний рівень», $[0,2; 0,37]$ – «низький рівень», $[0,37; 0,63]$ – «середній рівень», $[0,63; 0,8]$ – «задовільний рівень», $[0,8; 1]$ – «високий рівень».

Розрахунок інтегрального показника інноваційного потенціалу

Рік	Часткові функції					Інтегральний індикатор
	x5	x6	x7	x9	x11	
2000	0,661	н/д	0,634	0,383	0,368	0,554
2001	0,605	н/д	0,616	0,368	0,371	0,522
2002	0,661	н/д	0,627	0,384	0,383	0,557
2003	0,547	н/д	0,509	0,391	0,384	0,486
2004	0,485	н/д	0,446	0,412	0,400	0,452
2005	0,401	н/д	0,368	0,438	0,409	0,403
2006	0,368	0,386	0,446	0,497	0,415	0,414
2007	0,508	0,469	0,509	0,497	0,491	0,493
2008	0,453	0,427	0,480	0,535	0,495	0,471
2009	0,444	0,368	0,476	0,475	0,444	0,434
2010	0,490	0,438	0,509	0,498	0,445	0,473
2011	0,593	0,476	0,561	0,511	0,546	0,535
2012	0,640	0,463	0,591	0,528	0,502	0,542
2013	0,617	0,491	0,591	0,591	0,455	0,546
2014	0,589	0,535	0,533	0,606	0,447	0,543
2015	0,638	0,577	0,648	0,643	0,557	0,611
2016	0,692	0,692	0,692	0,692	0,692	0,692

Джерело: розраховано автором

Динаміка рівня інноваційного потенціалу з урахування інтегрального показника сформованості та використання виглядає наступним чином (рис. 2.17). Як видно з рис. 2.17, динаміка інтегрального індикатора інноваційного потенціалу має циклічний характер, активне зростання показника починається з 2014 року.

Варто відзначити, що індикатори формування та використання інноваційного потенціалу з початку 2007 року мають тенденцію росту. Середній рівень інноваційного потенціалу національної економіки 0,40 спостерігався в 2005 р., найвищий показник 0,69 спостерігався в 2016 р.

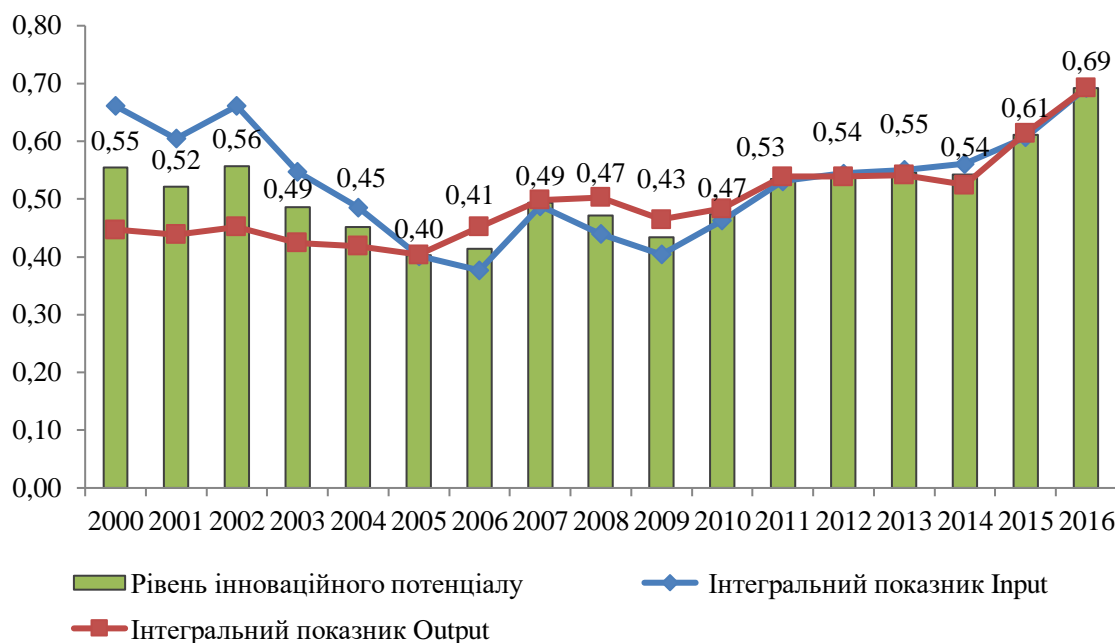


Рис. 2.17. Динаміка рівня інноваційного потенціалу за шкалою Харрінгтона (розраховано автором)

Інтерпретуючи значення інтегрального індикатора інноваційного потенціалу національної економіки можна стверджувати, що інноваційний розвиток національної економіки відбувається в напрямку процесу розвитку, що призводить до прогресу.

Висновки до розділу 2

В процесі дослідження інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки проаналізовано стан інвестиційної діяльності та інноваційного розвитку в Україні, запропоновано методичний підхід та проведено оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки, встановлені найбільш значимі показники оцінювання інноваційного потенціалу з точки зору підтримки інноваційного розвитку національної економіки.

У ході дослідження проаналізовано дані Державної служби статистики та міжнародних організацій за період з 2000 по 2016 роки. Виділено основні показники, що характеризують динаміку інвестиційно-інноваційної діяльності, визначено тенденції їх змін.

В умовах інтенсивного розвитку суспільства, науки та техніки з'являються

нові можливості для розвитку національної економіки, підвищення рівня конкурентоспроможності та здобуття світового лідерства. ІЕС є своєрідною платформою, для використання інноваційних технологій, що призводить до раціонального використання ресурсів, зменшення собівартості, а також збільшення продуктивності виробництва. Категорія «інноваційна екосистема», є відносно новою категорією, що пройшла еволюційні зміни, пов'язані зі сприйняттям ефективності роботи інноваційної інфраструктури. Проаналізовано різновиди ІЕС в залежності від їх призначення.

Обґрунтовано, що інвестиційні процеси мають досить тісний зв'язок з інноваційною інфраструктурою. Основною місією суб'єктів інноваційної інфраструктури є реалізація інвестиційних процесів, комерціалізація результатів НДДКР, створення сприятливих умов для інноваційної діяльності та економічного зростання. Інноваційну інфраструктуру розділяють на складові, які в комплексі утворюють функціонуючу систему. Такими складовими є правова, інформаційна, фінансова інфраструктура та спеціалізовані інноваційні центри.

Створення інноваційного середовища є не тільки стратегічним завданням держави, але і набуває значення платформи для залучення інвестицій. Відсутність універсального механізму управління інноваційно-інвестиційними процесами в межах ІЕС призводить до потреби у вивченні механізму функціонування ІЕС з урахуванням соціально-економічної категорії «ієрархічний процесинг». За своєю суттю ієрархічний процесинг являє собою комплекс дій, пов'язаних з отриманням інформації, наступним її обміном, обробкою, застосуванням в діяльності структурних елементів системи з урахуванням їх ієрархічного розподілу.

Обґрунтовано, що застосування SWOT-аналізу інноваційного розвитку надасть змогу побудувати стратегію поведінки, яка базуватиметься на оцінці якісних показників інноваційного розвитку, як еволюційного процесу, зрозуміти які з сильних сторін надаватимуть максимум можливостей та зможуть вплинути на загрози з метою зниження їх впливу; які з можливостей можна використати щоб мінімізувати слабкі сторони та яким чином зменшити вплив зовнішніх загроз.

Проведені дослідження дозволили запропонувати як показник оцінювання інноваційного розвитку національної економіки показник віддачі інновацій, який розраховується відношенням величини ВВП до обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт, динаміка якого підтвердила нестабільність інноваційного розвитку України. Запропонований показник став основою відбору найбільш значимих показників для оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки за відповідними значеннями коефіцієнтів кореляції.

Установлено, що рівень розвитку економіки пов'язаний як із наявністю інноваційного потенціалу, так і з умовами його втілення. Проблеми формування та використання інноваційного потенціалу актуальні для України, тому що недооцінення інноваційного потенціалу, його недостатнє використання ускладнюють побудову національної інноваційної системи та стримують процес розвитку конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Показано, що одну із складових, яка впливає на рівень інноваційного потенціалу країни, становить інноваційна культура, саме тому в основі стратегічного інноваційного розвитку має лежати низка заходів, направлених на підвищення рівня інноваційної культури як основного компонента національної інноваційної системи.

Для оцінювання інноваційної культури в роботі запропоновано обчислити її індикатор, який враховує показник щільності бізнесу (реєстрація нових підприємств на тисячу осіб віком від 15 до 64 років) та витрати, пов'язані із запуском стартапів на тисячу населення України, який показує готовність населення створювати інновації та їх комерціалізувати у вигляді стартапів. Урахування вищезазначеного індикатора дасть можливість комплексно оцінити інноваційний потенціал в аспекті його формування та обрати дії, спрямовані на вдосконалення інноваційного розвитку національної економіки.

У роботі запропоновано методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки, який включає показники, котрі мають найтісніший зв'язок із рівнем інноваційного розвитку, що дозволяє встановити релевантний рівень інноваційного потенціалу національної економіки

На основі запропонованого методичного підходу проведено оцінювання рівня інноваційного потенціалу національної економіки, яке свідчить, він також характеризується невизначеною динамікою та за значеннями інтегрального індикатора перебуває на середньому рівні. Встановлені результати ще раз підтвердили необхідність розроблення заходів до інвестиційного забезпечення інноваційного потенціалу та, відповідно, інноваційного розвитку національної економіки.

За результатами оцінювання інноваційного потенціалу виявлено найбільш значимі показники, що мають тісний зв'язок з інноваційною віддачею, а саме: питома вага підприємств, які займалися інноваціями; індикатор інноваційної культури; питома вага підприємств, що впроваджували інновації; витрати на дослідження та розробки; витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Відповідно, інвестиційне забезпечення має спрямовуватися саме на ці напрямки фінансування інноваційного потенціалу та, відповідно, підтримки інноваційного розвитку національної економіки.

Отримані в другому розділі дисертації результати опубліковані в працях автора [205, 206, 207].

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки

При переході до ринкової економіки найважливішим фактором є організація ефективної системи управління і регулювання інвестиційної діяльності на їх активізацію і побудову найбільш раціонального інвестиційного механізму, спрямованого, перш за все, на відновлення виробництва і розвиток основних, стратегічних і пріоритетних галузей економіки. Розвиток виробництва, впровадження нових ресурсо- і енергозберігаючих технологій, структурна перебудова економіки на даному етапі можливі лише із широким використанням кредитних ресурсів та залученням інвестицій і побудовою найбільш раціональних та економічно вигідних відносин між інвесторами і підприємствами [208].

Як вже зазначалось, зв'язок динамічних явищ інноваційного розвитку та інвестиційного процесу має два напрями впливу. Напрямок 1 — від інвестиційних процесів до інноваційного розвитку. Перший напрям взаємозалежності можна пояснити необхідністю суб'єкта інвестиційного процесу вкладати кошти або інші ресурси в об'єкти інноваційного розвитку з метою зростання конкурентних переваг та забезпечення економічного розвитку підприємства з отриманням максимально можливого доходу.

Напрямок 2 — від інноваційного розвитку до інвестиційного процесу. Для другого типу зв'язку є характерним процес стимулювання з боку зовнішнього середовища, який полягає в наступному: науково-технічний прогрес та поява на ринку новацій стимулює підприємців вкладати в розвиток підприємництва застосовуючи в своїй діяльності новації на будь-якому рівні, тим самим змушуючи бізнес вести свою діяльність відповідно до сучасних вимог та розвитку.

Для напрямку 1 характерним є конструктивний вплив, що визначається такими факторами як: зацікавленість суб'єкта інвестиційного процесу вкладати в свій інноваційний розвиток, підвищення професійної підготовки кадрів, пошук можливостей для залучення інвестицій, що в кінцевому результаті призведе до інноваційного розвитку підприємства. Стосовно напрямку 2: факторами деструктивного впливу є нестабільне законодавство, висока вартість інновацій, податкове навантаження, наявність ризиків як в зовнішньому так і в внутрішньому середовищі підприємства. Зв'язок між інноваційним розвитком та інвестиційними процесами є взаємним. Так як вплив кожного із зазначених явищ відбувається в двох напрямках.

Оскільки механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку за своєю суттю являється сукупністю засобів та методів впливу на інвестиційну діяльність з урахуванням інноваційного потенціалу національної економіки. В основі механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку повинні лежати фактори, що формують інвестиційну політику держави та заходи спрямовані на підвищення ефективності інвестиційної діяльності, максимізацію прибутків від інвестиційної діяльності, зменшення строків окупності інвестиційних проектів та мінімізацію ризиків для інвестора.

Основним завданням функціонування механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку є вирішення проблем, що призведе до раціонального та максимально вигідного використання інвестиційних ресурсів, необхідних для динамічного розвитку національної економіки. Досягти позитивних результатів через використання механізму інвестиційного забезпечення можна через реалізацію функціонального комплексу механізму інвестиційного забезпечення. Так, наприклад, І. Манаєнко [17] до основних функцій механізму відносить: аналіз, прогнозування, стратегічне та оперативне планування, моніторинг, контроль та регулювання інвестиційної діяльності. Реалізація механізму інвестиційного забезпечення здійснюється за рахунок дотримання ряду принципів, а саме: постановка цілей та завдань інвестування, що узгоджуються із стратегією розвитку національної економіки та інтересів

держави; врахування наявного інвестиційного потенціалу національної економіки; комплексність, системність та гнучкість у прийнятті управлінських рішень стратегічного та оперативного спрямування; узгодженість стратегічного та поточного планування шляхом застосування єдиних методичних підходів та стандартів; застосування контролінгу на всіх етапах інвестиційного процесу; диференціація управлінських рішень; об'єктивне застосування стимулів та санкцій до учасників інвестиційного процесу. Безумовно на продуктивність функціонування механізму інвестиційного забезпечення також впливають економічні, політичні, демографічні, соціальні, міжнародні, науково-технічні та природні чинники.

Удосконалюючи інвестиційне забезпечення, варто враховувати, що механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, перш за все, повинен відповідати вимогам ринкової економіки і фокусуватися на забезпеченні достатнього рівня фінансування інвестиційних проектів, формуванні та ефективному використанні інноваційного потенціалу.

Складовими механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку є система взаємоузгоджених, впорядкованих та взаємопов'язаних елементів – суб'єктів, об'єктів, принципів, функцій, методів, важелів впливу, форм та інструментів інвестування, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку національної економіки (рис. 3.1). Доцільність впровадження механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку обумовлена необхідністю впорядкування та координації дій всіх учасників інвестиційного процесу. Саме тому, запропонований механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки враховує інноваційний потенціал з позиції створення належних умов для його формування та безпосереднього використання. Однією з причин врахування інноваційного потенціалу країни є те, що перехід України на інноваційну модель розвитку національної економіки передбачає ефективне використання наявних ресурсів, які повинні призводити до ефективного використання та нарощування інноваційного потенціалу.

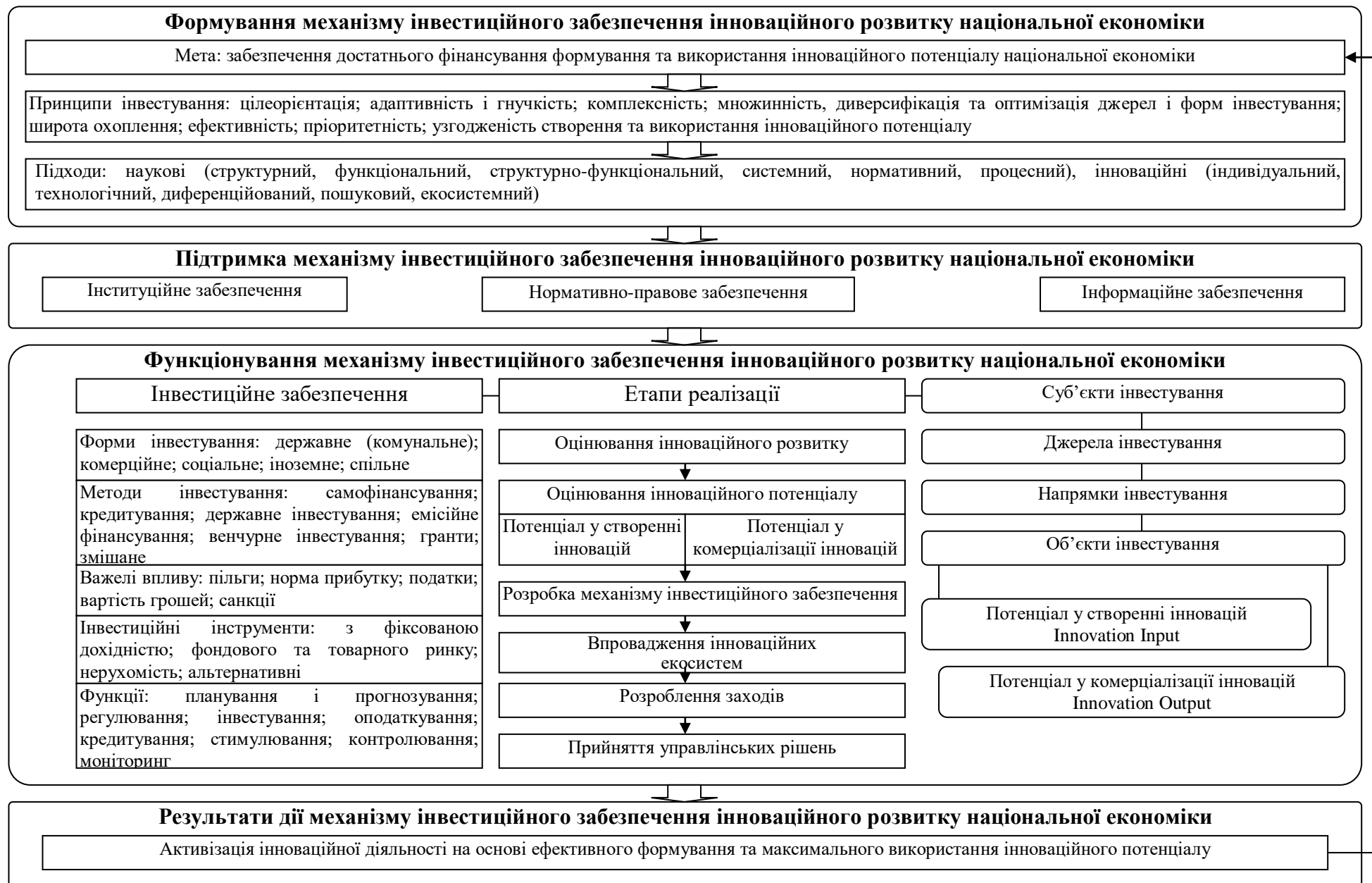


Рис. 3.1. Механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (запропоновано автором)

Запорукою збалансованої та комплексної реалізації інноваційних проектів, більш ефективного розподілу інвестиційних ресурсів, поступового досягнення якісно нового рівня розвитку господарського комплексу національної економіки є формування такого механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, який включатиме принципи інвестування, підходи в управлінні інвестиційним забезпеченням, підтримку механізму з урахуванням інституційного, нормативно-правового та інформаційного забезпечення, а також систему заходів направлених на формування та використання інноваційного потенціалу. Ієрархічна структура інноваційної системи характеризується тривірністю: індивідуальний, соціальний та глобальний рівні. В часовому вимірі здійснення інноваційної діяльності може впливати на епохальний, економічний розвиток країни та безпосередньо задоволення особистих потреб.

Н. С. Гронська пояснює становлення інноваційних систем через логістичну модель проєкційних перетворень за стрілою часу з притаманними певними властивостями: взаємодозначність між інноваційними перетвореннями, узгодженість ієрархічних рівнів, доступність та ефективність. Схема логістичної моделі ієрархії інноваційних систем має наступний вигляд (рис. 3.2) [209].

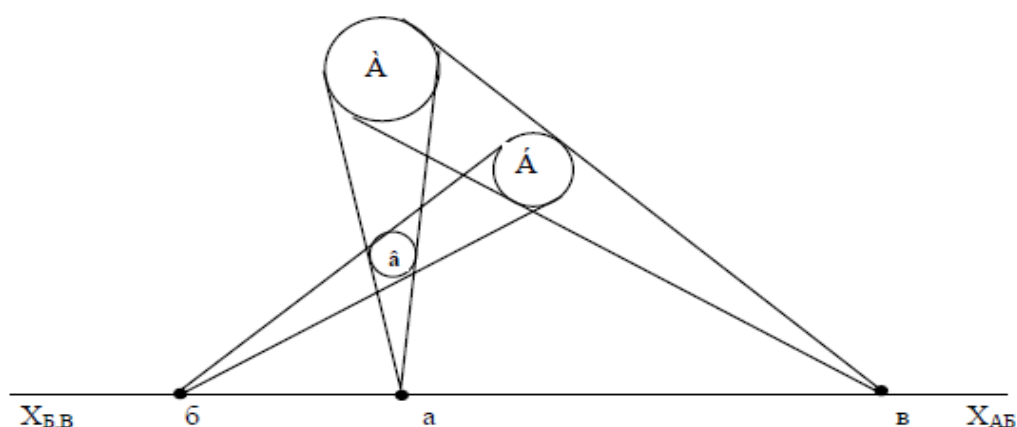


Рис. 3.2. Схема логістичної моделі ієрархії інноваційних систем [209]

де А – глобальна інноваційна система;

Б – соціальна інноваційна система;

В – індивідуальна інноваційна система;

Х_{б,в}-Х_{а,б} – стріла часу за ознаками проекційних перетворень;

б-в – реальний час;

а-б – час теперішній;

а-в – час вічності.

Вищенаведена схема логістичної моделі ознаки проекційних перетворень, змінюються за відрізками часу а-б; б-а; характеризують інформацію в часових інтервалах. Розміщення інноваційних систем різного рівня ієрархії впливає на розподіл інноваційної діяльності за стрілою часу. За рис. 3.2, чим вищим є рівень розміщення соціальної інноваційної системи (Б) стосовно координати стрілки часу Х_{б,в}-Х_{а,б}, тим коротшим є час випробування на здатність нововведення і тим довший час на використання такого нововведення. При зниженні ієрархічного рівня соціальної інноваційної системи час на випробування нововведення продовжується, а час екзистенції скорочується.

Істотною особливістю ієрархічної структури інноваційної системи є те, що в результаті зміни ознак інноваційних перетворень сигнали передаються не з верхнього рівня до нижнього, як в системі управління, а навпаки з нижнього у верхній, що пов'язане з особливостями зрілості інноваційної ідеї. У зв'язку з цим виникає необхідність у створенні стратегії, яка враховуватиме координацію інноваційної діяльності.

Координація між інноваційними системами різного ієрархічного рівня здійснюється за принципами: узгодження, передбачення та оцінки. Принцип узгодження спрямований на визначення зв'язку між інноваційними перетвореннями та основної мети інноваційної системи. Принцип передбачення базується на врахуванні можливих перетворень з передбаченням ймовірного результату, оцінка, в свою чергу, здійснюється з урахуванням форм зв'язків між інноваційними системами різних рівнів ієрархії та інноваційними перетвореннями. Суть запропонованої моделі полягає в тому, що вона дозволяє інтерпретувати взаємозв'язків між системами різних рівнів (мікро-, макро-), розробляти способи оптимального використання засобів мислення на етапах

інноваційної діяльності, а також впливати на процеси формування інформації.

Основною метою використання механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, на нашу думку, є створення умов для достатнього фінансування інноваційного потенціалу в процесах його формування та використання.

В процесі формування механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки важливого значення набувають принципи та підходи інвестування. До принципів інвестування можемо віднести: цілеспрямованість, гнучкість та адаптивність, комплексність, множинність, оптимізацію та диверсифікацію джерел та форм інвестування, ефективність та пріоритетність, узгодженість створення та використання інноваційного потенціалу.

До підходів формування механізму інвестиційного забезпечення входять наукові та інноваційні підходи. Підтримка механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки здійснюється через інструменти інституційного, нормативно-правового та інформаційного забезпечення. В кінцевому результаті робота механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки призводить до активізації інноваційної діяльності на основі ефективного формування та максимального використання інноваційного потенціалу. В результаті дисертаційного дослідження пропонується удосконалити механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку шляхом врахування інформаційного забезпечення, а саме через впровадження ієрархічного процесингу (рис. 3.3). Підвищити результати функціонування механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку можна завдяки узгодженню дій між процесами формування та використання інноваційного потенціалу. З метою збалансування результатів формування та використання інноваційного потенціалу пропонується створити комунікаційну платформу. Основною функцією такої комунікаційної платформи має бути врахування потреб учасників системи та забезпечення старту технології та використання інноваційних підходів у прийнятті рішень.



Рис. 3.3. Упровадження інноваційних екосистем на базі механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки (запропоновано автором)

Інноваційні підходи, в свою чергу, створюватимуть систему управління. Співставлення економічних показників та критеріїв з правильними підходами до управління в механізмі інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки в кінцевому результаті призводять до позитивних результатів.

Оскільки механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку досліджується з позиції створення інноваційних екосистем, управляючи такою інноваційною інфраструктурою запропоновано використовувати два підходи: науковий та інноваційний. Кожний із підходів базується на принципах (рис. 3.4).

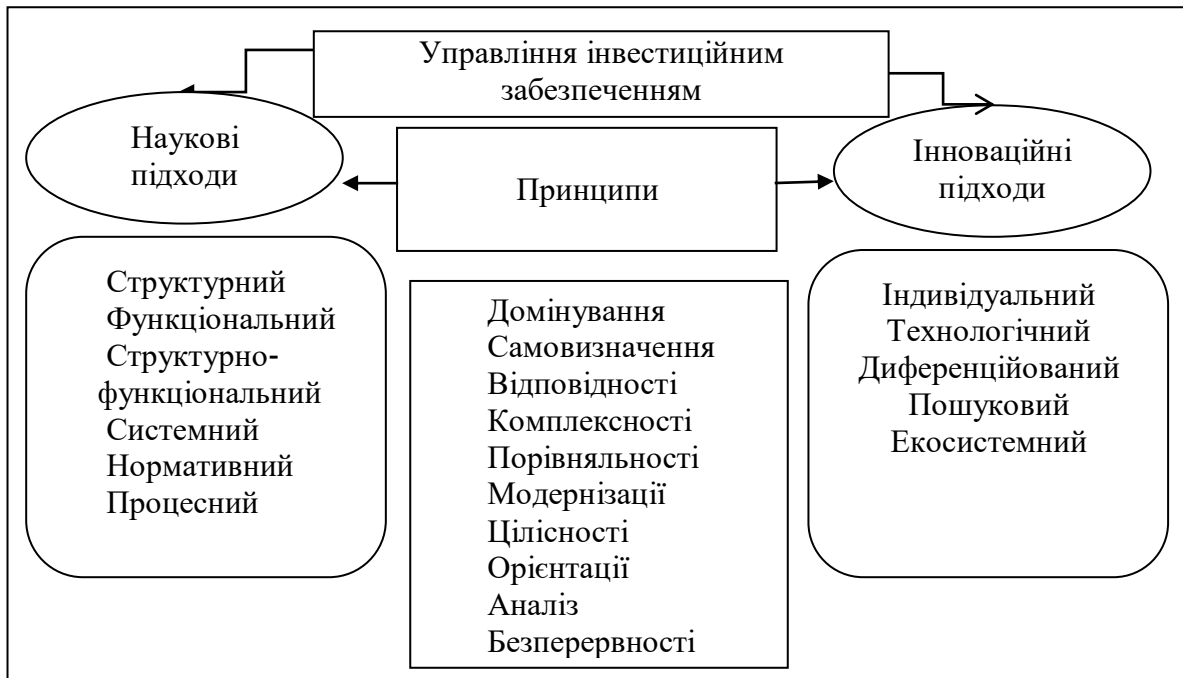


Рис. 3.4. Застосування підходів в управлінні інвестиційним забезпеченням
(складено автором)

До наукових підходів входять:

1. Структурний підхід, суть якого полягає у вирішенні функціональних обов'язків структурних підрозділів, а точніше закріплення певних функцій за підрозділом. При вирішенні покладених завдань варто враховувати домінування типу організаційної структури, яка визначатиме виконавця.

2. Нормативний підхід. Базується на принципі відповідності і сама назва говорить про те, що застосовуючи нормативний підхід відбувається оцінка наскільки створений об'єкт інноваційної інфраструктури відповідає встановленій моделі.

3. Функціональний підхід, враховує досвід створених об'єктів інноваційної інфраструктури, визначених функцій такого об'єкту. В результаті порівняння та вивчення наявних можливостей та ресурсів надає відповідь на запитання «які функції повинен мати кожен об'єкт інноваційної інфраструктури?».

4. Системний підхід, використовується, якщо підходити до оцінки інноваційної інфраструктури комплексно з розумінням того, що об'єкти інноваційної інфраструктури є цілісними елементами та мають ознаки підсистем.

5. Структурно-функціональний підхід поєднує в собі особливості структурного та функціонального підходів та надає можливість підходити до оцінки та управління інноваційною інфраструктурою, комбінуючи вищезазначені принципи підходів.

6. Процесний підхід, базується на принципі безперервності. Оскільки процеси в межах інноваційної інфраструктури мають певну динаміку і відбуваються постійно, варто враховувати життєвий цикл товарів чи послуг, виготовлених в межах інноваційної інфраструктури та природу зв'язків всіх учасників інноваційної інфраструктури.

До інноваційних підходів можна віднести:

1. Індивідуальний підхід, в основі якого лежить принцип самовизначення, визначення місії ІЕС. Дає змогу краще зрозуміти мету, визначитися зі стратегією та завданнями, які ставить перед собою учасники інноваційної інфраструктури.

2. Диференційований підхід. Полягає в тому, що, створюючи ІЕС, яка базується на принципі колаборації, диференційований підхід дає змогу врахувати інтереси всіх учасників.

3. Репродуктивний підхід, на меті має модернізацію ІЕС. Поява нових продуктів, винаходів, нововведень є основною метою при застосуванні репродуктивного підходу в управлінні.

4. Технологічний підхід застосовується переважно при вдосконаленні технологічної складової, що в результаті призводить до підвищення ефективності та продуктивності.

5. Пошуковий підхід, орієнтований на пошук таких підходів, які є для ІЕС новими та здатними вирішити проблеми з урахуванням наявного досвіду.

Створення інноваційної інфраструктури, яка здатна підвищити інвестиційну привабливість є одним із стратегічним завданням держави. Інвестиційна привабливість – це інтегральна характеристика доцільності вкладення капіталу в потенційні об'єкти інвестування з огляду на їх інвестиційний потенціал та пов'язані з цим процесом специфічні

(мікроекономічні) й неспецифічні (макроекономічні) інвестиційні ризики, які, власне, і є головними складовими розглядуваної категорії [210] може бути представлена системою загальних показників (наприклад, рейтинг держави на міжнародному інвестиційному ринку), макроекономічних, регіональних і галузевих показників (наприклад, обсяг та динаміка ВВП, дефіциту (профіциту) держбюджету, депозитних вкладень у банківському секторі регіону) та показників оцінки інвестиційного ринку та інвестиційної ситуації, зокрема, оцінки інвестиційної активності та ефективності інвестиційних процесів (наприклад, загальний обсяг і темпи зростання інвестицій, частка інвестицій у ВВП тощо) [211].

Інвестиційна привабливість на мікрорівні є інтегральною характеристикою підприємства як об'єкта потенційного інвестування з погляду його наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує у собі дані про ступінь очікуваної доходності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення [212]. Інвестиційна привабливість може формуватись на таких рівнях: підприємства, галузі, регіону та держави. На кожному із зазначених рівнів повинна створюватись стратегія формування інвестиційної привабливості. Механізм формування інвестиційної привабливості для кожного із зазначеного суб'єкта господарювання формуватиметься в залежності від функціональності та наявного середовища. Для рівня підприємств є характерним фінансові показники, що створюватимуть імідж підприємства, менеджмент, потенціал акцій. Для галузі: кон'юнктура ринку, рівень конкуренції, ризики ведення господарської діяльності в певному секторі економіки, інноваційний розвиток, перспективи розвитку.

Для регіону: інвестиційна інфраструктура, економічний розвиток, наявність ресурсів, ризики. Для держави: правове середовище, політична та економічна стабільність, соціально-культурне середовище тощо. В.Хобта та А.Мешков [213-216] під інвестиційною привабливістю зазначають комплекс факторів, перелік яких може змінюватись в залежності від: цілей

інвесторів; виробничо-технічних особливостей підприємства, в яке інвестуються кошти; економічного розвитку підприємства у теперішньому часі, у минулому, а також очікуваних темпів зростання; комплексом зовнішніх факторів, зокрема діючим законодавством, екологічною ситуацією, рівнем конкуренції.

Державна інвестиційна політика в межах формування сприятливого середовища для інвесторів використовує ряд інструментів: податкові пільги, створення спеціальних податків, зниження адміністративного регулювання підприємницькою діяльністю, захист прав власності, державні гарантії, створення інформаційних центрів тощо.

Одним із важливих інструментів, за допомогою якого можна суттєво впливати на стан інвестиційної привабливості незалежно від рівня знаходження об'єкта інвестування є брендинг. Брендинг являє собою процес створення і розвитку бренду шляхом просування товару на ринку і створення довготермінових відносин зі споживачем на базі актуальних цінностей для споживача, що закладені в бренд. В даному випадку товаром буде виступати підприємство, регіон, галузь або країна. Брендинг складається з чотирьох етапів на кожному з яких застосовується сукупність методів та способів направлених на управління брендом:

1. На аналітичному етапі вивчається ситуація на ринку, аналізується конкурентне середовище, визначаються проблеми та перспективи розвитку товару. На першому етапі можуть застосовуватись такі методи: SWOT-аналіз, сегментування ринку, комунікаційний аудит, соціологічні, маркетингові дослідження.

2. На другому етапі відбувається проектування бренду, що включає процес створення бренду. Складовими створення бренду є: визначення ідентичності бренду, розробка логотипу, лозунгу, бренд буку, гайдлайну, опис атрибутів тощо.

3. Для третього етапу є характерним просування бренду і ряд заходів спрямованих на використання маркетингових комунікацій та створення відносин між споживачем та брендом. Тобто, основною метою третього етапу є викликати реакцію серед інвесторів, яка в кінцевому результаті призведе до інвестиційних

надходжень в економіку країни.

4. На заключному етапі відбувається оцінка ефективності бренду, де оцінюється капітал бренду, а також здійснюється моніторинг [217]. Оскільки бренд є нематеріальним активом, його можна назвати суб'єктивною категорією, проте він оцінюється в грошовому еквіваленті.

На регіональному рівні держава може використовувати такий інструмент, як інструмент муніципального маркетингу. Брендінг території формують такі складові: туризм, приватний сектор, держава, інвестиції та імміграція, культура та освіта, населення. Використовуючи брендінг у формуванні інвестиційної привабливості національної економіки варто орієнтуватися на довгострокову перспективу та діяти відповідно до стратегії та тактики бренду.

До показників вимірювання бренду можна віднести онлайніві показники – веб-трафік і враження цільової аудиторії, залучення та взаємодія з соціальними мережами, опитування до і після проведення кампаній, отримання зворотного зв'язку.

Потужним національним брендом можна назвати той бренд, який здатен створити сильну, постійну та позитивну асоціацію серед потенційних інвесторів. Компанією Brand Finance, яка здійснює незалежну оцінку вартості бренду, стратегії створення та консультування було запропоновано наступний підхід до формування брендінгу (рис. 3.5).

Оскільки для інвесторів є характерним тенденція до пошуку ринку та зайняті прибуткової ніші. Важливим аспектом ефективного брендінгу є створення балансу потреб для різних цільових аудиторій: іноземних споживачів, туристів, студентів, інвесторів. Діяльність з комунікацій може проводитись як всередині країни так і за її межами.

Визначаючи позицію бренду варто на першому етапі оцінки, визначити як вплине національний бренд чи бренд регіону на конкурентоспроможність, які сильні та слабкі сторони відносно конкурентів.

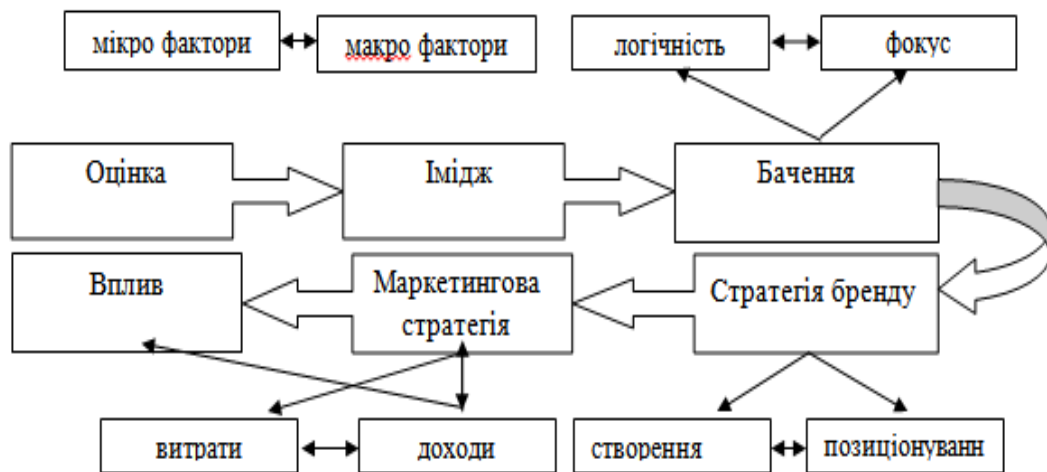


Рис. 3.5. Формування бренду національної економіки (складено автором за [218])

Під час формування іміджу великий вплив здійснюють мікро та макро фактори, які формують у свідомості комплексну картину привабливості країни, регіону, підприємства. Макро фактори формують сприйняття країни у всіх аспектах, мікро ж враховують специфіку регіону, галузі, підприємств чи продуктів. Бачення бренду визначається через емоції, які викликає бренд у інвесторів. На даному етапі варто створювати такі повідомлення, які можуть підкреслити сильні сторони галузі, регіону чи країни, при формуванні повідомлень для підвищення результативності варто залучати якомога більше іноземних та вітчизняних зацікавлених осіб (бізнес лідерів, зірок, політиків, науковців тощо).

Стратегія бренду поділяється на дві складові: створення та позиціонування бренду. Створення бренду визначається як головний бренд, суббренд та бренд товару пов'язані між собою в межах створення національного бренду країни. Головний бренд дає змогу створити послідовну логічну структуру щодо брендингу. Суббренд може бути використано для управління основною ідеєю з визначенням переваг окремих галузей. Структура створення бренду повинна враховувати наступні моменти: які дії варто очікувати від цільової аудиторії, на яку спрямовані маркетингові матеріали; конкуренцію; які ми маємо конкурентні переваги. Маркетингова стратегія фокусується на витратах на створення бренду, його просуванні та прибутку. Витрати визначаються на рівні державного

контролю, конкуренції, досвідченості в управлінні бізнесом. Прибуток від бренду пов'язаний з усвідомленням (сприйняттям) та сильними сторонами бренду, що надають переваги в інвестування в товар. Заключний етап брендингу передбачає вплив на існуючий бренд з урахуванням визначених проблем та недоліків пов'язаних з його ефективністю.

Кількісним показником процесу брендингу на національному рівні є індекс національного бренду BSI (Brand Strength Index) [218], який включає в себе оцінку таких трьох блоків: інвестиційні процеси, суспільство, товари та послуги. Оцінка інвестиційних процесів здійснюється з урахуванням ролі держави в процесах регулювання, податковій системі, наявній інфраструктурі, захисті прав інвесторів; ринок з позиції національного бренду враховує використання технологій, розробку і дослідження, ведення бізнесу, розвиток ринку; люди та навички (освіта, кадровий потенціал, можливість реалізації).

Наступним блоком є суспільство, яке характеризується такими показниками: рівнем корупції, наявною правовою системою, безпекою, іміджем, рівнем життя, корпоративною етикою. Блок товарів та послуг оцінюється з позиції аналогічній інвестиційним процесам, а саме: держави, ринку та туризму. В контексті товарів та послуг беруться до уваги умови торговельних правил, державна політика в сфері ведення міжнародної та внутрішньої торгівлі, ринок аналізується з позиції розміру, конкуренції та розвитку. Для туризму характерним є наявність інфраструктури, привабливості, відкритості та цінності. За методологією ВФ агентства вартість бренду розраховується наступним чином [219-222]:

$$BSI * \text{рояліті ставка бренду} * \text{прибутки від бренду} = \text{вартість бренду} \quad (3.1)$$

За підсумками 2017 року вартість національного бренду мала такий вигляд (рис. 3.6).

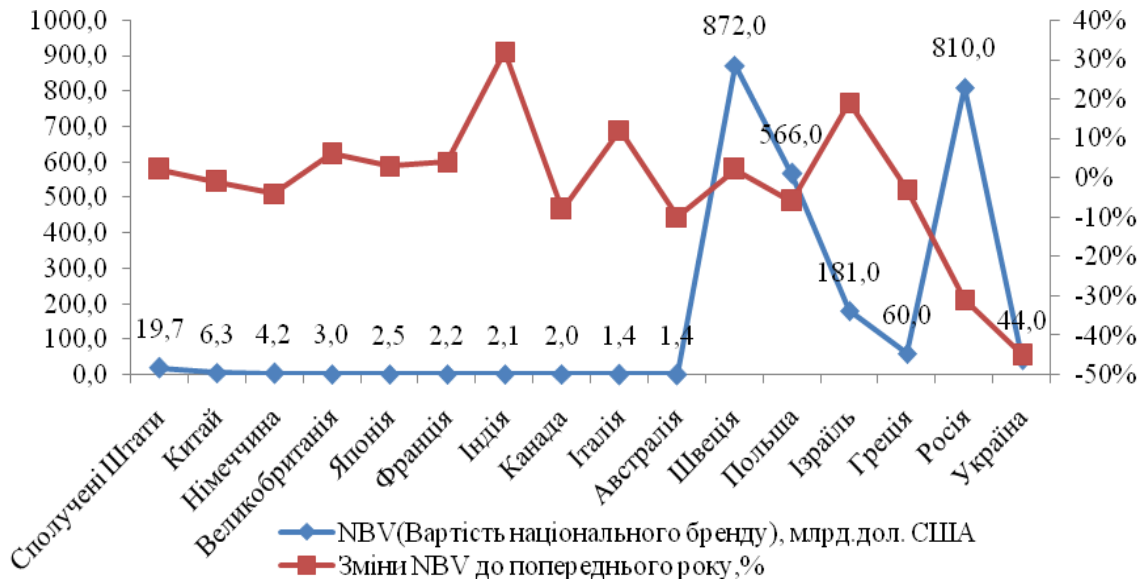


Рис. 3.6. Вартість національного бренду за підсумками 2016 року (складено за [223])

Серед країн, що значно втратили свої позиції в межах національного бренду в період з 2016 по 2017 роки є Україна (-45%), Росія (-31%), Канада (8 %), Австралія (-10%), до країн, які змогли покращити свої позиції відносять: Індія (32%), Ізраїль (19%), Італія (12%), Великобританія (6%).

Отже, маркетинг в межах формування інвестиційної привабливості національної економіки, повинен враховувати правило «4Р», де продуктом є регіон з ресурсами, ціна-залежить від бренду регіону, позиціонування – визначається сукупністю конкурентних особливостей наявних ресурсів, просування – реклама, брендинг країни. Підвищуючи інвестиційну привабливість національної економіки варто здійснити дослідження муніципального маркетингу в таких напрямках:

Напрямок 1: Територія регіону, як продукт. Даний напрям характеризується збором інформації про інвестиційну ситуацію в регіоні, створенням нових інвестиційних продуктів, інвестиційного бренду, каталогу пропозицій продукції, інвестиційного паспорту міста, розробкою цільових варіантів інвестиційного паспорту, налагодженням зв'язків районів й міста.

Напрямок 2: Вивчення потреб інвесторів. Створення агентства регіонального розвитку, створення відділу відповідального за перспективний розвиток міста,

створення сприятливого бізнес клімату, забезпечення міжнародної співпраці з інвестиційними агентствами, розробка «дорожньої карти» залучення інвестицій.

Напрямок 3. Промоційні інструменти. Створення інвестиційної маркетингової брошури або інвестиційно-інформаційного бюлетеня, презентація інвестиційних можливостей.

Напрямок 4. Брендинг території: проведення активної кампанії просування інвестиційних можливостей міста, наповнення офіційного веб-сайту актуальною інформацією. Яка може зацікавити потенційного інвестора, розширення ринків збуту продукції, створення системи інформування підприємців про нові можливості та форми міжнародної співпраці [224-226].

Створення позитивного бренду країни стає запорукою підвищення економічної вартості, експортного потенціалу країни та залучення іноземних інвестицій. Україна, на сьогоднішній день, лише починає працювати над створенням бренду країни, саме тому, дана тема є актуальною в політиці інноваційного розвитку національної економіки та створення інноваційного забезпечення.

Компанією Global Market Insite [227] визначено шість критеріїв оцінки брендів міста: міжнародне значення, місцезнаходження, привабливість місцевості (краса та клімат), економічний та освітній потенціал, ритм життя та кількість захоплюючих занять, населення, загальна безпека та привітність жителів. Рейтинг топ-5 міст брендів в 2016 році виглядав так (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Рейтинг міст-брендів за підсумками 2016

Показник/місце	I	II	III	IV	V
1	2	3	4	5	6
Міжнародне значення	Лондон	Париж	Нью-Йорк	Берлін	Лос-Анджелес
Місцезнаходження	Париж	Сідней	Рим	Барселона	Вена
Необхідні умови для життя	Сідней	Берлін	Амстердам	Мельбурн	Торонто
Населення	Сідней	Торонто	Амстердам	Мельбурн	Лондон

1	2	3	4	5	6
Ритм життя	Париж	Нью-Йорк	Лондон	Рим	Лос-Анджелес
Потенціал	Нью-Йорк	Лондон	Сідней	Лос-Анджелес	Париж

Джерело: складено автором за [223]

Першими кроками на шляху підвищення іміджу країни та інвестиційної привабливості є створення стратегічного плану, просування унікальних наявних пам'яток або ж створення нових, створення єдиного стилю, якому повинен відповідати бренд, створення бренду, комунікаційні заходи з просування бренду.

Формування іміджу країни є довгостроковим проектом, що починається з формування відповідного програмного документу. Національний бренд України почали розробляти з 2000-х років, однак, потрібно зазначити, що ці спроби частіше мали несистемний характер, що призвело до певних матеріальних та нематеріальних збитків. Сьогодні в Україні є приклади успішного орендування міст, а також створення відповідних програм маркетингу, на даний момент розроблений туристичний бренд України в цілому. Але в процесі немає єдиної узгодженої програми. На сьогодні національний брендинг стає дієвим методом покращення туристичної привабливості території, і від того, який імідж має місто чи інша територіальна одиниця, залежать стан економічного розвитку країни [228].

У контексті формування засад сталого розвитку брендинг дозволяє органам управління суттєво підвищувати вартість територій, залучати інвестиційні ресурси, не збільшуючи поточного споживання, обсягів виробництва, використання природних ресурсів. Застосування цього інструменту для забезпечення регіонального розвитку на засадах сталості може принести більш вагомий результат та соціальний ефект, ніж розвиток виключно економічної сфери [229].

Оскільки на формування інвестиційної привабливості впливає імідж, репутація, бренд, державне управління окремими елементами в комплексі може

створити сприятливе середовище для економічного розвитку та зацікавити інвестора.

Мета брендингу – забезпечити присутність бренду в інформаційному просторі, впізнання бренду, припливу фінансових ресурсів на територію, трансляція національних рішень та ініціатив. За аналогією з побудовою бренду в бізнесі, бренд країни повинен забезпечити ідентифікацію суб'єкта всередині країни і за її межами. Він повинен бути віддзеркаленням кращих рис ментальності й традицій населення території, виконувати ідеологічну функцію, об'єднуючи населення для виконання спільних завдань. За своєю суттю бренд – це квінтесенція місії і стратегії розвитку країни [230-232].

В епоху маркетингу та глобалізаційних змін в світовому господарстві національний бренд та бренд міст є одним із найважливіших активів будь-якої країни, який здатен непрямо впливати на рішення інвестора щодо вибору країни, регіону чи підприємства.

3.2. Світовий досвід створення та функціонування інноваційних екосистем як інструменту залучення інвестицій

У розвинених країнах світу державна інноваційна політика є одним з основних чинників забезпечення економічного зростання. Вона характеризується високою результативністю у вирішенні проблем суспільства та створює умови для підвищення ефективності національних інноваційних систем.

У середовищі глобалізаційних процесів затверджуються нові зачинання інноваційної діяльності, які орієнтовані на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів економічних відносин і розбудову постіндустріального суспільства. Інноваційний розвиток не тільки підвищує конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, регіонів та економіки загалом, але й чинить значний вплив на рівень життя в країні [233]. Інноваційна політика, на сьогодні, поєднує в собі інструменти і комплекс заходів направлених на підвищення інвестиційної привабливості країни, створенні та здобутті конкурентних переваг та

економічного розвитку. Саме тому, на нашу думку, існує необхідність у вивченні світового досвіду у веденні інноваційної політики в контексті створення таких інноваційних структур, як інноваційні екосистеми. Імплементція світового досвіду, на нашу думку, повинна в першу чергу відбуватися з урахуванням сучасного стану національної економіки, наявних ресурсів, потенціалу та стратегії інноваційного розвитку країни. Схематичне зображення імплементції світового досвіду наведено на рис. 3.7.

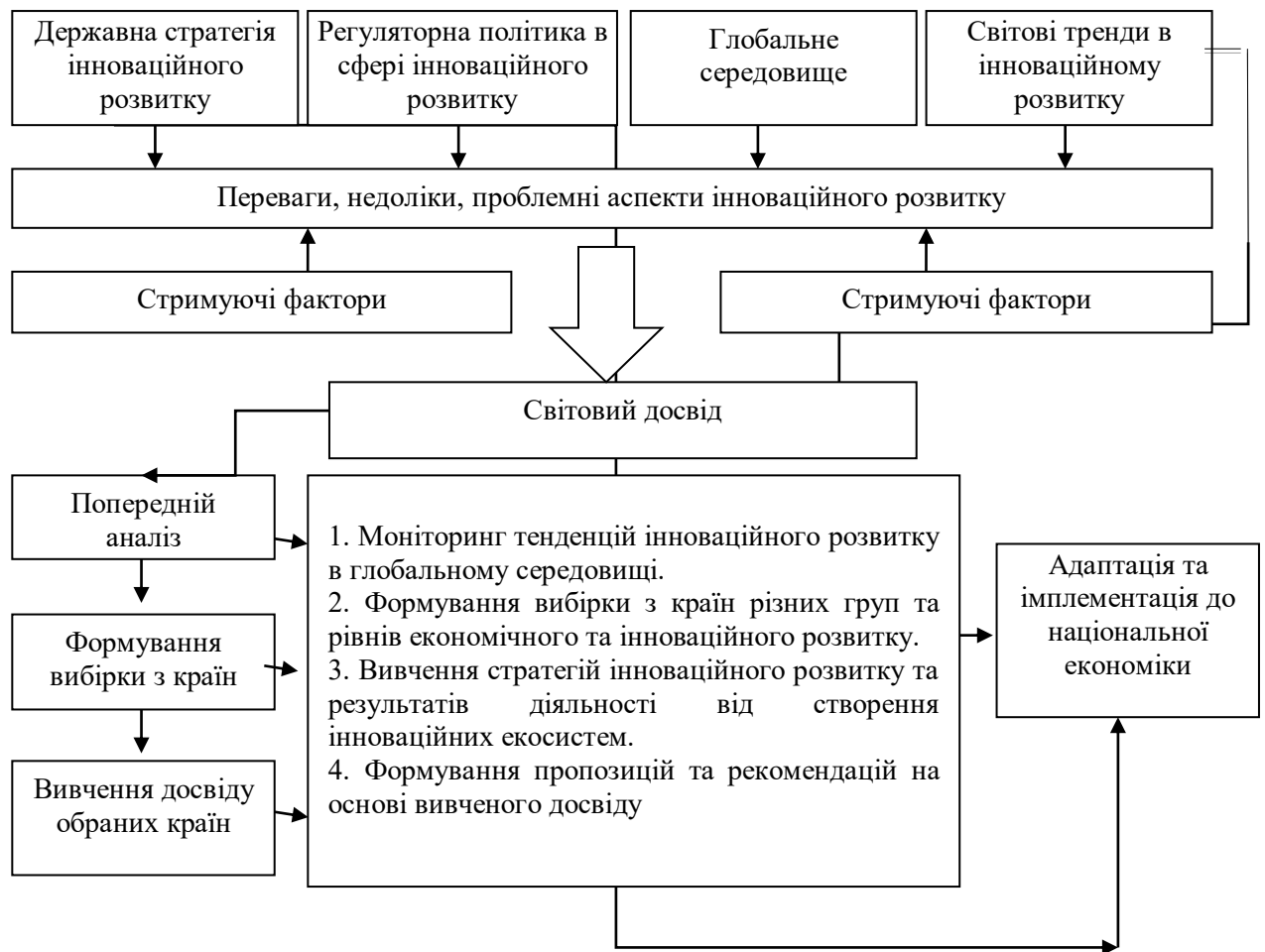


Рис. 3.7. Схема імплементції світового досвіду до національної економіки
(складено автором)

Оскільки одним із факторів впливу в механізмі інвестиційного забезпечення є інноваційні структури, на нашу думку, варто звернути увагу на такий інструмент залучення інвестицій як інноваційні екосистеми.

Інноваційні екосистеми користуються широким попитом в світовій

практиці у сфері залучення інвестицій. В межах дослідження було обрано інноваційні екосистеми Швеції, Китаю, Греції та Ізраїлю. Для кожної з досліджуваних країн характерна певна специфіка інноваційних екосистем, виходячи із наявних ресурсів, стратегії розвитку та інноваційної політики країни. Передумовами до вибору зазначених країн були наступні фактори: географія розташування, політичні умови, показники економічного розвитку та інноваційність.

Швеція була обрана, як країна-лідер інновацій, Китай, як країна, що здійснила значний прорив в економічному та інноваційному розвитку, Греція, як помірний новатор та Ізраїль, як країна, що за інноваційним розвитком та запуском стартапів в 2017 році зайняла другу позицію після Силіконової Долини. Оскільки аналіз світового досвіду здійснюватиметься з метою вивчення кращих світових практик, які можна буде імплементувати в Україні, враховувався також такий фактор, як політична нестабільність, фінансові кризи та воєнні події в країнах.

Предметом дослідження в Швеції стала інноваційна екосистема соціального типу, оскільки інноваційними пріоритетами для Швеції є сфера здоров'я, інфраструктура та обладнання, послуги та інформаційні технології (далі ІСТ), виробництво. В 2016 р. кошти на дослідження в Швеції розподілялися між медициною (31,5%), інженерією (23,5%), природничими (18,4%), соціальними (15,3%) та гуманітарними (7,1%) науками [234-236].

Варто звернути увагу, що фокус Швеції на соціальні інновації обумовлений розвитком благоустрою суспільства та бізнесу, що призводять до вирішення не лише соціальних проблем, а й отримання прибутку. Стратегічним напрямом Швеції є підтримка соціального підприємництва через стимулювання впроваджень інноваційних рішень та розвитку соціальних підприємств.

Основною характеристикою інноваційної екосистеми соціального типу є задоволення потреб в розвитку соціальних інновацій. Інноваційну екосистему Швеції утворюють: учасники, які управляють процесами створення пропозицій щодо соціальних інновацій (наприклад: інкубатори, дослідницькі, фінансові установи, центри підтримки соціального підприємництва), учасники, які

управляють формуванням попиту на соціальні інновації (наприклад, місцева влада, приватні компанії, які користуються продуктами діяльності соціальних підприємств, дослідження потреб виробників та споживачів), посередники, які займають проміжну позицію між формуванням попиту та пропозицій, створюючи платформу для співпраці.

Метою соціальної інноваційної екосистеми є створення нових підходів до задоволення соціальних потреб, вирішення загальних проблем суспільства та впровадження інновацій з формуванням подальшого соціального впливу. Соціальні інновації включають і створюють нові соціальні відносини та формують колабораційні процеси між учасниками системи. Такий ефект може бути досягнуто шляхом введення нових чи альтернативних існуючих продуктів, послуг, організацій, практик та норм.

Перспективними напрямками змін через впровадження соціальних інновацій є: вплив на рівень безробіття, кліматичні зміни, стабільний розвиток суспільства, демографічні зміни, міграційні та демократичні процеси. Наслідками державної підтримки розвитку соціальних інновацій в Швеції є: сприяння вирішенню проблем пов'язаних з порушенням норм маргіналізації в межах інноваційної екосистеми; просування стійких бізнес-моделей, що базуються на соціальному підприємстві; стимулювання інноваційного розвитку державного сектору; підтримка процесів трансферу технологій та міжгалузевого співробітництва; формування рівня розуміння та усвідомленості наслідків від економічного зростання в різних країнах.

Стратегічними напрямками розвитку інноваційних екосистем Швеції є [237]:

1. Знання. Швеція потребує розвитку знань пов'язаних з соціальними інноваціями на трьох рівнях: теоретичному, емпіричному та методологічному; підвищення рівня усвідомленості суспільства в потребі створення та впровадження соціальних інновацій та соціального підприємництва.

2. Організація та демократизація. Соціальні інновації стають більш ефективними коли сформовані різними шляхами, підтримуються та

впроваджуються по всій Швеції з урахуванням демократичного розвитку суспільства.

3. Фінансування. Успішні соціальні інновації гарантують стабільне фінансування для їх розробки та застосування в практиці, виробництві та обслуговуванні. Проте, значної уваги потребує розвиток різновидів фінансових інструментів, які сприяють розробці соціальних інновацій.

4. Компетентність. Швеція намагається підтримувати розвиток компетентності та професійності персоналу через освіту, що включає залучення до освітніх процесів фасилітаторів інноваційних процесів, підвищення компетентності в межах встановлення інноваційних систем для підтримки соціального підприємництва. Структура фокусування ІЕС Швеції зображена на рис. 3.8.



Рис. 3.8. Шведська інноваційна екосистема соціального типу (складено автором за [237])

Основними цілями в межах розвитку соціальної інноваційної екосистеми Швеції до 2020 року є: поширення моделі соціального підприємництва та бізнесу через зміни в суспільстві; сприяння доступності впровадження соціальних інновацій у всіх регіонах Швеції; пошук різноманітних джерел фінансування ініціатив в сфері соціальних інновацій; проведення щорічного форуму із

соціальних інновацій; створення національного дослідницького центру соціальних інновацій в Швеції; всі університети повинні включити курс чи програму щодо управління інноваційним розвитком [237].

Основним баченням держави є створення нової моделі, відповідно до якої, Швеція матиме стійкий розвиток, формуватиметься за підтримки соціальних інновацій в усіх секторах. В результаті розвитку ІЕС в межах стратегії, шведські організації матимуть змогу стати провідними партнерами в розробці соціальних інновацій у всьому світі. Як вже зазначалося основними учасниками, що формують соціальну ІЕС є групи суб'єктів, що формують пропозиції, попит та посередники. Середовище інноваційної екосистеми утворюють законодавчі акти та інші правові норми, інституційні структури, соціально-політичні умови тощо. До складу однієї з соціальних інноваційних екосистем може входити 11 університетів, організації, що сприяють розвитку ІЕС-23, державні організації-5.

Досить цікавою є практика такої інноваційної країни, як Китай, яка не зупиняється дивувати світ останніми новітніми технологіями та стрімким розвитком національної економіки. Наразі Китай є одним із гравців в економічному та фінансовому середовищі та займає лідируючі позиції за поставками сировини та товарів. Країна займає 35 місце серед 142 країн за Глобальним інноваційним індексом і також має функціонуючу інноваційну екосистему. Основними напрямками діяльності інноваційної екосистеми Китаю є: політика сприяння розвитку науки та техніки (далі S&T) в сфері інновацій, програми навчання S&T в сфері інновацій, програми міжнародної співпраці, регулювання та підтримка фінансового стимулювання міжнародної співпраці в S&T, розвиток інфраструктури в сфері S&T, система вищої освіти.

В межах політики сприяння розвитку науки та техніки (S&T) в сфері інновацій Китаєм було затверджено план дій на 5 років, основною метою якого було підвищення конкурентоспроможності підприємств та поширення місцевих інновацій. Відповідно до Плану уряд Китаю виділив та сприяв підтримці семи стратегічно важливих для держави нових галузей: енергозбереження та захист довкілля; нове покоління ІТ, біотехнології, високотехнологічне виробництво,

альтернативні види палива та енергії, транспортні засоби [240]. Отримані результати, на жаль, не виправдали очікувань і виглядали наступним чином (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Результати від впровадження 5-ти річного плану

Показники	Ціль	Отримані результати
Споживання енергії на одиницю ВВП	16% ↑	5,5% ↑
Скоротити викиди CO ₂ на одиницю ВВП	17% ↓	6,6% ↓
Підвищити рівень ВВП	7% ↑	7,6% ↑
Підвищення рівня сфери послуг	4% ↑	4% ↑
Підвищення рівня урбанізації	4% ↑	5,3% ↑

Джерело: складено автором за [241]

Пріоритетними цілями, зазначеними в Національній програмі середньо- та довгострокового розвитку науки та техніки (MLP), для уряду Китаю були: надання пріоритету технологічному розвитку в основних секторах національної економіки наступні 15 років в таких сферах: енергетика, водні ресурси, захист навколишнього середовища; вдосконалення національної системи захисту інтелектуальної власності (IPR), посилення контролю за захистом IPR; посилення ролі підприємств в інноваційних процесах через їх залучення до державних проєктів, надання податкових пільг та інше фінансове стимулювання; збільшення інвестицій в сфері S&T, збільшення кількості запатентованих продуктів та входження в топ 5 країн лідерів до 2020 року, збільшення валових витрат на S&T з 2,5% до 15% до 2020 року, скорочення залежності Китаю від іноземних технологій на 30% [241].

Одним із важливих фокусів національної інноваційної політики Китаю є використання концепції відкритих інновацій, за якої вітчизняні підприємства залишаються конкурентоспроможними і створення інноваційних екосистем є платформою для міжнародної співпраці. В межах програми міжнародної співпраці Китаю з Європою, уряд Китаю інвестує в науку та техніку через міжнародну кооперацію, фокусуючись на зміцненні взаємодії міжурядових

інститутів та великих S&T країн. Китайсько-європейська Програма співпраці в сфері науки та техніки, передбачала підтримку розвитку спільних інноваційних центрів, інкубаторів, та створення платформи співпраці в дослідженнях та розробках (R&D) для демонстрації результатів досліджень. Інноваційна екосистема Пекіну представляє собою побудовану платформу трансферу технологій та послуг в сфері інтелектуальної власності, на базі такої платформи працюють університети, фінансові установи, підприємства; підтримка розвитку ключових галузей промисловості через залучення інкубаторів, акселераторських центрів, наукових парків, студентських стартапів та інших інноваційних підприємницьких сервісів, що оптимізують підприємницьке середовище; забезпечення пільгових умов для оренди технологічних підприємств із 30 % субсидією. Стабільний ріст інноваційних екосистем Китаю за останні роки здійснюється за рахунок п'яти факторів: державна підтримка науки, через залучення бізнесу, проведення освітніх реформ; орієнтація влади на розвиток ринку інновації в сфері створення технологій; захист інтелектуальної власності, комерціалізація інновацій; інституційне середовище в сфері створення інвестиційно-інноваційного забезпечення.

Створення інноваційної екосистеми в Китаї передбачало співпрацю з такими країнами: Данія, Іспанія, Франція, Італія, Фінляндія, Великобританія (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Міжнародна співпраця Китаю на основі ІЕС

Країни	Напрями співпраці
1	2
Данія	1. Інноваційний центр Данія. Головна мета побудувати міст між дослідницькими установами та компаніями Данії з Китаєм, підвищити доступ до нових знань високої якості. 2. Співпраця між Данською радою з питань стратегічних досліджень та Міністерством науки та технологій Китаю.
Німеччина	Програма китайсько-німецького співробітництва.
Іспанія	Меморандум взаєморозуміння MoU. Налагодити зв'язки між компаніями Іспанії та Китаю.

Продовження табл. 3.3

1	2
Франція	1. COOPOL Innovation. Програма передбачала підписання угоди між французькими конкурентоспроможними кластерами та Науковими парками Китаю, з метою сприяння співпраці між французькими інноваційними малими та середніми підприємствами кластерів та їх партнерами з наукових досліджень. 2. Національне агентство з фінансування досліджень. Підтримка китайсько-французьких проектів, працюють в сфері ІСТ та хімії.
Італія	1. Китайсько-італійський центр трансферу технологій. Сприяння співпраці та передачі технологій, інноваційна співпраця, дослідження нової моделі для Китаю та Італії. 2. Китайсько-італійський бізнес центрів інновацій. Спеціалізується на наданні послуг в області трансферу технологій, взаємодії бізнес-інкубаторів, малих та середніх підприємств.
Фінляндія	1. Інноваційний центр Фінляндії в Шанхаї та інноваційний центр Golden Bridge. 2. Національна програма FECC (Фінський екологічний кластер для Китаю).
Великобританія	1. Британська рада з досліджень та NSFC, Китай. Розумна мережа з електропостачання та Стволові клітини. 2. Британська рада з досліджень MOST, Китай.

Джерело: систематизовано автором за [241-245]

Різні рівні співпраці між Китаєм та Європейськими країнами, мали двосторонній характер. Деякі з них отримали успішні результати, а деякі так і залишилися в межах ініціатив. Регулювання та підтримка фінансового стимулювання міжнародної співпраці в науці та технологіях здійснюється в таких галузях:

1. Високотехнологічне виробництво. Державне управління Китаю з податків та зборів надає податкові пільги hi-tech підприємствам, намагаючись сприяти їх розвитку та створити привабливий податковий клімат. До податкових пільг належить скорочення корпоративного податку на прибуток для підприємств, що працюють в новостворених галузях культури: анімаційна галузь, цифрове кабельне обслуговування телебачення, послуги в сфері культури, а також на витрати в сфері розробки та досліджень. Державна підтримка в стимулюванні підприємницької діяльності в інноваційних екосистемах виглядала наступним чином: якщо Державне управління Китаю з податків та зборів підтверджує, що підприємство працює в сфері високотехнологічного виробництва, то ставка

податку на прибуток зменшується на 15 %. Прибуток з підприємств, що займаються трансфером технологій та надають консультаційні та інші послуги в сфері технологій податком на прибуток на обкладаються.

2. Новостворені галузі культури. Основними джерелами фінансування інноваційних екосистем Китаю є венчурний капітал та інвестиційні ангели. Частка компаній, що фінансують високотехнологічне виробництво з кожним роком збільшується, тому що: китайські галузі венчурного капіталу швидко розвиваються і такі динамічні процеси обумовлені наявною державною підтримкою на національному та регіональному рівнях; венчурний капітал, інвестований в компанії високотехнологічного виробництва має більш високі ризики та тенденції до виведення своїх коштів, так в 2010 році близько 81,3% цих підприємств повернули свої інвестиції; державні венчурні фонди поки що займають не досить вигідне положення, про те уряд Китаю намагається створити програми для активізації процесів залучення прямих іноземних інвестицій. Головним джерелом грошових надходжень венчурних компаній є приватні компанії, які складають 33,3%, окрім того, частка державної підтримки та державних інвестиційних структур становить 37,6% [242].

В 2015 році уряд Китаю оголосив першу програму з 10 пілотних інноваційно-промислових кластерів, що стимулюватимуть інноваційний розвиток та конкурентоспроможність промисловості та модернізацію промисловості в межах кластерів в які входять інноваційні екосистеми. Китай займає друге місце після США за кількістю бізнес-інкубаторів і перше місце за кількістю загальної площі інкубаторів і кількістю приватних підприємців [242]. В 2015 р. в Китаї налічувалось 70 тис. технологічних бізнес інкубаторів, розміщених на 3 млн. кв.м., 5 інноваційних кластерів зосереджених майже у всіх частинах Китаю. Кожний з кластерів має пріоритетні напрями діяльності. Так як, освіта є одним із інструментів, що забезпечує функціонування інноваційних екосистем, уряд Китаю в сфері освіти сфокусувався на сприянні розвитку інноваційного, креативного та підприємницького мислення, а також комерціалізації винаходів та результатів досліджень. Близько 30% всіх патентів Китаю належать університетам [245].

Третьою країною серед досліджуваних було обрано Грецію, як країну, яка час від часу потерпає від воєн та фінансових криз, але все це не заважає Греції розвиватися, як інноваційній країні. Інноваційна екосистема Греції є базовою моделлю, що сприяє суспільній активності та об'єднанні потреби держави та інвесторів. Розвиток економіки Греції нерозривно пов'язаний з пріоритетними напрямками розвитку цифрових технологій, тому політика Греції направлена на стимулювання та впровадження інформаційних та комунікаційних технологій (далі ІКТ). Держава виступає як мотиватор, помічник, фасилітатор та платформа для процесів інноваційного розвитку. Фінансова криза Греції підкреслила потребу в політиці направленої на зниження високого рівня безробіття та стала поштовхом до збільшення кількості підприємств, що працюють у сфері ІКТ чи створюють інфраструктуру ІКТ. Окрім того зусилля направлені на підвищення власної конкурентоспроможності економіки Греції, передбачають збільшення кількості залучених інвестицій у сферу ІКТ, використання обчислювальних послуг, що працюють на основі «cloud» технологій, архівування баз даних в цифровому форматі, підвищення е-навиків та ІКТ серед працівників, розвиваючи використання сервісів Taxisnet. Така політика Греції надає змогу враховувати попит на інновації для державного сектору та провести реформи в галузі регулювання законотворчих процесів для електронної економіки. Тому для представників влади є необхідним створення умов для стимулювання, функціонування експортоорієнтованих підприємств, що виготовляють ІКТ продукцію.

Інноваційна екосистема Греції, враховуючи орієнтацію на розвиток електронної економіки, працює за чотирма напрямками: цифровий підпис у сфері державного управління, розвиток відкритих даних, покращення електронних навиків (е-навиків), підвищення підприємницької та інноваційної екосистеми.

Стимулювання інноваційного підприємництва стає одним із першочергових завдань для держави в напрямку економічного розвитку. Електронне підприємництво характеризується високою залежністю від нових електронних технологій (наприклад, ключові високоефективні технології,

відкритих великих даних, мобільних та «cloud» можливостей) в межах збільшення результативності від бізнес-операцій та представлення споживачам та постачальникам «smart» технологій в рамках проведення трансакційних операцій.

Інноваційна екосистема Греції за останні п'ять років значно зросла та характеризується наявністю такої особливості, як використання значних ресурсів, направлених на вирішення прийняття рішень використовуючи інноваційні підходи. Інноваційну екосистему Греції утворюють інкубатори, акселераторські центри, коворкінгові простори, освітні воркшопи та воркшопи з розвитку ідей, події із залученням менторів, фасилітаторів, та консалтингових центрів.

Отже, інноваційна екосистема Греції має підприємницьку спрямованість та розвивається через впровадження цифрових технологій та ведення е-бізнесу. Стратегічними принципами для стимулювання електронного підприємництва, як одного із важливих елементів інноваційної екосистеми Греції, в межах Європейської стратегії розвитку є [247-251]:

- електронно-цифрові бази передачі знань та ринок ІКТ – підтримка держави та приватного сектору розвитку нових компаній, через фінансування розробок та досліджень; сприяння поширенню знань з метою збільшення цифрових технологій (отримання патентів, збільшення підприємств сектору ІКТ); функціонування ІКТ сектору як двигуна розповсюдження та комерціалізації товарів та послуг.

- середовище е-бізнесу – сучасний стан електронної інфраструктури, нормативно-правове середовище, що включає адміністративне навантаження (легкість ведення бізнесу), система інтелектуальної власності, безпека приватного життя та недоторканість (частина бізнесу, що стикається з будь-якими перешкодами, пов'язаними з високим рівнем витрат, ризиками та технічними перешкодами).

- доступ до фінансів – підвищення доступу до фінансування, шляхом створення, забезпечення фінансування та зростання електронного підприємництва (венчурний капітал, залучення коштів через місцеві фондові біржі); бюджетна та податкова система, що сприяє залученню інвестицій.

- е-навички та е-лідерство – сприяння розвитку освітньої системи, що дозволяє широко використовувати нові можливості зростання електронного підприємництва, та підвищення бізнес ефективності та появі нових бізнес моделей; збільшення можливостей керівників та підприємців впливати на зростання експорту та ступінь співпраці на глобальному ринку цифрових технологій.

- корпоративна культура – підвищення культури електронного бізнесу є фактором впливу на результативність роботи команди та на створення та просування продукту [250-253]. Вигодами від розвитку електронного підприємництва в межах ІЕС для основних учасників інноваційно-інвестиційних процесів є: підвищення віддачі від інвестицій в ІКТ, вдосконалення процесів пов'язаних з укладенням комерційних угод, скорочення адміністративних витрат та труднощів.

До основних учасників інноваційної екосистеми належать: держава, бізнес, суспільство. Функціонування інноваційної екосистеми технологічного спрямування для держави передбачає отримання наступних вигод: ефективна співпраця між державою, бізнесом та університетами; підвищення трансферу технологій; збільшення надходжень до бюджету від сплати податків, підвищення рівня ВВП, зростання продуктивності та підвищення конкурентоспроможності в економіці. Для бізнесу: сприяння виходу на ринок нових динамічних гравців, зміцнення мережі бізнесу між малим та середнім підприємствами та великими компаніями, можливість інтегруватися малому та середньому бізнесу в міжнародне середовище, модернізація бізнес процесів. Для суспільства: створення робочих місць, скорочення рівня безробіття на регіональному та національному рівнях, поширення знань в межах регіонів, вдосконалення е-навиків.

Отже, попри кризи та нестабільність в економіці, Греція намагається створювати умови для зростання електронного підприємництва та продуктивного функціонування інноваційних екосистем. Першими кроками на шляху до поставленої мети було впровадження 4 проєктів, а саме цифровий підпис в державному управлінні, розвиток відкритих даних, вдосконалення е-навиків,

сприяння активному впровадженню інновацій в малому та середньому підприємстві.

Однією із найуспішніших та ефективних інноваційних екосистем світу є інноваційна екосистема Ізраїлю. Попри те, що переважно весь час Ізраїль воює зі своїми сусідами, це не завадило за останні 20 років збільшити ВВП вдвоє та стати країною-лідером з системою стартапів. Передумовами до стрімкого інноваційного розвитку Ізраїлю та залучення інвестицій є декілька факторів [254, 255]:

1) війна, реальна загроза фізичного знищення, стала стимулом до пошуку нестандартних рішень. Ізраїльський ВПК був і продовжує залишатися основним двигуном прогресу індустрії інновацій. Комп'ютеризований підрозділ Армії Оборони Ізраїлю MAMRAM (Центр комп'ютерних та інформаційних систем) з'явився ще в 1959 році;

2) діаспорна структура єврейського народу, розосередженого по всьому світу. Завдяки тісним зв'язкам євреїв Ізраїлю з діаспорою, багато ізраїльських ініціатив отримали усесторонню підтримку в тому числі і фінансову. Саме кризи ставали для Ізраїлю тими самими можливостями, що допомогли створити техно-економічне диво.

Варто відмітити, що сектор високих технологій Ізраїлю складає 50 % експорту країни, таким чином сфера високих технологій стала для Ізраїлю одним із факторів розвитку нації. Першими помітними інвестиціями в сектор високих технологій були інвестиції 1985 року зі створенням венчурного фонду Athena Venture Partners. Наступним, не менш важливим кроком у формуванні інноваційної екосистеми було прийняття та ведення державної програми «Йозма», основною метою якої було інвестування зі створеного Фонду держави в 10 дочірніх венчурних фондів. Розмір інвестицій складав 20 млн. дол.США. Основною умовою для учасників фондів була співпраця ізраїльських партнерів з американськими і європейськими компаніями. Управляючі фондом повинні були обов'язково мати досвід роботи в технологічному секторі та бути відомими. Основною ідеєю такої програми було те, що іноземні партнери повинні були навчати ізраїльців методиці та принципам інвестування, що допомогло б

розвиватися вітчизняним компаніям.

В межах державної програми «Йозма» урядом фінансувалося 8 млн. дол. США. решту вкладали партнери. Перевагою такої програми було те, що в разі успіху партнери мали змогу викупити частку держави за суму рівну державним інвестиціям, а в разі невдачі, вони не були зобов'язані повертати інвестиції. Таким чином, компанія «Йозма» в 1995 році змогла вийти на біржу NASDAQ в США. Ізраїль зміг створити сприятливу платформу для венчурних капіталістів і тим самим отримати корисний досвід іноземних партнерів. Наразі ІЕС налічує 70 венчурних фондів, варто відмітити, що поштовхом до створення такого технологічного дива є імміграційні процеси на початку 90-х років інженерів з країн колишнього ССРСР. Інноваційна екосистема Ізраїлю є масштабною екосистемою в межах країни, що характеризується hi-tech спрямованістю. Основними компонентами ІЕС є ресурси, створені персоналом що працюють в інженерії, технологіях та середовищем, утвореним технологічною інфраструктурою, державною підтримкою та наявністю прямих та венчурних фондів, різного рівня. Наявність інженерів та досвідчених менеджерів формують студенти технологічних спеціальностей, іноземні технологічні компанії, культура підприємництва, та іммігранти. Щодо технологічної інфраструктури, то її формують інкубатори, ангели мікро-венчурні фонди, Армія Оборони Ізраїлю, корпоративні R&D, науково-дослідні установи, стартапи, процеси передачі технологій. Серед переваг інноваційної екосистеми Ізраїлю є наявність фондів міжнародної співпраці а саме: двостороннє партнерство з Канадою, США, Кореєю та Сінгапуром, багатостороннє партнерство з Європейськими країнами та наявність венчурного капіталу. На кожному з етапів інвестування учасниками процесів були акселератори, ангели, мікро фонди та венчурний капітал. Значна кількість науково-дослідних установ у співпраці з міжнародними центрами надає корпораціям значні переваги створюючи платформу для колаборації. Інкубатори та акселератори створені приватним сектором, університетами та міжнародними компаніями за підтримки та сприяння держави, яка сплачує близько 15% від необхідного капіталу для запуску проекту, а також сприяє створенню брендингу

міст. Інноваційна екосистема Ізраїля зображена на рис. 3.9.

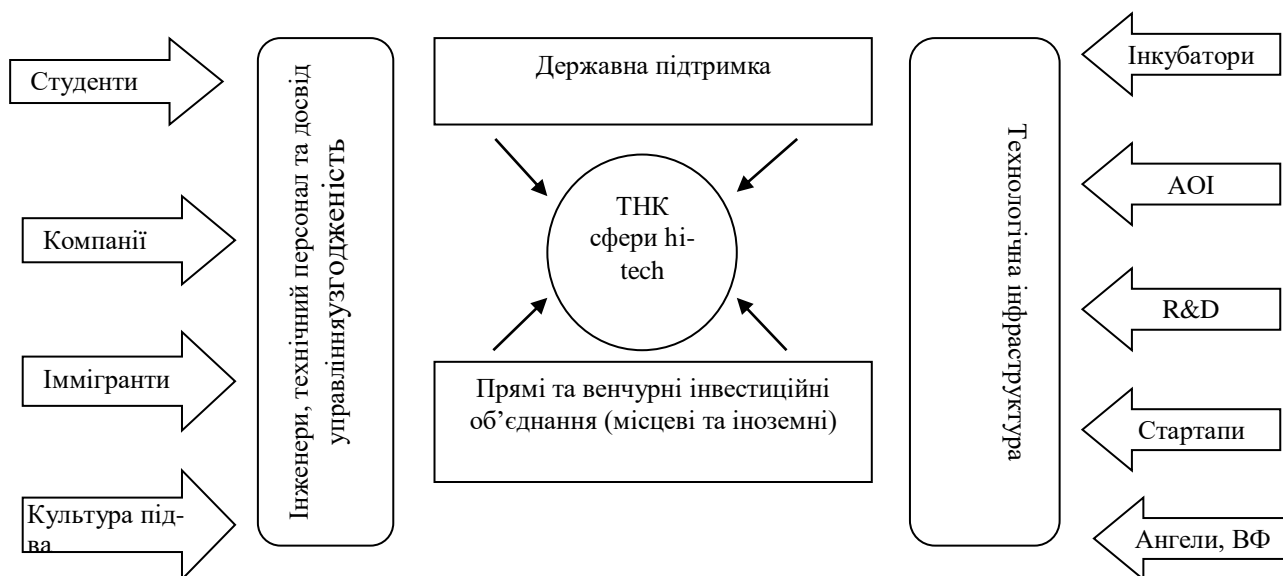


Рис. 3.9. Інноваційна екосистема Ізраїлю (складено за [254-255])

Створення муніципальних високотехнологічних центрів стає привабливим для молоді, бізнесу, зростання нерухомості тощо. Близько 39% працівників задіяні в секторі високих технологій.

До проблемних аспектів функціонуючої інноваційної екосистеми можна віднести: міжнародну залежність – попри наявність незначного власного ринку, продукти виробництва інноваційної екосистеми орієнтовані переважно на зовнішній ринок, що створює певні вимоги до нових продуктів чи сервісів, саме тому продукт повинен бути потенційно успішним та викликати інтерес у споживачів. Стримуючими факторами в зайнятті позицій беззаперечного лідера Тель-Авівом є консервативна культура, повільні темпи в адаптації нових технологій, процесів управління та наявних бізнес-моделей.

Більшість стартапів Ізраїлю купуються США та поглинаються великими корпораціями. Оскільки Ізраїль є не стабільною країною з погляду на політичну ситуацію в країні, загрози з боку тероризму та бомбардування, стартапи Ізраїлю є менш амбіційними, тому що середня продуктивність компаній є нижчою, а ніж в інших екосистемах. Учасники інноваційної екосистеми переймаються більше проблемами пов'язаними зі створенням якісного продукту, а ніж зміною світу [255].

Отже, в результаті аналізу світового досвіду функціонування інноваційних екосистем в таких країнах як Швеція, Китай, Греція, Ізраїль, було встановлено, що створення інноваційних екосистем, не залежно від специфіки функціонування, не лише створює умови для інноваційного розвитку підприємництва, але й призводить до залучення інвестицій та створює умови для міжнародної співпраці.

3.3. Напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки

Попри бажання перейти до інноваційної моделі розвитку національного економіки, Україна наразі орієнтована на виробництво традиційної промислової продукції з низьким рівнем валової доданої вартості. Наявність технологічного розриву України з іншими розвиненими країнами стає передумовою до використання нових методів державного регулювання та системних змін у всіх сферах. До конкурентних переваг України можна віднести інтелектуальний капітал, географічне місце розташування, сировино-ресурсну базу тощо. Попри наявний потенціал існує ряд проблем пов'язаних з реалізацією та процесами регулювання. Згідно Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року [256] обмежуючими факторами на шляху імплементації інноваційної моделі розвитку економіки України є:

1. Інтелектуальний капітал: відсутність можливості реалізувати себе для молоді та професіоналів; низькі соціальні гарантії для науковців та висококваліфікованих спеціалістів.
2. Фінансові ресурси: відсутність доступу до капіталу; відсутність належної державної підтримки; обмежуюче валютне регулювання.
3. Регуляторна політика: несприятлива регуляторна та тарифна політика.
4. Інституціональне забезпечення високих технологій: відсутній розвиток High Tech на державному рівні.
5. Технології та наукове супроводження: застарілість технологій; низький рівень інтеграції науки та виробництва; відсутність компетенції в науковому середовищі щодо комерціалізації НДДКР.

6. Захист та охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності: піратство в сфері ПЗ та Інтернеті, підробки, порушення законодавства в сфері промислових зразків.

7. Розвиток освіти: низький рівень взаємодії між бізнесом та ВНЗ; відсутності сучасної матеріально-технічної бази в навчальних закладах.

8. Стан ІКТ інфраструктури: відсутня державна стратегія розвитку ІКТ (відсутня Digital Agenda of Ukraine).

Метою застосування нових інструментів державного впливу на інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку є створення сприятливих ринкових умов для ведення бізнесу, стимулювання підприємництва в межах створення та впровадження інновацій, інвестування в «інтелектуальну» інфраструктуру. Реалізація нових методів державного регулювання інвестиційних процесів здійснюється через відповідні механізми. Механізми державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні повинні використовуватися з урахуванням визначеної державної моделі та за допомогою інструментів, які можуть створити конкурентоспроможний регіон, досягти максимального ефекту від застосування специфічної політики, заходів, якими вона буде впроваджуватися, інноваційної культури, та створення сприятливого середовища.

О. М. Шаров [257] виділяє три основні підходи (моделі) щодо залучення іноземних інвестицій: 1) лібералізація правил руху капіталу, або принцип «відкритого вікна», коли максимально спрощуються правила контролю за здійсненням капітальних операцій, що має привабити іноземних інвесторів простотою здійснення таких операцій; 2) забезпечення моніторингу за рухом іноземного капіталу з метою поєднання привабливості простоти здійснення капітальних операцій з відстежуванням основних тенденцій руху капіталу, щоб мати можливість вжити відповідних заходів у разі виникнення серйозних загроз економічній безпеці держави; 3) таргетування іноземних інвестицій, коли держава не просто створює умови, привабливі для іноземних інвесторів, а ставить перед собою конкретні цілі щодо обсягів, географічних і галузевих напрямів руху

іноземного капіталу в національній економіці.

Методами формування інвестиційної політики є [258]: комплекси механізмів формування інвестиційної політики, дія яких спрямована на залучення інвестицій з метою покращення соціально-економічного розвитку регіону. До методів, за допомогою яких здійснюється формування інвестиційної політики, відносяться: централізоване формування інвестиційної політики; децентралізоване формування інвестиційної політики. Централізоване формування інвестиційної політики передбачає розробку всіх необхідних механізмів формування інвестиційної політики на загальнодержавному рівні.

При такому методі формування інвестиційної політики основними критеріями розробки стають загальнодержавні критерії економічної ефективності, при цьому потреби регіонів відіграють лише другорядну роль і, відповідно, розглядаються за залишковим принципом. Децентралізоване формування інвестиційної політики передбачає розробку механізмів на рівні самого регіону, при цьому основним чинником даних процесів стають перехід виключно до економічних методів взаємодії з усіма учасниками інвестиційних процесів. При комбінуванні вищезазначених методів можна досягти найкращого результату. Так як регіональна інвестиційна політика включає систему заходів щодо раціонального використання та залучення ресурсів із залученням інститутів влади на всіх рівнях для створення умов соціально-економічного розвитку та підвищення благоустрою регіону.

В умовах інноваційного розвитку інвестиційна політика повинна використовувати інновації не лише з підходу інструменту залучення інвестицій, а й з позиції управління. Платформою для ефективного ведення інвестиційної політики на регіональному рівні є комбінація традиційних підходів з інноваційними методами.

С. О. Біла, О. В. Жаліло [259] виділяють інноваційні підходи, які орієнтовані на:

– посилення внутрішньої мотивації на регіональному (місцевому) рівні до соціально-економічного зростання;

- створення ефективних господарських структур, орієнтованих на інтенсифікацію використання наявного на місцях ресурсного потенціалу;
- формування на регіональному (та міжрегіональному) рівні конкурентних виробничих систем інноваційного типу;
- першочергове задоволення внутрішніх потреб територій за рахунок власних і залучених ресурсів [259].

I. Чухно наголошує на використанні двох основних напрямів [260]: підходи, що передбачають застосування методів та інструментів менеджменту комерційної сфери в регіональному управлінні (наприклад, це може бути використання підходів проектного менеджменту, підвищення уваги до ефективності здійснюваних заходів, в тому числі економічної, дієві системи мотивації персоналу (з використанням економічних методів мотивації), підвищення спрямованості на клієнта – громадянина тощо); підходи, що передбачають активне залучення громадських організацій, громади, місцевих бізнес-структур до процесів управління регіональним розвитком (залучення громади до створення і реалізації програм регіонального розвитку, державно-приватне партнерство тощо) [260].

I.O. Дегтярьова виділяє наступні сприятливі умови, які можуть сформувати підґрунтя для інноваційного розвитку [261]: ефективне регуляторне середовище; якісне інформаційне забезпечення інноваційної діяльності; наявність та активне функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури; мотиваційні інструменти щодо активізації інноваційних процесів; належний захист інтелектуальної власності тощо.

Наголошуючи на тому, що важливим інструментом при веденні інвестиційної політики є планування інноваційного розвитку з урахуванням: створення інноваційних програм та стратегій, що передбачатимуть створення засад для проведення заходів щодо налагодження діалогу та співпраці між різними інститутами, створення інноваційної інфраструктури, сприяння розвитку та регулюванню інноваційних підприємств та забезпечення їх кадрами.

При формуванні інвестиційної політики ми пропонуємо владі

сфокусуватися на таких напрямках, що стануть основою для ефективного соціально-економічного розвитку: людський капітал, співпраця громад, підприємництво та інноваційні мережі, грантове фінансування. Фокус на вищезазначених напрямках в управлінні та регулюванні регіональної інвестиційної політики надасть змогу підвищити ефективність муніципальної інвестиційної політики, залучити не лише додаткові кошти до місцевих бюджетів, а й вирішити соціально значущі проблеми.

Одним із стратегічних напрямів інвестиційної політики, на нашу думку, є людський капітал, а саме інвестування в людей через розвиток системи освіти та створення сприятливого середовища для набуття необхідних професійних навичок. Однією із пропозицій є створення сприятливого середовища для розвитку людського капіталу за такими напрямками:

1. Проведення тренінгів, освітніх заходів, стажувань з підвищення кваліфікації та розвитку професійних навичок нададуть змогу не лише викликати зацікавленість до роботи у співробітників, а й ознайомити зі світовим досвідом роботи в конкретній сфері, покращити знання іноземної мови і таким чином створити умови для появи нових ідей щодо покращення функціонування державних підприємств, органів місцевої влади тощо.

2. Створення команди (team-building). Актуальним питанням на сьогоднішній день є питання створення ефективної команди співробітників, які орієнтовані на результат та готові вирішувати поставлені перед ними задачі керівництва якісно та швидко. Особливої уваги потребує механізм взаємодії в команді, розвиток здорових відносин в колективі та отримання відповідних навичок працюючи в команді. Наслідками від успішного створення команди є підвищення ефективності та швидкості прийняття рішень, згуртованості, створення атмосфери довіри в колективі, розвиток креативного та інноваційного мислення, лідерських якостей, уміння працювати в команді, підвищення самооцінки тощо.

3. Сприяння збалансованості трудового життя. Інвестування в процеси сприяння збалансованості роботи та особистого життя потребує уваги не лише

для державних підприємств, а й для приватних. Збалансованість особистого життя є досить важливим фактором успішного розвитку особистості та власної реалізації в професійній сфері. Даний напрям скоріше за все можна віднести до компетенції корпоративної культури та часто роботодавці забувають про людський фактор та створення комфортних умов для роботи власних підлеглих. Досягти балансу можна за рахунок наступних дій з боку керівництва: орієнтація на результат, а не на відпрацьований час, можливість залучати працівників дистанційно, приділення більшої уваги розвитку корпоративної культури, моніторинг психологічного стану працівників, надання або сприяння отриманню кваліфікованої психологічної допомоги тощо.

Підприємництво та інноваційні мережі. Як вже зазначалося, інноваційний розвиток суспільства потребує активних дій не лише з боку підприємців, а й держави. Допомогти створити конкурентоспроможний країну, на нашу думку, може інноваційна екосистема. Створення ІЕС надасть можливість перетворити найпрогресивніші інноваційні ідеї в комерційні продукти, нові сервіси, ринки та забезпечити сталий розвиток країни.

Формування інноваційної інфраструктури з метою використання творчого потенціалу та стимулювання підприємців до інноваційного розвитку стане передумовою створення конкурентоспроможного середовища. Інноваційна екосистема об'єднує в собі освітні центри, R&D центри, бізнес школи, інкубатори, кластери, акселераторів, ангелів, венчурні фонди різних стадій, грантові фонди, великі корпорації, сервісні компанії, коворкінги, підприємців, різні заходи, як середовище, де відбувається взаємодія та контакт між учасниками з можливістю подальшої співпраці.

Важливою умовою функціонування успішної ІЕС є інтеграція ІЕС в глобальну екосистему. Наразі в Дніпропетровській області функціонують лише декілька елементів інноваційної екосистеми: бізнес інкубатор, коворкінговий центр, освітні центри, у вигляді університетів, підприємці. Окрему увагу варто виділити створенню акселераторського центру, адже він надасть змогу допомогти компаніям на різних стадіях створення та розвитку проектів, а також венчурним

фондам.

Наступним важливим напрямком стратегічного розвитку країни в межах впровадження інвестиційної політики в умовах інноваційного розвитку є налагодження співробітництва та створення стратегічних зв'язків між регіонами в межах України, Європи та світу. Інвестування в розвиток країни з позиції створення якісної інфраструктури та зв'язків з успішними країнами створить умови для швидкого зростання компаній та реалізації наявного людського капіталу. В умовах інноваційного розвитку зовсім не варто будувати постійні фізичні зв'язки, співпраця може відбуватися в межах інформаційно-технологічних зв'язків, утворюючи мережі.

Співпраця з громадським простором. Економічний розвиток включає створення та впровадження комплексної інвестиційної співпраці. Для органів місцевої влади досить важливим, на нашу думку, є налагоджений діалог з громадським простором. Оскільки, громадськість має змогу представити складні питання чи проблеми, які потребують уваги та залучення органів місцевої влади. Активізувати роботу такого діалогу можна за рахунок проведення певного роду заходів: форумів, конференцій, круглих столів, регулярних інформаційних заходів. Такі заходи допоможуть краще зрозуміти проблеми суспільства, нададуть змогу обговорити шляхи вирішення існуючих проблем та визначити перспективи розвитку країни з встановленням плану дій всіх учасників.

Наступним стратегічно важливим напрямом розвитку інвестиційної політики є грантове фінансування, як альтернативне або додаткове джерело фінансування тих проєктів, які попри наявну значимість не отримали державної підтримки та фінансування.

Протягом останнього часу великої популярності набирає проєктна діяльність спрямована на отримання грантів. Варто відмітити, що грантові проєкти перш за все спрямовані на вирішення соціально значущих проблем та не передбачають отримання прибутку. Основним наслідком від реалізації проєкту повинна бути соціальна користь. Серед переваг грантової діяльності є: активізація громадського сектору, покращення добробуту місцевого населення, використання

додаткових джерел фінансування.

Одним із факторів підвищення рівня інвестиційної привабливості є створення та застосування стандартів залучення інвестицій. В межах проведеного дослідження експертами проекту ПРОМІС було встановлено стандарти, які включають [265]:

- 1) уніфіковану систему підготовки інвестиційних пропозицій (єдині стандарти);
- 2) розробку інформаційно-маркетингових продуктів та просування інвестиційного потенціалу країни та територіальних громад;
- 3) пошук, залучення та професійний супровід інвестора;
- 4) постінвестиційну підтримку.

Підготовка інвестиційних пропозицій включає: систему збору інформації, яка формується з урахуванням мети, інформацію про пріоритетні галузі з інвестиційним потенціалом; пропозиції інвестиційних майданчиків, бази даних компаній, що можуть представляти інвестиційний інтерес для інвесторів, компаній з іноземними інвестиціями та базу даних із запитамі від інвесторів.

Стандарти маркетингової стратегії мають на меті створити позитивний імідж країни через формування обізнаності, зацікавленості серед інвесторів. Маркетингова стратегія країни передбачає створення маркетингового плану, в якому відображаються план заходів, важливих для країни та регіонів, розробка та систематичне наповнення інвестиційного веб-порталу, інвестиційний паспорт та інші інформаційно-маркетингові інструменти просування регіонів та країни.

Стандарти залучення та професійного супроводу інвестора поєднує в собі пошук та процес залучення інвестора і в результаті вимагає налагодження ділових контактів з потенційними інвесторами.

Постінвестиційна підтримка інвестора передбачає продовження контактів з інвестором після першочергового рішення розпочати діяльність в регіоні, а також підтримка планів розвитку компанії та реінвестування, з метою спонукання інвесторів до розширення виробництва та реалізації проектів.

Щодо правового поля, то вдосконалення потребують деякі нормативні

акти, які вступають в колізію з наявними та уповільнюють інвестиційні процеси.

Одним із дієвих механізмів залучення інвестицій в країну є створення підприємств, асоціацій або організацій, які займаються залученням інвестицій та безпосереднім супроводом інвестиційних проектів. Перевагою створення державних підприємств при обласних адміністраціях є те, що вони можуть виступати зв'язною ланкою між інвестором та бізнесом, що, в свою чергу, спрощує процедури оформлення, отримання документів щодо створення та реалізації інвестиційних проектів з боку держави.

Ускладнює діяльність підприємств державної форми власності в сфері залучення інвестицій наявність Декрету КМУ «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» від 31 грудня 1992 року N 24-92 [262], який пунктом першим забороняє державним підприємствам бути засновниками підприємств будь-яких організаційних форм та видів, засновниками або учасниками господарських товариств та суперечить ЗУ «Про управління об'єктами державної власності» [263].

Тобто, чинність Декрету КМУ, прямо забороняє державним підприємствам створювати інші форми господарювання, у тому числі і для залучення інвестицій, де держава, в особі державного підприємства, приймає участь в інвестиційних програмах.

Аналогічна ситуація виникає із правозастосуванням Закону України №2404-VI від 01.07.2010 р. «Про державно-приватне партнерство» [264], яке є аналогом участі для державного підприємства в інвестиційній діяльності. Цим Законом визначено організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі.

Інтерпретуючи результати кореляційно-регресійного аналізу, можна стверджувати, що економічне зростання, що характеризується макроекономічними показниками, в даному випадку, ВВП, на пряму пов'язаний з рівнем залучених капітальних інвестицій. Підтвердженням такого зв'язку є

принцип акселерації, який було сформульовано лауреатом Нобелівської премії П.Самуельсоном [267]. Цей механізм взаємодії передбачає зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП) завдяки зростанню реальних інвестицій, а також подальше збільшення реальних інвестицій за рахунок відповідного зростання ВВП. Під реальними інвестиціями розуміється приріст вартості основного капіталу (будинків, споруд, машин та устаткування) і виробничих запасів [268]. Суть принципу акселерації полягає в тому, що зменшення національного доходу, виробництва чи сукупного попиту призводить до скорочення інвестицій.

Здійснивши кореляційно-регресійний аналіз (Додаток Д), ми отримали наступне рівняння регресії, яка описує вплив відібраних показників на віддачу інновацій

Рівняння регресії (3.1) з урахуванням відібраних показників має такий вигляд:

$$Y = 42.75 + 3.06x_5 + 19.36x_6 - 1.98x_7 + 0.03x_9 + 0,001x_{11} \quad (3.1)$$

де x_5 —питома вага підприємств, що займалися інноваціями, x_6 — індикатор інноваційної культури, x_7 — питома вага підприємств, що впроваджували інновації, x_9 —витрати на дослідження і розробки, x_{11} —витрати на придбання обладнання та програмного забезпечення.

З урахуванням запропонованих рекомендацій, результатів оцінювання та удосконаленого механізму, за допомогою програмного забезпечення було здійснено прогнозування рівня інноваційного розвитку національної економіки (рис. 3.10), (Додаток Ж). Запропонована послідовність формування механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, що відповідатиме вимогам ринкової економіки і забезпечить достатнє фінансування формування та використання інноваційного потенціалу, має складатися з упорядкованої, узгодженої системи взаємопов'язаних елементів – суб'єктів, об'єктів, принципів, функцій, методів, важелів впливу, форм та інструментів інвестування, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку. Доцільність

упровадження цього механізму зумовлена необхідністю впорядкування та координації такої роботи як запоруки збалансованої та комплексної реалізації інноваційних проектів, більш ефективного розподілу ресурсів, поступового досягнення якісно нового рівня інноваційного розвитку господарського комплексу.

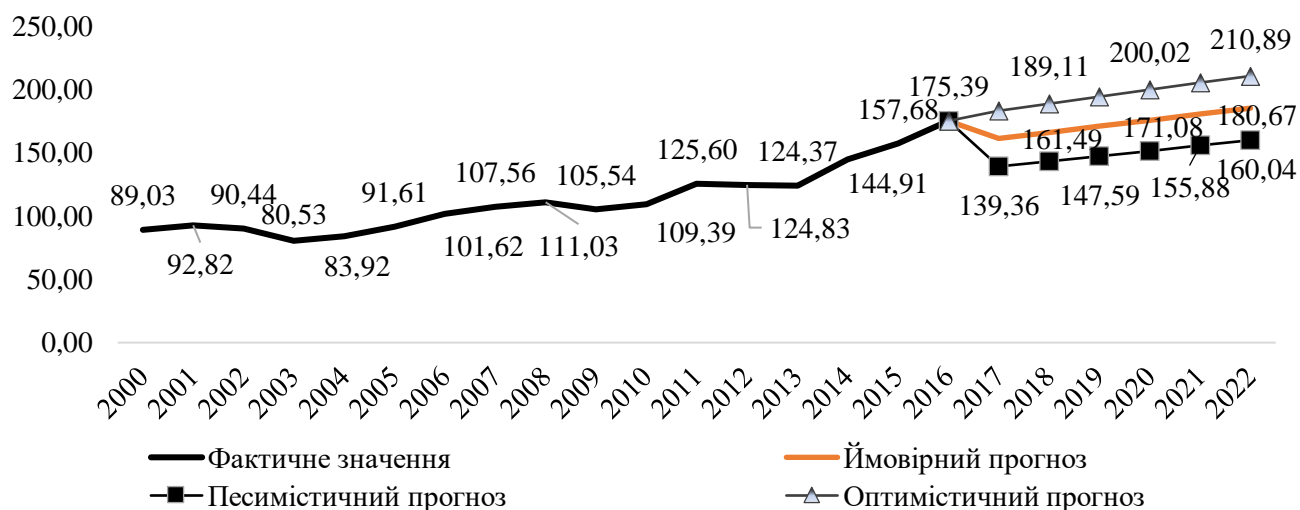


Рис. 3.10. Прогноз рівня інноваційного розвитку національної економіки за показником віддачі інновацій (розраховано автором)

За результатами проведеного дослідження визначено напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, які полягають у створенні:

1) системи нормативно-правової бази, яка враховуватиме законодавство у сфері інтелектуальної власності, інвестиційної діяльності, інновацій, е-комерції, податків та регламентуватиме інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку національної економіки; 2) центрів із реєстрації мікро-, малого та середнього бізнесу з метою відстеження інноваційної активності підприємств;

3) системи зв'язків між освітніми установами та підприємствами;

4) стратегічної програми підтримки стартапів;

5) системи державного оцінювання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, яка включатиме такі показники: продуктивність стартапів, джерела фінансування, сфера національної економіки, собівартість

проектів, рентабельність, прибуток проекту, ефективність проекту, доступність інноваційних товарів для споживачів, рівень компетентності співробітників;

б) інноваційних екосистем.

Окрім інфраструктури одним із ключових факторів впливу на формування інноваційного потенціалу є творча діяльність країни. Інфраструктура досліджувалася як формотворчий показник інноваційного потенціалу та один із факторів впливу на обсяги залучення інвестицій. До складу інфраструктури входили наступні компоненти: інформаційні та комунікаційні технології, загальна інфраструктура та екологічну стійкість. Зазначені групи утворюють інфраструктуру, тому що стають передумовою появи та обміну інновацій, нових сервісів, товарів та здатні вплинути на підвищення продуктивності та ефективності, зменшення трансакційних витрат, покращення доступу до міжнародних ринків вітчизняних підприємств та стійкого зростання національної економіки.

Інформаційні та комунікаційні технології досліджувалися з позиції: доступності та використання, онлайн-обслуговування урядом та онлайн-участі громадян. Загальна інфраструктура включала в себе середнє значення виробленої електроенергії на душу населення; показник ефективності логістики і формування валового капіталу, який складається з витрат на додану вартість до основних засобів та чистих запасів економіки, включаючи благоустрій територій; заводи, придбання машин та обладнання; і будівництво доріг, залізниць та ін., приватні житлові будинки та торгово-промислові будівлі. Екологічну стійкість, як складову інфраструктури формували три показники: ВВП на одиницю енергоспоживання (показник ефективності використання енергії), Індекс екологічної ефективності такількість сертифікатів відповідності стандарту ISO 14001 відповідно до систем екологічного менеджменту.

Результати творчої діяльності досліджувалися з позиції використання інноваційного потенціалу. Роль творчої діяльності в інноваціях також не варто недооцінювати, оскільки вона враховує нематеріальні активи (заявки на реєстрацію торгівельних марок, патенти), промислові розробки, товари та

послуги, як творчі результати економіки, продукти та послуги розважального та медіа сектору, інформаційні послуги, рекламу, дослідження ринку та громадську думку, послуги у сфері культури.

Отже, формування та реалізація стратегії інноваційного розвитку країни повинно враховувати систему заходів спрямованих на вдосконалення інвестиційного забезпечення через вплив на макроекономічні показники, які впливають на процеси інноваційної активності та залучення інвестицій, інвестиційну привабливість країни, підтримку підприємств, з метою активізації інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження нових технологічних процесів; з другого боку потрібно приділити велику увагу формуванню та використанню інноваційного потенціалу.

Висновки до розділу 3

В процесі дослідження шляхів вдосконалено інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, проведено прогнозування та розроблено заходи до імплементації світового досвіду до формування і створення інноваційних екосистем в Україні, сформовано стратегічні напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Обґрунтовано типологію зв'язків інноваційного розвитку та інвестиційного забезпечення як динамічних явищ, що мають два напрями впливу. Перший напрям взаємозалежності можна пояснити необхідністю суб'єкта інвестиційного процесу вкладати кошти або інші ресурси в об'єкти інноваційного розвитку з метою збільшення конкурентних переваг та забезпечення економічного розвитку з отриманням максимально можливого доходу. Для другого типу зв'язку властивий процес стимулювання з боку зовнішнього середовища, що полягає в такому: науково-технічний прогрес та поява на ринку новацій стимулюють підприємців вкладати кошти в розвиток підприємництва, застосовуючи у своїй діяльності новації на будь-якому рівні, тим самим вимушуючи бізнес діяти відповідно до сучасних вимог та розвитку.

Аналіз функціонування ІЕС в таких країнах як Швеція, Китай, Греція, Ізраїль показав, що створення ІЕС, не залежно від специфіки функціонування, не лише створює умови для інноваційного розвитку підприємництва, але й призводить до залучення інвестицій та створює умови для міжнародної співпраці.

Процес залучення інвестиційних ресурсів базується на економічних, соціально-психологічних та інституціональних факторах. До економічних чинників відноситься: інвестиційна інфраструктура, фондовий ринок, банківська та податкова системи, доступність факторів виробництва, робоча сила, стабільність національної валюти тощо. До соціально-психологічних чинників: рівень освіченості населення, зайнятість населення, рівень злочинності, соціальний рівень розвитку суспільства, рівень безпеки, культура. До інституціональних: національне законодавство, рівень корупції, судова система, механізми державного втручання, міжнародна співпраця.

Установлено, що механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, що відповідатиме вимогам ринкової економіки і забезпечить достатнє фінансування формування та використання інноваційного потенціалу, має складатися з упорядкованої, узгодженої системи взаємопов'язаних елементів – суб'єктів, об'єктів, принципів, функцій, методів, важелів впливу, форм та інструментів інвестування, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку. Доцільність упровадження цього механізму зумовлена необхідністю впорядкування та координації такої роботи як запоруки збалансованої та комплексної реалізації інноваційних проектів, більш ефективного розподілу ресурсів, поступового досягнення якісно нового рівня інноваційного розвитку господарського комплексу.

За результатами проведеного дослідження визначено напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, які полягають у створенні:

У ході дослідження виявлено, що у світовій практиці одним з інструментів інвестиційного забезпечення розроблення інноваційних продуктів стало створення інноваційних екосистем, які являють собою систему учасників,

комплекс засобів, методів та інструментів, що утворюють сприятливе середовище для ефективної колаборації учасників екосистеми та досягнення синергетичного ефекту в процесах формування та використання інноваційного потенціалу з метою трансформації та комерціалізації інноваційних ідей у продукти чи послуги на ринку.

Для ефективного функціонування механізму інвестиційного забезпечення в межах запропонованих інноваційних екосистем визначено необхідність застосування ієрархічного процесингу, що являє собою діяльність, спрямовану на збирання, обробку та зберігання всієї необхідної інформації, пов'язаної з інвестиційно-інноваційною діяльністю, яка надходить від учасників інноваційної системи, з подальшим її використанням для стратегічного розвитку та залучення інвестицій. Результатом застосування ієрархічного процесингу є створення процесингових центрів. З урахуванням запропонованих рекомендацій, результатів оцінювання та удосконаленого механізму, на основі експертних методів проведено прогнозування рівня інноваційного розвитку національної економіки.

Установлено, що застосування запропонованих заходів до вдосконалення інвестиційного забезпечення дозволить підвищити рівень інноваційного потенціалу національної економіки як у частині потенціалу у створенні інновацій, так і потенціалу в комерціалізації інновацій, що сприятиме інноваційному розвитку національної економіки.

Отримані в третьому розділі дисертації результати опубліковані в працях автора [269, 270, 271].

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено теоретичні та методичні аспекти, а також наведено рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Основні результати дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

Уточнено категоріально-понятійний апарат предмета дослідження, зокрема, тлумачення сутності інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, яке розглядається як сукупність скоординованих дій щодо використання інструментів із залучення інвестиційних ресурсів для впровадження інновацій за умови системної єдності процесів формування та використання інноваційного потенціалу для створення умов прогресивного розвитку національної економіки.

Визначено та систематизовано принципи інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, які включають загальноприйняті (цілеорієнтація; адаптивність і гнучкість; комплексність; множинність, диверсифікація та оптимізація джерел і форм інвестування; широта охоплення; ефективність; пріоритетність) та доповнений принцип – узгодженості формування та використання інноваційного потенціалу, що передбачає системну єдність процесів формування та використання інноваційного потенціалу національної економіки. Дотримання вищезазначених принципів сприятиме побудові дієвого механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Запропоновано послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, яка передбачає оцінювання інноваційного потенціалу, що уможливить, в рамках відповідного механізму, залучення інвестиційних ресурсів, необхідних для належного формування та використання інноваційного потенціалу як основи інноваційного розвитку.

Удосконалено методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу національної економіки з урахуванням його взаємозв'язку з рівнем інноваційного розвитку за показником віддачі інновацій. Проведене оцінювання інноваційного

потенціалу засвідчило, що рівень інноваційного потенціалу характеризується невизначеною динамікою та за значеннями інтегрального індикатора перебуває на середньому рівні.

Удосконалено механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, який передбачає створення умов для достатнього фінансування інноваційного потенціалу у процесах його формування та використання. Доцільність упровадження удосконаленого механізму зумовлена необхідністю активізації інноваційної діяльності на основі ефективного формування та максимального використання інноваційного як запоруки збалансованої та комплексної реалізації інноваційних проектів, більш ефективного розподілу ресурсів, поступового досягнення якісно нового рівня інноваційного розвитку національної економіки.

Запропоновано напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку та підхід до формування механізму інвестиційного забезпечення шляхом упровадження інноваційних екосистем як інструменту залучення інвестицій в процеси формування та використання інноваційного потенціалу з метою комерціалізації інноваційних ідей та виведення відповідних продуктів чи послуг на ринок.

В процесі дослідження напрямів вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, проведено прогнозування та розроблено заходи до імплементації світового досвіду до формування і створення інноваційних екосистем в Україні, сформовано стратегічні напрями вдосконалення інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Обґрунтовано типологію зв'язків інноваційного розвитку та інвестиційного забезпечення як динамічних явищ, що мають два напрями впливу. Перший напрям взаємозалежності можна пояснити необхідністю суб'єкта інвестиційного процесу вкладати кошти або інші ресурси в об'єкти інноваційного розвитку з метою збільшення конкурентних переваг та забезпечення економічного розвитку з отриманням максимально можливого доходу. Для

другого типу зв'язку властивий процес стимулювання з боку зовнішнього середовища, що полягає в такому: науково-технічний прогрес та поява на ринку новацій стимулюють підприємців вкладати кошти в розвиток підприємництва, застосовуючи у своїй діяльності новації на будь-якому рівні, тим самим вимушуючи бізнес діяти відповідно до сучасних вимог та розвитку.

Аналіз функціонування ІЕС в таких країнах як Швеція, Китай, Греція, Ізраїль показав, що створення ІЕС, не залежно від специфіки функціонування, не лише створює умови для інноваційного розвитку підприємництва, але й призводить до залучення інвестицій та створює умови для міжнародної співпраці.

У ході дослідження виявлено, що у світовій практиці одним з інструментів інвестиційного забезпечення розроблення інноваційних продуктів стало створення інноваційних екосистем, які являють собою систему учасників, комплекс засобів, методів та інструментів, що утворюють сприятливе середовище для ефективної колаборації учасників екосистеми та досягнення синергетичного ефекту в процесах формування та використання інноваційного потенціалу з метою трансформації та комерціалізації інноваційних ідей у продукти чи послуги на ринку.

Установлено, що застосування запропонованих заходів до вдосконалення інвестиційного забезпечення дозволить підвищити рівень інноваційного потенціалу національної економіки як у частині потенціалу у створенні інновацій, так і потенціалу в комерціалізації інновацій, що сприятиме інноваційному розвитку національної економіки.

Перспективи подальших досліджень полягають у формуванні на основі отриманих результатів концептуального базису розвитку інноваційного потенціалу як стратегічного ресурсу національної економіки, від якого залежить рівень її інноваційного розвитку національної економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисюк Г.Л. Актуальні питання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону [Електронний ресурс] / Г.Л. Денисюк // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19–21 травня 2011 р.) / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2011. – С.135 – 136. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18265/1/78-Denysyuk-135-136.pdf>
2. Бутенко А. І. Ключові аспекти інвестиційного забезпечення підприємства [Електронний ресурс] // А. І. Бутенко, А. А. Дискіна // Економіка: реалії часу, 2013. – № 1 (6). – С. 101-106. – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/archive/2013/No1/101-106.pdf>
3. Гуторов О. І. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств: теорія та практика [Електронний ресурс]/ О. І. Гуторов, А. О. Калашніков // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2016. – № 4. – С. 44-50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2016_4_11.
4. Вахович І.М. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону [Електронний ресурс] / І.М. Вахович, Г.Л. Денисюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 138-144. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/34/2385-konceptualni-zasadi-investicijnogo-zabezpechennya-innovacijnogo-rozvitku-regionu.html>
5. Кісіль М.І. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва та сільських територій / М.І. Кісіль // Менеджмент: збірник наукових праць. – К., 2009. – № 11. – 225 с.
6. Кошельник В. М. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств Вінницького регіону [Електронний ресурс] / В. М. Кошельник // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(1). – С. 282-290. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2013_1_1_36.

7. Ткаченко А. М. Інвестиційне забезпечення інноваційного потенціалу промислового підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Ткаченко, Д. М. Тимошенко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2013. – Вип.5. – с. 119-125. – Режим доступу: www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_119.pdf
8. Верхоглядова Н. І. Вдосконалення інвестиційного забезпечення розвитку галузі на прикладі паливно-енергетичного комплексу України / Н. І. Верхоглядова, С. О. Завальнюк // Економічний простір. – Дніпро: ПДАБА, 2015. – № 94. – С. 87-97.
9. Капітанець Ю.О. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств / Ю.О. Капітанець // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка. – Тернопіль: Подільський державний аграрно-технічний університет, 2010. – № 5. – С. 141-144.
10. Шевцова Я. А. Інвестиційне забезпечення діяльністю підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Я. А. Шевцова. – Луганськ, 2002. – 20 с.
11. Шилова О. Ю. Організаційно-економічне забезпечення розвитку підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / О. Ю. Шилова. – Донецьк, 2009. – 16 с.
12. Краплина В. В. Пріоритетні складові механізму інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку України [Електронний ресурс] / В.В. Краплина // Ефективна економіка. – 2010. – № 10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_10_10.
13. Приходько В. П. Шляхи реалізації пріоритетів інвестиційного забезпечення інноваційних проєктів регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В. П. Приходько // Ефективна економіка. – 2010. – № 5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_5_27.В.П.
14. Бавико О. Є. Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку мережевого сектору економіки регіону [Електронний ресурс] / О. Є. Бавико // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 23. – С. 4-7. – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2012_23_3.

15. Денисюк Г. Л. Форми і методи залучення та використання інвестицій для забезпечення інноваційного розвитку регіону [Електронний ресурс] / Г. Л. Денисюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2011. – № 16. – С. 333-340. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2011_16_47

16. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р. № 1560-ХІІ. Дата оновлення: 18.12.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

17. Манаєнко І. М. Складові інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики [Електронний ресурс] / І. М. Манаєнко // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – № 12. – С. 434-441. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2015_12_64.

18. Верхоглядова Н. І. Сутність та значення державного регулювання економічних та інвестиційних процесів / Н. І. Верхоглядова, Д. Л. Левчинський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 4. – С. 3-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2011_4_3.

19. Шарп У. Инвестиции / У Шарп, Г. Александер, Дж Бэйли; [пер. с англ.]. – М.: ИНФРА-М, 1999. – XII. – 1 028 с.

20. Татаренко Н. О. Теорії інвестицій: навч. пос. / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 159 с.

21. Иванов Г. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования / Г. И. Иванов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 352 с.

22. Черваньов Д. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: навч. пос. / Д. Черваньов. – К. : Знання-Прес, 2003. – 622 с.

23. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом: монографія / А. А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.

24. Рубан Р.І. Теоретичний аспект інвестиційного процесу / Р.І. Рубан // Економічні науки. Інвестиційна діяльність і фондові ринки. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economics/27042.doc.htm

25. Левчинський Д. Л. Суть та економічна природа інвестицій і інвестиційного процесу / Д. Л. Левчинський // Механізм регулювання економіки. – Суми: СумДУ, 2011. – № 2. – С. 131-139.

26. Маренков Н. Л. Основы управления инвестициями: [учебник] / Н. Л. Маренков. – М.: Едиториал, 2003. – 440 с.

27. Голобородько Т. В. Теоретичні основи активізації інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки [Електронний ресурс] / Т. В. Голобородько // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – №22(2). – С. 413-417. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2012_22\(2\)__70.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2012_22(2)__70.pdf)

28. Навроцька Н. А. Теоретичні аспекти інвестиційного процесу [Електронний ресурс] / Н. А. Навроцька // Схід. – 2012. – № 5 (119). – С. 40-43. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/62572/09Navrotska.pdf?sequence=1>

29. Котко О. К. Сутність та природа поняття «інвестиційний процес» / О. К. Котко // Економічний простір. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. – № 84. – С.162-170.

30. Ковтун Н. В. Статистичне дослідження інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: теорія, методологія, практика: монографія / Н.В. Ковтун. – Київ, 2005. – 370с.

31. Маркова С. В Соціальний ефект інвестицій / С.В. Маркова // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2010. – №1(5). – С. 32-37.

32. Коваль Р. Г. Поняття інвестиційного процесу та його стадії / Р. Г. Коваль // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – №5. – С. 137-140.

33. Куц Л. Л. Види інновацій підприємств / Л. Л. Куц, Л.С. Окопний // Інноваційна економіка. – 2013. – № 8 [46]. – С.95-100.

34. Яремик Х. Я. Система циклів інвестиційного процесу / Х. Я. Яремик // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів: НЛТУ – 2015. – Вип. 25.7. – С. 268-272.

35. Качасв Ю. Д. Особливості територіальної організації інвестиційної діяльності / Ю. Д. Качасв // Часопис соціально-економічної географії.– Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 7. – С. 28-34.

36. Гедзюк В.А. Особливості інвестиційних процесів в Україні на сучасному етапі [Електронний ресурс] / В.А. Гедзюк, М.П. Логвинюк, О.В. Левчук //Розвиток лізингових операцій в Україні Особливості фінансування інноваційних проектів за участю венчурного капіталу. – 2014. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/4_164572.doc.htm

37. Грідасов В. М. Формування сприятливого інвестиційного клімату регіонів сходу України і оцінка їх інвестиційного потенціалу / В. М. Грідасов // Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. – Краматорск, 2015. – № 1. – С. 138-142. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdgma_2015_1_20.

38. Про інноваційну діяльність: Закон України від 05.12.2012 р. Дата оновлення: 18.12.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

39. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития: Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й.А. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 456 с.

40. Татаренко Н. О. Теорії інвестицій: навч. пос. / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 159 с.

41. Азгальдов Г.Г. К вопросу о термине «инновация» / Г.Г. Азгальдов А.В. Костин // Сборник трудов лаборатории анализа эффективности инвестиционных проектов. – М.: ЦЭМИ РАН, 2009. – С.162-164.

42. Мазуренко С. Н. Повышение инновационной активности регионов / С. Н. Мазуренко // Доклад руководителя Роснауки С.Н. Мазуренко на Всероссийском совещании «Повышение инновационной активности регионов». –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: courier-edu.ru/cour0604/5700.html

43. Федотова М.А. Методы оценки стоимости инновационно активных компаний / М.А. Федотова, А.М. Камалова // Становление, развитие и перспективы оценочной деятельности в России. Тез. Докл. 1-й междунар. конфер., 25-26 ноября. – М., 2008. – С. 47-49.

44. Котко О. К. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку, як динамічного процесу якісних змін економіки / О. К. Котко, Н. В. Осадча // Управління розвитком. – Харків: Вид-во ХНЕУ. – №2, 2015. – С.49-59.

45. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський. – К.: Кондор, 2009. – 358 с.

46. Романченко С. В. Новшества, нововведения, инновации: определения и сущность / С. В. Романченко // Молодой ученый. – 2012. – № 4 (39). – С.166-168.

47. Лелон П. Мировозренческая парадигма в философии: экзистенциальный аспект: монография / под ред. П. Лелона. – М.: Изд-во ВГИПУ, 2006. – 99 с.

48. Сергеева О. Соотношение новаций и традиций в цивилизационном процессе / О. А. Сергеева // Философия и общество. – 1999. – №2. – С.185-208.

49. Бегова Т. І. Поняття «ноу-хау» і договір про його передання: монографія. – Х.: Право, 2009. – 160 с.

50. Турило А. М. Інноваційний розвиток як економічний закон ринкової системи господарювання / А. М. Турило, О. А. Зінченко, А. А. Турило // Актуальні проблеми економіки. –К: Національна академія управління, 2014. – №3 (153). – С.31-37.

51. Безрукова Я. М. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_APSN_2008/Economics/32212.doc.html.

52. Сучасні концепції менеджменту: Навч. посібник / За. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. І. Федулової. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 536 с.

53. Буняк Н. М. Інноваційний потенціал регіону: сутність та методика оцінки / Н. М. Буняк // Економіка та держава. – Київ: Інститут підготовки кадрів

державної служби зайнятості України, 2011. – №11. – С.38-40.

54. Norma J. Harrison, Managing innovation for competitive advantage: a global study [Електронний ресурс] / Norma J. Harrison // International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management, 2002. – Режим доступу: <https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf>

55. Evtushenko I. Evaluation of innovation potential of Belgorod Region based on complex method / I. Evtushenko, V. Ryapukhina // World Applied Sciences Journal, 2013. – №25 (1). – p.38-40.

56. Чоботар С. В. Удосконалення методу визначення димоутворювальної здатності матеріалів / С. В. Чоботар, Т. А. Кузнецова // Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет». Технічні науки. – Київ: НУБіП, 2013. – №153. – С. 79-84.

57. Балабанов В. О. До проблеми формування інноваційної культури суспільства / В. О. Балабанов // XXI століття: Альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія: матеріали третьої міжнародної науково-теоретичної конференції, 21 – 22 травня 2004 року. – Частина 1. / ред. Г. П. Балабанова. – Київ: Фенікс, 2004. – С. 388–393.

58. Гунин В. Н. Управление инновациями: 17 модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 7 / В. Н. Гунин. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 241 с.

59. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба, І. В. Новікова // Проблеми науки. – 2003. – № 4. – С. 22.

60. Менеджмент та маркетинг інновацій: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 616 с.

61. Saifullina S. F. The problems of Russian companies innovative development / S.F. Saifullina // Success of Modern Nature Science, 2010. – №3. – P.171-173.

62. Albert S. Intellectual Capitaes the Foundation for New Conditions relating

to Organizations and Management Practices / S. Albert, K. Bradley // Milton Keynes: Open University Business School Working Paper Series. – 2006. – №15.

63. Edvinsson L. Some perspectives on intangibles and intellectual capital / L. Edvinsson // Journal of Intellectual Capital. – 2014. – №1 (1). – p. 12-16.

64. Mazur V. Innovation clusters: advantages and disadvantages / V. Mazur, A. Barmuta, S. Demin // International Journal of Economics and financial issues. – 2016 – № 6. – p.270-274.

65. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 №680-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%8>

66. Котко О. К. Інноваційна культура як компонент національної інноваційної системи / О. К. Котко // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2015. – № 2. – С. 167-174.

67. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16.10.2012 № 3715-VI. Дата оновлення: 05.12.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

68. Казмірчук С. Інноваційна культура: роль місце в інноваційному розвитку підприємства / С. Казмірчук // Соціально-економічні проблеми держави. – 2010. – № 1(3). – С.66-70.

69. Шипуліна Ю. С. Інноваційна культура організації: сутність, структура, підходи до оцінки / Ю. С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент. – 2010. – №2. – С.132-138.

70. Балабанов В. О. До проблеми формування інноваційної культури суспільства / В. О. Балабанов // XXI століття: Альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія: матеріали Третьої міжнародної науково-теоретичної конференції, 21 – 22 травня 2004 року. – Частина 1. / ред. Г. П. Балабанова. – К. :Фенікс, 2004. – С. 388 – 391.

71. Кузьміна Ж. Ю. Инновационная культура как необходимая составляющая гармоничного развития современного общества / Ж.Ю.Кузьмина //

[Электронный ресурс] — Режим доступа:
http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Philosophia/46696.doc.htm

72. Шипулина Ю. С. Сущность, структура и подходы к оценке потенциала инновационного развития предприятия // Инновационное развитие топливно-энергетического комплекса: проблемы и возможности: монография / под общ. ред. Г. К. Вороновского, И. В. Недина. –К.: Знания Украины, 2004. – С. 330-335.

73. Захарчин Г. Інноваційна культура як пріоритетний напрямок інноваційного розвитку вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / Г. М. Захарчин, Л. С. Любомудрова // Инвестиционные приоритеты эпохи глобализации: влияние на национальную экономику и отдельный бизнес : мат-ли міжнарод. наук.-практ. конф. – Режим доступа:
http://www.confcontact.com/2009_03_05/5_zaharchin.php

74. Управління інноваціями: навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова, І.О. Шарко, С.Г. Турчіна, О.В. Киричок. – Вид. 2-ге, доп. – Харків: «Діса плюс», 2016. – 266 с.

75. Соболев Т. В. Философский анализ содержания понятий «культура», «инновация» и «инновационная культура» / Т. В. Соболев // Молодой ученый. – 2014. – № 13. – С. 337–341.

76. Котко О. К. Інноваційні екосистеми в інноваційній політиці регіону / О. К. Котко // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 липня 2015 р.).– Одеса.: ЦЕДР, 2015. – С. 36-38.

77. Иванов В. В. Национальные инновационные системы: опыт формирования и перспективы развития / В. В. Иванов // Инновации. – 2002.– №4. – С. 14-18.

78. Методика «Ценностные ориентации» / М. Рокич. – Москва // Большая энциклопедия психологических тестов: авт.-сост. А.А. Карелин. – Москва: Эксмо, 2009. – С. 26-28.

79. Hofstede G. Culture and personality revisited: Linking traits and dimensions of culture / G. Hofstede, R. McCrae // In Cross-cultural Research. – 2004. – №38(1). – p. 52-88.

80. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind. Revised and expanded 2nd edition. / G. Hofstede // New York: McGraw-Hill 1. – 2005. – 250 p.

81. Hofstede G. Culture's consequences: Comparing values, behaviors, insitutions, and organizations across nations, 2nd ed., Thousand Oaks, CA: Sage. – 2001. –325p.

82. Wallace M. Leadership, organizational culture and job satisfaction in Canadian YMCA organizations / M. Wallace, W.Weese // Journal of Management, 2005. – № 9 (2). – p.182-183.

83. James Alan Regional Culture, Corporate Strategy and High Tech Innovation: Salt Lake City. Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy. Department of Geography and Fitzwilliam College. University of Cambridge. – 2003.

84. Соловйов В.П. Національна стратегія інноваційного розвитку в глобалізаційному світі: елементи концепції / В.П. Соловйов // Наука та інновації. –2009. –Т. 5. –№ 3. – С. 16-22.

85. Скотт Р. Инновационная стратегия Великобритании [Электронный ресурс] / Р.Скотт // Форсайт. – 2009. – № 4(12). – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/889/245/1223/2-scott.pdf>

86. Писаренко Т.В. Інноваційна діяльність та її вплив на економічний розвиток в Україні: монографія / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Г.В. Карлюк, Л. В. Лях. – К. УкрІНТЕІ, 2015. – 116 с.

87. Горин Г.В. Інформаційна база даних рекреаційно-туристичного потенціалу регіону: креативні підходи до її формування / Г.В. Горин // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 18-19 травня 2017 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – С.626-627.

88. Ларс Хандріх Порівняльний аналіз технологічних можливостей, що є економічно обґрунтованими та забезпечують сталий розвиток Вибрані галузі промисловості України Технічний документ із зеленого зростання №2 [Електронний ресурс] / ЛарсХандріх // Проект «Розбудова спроможності для низько вуглецевого зростання в Україні». – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs>

89. Радченко Л. П Рейтингові оцінки та важелі підвищення інноваційності національної економіки України / Л. П. Радченко // Сучасний економічний розвиток: інноваційний аспект.– Харків: ХНПУ, 2014. – Вип. 14.– – С. 28 – 36.

90. Мірошник Р. О. Формування інноваційного потенціалу підприємств шляхом розвитку нематеріальних активів / Р. О. Мірошник // Проблеми економіки та управління. – Львів, 2009. – № 640. – С. 150-154.

91. История экономических учений: оптимум Парето. [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://econteor.ru/hste/orebr.php?pgh=8xx4>

92. Братюк В. П. Державна політика розвитку конкурентоспроможності туризму на основі оптимізації інвестиційного забезпечення [Електронний ресурс] / В. П. Братюк // Ефективна економіка. – 2013. –№ 4. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_4_49.

93. Гриценко Л.Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання / Л. Л. Гриценко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. –2012. –№ 22(2). –С. 89-95.

94. Васильєва О. І. Особливості здійснення державної інвестиційної політики на територіальному рівні / О. І. Васильєва, С. І. Воскобійник // Університетські наукові записки. –2012. –№ 3. –С. 405-410.

95. Порвін М. Ю. Визначення шляхів вдосконалення державної інвестиційної політики в Україні/ М. Ю. Порвін // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. –2013. –Вип. 1. –С. 227-241.

96. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. / редкол.:С. В. Мочерний (відп. ред.).– К.: Видавничий центр «Академія». – 2000. – 864 с.

97. Шапошников К. С. Вплив інституційного середовища на інноваційний

розвиток економіки / К. С. Шапошников // Причорноморські економічні студії.– Одеса: ПНДІЕІ, 2018. – Вип. 29. – С. 34–36.

98. Котко О. К. Тенденції розвитку України у світових індексах і залучення іноземних інвестицій / О. К. Котко // Фінансова політика та фінансово-економічні механізми забезпечення прогресивного суспільного розвитку та економічної безпеки: науковий погляд молоді: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Дніпропетровськ, 24 квітня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. – С.13-15.

99. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

100. Платіжний баланс і зовнішній борг України: щоквартальне аналітично-статистичне видання Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=120403>.

101. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/index>.

102. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/aboutukraine/economic-cooperation/ifo-projects>.

103. Андел І. В. Оцінка впливу інвестиційної діяльності на соціально-економічний розвиток та стан довкілля Львівської області [Електронний ресурс] / І. В. Андел // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – № 23(13)– Режим доступу: http://nvunfu.esy.es/Archive/2013/23_13/236_And.pdf.

104. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 05.10.1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>

105. Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

106. Господарський Кодекс України: Закон України від 16.01.2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

107. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР Дата оновлення: 25.06.2016. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>

108. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15.03.2001 р. № 2299-III. Дата оновлення: 01.01.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>

109. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення 05.12.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

110. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>

111. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. Дата оновлення: 06.02.2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

112. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 31.10.2008 р. № 639-VI. Дата оновлення: 14.04.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-17>.

113. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 21.07.2006 р. № 1001. Дата оновлення: 03.09.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>

114. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія, Перелік від 06.08.2014 р. № 385. Дата оновлення 12.01.2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

115. Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Верховної Ради України від 16.06.2004р. № 1786-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1786-15>

116. Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету шляхом здешевлення довгострокових кредитів: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 17.11.2004 р. № 1563. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-2004-%D0%BF>

117. Про утворення Державної інноваційної небанківської фінансово-кредитної установи «Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу»: Постанова Кабінету Міністрів України; Статут від 12.12.2011р. № 1396. Дата оновлення: 16.10.20015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2011-%D0%BF>

118. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України; Концепція від 25.05.2001 р. № 341/2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>

119. Про Концепцію державної промислової політики: Указ Президента України; Концепція від 12.02.2003 р. № 102/2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003>

120. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року: Указ Президента України від 06.06.2014 р. № 504/2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/2014>

121. Про стан науково-технічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України: Указ Президента України від 11.07.2006 р. № 606/2006. Дата оновлення: 30.06.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606/2006>

122. Про Концепцію проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 17.07.2013р. № 603-р. Дата оновлення: 25.12.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80>

123. Kotko O. K. The international investment activities: systematic analysis of

categorical apparatus / Yu. V. Chyrychenko, O. K. Kotko // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. – № 2 (52). – С.60-65.

124. Котко О. К. Прямі іноземні інвестиції у галузевому розрізі / Ю. В. Чириченко, О. К. Котко // Економічний простір. – №84. –Дніпропетровськ: ЦДАБА, 2014. – С. 46-55.

125. European Commission.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

126. Кульчицький І Інновації та кластерний підхід як фактори розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / І. Кульчицький // Шляхи розвитку української науки.– 2013.– № 4(94). – С.103-109.

127. Створення в Україні інноваційної інфраструктури: Постанова Кабінету Міністрів України; Програма, Паспорт, Заходи від 14.05.2008 р. № 447. Дата оновлення: 02.11.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2008-%D0%BF>

128. Евсеев О. С. Развитие инновационной инфраструктуры в условиях модернизации национальной экономики / О. С. Евсеев, М. Е. Коновалова // Экономические науки. – 2012. – №9. – С. 220-224.

129. Котко О. К. Державна інвестиційна політика: інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О. К. Котко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 9. – С. 151-156. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016>.

130. Нежиборець В. Інноваційна інфраструктура: проблеми, перспективи, рішення// Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 5. – С. 60–69.

131. Варламова М. Л. Організаційне забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів переробних галузей АПК / М. Л. Варламова // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 5. – С. 97-99.

132. Кузьмін О. Є. Сутність та види інноваційної інфраструктури / О. Є. Кузьмін, Т. М. Шотік // Вісн. НУ «Львів. Політехніка». Пробл. економіки та упр. – 2008. – №628. – С. 183–184.

133. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-finansiv-ukraini>

134. Про Науковий парк «Київська політехніка»: Закон України від 22.12.2006 р. № 523-V. Дата оновлення: 05.12.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-16>

135. Willis A. J. The Ecosystem: An Evolving Concept Viewed Historically/ A. J. Willis // *Functional Ecology*, 1997.–№ 11 (2). – p.268-271.

136. Экологический энциклопедический словарь / И. И. Дедю. –Кишнев: гл. ред. МСЭ. – 1989. –408 с.

137. Смородинская Н. В. Тройная спираль как новая матрица экономических систем. [Електронний ресурс] / Н. В. Смородинская // *Инновации*, 2011 – № 4. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/troynaya-spiral-kak-novaya-matritsa-ekonomicheskikh-sistem>

138. Смородинская Н. В. Смена парадигмы мирового развития и становление сетевой экономики [Електронний ресурс] / Н. В. Смородинская // *Экономическая социология*. – 2012. – Т. 13, № 4. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/smena-paradigmy-mirovogo-razvitiya-i-stanovlenie-setevoy-ekonomiki>

139. Смородинская Н. В. Инновационная экономика: от иерархий к сетевому укладу [Електронний ресурс] / Н.В. Смородинская // *Вестник ИЭ РАН*, 2013. – № 2. –Режим доступу: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21101863>

140. Смородинская Н. В. Территориальные инновационные кластеры: мировые ориентиры и российские реалии [Електронний ресурс] / Н.В. Смородинская // *Сб. Материалов XIV апрельской международной научной конференции*. –М.: НИУ-ВШЭ, 2013.– Режим доступу:<http://uecs.ru/uecs71-712014/item/3170-2014-11-21-06-31-16>

141. Bram J. Ecological sustainability and biodiversity [Електронний ресурс] / J.Bram // *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*. – 1999. – Том 6. – Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13504509909469998?journalCode=tsdw>

20\

142. European Commision. Strategy on research and innovation [Электронный ресурс]. – Режим доступа:https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy_en

143. Adner R. Match your innovation strategy to your innovation ecosystem / R. Adner // Harvard Business Review. –2006. –Vol. 84. – p. 98-110.

144. Mercan B. Components of Innovation Ecosystems: A Cross-Country Study International Research / B. Mercan, D.Göktaş // Journal of Finance and Economics, 2011. – № 76.– p. 102-112.

145. Wang P. Advancing the Study of Innovation and Globalization in Organizations, Conference on Advancing the Study of Innovation and Globalization in Organizations / P. Wang // Nuremberg, Germany. –2009. – p. 301-314.

146. Papaioannou T. Knowledge ecologies and ecosystems? An empirically grounded reflection on recent developments in innovation systems theory / T. Papaioannou, D Wield , J. Chataway // 6th International Triple Helix Conference on University-Government-Industry Relations. – Singapore, 2007.[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://oro.open.ac.uk/8550/>

147. Межгосударственная программа инновационного сотрудничества государств-участников СНГ на период до 2020 года: Решение Совета глав правительств СНГ от 18.10.2011. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cis.minsk.by/page.php?id=19142&fw=true>

148. Frosch K. The Innovative Capacity of an Aging Workforce [Электронный ресурс] / K. Frosch // International Journal of Management. –2011.– №13(4).– Режим доступа:<https://www.researchgate.net/publication/228197623>

149. Moore J. F.Predators and prey: A new ecology of competition / J. F Moore // Harvard Business Review, 1993. – Vol. 71. – p. 75-86.

150. Iansiti M. The Keystone Advantage: What the New Dynamics of Business Ecosystems Mean for Strategy, Innovation, and Sustainability / M. Iansiti, R. Levien // Harvard Business School Press. –2004.–225p.

151. Lewin R. On the Edge in the World of Business. In Lewin, R. Complexity:

Life at the Edge of Chaos / R. Lewin, B. Regine// The University of Chicago Press.– 1999. – p. 197-211.

152. Mitleton-Kelly E. Ten Principles of Complexity and Enabling Infrastructures. In MitletonKelly, E. Complex Systems and Evolutionary Perspectives on Organizations: The Application of Complexity Theory to Organizations./ E. Mitleton-Kelly // Pergamon, Amsterdam. –2003. – p. 23-50.

153. Nachira F. Towards a Network of Digital Business Ecosystems Fostering the Local Development [Електронний ресурс] / F. Nachira // European Commission Discussion Paper. Bruxelles. – 2002. – 23 p. – Режим доступу: http://www.digitalecosystem.org/html/repository/dbe_discussionpaper.pdf

154. Lee A. S. Generalizing generalizability in information systems research / A. S.Lee, R. L Baskerville // Information System Research. – 2003. – №14(3).– p. 221-243.

155. Moore J. F. Business Ecosystems and the View from the Firm / J. F. Moore // Antitrust Bulletin. –2006.–№ 51 (1). – p. 31-35.

156. Gossain S. Value: the New Business Ecosystem Reinventing / S.Gossain, G. Kandiah // Strategy & Leadership. –1998. –№ 26 (5). – p.28-33.

157. Lihua H. E-business Ecosystem and its Evolutionary Path: The Case of the Alibaba Group in China / H. Lihua, G. Hu // Pasific Asia Journal of the Association for Information Systems.– 2009. – № 9. – p. 25-36.

158. Anderson P. Complexity Theory and Organization Science / P. Anderson // Organization Science. –1999. – Vol. 10(3). – p. 216-232.

159. Буторіна В. Теретичні підходи до формування національної системи [Електронний ресурс] / В. Буторіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип.6. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-6-2015>

160. Матвеева М. А. Механизмы управления инновационной деятельностью в экономических системах / М. А. Матвеева // Управление экономическими системами [Електронний ресурс]: електрон. науч. журн. – Режимдоступу:<http://www.uecs.mcnip.ru /modules.php>.

161. Самойлова В. А. Господарсько-правова політика держави щодо розвитку інноваційних виробництв [Електронний ресурс] / В. А. Самойлова // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 4. – С. 229-238. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2013_4_25.

162. Місцевий розвиток: кращі практики та інструменти розумного зростання: колективна монографія / за заг. ред. проф. В.Б. Родченка. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. – 212 с.

163. Монастырный Е. Структурная модель инновационной системы / Е. Монастырный // Инновационная экономика.– 2005. – №8(85). – С.49-54.

164. Захарін С. Комерціалізація інновацій та науково-технічних розробок з використанням потенціалу регіонального розвитку інфраструктури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/komertsializatsiya-inovatsij-ta-naukovo-tehnichnyh-rozrobok-z-vykorystanyam-potentsialu-rehionalnoji-inovatsijno.html>

165. Mitleton-Kelly E. Ten Principles of Complexity and Enabling Infrastructures. In MitletonKelly, E. Complex Systems and Evolutionary Perspectives on Organizations: The Application of Complexity Theory to Organizations. [Електронний ресурс] / E. Mitleton-Kelly // Pergamon, Amsterdam. –2003. – р. 23-50. – Режим доступу: <http://eprints.lse.ac.uk/25688/>

166. Потенциал инновационного развития предприятия: монография / под ред. д.э.н., проф. Козьменко С. Н. – Сумы: Деловые перспективы, 2005. – 256 с.

167. Мясников В. О. Методичний підхід до оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств / В.О. Мясников // Економічний простір.– Дніпро: ПДАБА, 2017. – № 117. – С. 172-181.

168. Кавтиш О. П. Теоретико-методичні підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / О. П. Кавтиш, Н. П. Круш // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/315>.

169. Боронос В. Г. Методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства: Advanced technologies of science and education: XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція / В. Г. Боронос, І. П. Кулешова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=58563>

170. Лях І. І. Методичний підхід до комплексної оцінки інноваційного розвитку регіону / І. І. Лях // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2. – С. 169-178.

171. Савченко Ю. О. Супрун С. Д. Методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану малого підприємства. Біржові торги як конкурентний спосіб укладання біржових угод на товарній. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2012/Economics/10_108711.doc.htm

172. Organisation for Economic Co-operation and Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/>

173. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2009–2010. World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/>

174. United Nations Development Programme [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undp.org/content/undp/en/home.html>

175. World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/>

176. Біловодська О. А. Формування маркетингових критеріїв щодо оцінки інноваційного потенціалу регіону/ О. А. Біловодська, О. Ф. Грищенко// Механізм регулювання економіки. –2009. – № 4 (Т 2). – С.246-256.

177. Амосенко Е. П. Интегральная оценка инновационного потенциала регионов России / Е. П. Амосенко, В. А. Бажанов // Регион: экономика и социология, 2006. – № 2. – С. 134-145.

178. Шляхто И. В. Оценка инновационного потенциала региона / И. В. Шляхто // Управление общественными экономическими системами. – 2007. – № 1. –С.6-14.

179. Штецер Т. А. Эмперический анализ факторов инновационной активности в субъектах Российской Федерации / Т. А. Штецер // Вестник НГУ. 2005. – Т.5. – Вып. 2. – С. 35-42.

180. Москвина О. С. Инновационный потенциал как фактор устойчивого развития региона [Электронный ресурс] / О.С. Москвина. – Режим доступа: http://journal.vscs.ac.ru/php/jou/30_02.php

181. Євтушенко В. М. Оцінювання ефективності інноваційної сфери та інноваційної компоненти в діяльності наукових організацій / В. М. Євтушенко // Науково-технічна інформація. – 2009. – №2. – С. 22–27.

182. Епифанов А. А. Потенциал инновационного развития предприятия: монография / А. А. Епифанов, С. Н. Козьменко, Т. А. Васильева; под. ред. С. Н. Козьменко. – Сумы: «КИК «Деловые перспективы», 2005. – 256 с.

183. Trading Economics [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://tradingeconomics.com/>

184. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. / С. М. Шкарлет, В. П. Льчук. – Чернігів: Черні. нац. технолог. ун-т. – 2015. – 308 с.

185. Jon Sundbo The Theory of Innovation: Entrepreneurs, Technology and Strategy. –1999. – p.225. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.e-elgar.com/shop/the-theory-of-innovation?___website=uk_warehouse

186. Інноваційний потенціал регіону: нові підходи до оцінки / Н.Т. Рудь // Регіональна економіка. – 2011. – № 4. – С. 140-150.

187. Лапко О. О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання: монографія. – К.: Інститут економічного прогнозування НАН України, 1999. – 253 с.

188. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів /Авт. упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилиєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.

189. Wang Eric C. Public infrastructure and economic growth: a new approach applied to East Asian economies / Eric C. Wang // Journal of Policy Modeling, Elsevier. – 2002. – Vol. 24(5). –p. 411-435.

190. Зянько В. В. Визначення інноваційного потенціалу на основі інтегральних порівняльних оцінок / В. В. Зянько, С. В. Крива // Вісник ВПІ. – 2012. – №3. – С.56-59.

191. Донець О. В. Зміст економічних категорій «ефект» та «ефективність» інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О. В. Донець // Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – № 5(3). – С. 42-44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2013_5-3_13.

192. Князева О. А. Оцінка ефекту від впровадження інноваційних проектів підприємства зв'язку на мікро- та макроекономічному рівнях / О. А. Князева, А. Д. Петрашевська, М. А. Дем'янчук // Економічний вісник університету. – 2013. – Вип. 20(1). – С. 16-19.

193. Скалюк Р. В. Ефекти та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк, О. В. Декалюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 1. – С.149-154.

194. Ракицкая С. О. Инфраструктурное обеспечение перехода к инновационному типу развития: дис. канд. экон. наук. – Одесса: 2004. – 211 с.

195. Шотік Т. М. Теоретичні основи оцінювання інноваційної інфраструктури // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – С. 95–99.

196. Рудь Н.Т. Інноваційна інфраструктура регіону: теорія, методологія, практика: Монографія. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 492 с.

197. Кашицына Т.В. Методика оценки развития инновационной инфраструктуры региона: автореф. дис. канд. экон. наук. – Владимир, 2009. – 24 с.

198. Сауле Егембердиева Модель оценки эффективности инновационной инфраструктуры Казахстана / Сауле Егембердиева, Толкын Азатбек, Айжан Аринова // Актуальні проблеми економіки. – №12 (138). – 2012. – С.340-346.

199. European Innovation Scoreboard [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

200. World Intellectual Property Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intellect.ua/trademark/law/public/uapolicy/1>

201. Bloomberg Rankings Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.bloomberg.com/graphics/2017-best-business-schools/>

202. Волощук Л. О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства: дис. док. ек. наук : 08.00.04 / Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2015. – 605 с.

203. Суханова Г. П. Політичні ризики та їх вплив на прийняття іноземним інвестором рішення щодо доцільності здійснення реального інвестування / Г. П. Суханова // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2011. – Вип. 85.– С. 86-101.

204. Бараз В. Р. Корреляционно-регрессионный анализ связи показателей коммерческой деятельности с использованием программы Excel: учебное пособие / В.Р. Бараз. – Екатеринбург : ГОУ ВПО «УГТУ–УПИ», 2005.– 102 с.

205. Котко О. К. Вплив транснаціональних корпорацій на економіку України / О. К. Котко, Ю. В. Чириченко // Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 28 листопада 2014 р.). – Дніпропетровськ, 2014.– С.104-106.

206. Котко О. К. Інноваційна діяльність в забезпеченні економічної безпеки держави / О. К. Котко // Принципи нової економіки України та формування її фінансово-інвестиційної основи регіону: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 10-11квітня 2015 р.). Дніпропетровськ, 2015.–С.36-38.

207. Котко О. К. Інноваційна політика в умовах модернізації промисловості України / О. К. Котко, Н. В. Осадча // Економічний вісник Донбасу. – №1(39). – 2015. – С.167-174.

208. Качур Р. М. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці: дисертація дис. к. ек. наук 8.00.03- економіка та управління національним господарством / Львівський національний університет імені Івана Франка. – 2016. – 230 с.

209. Гронська Н. С. Ієрархія інноваційних систем / Н. С. Гронська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2000. – № 405. – С. 215-220.

210. Інвестиційний менеджмент / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда, Ю.М. Великий. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 664 с.

211. Єрмак О. О. Сучасні методи дослідження інвестиційної безпеки держави / О. О. Єрмак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 136-142.

212. Короткова О. В. Інвестиційна привабливість підприємства та методика її оцінювання [Електронний ресурс] / О. В. Короткова // Ефективна економіка. – 2013. – № 6. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2132>

213. Хобта В. М. Фактори формування рівня інвестиційної привабливості підприємства / В. М. Хобта, А. В. Мешков // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Донецьк, ДонНТУ, 2003. – № 59. – С. 104-112.

214. Хобта В. М. Порівняльна оцінка методів визначення інвестиційної привабливості підприємств / В. М. Хобта, А. В. Мешков А. В. // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – № 182: В 3 т Том II. – С. 284-293.

215. Мешков А. В. Механізм підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / А.В. Мешков // Проблеми підвищення ефективності функціонування підприємств різних форм власності: Зб. наук. праць: В 3 т. / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2004. – Т. 3. – С. 298-305.

216. Хобта В.М., Попова О.Ю., Мешков А.В. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах // Монографія: НАН України. Інститут економіки промисловості. МОН України. ДонНТУ. – Донецьк, 2005. – 343 с.

217. Быков И.А. Технологии брендинга. Конспект лекций для студентов

специальности «Связи с общественностью» [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://tm2brand.narod.ru/>

218. Brand Finance nation brands. Annual Report on national brands. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://brandfinance.com/knowledge-centre/reports/brand-finance-nation-brands-2016/>

219. Kolko John Design Thinking Comes of Age [Електронний ресурс] / John Kolko // Harvard Business Review.–2015.– Vol. 71. – р. 75-86. – Режим доступу:<https://hbr.org/2015/09/design-thinking-comes-of-age>

220. Стрілецька Р. Р. Особливості поняття бренд та методи його оцінки[Електронний ресурс] / Р. Стрілецька // Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2011. – С.373-376. Режим доступу:<http://ena.lp.edu.ua/>

221. Доль П. Маркетинг ориентированный на стоимость / Пер с англ. под. ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб: Питер, 2001. – 480 с.

222. Аакер Д.А. Стратегическое рыночное управление. 6-изд. – СПб.: Питер, 2002. – 544 с.

223. Нестерова Ю. Методи оцінки вартості бренду / Ю.Нестерова // Маркетинг в Україні. – 2006. – №3. – С. 61-64.

224. Brand Finance nation brands. Annual Report on national brands 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://brandfinance.com/images/upload/nation_brands_2016_report.pdf

225. Коваленко Н. В. Підвищення інвестиційної привабливості підприємства з позицій соціально орієнтованого маркетингу [Електронний ресурс] / Н. В. Коваленко, М. М. Мархайчук // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2013, №4. – Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/> с.42-51

226. Коваленко Н. В. Аналіз привабливості інвестиційного проекту з урахуванням балансу інтересів суб'єктів інвестиційного процесу / Н. В. Коваленко, М. М. Мархайчук // Вісник економічної науки України. – 2013. – № 1. – С. 51-55.

227. Коваленко Н. В. Забезпечення балансу інтересів суб'єктів інвестиційного процесу як фактор підвищення інвестиційної привабливості

підприємства / Н. В. Коваленко, М. М. Мархайчук // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2. – С. 162-167.

228. Global Market Insite [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.lightspeedresearch.com/>

229. Гукалова І. В. Імідж території як фактор формування якості життя населення / І. В. Гукалов // Вісник ОНУ. – 2014. – Т. 9. – Вип.3. – С.117-118.

230. Матвеєва О. А. Інвестиційна привабливість регіону в контексті формування засад забезпечення його сталого розвитку/ О. А. Матвеєва // Аспекти публічного управління. Регіональне та муніципальне управління. – 2015. – №11-12. – С.77-89.

231. Гончарук Н. С. Брендинг і його становище в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66826.doc.htm

232. Сльозко О. Бренд країни у світі – як фактор її конкурентоспроможності на світовому ринку / О. Сльозко // Проблеми світової політики. – Київ: Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2009. – Вип. 61. – С. 88–92.

233. Нагорняк Т. Бренди країн світу. Імідж українських регіонів у контексті розбудови бренда «Україна» [Електронний ресурс] / Т. Нагорняк // Український науковий журнал «Освіта регіону». – Режим доступу: http://www.socialscience.com.ua/index.php?idd=jornal_content&jornalcontent=62&tema=social_communication.

234. Колесницька Н. Національний брендинг і особливості його застосування країнами Центрально-Східної Європи / Н. Колесницька // *Studia politologica Ucraino-Polona*. – 2014. – Вип. 4. – С. 101-107.

235. Юринець З. В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України / З.В. Юринець // Вісник Хмельницького національного університету, 2013. – Т. 1. – №4. – С.230-233.

236. Hansson J. An Ecosystem for Social Innovation in Sweden [Електронний ресурс] / J.Hansson, F. Björk, D. Lundborg, L. Olofsson // A strategic research and

innovation agenda.– Режим доступа: <https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/18345/An%20Ecosystem%20for%20Social%20Innovation-final.pdf>

237. National Strategy For Sweden. From Wealth to Well-Being. Boston: The Boston Consulting Group, Inc. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://image-src.bcg.com/National-Strategy-for-Sweden_tcm9-35064.pdf

238. Bund E. Report on innovation metrics – Capturing theoretical, conceptual and operational insights for the measurement of social innovation. A deliverable of the project: The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe” (TEPSIE) / Bund E., D-К. Hubrich Schmitz, B. Mildenberger, G. Krlev // European Commission – 7th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research. – Режим доступа: https://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/18700/1/D2.4_final.pdf

239. Monika Wassén, Jan Westberg Attractiveness for Sustainable Growth An Ecosystem for Social Innovation in Sweden, Lund Univeristy, Malmö University and the Centre for Social Entrepreneurship Sweden. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.socialinnovationexchange.org/insights/ecosystem-social-innovation-sweden> Lund Univeristy

240. China’s Absorptive State: Research, innovation and the prospects for China-UK collaboration, 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.nesta.org.uk/report/chinas-absorptive-state-innovation-and-research-in-china/>

241. Indigenous Innovation In China: Implications For Sustainable Growth, 2010. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dragon-star.eu/chinese-innovation-ecosystem/>

242. Status Que of Venture Capital in China, Department of Facilities and Financial Support the Ministry of Science and Technology. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://en.drc.gov.cn/2007-10/16/content_36585356.htm

243. How Do Special Economic Zones and Industrial Clusters Drive China’s Rapid Development, World Bank. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/3349>

244. Putting Higher Education to Work –Skills and Research for Growth in East Asia, World Bank East Asia and Pacific Regional Report. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dragon-star.eu/chinese-innovation-ecosystem/>

245. Wei Jiang Ecosystem services research in China: A critical review / Jiang Wei // Ecosystem Services. –2017. –№ 26. –p.10-16.

246. Antoniadou V. Greece's startup ecosystem [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://image-src.bcg.com/Images/BCG-Greeces-Startup-Ecosystem_tcm108-190625.PDF

247. Growth Strategy European Union 2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/G20Dokumente/Hamburg_Wachstumsstrategien/EUGrowthStrategy.pdf?__blob=publicationFile&

248. Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3) – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.espa.gr/en/pages/staticRIS3.aspx>

249. National Research and Innovation Strategy For Smart Specialization 2014-2020. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gsrt.gr/News/Files/New1034/Executive%20Summary-2015-09-17-v04.pdf>

250. Chaffey D. Klidarithmos E-Business and E-Commerce Year: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://geomart25.files.wordpress.com/2014/05/dave-chaffey-e-business-and-e-commerce-management-strategies-4th-ed-qwerty80.pdf> .

251. Cunningham M. Managing in the Next Society, E-Commerce: New York Truman Talley Books, 2006. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567114000458>

252. Dullien S. The financial and economic crisis of 2008-2009 and developing countries / S. Dullien, D. J Kotte., A. Márquez, J.Priewe // Journal of Financial Risk Management. –2016. – № 5 (4). – 322 p.

253. E-commerce-Europe. Figures per country: Greece. [Электронный

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecommerce-europe.eu/greece>

254. Polychronidou A Statistical Analysis of e-commerce in [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Greece <https://knepublishing.com/index.php/Kne-Social/article/view/677/2040>

255. David Yin What Makes Israel's Innovation Ecosystem So Successful [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/davidyin/2017/01/09/what-makes-israels-innovation-ecosystem-so-successful/#2685c89e70e4>

256. Eytan Messika The Israeli Ecosystem: View of a European VC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medium.com/f2-capital/israels-innovation-secret-3224cc9e7e8b>

257. Шаров О.М. Питання стратегії залучення прямих іноземних інвестицій у контексті дотримання інтересів економічної безпеки держави / О. М. Шаров // Стратегічні пріоритети. – № 1(34). – 2015. – С.41-50.

258. Кононський С. І. Формування та реалізація регіональної інвестиційної політики в сучасних умовах [Електронний ресурс] / С. І. Кононський // Запорізька державна інженерна академія. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_1_018.pdf

259. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.

260. Чухно І. А. Спрямованість застосування інноваційних підходів до регіонального розвитку / І. А. Чухно // Сучасна соціально-економічна система: парадигма, завдання і тенденції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 120-річчя Національного університету біоресурсів і природокористування України, Ніжин, 27 квітня 2018 р. – Ніжин, 2018. – Ч. 2. – С. 221-223.

261. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: зарубіжний та вітчизняний досвід застосування [Електронний ресурс] / І. О. Дегтярьова // – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10diovdz.pdf>

262. Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств. Декрет Кабінету Міністрів України від 31.12.1992 № 24-92 від 31 грудня 1992 року N 24-92. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-92>

263. Про управління об'єктами державної власності. Закон України від 21.09.2006 № 185-V. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>

264. Про державно-приватне партнерство Закон України від 01.07.2010 №2404-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

265. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pleddg.org.ua/ua/>

266. Кубатко О. В. Теоретико-методологічні засади розвитку еколого-економічних систем в умовах флуктуацій.: автореф. дис. док. екон. наук : 08.00.06. – Суми, 2017. –20 с.

267. Глуха Г. Я. Інвестиції та їх вплив на економічне зростання/Г. Я. Глуха // Європейський вектор економічного розвитку. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 39–47.

268. Котко О. К. Механізми здійснення державної інвестиційної політики / О. К. Котко // Світова торгівля і захист національних інтересів в умовах глобалізації: правове, соціально-економічне та інформаційно-технічне забезпечення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 22 квітня 2016 р.): у 2 т. – Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2016. – Т. 1. – С. 85-86.

269. Котко О. К. Удосконалення методів державного регулювання інвестиційних процесів в умовах інноваційного розвитку / О.К. Котко, Ю.В. Чириченко // Лібералізація та безпековий механізм зовнішньоекономічної діяльності: економічні та гуманітарно-технічні аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 25 листопада 2016 р.). – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2016. – С.86-88.

270. Котко О. К. Стандарти залучення інвесторів у зовнішньоекономічній політиці держави / О. К. Котко // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти): матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Дніпро, 20 квітня 2017 р.) – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. – С.74-76.

271. Сидоренко І. В. Оцінка рівня інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку виробничої інфраструктури регіону [Електронний ресурс] / І. В. Сидоренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 242-251. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2012_4_37.

272. Global Innovation Index. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/Home>

Структура Глобального інноваційного індексу

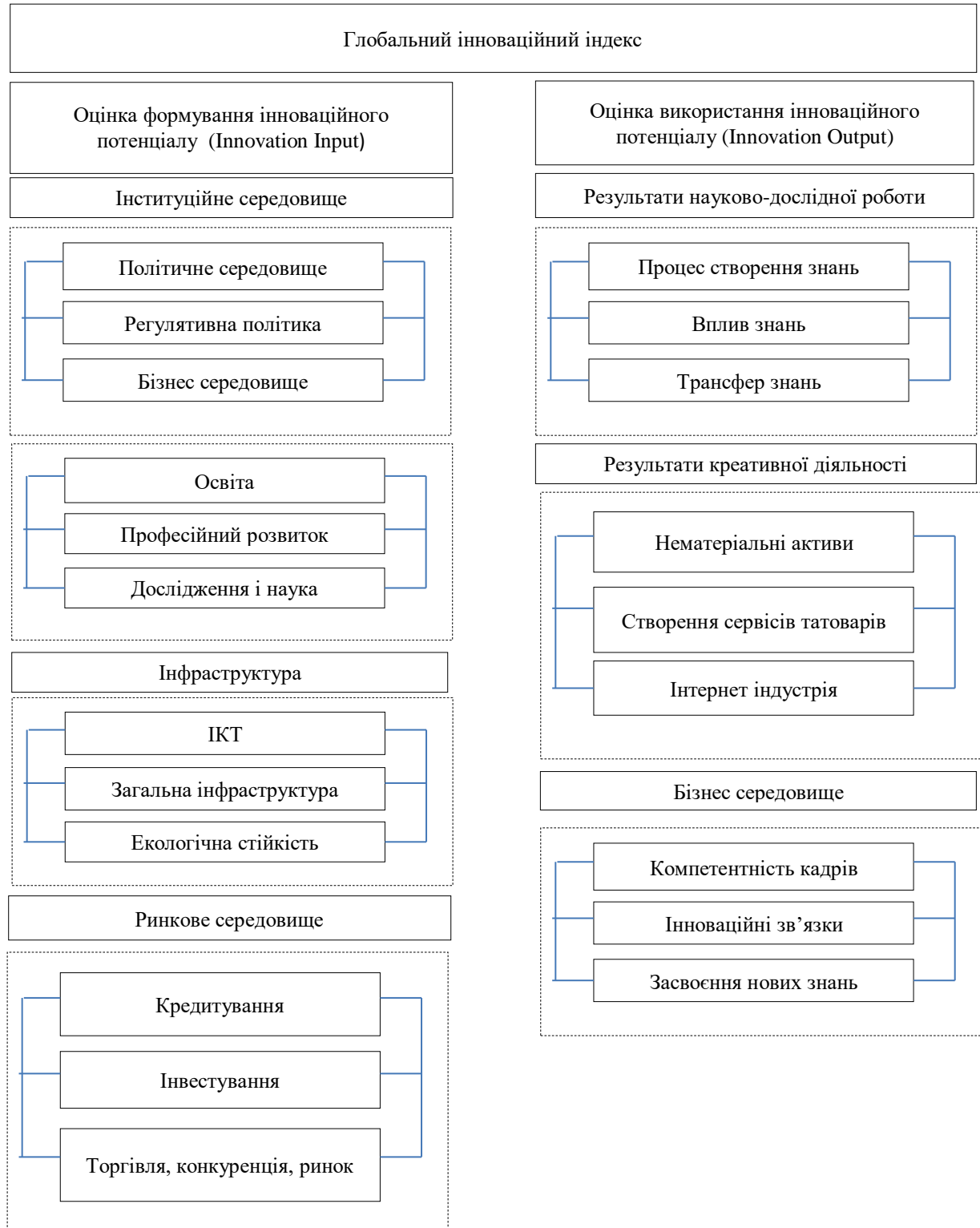


Рис. А.1. Глобальний інноваційний індекс[272]

Показники оцінювання інноваційного потенціалу

Таблиця Б.1

Згруповані показники інноваційного потенціалу

Рік	Показники оцінювання потенціалу у створенні інновацій (Input)						Показники оцінювання потенціалу в комерціалізації інновацій (Output)					
	Підготовлено (випущено) кваліфікованих робітників, тис.	Кількість осіб, випущених з ВНЗ, тис. осіб	Кількість працівників, задіяних у виконанні НДР	Загальна кількість поданих резидентами заявок на винаходи і корисні моделі, шт.	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	Індикатор інноваційної культури	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	Витрати на дослідження розробки, тис.грн.	Витрати на придбання інших зовнішніх знань, тис.грн.	Витрати на придбання машин обладнання та програмного забезпечення, тис.грн.	Частка витрат на виконання НДР у ВВП
t	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_8	x_9	x_{10}	x_{11}	x_{12}	x_{13}	x_{14}
2000	266,8	422,2	157855	5981	18	н/д	14,8	9,4	266,2	72,8	1074,5	0,011
2001	278,8	460,3	162578	7615	16,5	н/д	14,3	6,8	171,4	125	1249,4	0,011
2002	282,4	512,2	178542	2185	18	н/д	14,6	7	270,1	149,7	1865,6	0,011
2003	275,6	579,4	185362	2410	15,1	н/д	11,5	5,6	312,9	95,9	1873,7	0,012
2004	283,4	464,4	152345	9231	13,7	н/д	10	5,8	445,3	143,5	2717,5	0,012
2005	286,6	515,1	145780	10694	11,9	н/д	8,2	6,5	612,3	243,4	3149,6	0,011
2006	289,3	551,5	147871	11501	11,2	0,76	10	6,7	992,9	159,5	3489,2	0,009
2007	285,1	602,7	152966	12310	14,2	0,95	11,5	6,7	986,4	328,4	7441,3	0,009
2008	269,6	623,3	162586	12275	13	0,85	10,8	5,9	1243,6	421,8	7664,8	0,009
2009	239,4	642,1	172330	11398	12,8	0,71	10,7	4,8	846,7	115,9	4974,7	0,009
2010	247,4	654,7	182484	13090	13,8	0,88	11,5	3,8	996,4	141,6	5051,7	0,009
2011	240,1	654,7	175330	12928	16,2	0,97	12,8	3,8	1079,9	324,7	10489,1	0,008
2012	202,1	626,5	164340	12510	17,4	0,94	13,6	3,3	1196,3	47	8051,8	0,008
2013	227,3	576,3	155386	11818	16,8	1,01	13,6	3,3	1638,5	87	5546,3	0,008
2014	182	484,5	136123	10637	16,1	1,12	12,1	2,5	1754,6	47,2	5115,3	0,007
2015	165	447,4	122504	11167	17,36	1,23	15,2	1,4	2039,5	84,9	11141,3	0,006
2016	152,8	386,75	97912	11857	18,9	1,58	16,6	2,5	2457,8	64,2	19829	0,005

Оцінювання інноваційного потенціалу із застосуванням функції бажаності Харрінгтона

Таблиця В.1

Розрахунок нормованих показників інноваційного потенціалу та їх часткових функцій

Рік	Нормовані показники інноваційного потенціалу					Часткові функції нормованих показників				
	<i>x5</i>	<i>x6</i>	<i>x7</i>	<i>x9</i>	<i>x11</i>	<i>x5</i>	<i>x6</i>	<i>x7</i>	<i>x9</i>	<i>x11</i>
2000	0,883117	н/д	0,785714	0,041463	0	0,661337	н/д	0,633944405	0,383128	0,367879
2001	0,688312	н/д	0,72619	0	0,009326	0,605062	н/д	0,616468326	0,367879	0,37131
2002	0,883117	н/д	0,761905	0,043168	0,042182	0,661337	н/д	0,627020225	0,383755	0,383393
2003	0,506494	н/д	0,392857	0,061888	0,042614	0,547384	н/д	0,509092685	0,390632	0,383551
2004	0,324675	н/д	0,214286	0,119795	0,087606	0,48541	н/д	0,446142109	0,411848	0,400067
2005	0,090909	н/д	0	0,192836	0,110645	0,401278	н/д	0,367879441	0,438403	0,408503
2006	0	0,047954896	0,214286	0,359298	0,128753	0,367879	0,385514	0,446142109	0,497497	0,415119
2007	0,38961	0,277662864	0,392857	0,356456	0,339481	0,507976	0,468813	0,509092685	0,496509	0,490593
2008	0,233766	0,16151025	0,309524	0,468947	0,351398	0,453143	0,427048	0,480082987	0,534908	0,49475
2009	0,207792	0	0,297619	0,295355	0,207961	0,443802	0,367879	0,475882561	0,475082	0,443863
2010	0,337662	0,191595415	0,392857	0,360829	0,212066	0,489958	0,437954	0,509092685	0,498028	0,445343
2011	0,649351	0,296555249	0,547619	0,39735	0,501992	0,593104	0,475507	0,560836905	0,510636	0,545898
2012	0,805195	0,26260649	0,642857	0,448259	0,372033	0,639543	0,463456	0,591089388	0,527958	0,501912
2013	0,727273	0,340563169	0,642857	0,641664	0,238439	0,616791	0,490971	0,591089388	0,590718	0,454818
2014	0,636364	0,468203246	0,464286	0,692442	0,215458	0,589068	0,534659	0,533346521	0,606317	0,446564
2015	0,8	0,598200079	0,833333	0,817049	0,536767	0,638056	0,577065	0,647524785	0,642921	0,557309
2016	1	1	1	1	1	0,692201	0,692201	0,692200628	0,692201	0,692201

Економічна діяльність

Таблиця Д.1

Аналітичні показники динаміки ВВП, капітальних інвестицій та загальних витрат на інновації

Показник	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ВВП, млн.грн.	357544	457325	565018	751106	990819	947042	1120585	1349178	1459096	1522657	1586915
Абсол. відхилення		99781	107693	186088	239713	43777	173543	228593	109918	63561	64258
Відносне відхилення		27,91%	23,55%	32,93%	31,91%	4,42%	18,32%	20,40%	8,15%	4,36%	4,22%
Капітальні інвестиції, тис.грн.	89314,2	111174	148972	222679	272074	192878	189061	259932	263728	247892	204062
Абсол. відхилення		21859,9	37798,2	73706,6	49395	79196,1	3817	70871,3	3795,4	15836,1	43829,9
Відносне відхилення		24,48%	34,00%	49,48%	22,18%	29,11%	1,98%	37,49%	1,46%	6,00%	17,68%
Загальні витрати на інновації, млн. грн.	4534,6	5751,6	6160	10821	11994	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6	9561,6	7695,9
Абсол. відхилення		1217	408,4	4661	1173,2	4044,3	95,6	6288,4	2853,3	1919	1865,7
Відносне відхилення		26,84%	7,10%	75,67%	10,84%	33,72%	1,20%	78,16%	19,91%	16,72%	19,51%

Кореляційно регресійний аналіз віддачі інновацій

Таблиця Е.1

Результати регресійного аналізу

ВЫВОД ИТОГОВ								
<i>Регрессионная статистика</i>								
Множественный R	0,976636313							
R-квадрат	0,953818487							
Нормированный R-квадрат	0,907636974							
Стандартная ошибка	7,229075295							
Наблюдения	11							
Дисперсионный анализ								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>			
Регрессия	5	5396,7597	1079,35194	20,65368647	0,002367744			
Остаток	5	261,297648	52,25952962					
Итого	10	5658,05735						
	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>
Y-пересечение	42,74712993	28,0677278	1,522999302	0,188257201	-29,40326145	114,8975213	-29,40326145	114,8975213
Переменная X 5	3,056042681	3,39605768	0,899879497	0,409429514	-5,673801515	11,78588688	-5,673801515	11,78588688
Переменная X 6	19,35783009	45,8953063	0,421782349	0,69070407	-98,61981055	137,3354707	-98,61981055	137,3354707
Переменная X 7	-1,980309981	5,45652545	-0,362925088	0,731498413	-16,00675519	12,04613523	-16,00675519	12,04613523
Переменная X 9	0,02651614	0,01613605	1,643285334	0,161245379	-0,014962906	0,067995187	-0,014962906	0,067995187
Переменная X 11	0,000701256	0,00138713	0,505542596	0,634669601	-0,002864488	0,004266999	-0,002864488	0,004266999

Прогнозні значення

Таблиця Ж.1

Прогнозне значення показника віддачі інновацій

Рік	Значення	Ймовірний	Песимістичний	Оптимістичний
2000	89,03			
2001	92,82			
2002	90,44			
2003	80,53			
2004	83,92			
2005	91,61			
2006	101,62			
2007	107,56			
2008	111,03			
2009	105,54			
2010	109,39			
2011	125,60			
2012	124,83			
2013	124,37			
2014	144,91			
2015	157,68			
2016	175,39	175,39	175,39	175,39
2017		161,49	139,36	183,62
2018		166,29	143,47	189,11
2019		171,08	147,59	194,57
2020		175,88	151,73	200,02
2021		180,67	155,88	205,46
2022		185,46	160,04	210,89
2023		190,26	164,21	216,31
2024		195,05	168,39	221,71
2025		199,84	172,58	227,11

Прогнозне значення інтегрального показника Innovation Input

Рік	Значення	Ймовірний	Песимістичний	Оптимістичний
2000	0,66133676			
2001	0,60506245			
2002	0,66133676			
2003	0,54738389			
2004	0,48540971			
2005	0,40127804			
2006	0,3765937			
2007	0,48800167			
2008	0,43990243			
2009	0,40406161			
2010	0,4632268			
2011	0,53106029			
2012	0,54442633			
2013	0,5502969			
2014	0,56120456			
2015	0,60679477			
2016	0,69220063	0,6922006	0,69	0,69
2017		0,6931505	0,55	0,84
2018		0,6941004	0,49	0,90
2019		0,6950502	0,45	0,94
2020		0,6960001	0,41	0,98
2021		0,69695	0,38	1,02

Прогнозне значення інтегрального показника Innovation Output

Рік	Значення	Ймовірний	Песимістичний	Оптимістичний
2000	0,44706121			
2001	0,43831302			
2002	0,45184894			
2003	0,42409476			
2004	0,41890382			
2005	0,40388525			
2006	0,45166031			
2007	0,49867228			
2008	0,50272088			
2009	0,46469991			
2010	0,48333527			
2011	0,5387074			
2012	0,53904686			
2013	0,54153174			
2014	0,52464349			
2015	0,61447382			
2016	0,69220063	0,6922006	0,69	0,69
2017		0,6571857	0,57	0,75
2018		0,6973546	0,60	0,80
2019		0,7375236	0,62	0,86
2020		0,7776925	0,63	0,93
2021		0,8178615	0,63	1,00



**ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

пр. Кірова, 1, м. Дніпропетровськ, 49004 тел. 742-88-32, факс (056) 742-89-41,
e-mail: econom@depecon.dp.ua, Код ЄДРПОУ 02741404

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

аспіранта кафедри міжнародної економіки

Університету митної справи та фінансів

Котко Ольги Костянтинівни

Довідка видана про те, що результати дисертаційного дослідження Котко О.К. щодо напрямів покращення інноваційної політики Дніпропетровської області впроваджуються в практичну діяльність структурними підрозділами департаменту економічного розвитку Дніпропетровської облдержадміністрації.

Взяті до уваги теоретичне обґрунтування дисертанта щодо концепту «інноваційний розвиток» запропоновані О.К. Котко у статті «Теоретичні аспекти інноваційного розвитку, як динамічного процесу якісних змін економіки», надрукованій у науковому фаховому виданні «Управління розвитком. Збірник наукових праць ХНЕУ ім. С. Кузнеця», 2015, вип.2 (180), с.49-54.

Запропоновані дисертантом рекомендації відповідають стратегічно важливим завданням сучасної концепції розвитку області і можуть бути використані Дніпропетровською обласною адміністрацією.

Виконуючий обов'язки
директора департаменту
економічного розвитку
облдержадміністрації



О.С.ПСАРЬОВ

1230

Дніпропетровська обласна державна адміністрація
Департамент економічного розвитку

Вих. №1446/0/31-15 від 21.09.2015





УКРАЇНА

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО
«ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ ЦЕНТР»

49000, м. Дніпро, вулиця Святослава Хороброго, будинок 12, офіс 303 тел. 067-50-40-505

09.11.2017

№ 404/01

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Котко Ольги Костянтинівни
на тему: «Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку
національної економіки»
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Результати дисертаційного дослідження Котко О.К., пов'язані із вивченням інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, використовуються державним підприємством «Інвестиційно-інноваційний центр» в рамках створення Стратегії інвестиційного розвитку Дніпропетровської області.

Прийнято до впровадження: механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, який, передбачає створення умов для достатнього фінансування інноваційного потенціалу в процесах його формування та використання, що дозволяє забезпечити активізацію інноваційної діяльності та стати підґрунтям для створення Стратегії інвестиційного розвитку Дніпропетровської області та підвищити інвестиційну привабливість регіону та інноваційну активність підприємств.

Директор



О.А.Коломійцев



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ
(УМСФ)

вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000
тел./факс: (056) 745-55-96; (0562) 47-17-91
E-mail: university.msf@gmail.com Код ЄДРПОУ 39568620

23.11.2014 № 10-38/01/1418 На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
аспіранта кафедри міжнародних економічних відносин Університету митної
справи та фінансів

Котко Ольги Костянтинівни

на тему «Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку національної
економіки»

Цією довідкою засвідчуємо, що результати дисертаційного дослідження
«Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку національної економіки»
Котко О.К. були використані в навчальному процесі Університету митної
справи та фінансів.

В межах теми автором узагальнено концептуальні засади інвестиційного
забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, проведено аналіз
інвестиційної та інноваційної діяльності України, встановлено зв'язки між
інноваційним розвитком та інвестиційними процесами, запропоновано
послідовність формування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку
національної економіки. Матеріали дисертаційного дослідження
використовувались при розробці програм та підготовці матеріалів для
викладання навчальних дисциплін «Основи наукових досліджень»,
«Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств» та «Міжнародні
стратегії економічного розвитку».

Матеріали дисертаційного дослідження також знайшли своє застосування
при виконанні науково-дослідної теми кафедри міжнародні економічні
відносини «Розвиток зовнішньоекономічних відносин в умовах інтеграції у
світове господарство» (номер державної реєстрації 0115U007054).

Довідку надано для пред'явлення у спеціалізовану вчену раду за місцем
захисту дисертації.

В. о. ректора



В. В. Ченцов

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

В яких опубліковані основні наукові результати:

1. Котко О. К. Прямі іноземні інвестиції у галузевому розрізі / Ю. В. Чириченко, О. К. Котко // Економічний простір. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – №84. – С. 46-55. (Збірник включено до міжнародної наукометричної бази даних *Index Copernicus*).

Особистий внесок: здійснено аналіз інвестиційної діяльності України та визначено низку заходів, які зможуть поліпшити ситуацію із залученням іноземних інвестицій в національну економіку.

2. Котко О. К. Проблеми створення та функціонування індустриальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду / Ю. В. Чириченко, О. К. Котко // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2014. – №1 (51). – С.74-82.

Особистий внесок: розглянуто вплив на інноваційний розвиток створення та функціонування індустриальних парків.

3. Kotko O. K. The international investment activities: systematic analysis of categorical apparatus / Yu. V. Chyrychenko, O. K. Kotko // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2014. – № 2 (52). – С.60-65.

Особистий внесок: проаналізовано економічну природу інвестицій та розглянуто основні підходи до вивчення даного поняття.

4. Котко О. К. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку, як динамічного процесу якісних змін економіки / О. К. Котко, Н. В. Осадча. // Управління розвитком. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – № 2 (180). – С. 49–59.

Особистий внесок: розглянуто підходи до визначення поняття «інноваційний розвиток».

5. Котко О. К. Сутність та природа поняття «інвестиційний процес» /

О. К. Котко // Економічний простір. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2015. – № 94. – С. 162-170. (Збірник включено до міжнародної наукометричної бази даних *Index Copernicus*).

6. Котко О. К. Інноваційна політика в умовах модернізації промисловості України / О. К. Котко, Н. В. Осадча // Економічний вісник Донбасу. – № 1 (39). – 2015. – С. 138-142. (Збірник включено до міжнародної наукометричної бази даних *Index Copernicus*).

Особистий внесок: проаналізовано основні засади формування інноваційної політики в Україні та визначено інструменти її зміни при модернізації національної економіки.

7. Котко О. К. Інноваційна культура як компонент національної інноваційної системи / О. К. Котко // Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2015. – № 2 (54). – С. 167-174.

8. Котко О. К. Державна інвестиційна політика: інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О. К. Котко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 9. – С. 151-156. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016>.

9. Котко О. К. Інноваційна екосистема як нова парадигма інноваційного розвитку економіки / О. К. Котко // Вісник Одеського національного університету. – Одеса: ФОП Головка О.А., 2016.– Вип. 7-1 (49), Т. 21. – С. 52-56.

10. Котко О. К. Иерархический процессинг, как социально-экономическая категория в системе функционирования инновационной экосистемы / О. К. Котко // *News of science and Education*. – 2017. – № 2(50). – С. 5-10.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Котко О. К. Вплив транснаціональних корпорацій на економіку України / О. К. Котко, Ю. В. Чириченко // Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 28 листопада 2014 р.). –

Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. – С. 104-106.

Особистий внесок: проаналізовано інвестиційну діяльність та запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного забезпечення.

12. Котко О. К. Інноваційна діяльність в забезпеченні економічної безпеки регіону / О. К. Котко // Принципи нової економіки України та формування її фінансово-інвестиційної основи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 10-11 квітня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 34-37.

13. Котко О. К. Тенденції розвитку України у світових індексах і залучення іноземних інвестицій / О. К. Котко // Фінансова політика та фінансово-економічні механізми забезпечення прогресивного суспільного розвитку та економічної безпеки: науковий погляд молоді: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Дніпропетровськ, 24 квітня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. – С.13-15.

14. Котко О. К. Інноваційні екосистеми в інноваційній політиці регіону / О. К. Котко // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 липня 2015 р.). – Одеса.: ЦЕДР, 2015. – С. 36-38.

15. Котко О. К. Інноваційна культура як інструмент управління підприємством / О. К. Котко // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 22-25 жовтня 2015 р.). – Харків, 2015. – С. 167-170.

16. Котко О. К. Механізми здійснення державної інвестиційної політики / О. К. Котко // Світова торгівля і захист національних інтересів в умовах глобалізації: правове, соціально-економічне та інформаційно-технічне забезпечення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 22 квітня 2016 р.): у 2 т. – Дніпропетровськ: Університет митної

справи та фінансів, 2016. – Т. 1. – С. 85-86.

17. Котко О. К. Удосконалення методів державного регулювання інвестиційних процесів в умовах інноваційного розвитку / О. К. Котко, Ю. В. Чириченко // Лібералізація та безпековий механізм зовнішньоекономічної діяльності: економічні та гуманітарно-технічні аспекти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 25 листопада 2016 р.). – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2016. – С. 86-88.

Особистий внесок: запропоновано заходи щодо вдосконалення методів державного регулювання інвестиційних процесів.

18. Котко О. К. Стандарти залучення інвесторів у зовнішньоекономічній політиці держави / О. К. Котко // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти): матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Дніпро, 20 квітня 2017 р.). – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. – С. 74-76.